Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

C-o-A-o

KW 235
A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

M. Lexton memo
the other that has my
name in is y not mine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

APHTHONII PROGYMNASMATA,

Partim à Rodolpho Agricola, partim à Johanne Maria Catanæo, Latinitate donata,

Cum ſcholiis R. Lorichii.

Noviſſima editio, ſuperioribus emendatior, & concinnior:

Adjecto INDICE *utiliſſimo.*

Amſterodami,

Apud Ludovicum Elzevirium,

CIↃ IↃC XLV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

APHTHONII DECLAMATORIS
Præexercitamenta.

FABULA, QUÆ GRÆCE ΜΥΘΟΣ.

Fabulæ origo.

FAbula traxit à Poëtis originem, qua Rhetores etiam communiter utuntur, quod admonitionibus ſit idonea, & erudiendis imperitioribus apta.

Quid ſit.

Eſt autem Fabula, ſermo falſus, veritatem effingens.

Ejus nomina.

Varias ſortitur appellationes. Nam modò Sybaritica, modò Cilix, modò Cypria dicitur, receptis pro Inventorum varietate nominibus. Obtinuit tamen, ac evicit, ut potiùs Æſopica vocaretur, quòd Æſopus omnium optimè fabulas conſcripſerit.

Sunt autem fabularum aliæ rationales, aliæ morales, aliæ mixtæ. Rationales ſunt, quibus fingimus hominem aliquid facere. Morales, quæ ratione carentium morem imitantur. Mixtæ, in quibus utrunque rationale, & irrationale, junguntur. Quod ſi admonitionem, cujus cauſa fabula inventa eſt, præpoſueris, προμύθιον, id eſt, ut ita dixerim, Præfabulare: Si verò poſtpoſueris, ἐπιμύθιον, hoc eſt, Adfabulationem appellabis.

EXEMPLUM
FABULÆ FORMICARUM ET Cicadarum, juniores ad laborem adhortantis.

Flagrans æſtatis erat fervor, cum Cicadæ continuis indulgebant cantilenis, lætoque inter arbuſta ſtrepebant carmine; At Formicæ laboribus intentæ, Victum quærebant, colligebantque fructus, quibus hyberno tempore veſcerentur. Ingruente igitur hyeme, partis Formicæ nutriebantur: Sed inertibus Cicadis oblectans illa voluptas ceſſit in inopiam atque famem. Sic, qui laborem in juventa ſubterfugiunt, in ſenecta tabeſcunt egeſtate.

SCHOLIA.

Quintilianus, optimus eloquentiæ magiſter, præcipit, adoleſcentes in minoribus dicendi facultatis operibus antè exercendos eſſe, quàm ad magnum illud Declamationum opus perducantur. Sunt autem opera minora quatuordecim:

Fabula, Narratio, Chreia, Sententia, Confutatio, Confirmatio, Locus communis, Laudatio, Vituperatio, Comparatio, Ethopœia, Deſcriptio, Theſis, Legislatio.

Quæ, ut pueri memoriâ faciliùs tenere poſſint, verſiculis hiſce tribus ſum complexus:

Fabula, Narratur, Chreiæ, Sententia, Futat,
Confirmat, Locus haud primus, Laus, Crimina, Confert.
Fictio, Deſcriptum, Theſis, ac inductio legum.

Quorum illa ſunt generis

Deliberativi, Fabula, Narratio, Chreia, Sententia, Theſis.

Iudi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Iudicialis, Confirmatio, Confutatio, Locus communis.

Demonſtrativi, Laus, Vituperatio, Imitatio, Comparatio.

Fabulæ autem, ſecundùm Marcum Varronem, à verbo Fari, nomen habent. Has primas tradere pueris ſolent Oratores, quia animos eorum adhuc molles ad meliores facilè vias inſtituunt vitæ; ut ait Priſcianus. Delectant autem vehementius, & efficacius perſuadent. Delectant, quia morum facetâ quadam imitatione capiunt imperitorum animos. Fidem faciunt, quia verum veluti ponunt ante oculo: ut Eraſmus inquit in Copia. Non ſolùm autem conducunt ad oblectandum, ſed etiam vim maximam habent ad promovendum, atque perſuadendum. Hinc Ariſtoteles 2. Rhetoricorum, eas ponit inter probationes Rhetoricas.

Qui fabulis nutricularum proxime ſuccedunt, inquit Quintil.

A Poëtis &c. Heſiodus (auctore Suida) primus omnium fabulas conſcripſit. Qui annis centum atque tribus ſuperior Æſopo fuit. Quintilianus, lib. 5. cap. 11. Fabularum (inquit) primus auctor Heſiodus videtur: atqui Poëtę figmentis quidem utuntur; ſed iiſdem altiſſimam continent Philoſophiam. Exemplo ſit Homerus, cujus Ilias oſtendit, quantum calamitatis afferat libido: Odyſſea virtutis exemplar expreſſit. Vide Horatium 1. Epiſtolarum 2.

Ilias.

Quæ Rhetores etiam, &c. Ut Menenius Agrippa, qui plebem cum Patribus in gratiam traditur reduxiſſe. Nota illa de membris humanis adverſus ventrem diſcordantibus fabula.

Livius dec. 2.

Item, Themiſtocles, qui admoniturus Athenienſes, ne magiſtratus innovarent, fabulam de vulpe muſcis obſitâ denarravit.

Demoſthenis fabula. Item, Demoſthenes adverſus Philippum, ab Athenienſibus decem Oratores poſtulantem: Lupi, inquit, ſuaſerunt paſtoribus, ut in amicitiam convenirent. Cúmque hoc paſtoribus placuiſſet, petierunt lupi, ut primâ ſibi vice ſecuritatis canes traderent, in quibus videbatur occaſio jurgiorum conſiſtere. Quo facto, lupi, omni ademtâ formidine, omnem gregem non ſolùm pro ſatietate, ſed etiam pro libidine laceraverunt. Sic, inquit, ſublatis oratoribus, in populo Athenienſium facturus eſt Philippus: qui populi Oratores poſtulavit, ut faciliùs ſpoliatam cuſtodibus urbem poſſit opprimere.

Apathia Stoicorum. Fabula Attici. Item, Herodes Atticus contra Stoicorum ἀπάθειαν: Thracius, inquit, homo, ex ultima Barbaria ruris colendi inſolens, cùm in terras cultiores, humanioris vitæ cupidine commigraſſet, fundum mercatus eſt, oleâ atque vite conſitum: qui, quia nihil admodum ſuper vite atque arbore colenda ſciret, videt fortè vicinum rubos latè, atque altè obortos excidentem, fraxinos ad ſummum propè verticem deputantem, ſoboles vitium è radicibus caudicum ſuper terram fuſas revellentem, ſtolones in pomis, aut oleis proceros, atque decerptos amputantem. Acceditque propè; &, cur tantam ligni atque frondium cædem faceret, percontatus eſt. Ei vicinus ita reſpondit: Ut ager, inquit, mundus pu-

ruſque fiat, ejuſque arbor atque vitis fecundior. Diſcedit ille à vicino, gratias agens & lætus, tanquam adeptus rei ruſticæ diſciplinam. Tum falcem ibi atque ſecurim capit, atque ibi homo miſer & imperitus vites ſuas ſibi omneis, & oleas detruncat; comasque arborum latiſſimas, uberrimosque vitium palmites decidit, & fruteta, atque virgulta ſimul omnia, pomis frugibusque gignendis felicia cum ſentibus & rubis, purificandi agri gratiâ, convellit, malâ mercede doctus audaciam, fiduciamque peccandi imitatione falſa eruditus. Sic (inquit) iſti apathiæ ſectatores, qui videri ſe eſſe tranquillos, & intrepidos, & immobiles volunt, dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil iraſcuntur, nihil gaudent, omnibus vehementioribus animi affectibus amputatis in corpore ignavæ, & quaſi enervatæ vitæ conſeneſcunt. Hæc Gellius, lib. 19. c. 12.

Nec Oratores tantùm fabulis utuntur, ſed etiam Philoſophi: à quorum ſacrario tamen in cunas nutricum eliminantur, quæ ſolas aurium delicias profitentur. Admittuntur autem, quę legentis intellectum adhortantur ad virtutes. Vide Macrob. de Somn. lib. 1. c. 2. Ejusmodi fabulæ exemplum habetur apud Platonem, lib. 2. de Repub. & Ciceronem, Offic. 3. de Gygis annulo.

Sermo falſus, &c. Quamvis fabuloſa ſint argumenta, & nullam veritatis vim continere videantur; tamen rationem habent, ut juxta eam veritatis poſſit manifeſtari, fictâ quidem narratione, ſed veraci ſignificatione.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Sybaris. *Sybaritica, &c.* Sybaris oppidum fuit vicinum Crotoni, ut teſtis eſt Herodotus libro quinto. Stephanus in Italia conſtituit, atque poſtea Theurion appellatum. *Sybarita.* Unde Sybaritæ dicti, gens in voluptatum architectura operoſiſſima. Nam, Suida teſte, luxu deliciiſque adeò notabilis fuit, ut quicquid effœminatum, quicquid molle, quicquid accuratâ, atque ambitioſa luxuriâ paratum eſſet, id vulgò Sybariticum diceretur, *Fabulæ Sybariticæ.* Hinc Sybariticæ fabulæ; quales fermè apud Æſopum. At aniles, & parùm pudicæ vocantur à Suida, propter nimium luxum, ac libidinem Sybaritarum, apud quos nugæ ac voluptates in precio, frugalitas odio fuit. Hos ex Aphricano Politianus Miſcellaneorum decimoquinto narrat eò deliciarum veniſſe, ut equos in convivia introducerent, ita inſtitutos, ut audito tibiæ cantu, ſtatim ſe tollerent arrectos, & pedibus ipſis prioribus vice manuum geſtus quoſdam chironomiæ motuſque ederent ad numeros ſaltatorios. *Sybaritas mollities perdidit.* At enim tibicen, inquit, ibi quiſpiam contumeliâ affectus transfugit ad Crotoniatas hoſtes, paullo antè prælio ſuperatos à Sybaritis: & quod è Republ. foret illorum, pollicetur (ſi fidem modò habeant) ſuâ operâ Sybaritarum cunctorum equites in ipſorum venturos poteſtatem. Credita res, & belli dux creatus à Crotoniatis tibicen, convocat omneis, quotquot ejuſdem forent in urbe artis, artificium modulamentumque eis indicat, atque ut viſum tempus, procedere in hoſtem jubet. Sed enim

Syba-

Sybaritæ faſtu præturgidi, quod equitatu ſuperabant, eunt contra, prælium conſerunt. Hic autem repente dato ſigno, tibicines univerſi conſpirant. Ecce tibi igitur confeſtim, modulamine agnito, cantuque illo vernaculo, tollunt, eriguntque ſemet in pedes equi Sybaritarum, ſeſſoribus excuſſis; & quod tripudium domi didicerant, etiam in acie exhibent. Ita capti omnes equites, ſed humi jacentes; omnes equi, ſed tripudia repræſentantes. De Sybaritis plura apud Eraſmum in Chiliadibus. Idem Apophthegmatum ſexto refert ex Athenæi lib. 12. tantam Sybaritarum fuiſſe mollitiem, ut nullum opificium in civitatem admitterent, quod cum ſtrepitu exerceretur; quod genus ſunt fabrorum ferrariorum, & lignariorum. Atque adeò ne gallum quidem gallinaceum in civitate fas erat alere; ne quid eſſet, quod illis ſomnum interrumperet. *Tripudium equorum.*

Modò Cilix. &c. Cilix à Cilicia, minoris Aſiæ regione, Syriæ proximâ; ut meminit Plinius lib. 5. capite 27. Cilicum autem vanitas & mores olim fuerunt notati. Hinc proverbium: Κίλιξ ȣ̓ ῥαδίως ἀληθεύει. Cilix haud facilè verum dicit. Item: tria Kappa peſſima, quo notatæ gentes Cappadoces, Cretenſes, Cilices. Priſcianus in præexercitamentis ſuis fabulas ponit Libycas, à Libya, quę ut variarum ferarum ac monſtrorum eſt ferax, ita gentis ingenia fuerunt ad fabulas propenſa. Ex proverbio, Libycam feram appellabant hominem vafrum, callidum, verſipellem, variis moribus *Cilices.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

bus, ancipitique ingenio; ut ait Eraſmus. Et Libycorum Apologorum meminit Ariſtoteles in Rhetoricis.

Cypros. *Modò Cypria, &c.* Dicta à Cypro; quæ inter Syriam & Ciliciam inſula, in mari Carpathio, famoſa luxu. In qua ſunt Cypros, Cythera, Paphos, Veneri conſecratæ. Unde Venus Κύπρις, Cytherea, & Paphia dicitur. Fuerunt & fabulæ dictæ *Mileſiæ*, à Mileſiis Ioniæ populis, qui luxu diffluebant, ex eoque proverbium Græcè fertur: οἴκοι τὰ Μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε, hoc eſt, domi, non hîc, Mileſia. Recenſet Politianus Miſcellaneorum, cap. 17. Vide Eraſmum *Mileſii.* in proverbio: Domi Mileſia. Appulejus in principio Metamorphoſeos totius. At ego, inquit, tibi ſermone iſto Mileſio varias fabulas conſeram, hoc eſt, juxta Beroaldi interpretationem, fabuloſo, lepido, jocoſo, delicato, ludicro, à Mileſiis, qui deliciis, & (ut dixi) luxu fuere notabiles. Quorum eſt illud memoratiſſimum: Nemo noſtrum frugi eſto, alioqui cum aliis *Epheſii.* ejiciatur. Simile Epheſiorum dictum: Qui cum Principem Hermodorum civitate expellerent, ita locuti ſunt: Nemo de nobis unus excellat; ſed ſi quis exſtiterit, alio in loco, & apud alios ſit. Auctor Cic. Tuſcul. 5.

Æſopi fabulæ. *Æſopica, &c.* Apollonius Tyanæus apud Philoſtratum lib. 5. ait: Ego verò fabulas Æſopi ad ſapientiam accommodatiores, quàm cæterorum eſſe cenſeo, Quas à Mercurio docet acceptas, Æſopumque in numero ſapientum habitum. Unde ejus fabulæ in tanto fuerunt uſu, ut qui eas non le-

legiſſet, indoctior reputaretur. Vide Eraſmum in proverbio; Ne Æſopum quidem trivisti. Quintilianus loco ſupra citato; Fabulæ, quæ etiamſi ab Æſopo originem non acceperunt, (nam videtur earum primus autor Heſiodus) nomine tamen Æſopi maximè celebrantur, ducere animos ſolent, præcipuè ruſticorum, & imperitorum, qui & ſimpliciùs quæ ficta ſunt, audiunt, & capti voluptate, facilè his, quibus delectantur, conſentiunt. Cujus rei meminit Lancilotus lib. 6. cap. 14. *Lib. 5. c. 11.*

Sunt autem Apologi maximè compoſiti ad popularitatem, atque vim perſuaſionis, cujus generis ille, qui fertur ab Æſopo compoſitus, in ea oratione, in qua Sami primarium quendam capitis poſtulatum, judicio defendebat. Vulpes (inquit) fluvium tranſitura, in foveam cecidit: inde cùm egredi non poſſet, longo tempore afflictata eſt, atque hirudinibus obſeſſa. Errabat illac forte fortuna herinaceus, deſpexit, miſertus eſt: tum interrogat, nunquid ſe vellet: opem atque operam ſuam pollicetur peſſimis animalibus evellendis. Negante illa, ſciſcitatus eſt cauſam. Quia, inquit, hirudines hæ, quæ me habent, jam expletæ ſunt ſanguine atque depaſtæ, parumque ampliùs hauriunt: quòd ſi abegeris, inanes aliæ & famelicæ irruent, quæ reliquum mihi ſanguinem ebibent. Idem vobis, viri Samii, cenſeo cogitandum eſſe. Hic, quem vos morte mulctandum putatis, nihil vobis officit ampliùs, jam locupletatus eſt, jam ſatur eſt. Quod ſi è medio illum ſuſtuleritis, invadent alii paupe- *Apologus Æſopi.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

res, qui rem veſtram publicam depopulabuntur. Cujus meminit Ariſtot. 2. Rhetor. cap. 38.

Rationales, &c. Quibus homines finguntur aliquid operari, cujus generis illa: Medicus ægrotum curabat, ægro mortuo, ille efferentibus dicebat: Homo hic ſi vino abſtinuiſſet, & clyſteribus fuiſſet uſus, non interiiſſet. Ad ea reſpondit quidam: Non oportet hæc te nunc dicere, cùm nulla eſt utilitas; ſed tunc admonere decebat, cum ægrotus his uti poterat. Fabula ſignificat: oportere amicos tempore neceſſitatis ſuccurrere, & auxilia præbere.

Apologus de Fure. Item: Puer è ludo literario condiſcipuli librum furatus, domum tulit. Mater non corripuit filium, ſed exoſculata laudavit. Puer ætate provectus, majora cœpit furari. Furto deprehenſus, rectà ducebatur ad mortem. At ſequente ac lugente matre, carnificem orabat ille, ut in aurem matri quiddam narraret. Cum mater ori filii ſe admoviſſet, ille aurem dentibus demorſam abſcidit. Matre & aliis accuſantibus, quòd non ſolùm fur, ſed etiam impius haberetur. Reſpondit ille: Mater meæ cauſa perditionis eſt. Nam ſi, cùm olim furatus eram librum, me corripuiſſet; non ad hæc flagitioſa crimina veniſſem. Quæ ſignificat: ea, quæ in principio non puniuntur, in majus augeri malum.

Fabula de Leone. *Morales, &c.* Cujus generis illa. Leo ſenio confectus, cùm vires non ſuppeterent ad victum parandum, callidum cœpit conſilium. Itaque in antro, quaſi periculoſo morbo correptus, decumbens; quod ad

ipſum

ipſum viſendum paſſim animantes reliquæ advenirent, prehenſas illas devorabat. Atque ita magnâ beſtiarum multitudine à Leone abſumtâ, accedit tandem & vulpecula ad antrum, & ante illud ſubſiſtit hæſitabunda & circumſpectans: Tum Leo; quid eſſet, cur non adeat ad ſe? rogat. At illa id, quod in Epiſtolis Horatius retulit, reſpondiſſe fertur:

——— Quia me veſtigia terrent,
Omnia te adverſum ſpectantia; nulla retrorſum.

Fabula docet: prudentes ante pericula cavere ſibi, & ea ſigna, quibus mala portendantur, notare, & hæc effugere.

Mixtæ, &c. Qualis illa de Agricola & Ciconia.

Agricolæ & Ciconiæ fabula.

Inter grues cepit Agricola & Ciconiam. Hæc deprecata ab illo vitam, non ſolùm innocentem, ſed etiam piam ſe, & hominibus prodeſſe, commemorat. Nam & noſtrum genus, inquit, venenatas beſtias venatur, ac deglutit: & effœtos ſenectâ parentes geſtat, atque ſublevat. Huic reſpondit Agricola: Credere ſe vera eſſe omnia, quæ recenſuerit; ſed inter nocentes captam, eandem oportere pœnam ſufferre, quam illi. Fabula ſignificat: ſimilem quemque haberi iis, cum quibus conſociatus, & inter quos deprehenſus fuerit.

Ἐπιμύθιον, *&c.* Cæterùm, quod ἐπιμύθιον, id eſt, Apologi interpretationem appellant, non admodum refert, initio ponas, an in fine. Quanquam & hinc incipe-

cipere licebit, & in hanc deſinere, modò ſermonis accedat varietas. Sunt qui velint, ejuſmodi fabularum expoſitiones in fine ponendas ab iis, qui fuerint earundem inventores. Ab aliis in principio, vel in fine.

DE TRACTATIONE *Fabularum.*

Breviùs fabulæ tractantur, ſi narratione ſimplici proferantur: fuſius autem, ſi perſonis inductus ſermo fingatur. quemadmodum Priſcianus ait. Exempli cauſa: Simiæ convenerunt, & conſilium habuerunt de urbe condendâ: & quia placuit illis, paratæ erant incipere ædificationem. Sed vetus inter eas prohibuit ab incepto, eas docens, quod facilè capiantur, ſi intra muros concludantur. Fuſiùs autem ſic: Simiæ convenerunt, & conſultabant de urbe condenda; quarum una in medium veniens concionata eſt: quia oportet ipſas quoque civitatem habere. Videtis enim (ajebat) quod civitates habendo homines, habent etiam domos ſinguli, & concionem univerſi, & in theatrum aſcendentes delectant animos ſpectationibus, & auditionibus variis. Et ſic proferes orationem, dicens, quod & plebiſcitum ſcriptum eſt. Et finges etiam orationem veteris Simiæ.

ALIVD

ALIUD EXEMPLUM
Fabulæ, brevius tractatæ.

Voluptatem, ajunt, atque dolorem quodam tempore coram Jove ſe mutuo accuſaviſſe. Cumque ille nihil non tentaret, atque experiretur, quo in gratiam litigantes redigeret, fruſtra omnia conatum, ipſos tandem adamantinâ quadam catenâ inter ſeſe copulaſſe atque devinxiſſe: itaque durante nihilominus diſſidio & contrariâ voluntate, neceſſariò conjuncti & ſociati manſerunt.

Jam qui latiùs hanc fabulam tractare volet, ab initio prooemion excogitabit, quod rei laudem contineat: ut, quod non vanum ſit anicularum deliramentum, ſed nobile philoſophorum, non modò futurum oblectamento, ſed etiam uſui magno documentum. Deinde voluptatis orationem, qua dolorem accuſat; & è contrario doloris, qua criminatur voluptatem, effinget: atque utriuſque rationes aliis vel fabulis, vel exemplis illuſtrabit. Dicet dolorem maximum malum: Quod ſit res triſtis, aſpera, amara, & inimica naturæ, quemadmodum ait Cicero 2. Tuſculan. quæſtionum. Contra voluptatem eſcam malorum, peſtemque capitalem; quod Circes, atque Sirenum fabulæ confirment. Huc ea referri poterunt, quæ ſunt apud Silium Italicum, libr. 15. contra voluptatem. Poſtremò, Jovis explicabit judicium, quo voluit, inhoneſtæ voluptatis inſeparabi-

lem eſſe comitem dolorem, atque pœnitentiam, ac mœrorem æternum: At doloris & honeſti laboris, gloriam. Etenim ex paululo incommodi, atque moleſtiæ, ſummum maximumque bonum colligi. Vide proverbium: Exiguum malum, ingens bonum.

Porrò, qui in hoc ſcribendi genere volunt ſtylum exercere, duo potiſſimum vitabunt. Primò, ne orationem faciant omnino aridam, ſed temporum, locorum, aliarumque circumſtantiarum, velut ſucco plenam reddant. Deinde, ne dum hoc vitant vitium, in contrarium incurrant, & immodico deſcriptionum ambitu faſtidium ingerant; ut ait Petrus Moſellanus. Principio autem dilatabunt præfatione commendationis. Commendabunt autem, juxta Eraſmi ſententiam, cùm auctorem ipſum, tum Apologorum genus. Deinde in deſcribendis animantium, aut rerum formis ac naturis, quas inducent, longiùs immorabuntur. Quandoquidem hoc jam ipſum, & cum voluptate accipitur, & ad eruditionem liberalem pertinet. Veluti, ſi ſcarabæi formam; deinde quemadmodum è ſtercoribus naſcatur, & quo pacto poſterioribus pedibus erectis ſtercora protrudat, atque id genus alia, deſcribent. Ad eundem modum: Aquilam regnum in avium genus obtinere; armigeram eſſe Jovis, non offundi fulmine, non connivere ad ardentiſſimos Solis radios, perniciſſimo volatu ultra nubes ferri. Denique quæcunque vel ad ſcarabæorum humilitatem ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

exaggerandam, vel aquilæ generoſitatem attollendam, pertineant. Atque hac in re non prætermittendum, ſi quid animanti cuipiam fabulis Poëtarum eſt attributum. Quod genus, è Lycaone natos lupos: Ex adoleſcente perdicem: Cygnum Apollini ſacrum eſſe, ſub fatalem horam ſuaviſſimè canere: Corvum ejuſdem fuiſſe nuncium, & ob ceſſationem ex albo nigrum factum. Aut ſi quid proditum eſt hiſtoriis inſigniter ab his factum. Velut de aquila, quæ virginem adamavit; apud Plinium, libr. 10. cap. 5. De delphino, apud Gellium, libr. 7. cap. 8. Apud Plinium, Epiſt. 9. De Bucephalo Alexandri Magni equo, apud Gellium libr. 4. cap 2. Atque item de cæteris. Deinde, cùm ad ipſum Apologum fuerit ventum, fuſiùs ac latiùs enarrare licebit. Id fiet citra tædium, ſi facetâ quadam imitatione, quod eſt in hominum vita, ad fabulæ mores accommodabunt. Præterea, ſi ad eandem rationem ſermones, ſententias, dictaque adfingamus. Exemplum aptiſſimum eſt dilatati Apologi, apud Appulejum, de corvo & vulpe.

EXEMPLVM APOLOGI breviter expoſiti.

Mus ruſticus urbanum hoſpitio excepit; & amicum, quibus potuit, cibis exquiſitis refecit. Urbanus agreſtia faſtidiens obſonia, ruſticum in urbem ſecum duxit. Ineunt, quod opiparè fuit inſtructum, convivium. Inter epulandum auditur ſtrepitus in ſera, & latratus canum. Ambo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Ambo trepidare, & fugitare: ruſticus maximè, qui viarum ignarus ægrè ſe tueri; ſed ad ſeſe reverſus, ait: Malo cum ſecuritate meam inopiam, quâm iſtam cum tali anxietate copiam.

EXEMPLUM EIUSDEM
Dilatati apud Horatium.

Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum
Aſper, & attentus quæſitis, ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum: quid multa? neque ille
Sepoſiti ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum & ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſta dedit, cupiens variâ faſtidia cœnâ
Vincere, tangentis malè ſingula dente ſuperbo.
Cum pater ipſe domûs paleâ porrectus in hornâ.
Eſſet ador, loliumque dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te juvat (inquit) amice,
Prærupti memoris patientem vivere dorſo?
Vis tu homines, urbemque feris præponere ſylvis?
Carpe viam (mihi crede) comes, terreſtria quando
Mortales animas vivunt ſortita, neque ulla eſt.
Aut magno aut parvo leti fuga, quo, bone, circa
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus?
Vive memor, quàm ſis ævi brevis! Hæc ubi dicta,
Agreſtem pepulere domo. Levis exſilit inde:
Ambo propoſitum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni ſubrepere; jamque tenebat
Nox medium cœli ſpatium, cum ponit uterque
In locuplete domo veſtigia. rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos:

Mul-

Multaque de magna ſupereſſent fercula cœnâ,
Quæ procul exſtructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo, ubi purpureâ porrectum in veſte locavit
Agreſtem, veluti ſuccinctus curſitat hoſpes,
Continuatque dapes; nec non vernaliter ipſis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutatâ ſorte, boniſque
Rebus agit lætum convivam, cum ſubitò ingens
Valvarum ſtrepitus lectis excuſſit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave, magiſque
Exanimes trepidare, ſimul domus alta moloſſis
Perſonuit canibus: tum ruſticus, haud mihi vita
Eſt opus hac, ait; & valeas!me ſylva, cavuſque
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur arvo.

ALIUD DILATATAE FABULAE Exemplum, ex Gellii lib. 2.cap.29.

Æſopus ille è Phrygia fabulator haud immeritò ſapiens exiſtimatus eſt: cùm quę utilia monitu ſuaſuque erant, non ſeverè, non imperioſè præcepit; & cenſuit; ut Philoſophis mos eſt: ſed feſtivos delectabileſque apologos commentus, res ſalubriter, ac proſpicienter animadverſas, in mentes animoſque hominum, cum audiendi quadam illecebra induxit: vel, ut hæc ejus fabula de aviculæ nidulo lepidè atque jucundè præmonet, ſpem fiduciamq; rerum, quas efficere quis poſſit haud unquam in aliis, ſed in ſemetipſo habendam. Avicula, inquit, eſt parva, nomen eſt caſſita: habitat, nidulaturque in ſegetibus, id fermè temporis, ut appetit meſſis, pullis jamjam plumantibus. Ea caſſita in ſementes fortè con-

De Caſſita Fabula.

conceſſerat tempeſtiviores, propterea frumentis flaveſcentibus, pulli etiam tunc involucres erant. Cùm igitur ipſa iret cibum pullis quæſitum, monet eos, ut ſi quid ibi novæ rei fieret diceretur ve, animadverterent: idque ſibi, ubi rediſſet, renunciarent. Dominus poſtea ſegetum illarum filium adoleſcentem vocans, Vidéſne, inquit, hæc ematuruiſſe, & manus jam poſtulare? Idcirco die craſtino, ubi primum diluculabit, fac amicos adeas, & roges veniant, operamque mutuam dent, & meſſem nobis hanc adjuvent. Atque ubi rediit caſſita, pulli trepĭduli circumſtrepere, orareque matrem, ut ſtatim jam properet, atque alium in locum ſeſe aſportet: Nam dominus, inquiunt, miſit, qui amicos rogaret, uti luce oriente veniant, & metant. Mater jubet eos à metu ocioſos eſſe. Si enim dominus, inquit, meſſem ad amicos rejicit, craſtino ſeges non metetur: neque neceſſe eſt hodie, uti vos auferam. Die igitur poſtero mater in pabulum volat: dominus, quos rogaverat opperitur; ſol fervet, & fit nihil; & amici nulli erant. Tum ille rurſum ad filium: Amici iſti, inquit, magnam in partem ceſſatores ſunt; quin potiùs imus, & cognatos affineſque noſtros oramus, ut adſint cras tempori ad metendum. Itidem hoc pulli pavefacti matri nunciant. Mater hortatur, ut tum quoque ſine metu, ac ſine cura ſint. Cognatos affineſque nullos fermè tam obſequibiles eſſe, ait, ut ad laborem capeſſendum nihil cunctentur, & ſtatim dicto obediant. Vos modò, inquit, advertite

Obſequibilis.

tite, ſi modò quid denuò dicetur. Aliâ luce ortâ, avis in paſtum profecta eſt: cognati & affines operam, quam dare rogati ſunt, ſuperſederunt. Ad poſtremum igitur dominus filio, Valeant, inquit, amici cum propinquis! Adferes primâ luce falces duas: unam egomet mihi, & tu capies alteram; & frumentum noſmet ipſi manibus noſtris cras metemus. Id ubi ex pullis dixiſſe dominum mater audivit: Tempus, inquit, eſt credendi,& abeundi: fiet nunc dubio procul quod futurum dixit. In ipſo enim jam vertitur,cuja res eſt;non in alio, unde petitur. Atque ita caſſita nidum migravit,& ſeges à domino demeſſa eſt.

Hæc quidem Æſopi fabula, de amicorum & propinquorum levi plerumque & inani fiduciâ. Sed quid aliud ſanctiores libri Philoſophorum monent, quàm ut in nobis tantum ipſis nitamur. Alia autem omnia, quæ extra nos, extraque noſtrum animum ſunt, neque pro noſtris, neque pro nobis ducamus. Hunc Æſopi Apologum Q. Ennius, ſcitè admodum,& venuſtè, verſibus quadratis compoſuit. Quorum duo poſtremi iſti ſunt, quos habere cordi & memoriæ operæ pretium eſſe, herclè puto. Hoc erit tibi argumentum ſemper in promtu ſitum;

Ne quid exſpectes per amicos,
Quod tu per te agere poſſis.

FABULA DE FORMICIS
atque Cicadis breviter narrata.

Appetente hyeme, frumentum in arculam ad Solem trahebat formica: videns id cica-

cicada, accurrit, rogitat granum. At formica, Cur non (inquit) & tu meo exemplo æſtate trahis quodcunque potes, atque addis acervo? Reſpondit illa: ſibi id temporis cantando transactum fuiſſe. Ridens formica: Si, ait, æſtate cantitare ſoles, meritò nunc eſuris.

Monet Fabula: ut, dum adhuc robur corporis adeſt, quæramus ea, quibus imbecilla ſuſtentetur ſenectus. Per hyemem ſenectutem intellige; per æſtatem, adoleſcentiam, & florem illum ætatis.

EADEM PAULO FUSIUS tractata.

Quotusquiſque Philoſophorum ratione ſua quantumvis argutâ, bonarum ad literarum ſtudia juventutē potentius adhortatur, quàm Æſopus hoc lepidiſſimo de formicis atque cicadis figmento; Etenim nullo tam efficaci, ad labores honeſtos capeſſendos pellici poſſet, quàm argumento formicarū. Quæ laboris exempla trahunt ore quodcunq; poſſunt; atq; addunt acervo, quem ſtruunt, haud ignaræ, ac non incautæ futuri. Quæ ſimul inverſum contriſtat Aquarius annum: non prorepunt & illis utuntur ante quæſitis potientes. Nec mirum, cùm homines olim fuerint agrorū cultores, & in formicas transformati, nihil præter corporis figuram amiſerint: Antiquos enim mores obtinent, veterem naturam ſervant, Reipublicæ rationem habent atque curam, rura frequentant, prata pererrant, arbores conſcendunt, frumenta colligunt atque recondunt. Nam id iis (ut dixi)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

dixi) mens præſaga futuri. Unde olim Midæ, cujus imperio Phrygia fuit ſubjecta, puero dormienti in os grana tritici congesſiſſe leguntur: ut apes Platonis dormientis in cunis parvuli labellis mel inſeruiſſe, atque ita magnæ infelicitatis indices extitisſe non futiles. Hyemis igitur venturæ memores, adeò pertinaciter laborant, ut earum itinere ſilices attritos videamus, & in opere ſemitam factam: ne quis dubitet, qualibet in re quid poſſit quantulacunque ſedulitas. Ad eas igitur, tanquam vitæ magiſtras, Rex Solomon jubet abire pigrum, earumque mores contemplari, ut ſapientior fiat. Illæ, tametſi nec Principem, nec præfectum, nec ducem habeant; tamen æſtate cibum pro veteri conſuetudine parant, & in meſſe colligunt alimenta. At diſſimilem naturam ignavæ referunt cicadæ, quas Socrates apud Platonem dicit procreatas ex hominibus. Qui natis ab initio Muſis, cantuque monſtrato, uſque adeò deliniti fuerunt voluptate cantûs, ut canentes cibum potumque neglige-rent. Et adhuc hodierno die meſſis tempore cantillantes, hyeme tabeſcunt egeſtate. Harum ſtulti ſunt imitatores, qui juvenes à labore proclives ad libidinem, in ætate floridâ veterno torpent, in ſenecta premuntur rerum penuriâ. At prudentes collaudantur qui formicarum exempla ſecuti, laborib. honeſtis quærunt viatica, miſeris cicadis ante oculos aſſiduò ponentes, ignaviæ comitem eſſe paupertatem, ut voluptatis dolorem: Atque deſidioſos non ſolùm ab hominibus habitos odio, ſed e-

Paupertas ignaviæ comes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tiam à Diis immortalibus, qui induſtrios adjuvant, ac ſpectant magnos viros colluctantes cum aliqua calamitate. Unde rectè Demetrius ille dixit: Nihil infelicius eo, cui nihil unquam aliquid evenit adverſi. Cujus rei meminit Seneca in lib. de Divina providentia. Hinc eſt, quod Saturnus olim foliis ſtillantia mella decuſſerit, ignem removerit, & paſſim rivis currentia vina repreſſerit:

Non torpere gravi paſſus ſua regna veterno.

Ex Xenophonte. Et Lycurgus pueros non in forum, atque deliciis affluentia loca, ſed in agrum duci juſſit, ut primos annos non in voluptatibus, more cicadarum, ſed in omni opere & labore agerent, formicas imitati. Quippe negotia ſunt horrida nomine, ſed Reipublicæ mores in ſtatu proſpero continent. Contra, blandæ appellationis quies pluribus vitiis & periculis reſpergit. Exemplo ſit Roma, cujus præpotens imperium, agitatio rerum excitabat ad virtutem capeſſendam, nimia quies in deſidiam reſolvit ac interitum. Hinc Appius ille Claudius crebrò ſolitus fuit dicere: Negotium populo Romano melius committi, quàm otium. Blanda quidem & facilis initu voluptatis eſt via: Virtutis autem, quam formicæ videntur ingredi, nimis laborioſa & aſpera. Sed ut hujus ultima meta jucunda ſimul ac beata eſt; ſic illius miſerabilis & infauſtus exitus:

Nam qui deſidiam, luxumque ſequetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incautâ mente labores,
Turpis inopsq; ſimul miſerabile tranſiget ævum.

At quiſquis duros caſus virtutis amore
Vicerit, ille ſibi laudemque decuſque parabit.

Res quidem blanda nimis eſt, mellitus candor atque voluptatis illecebræ, ſed quos præſtigiis ſuis ceperunt, diſperdunt. Ovid. 3. de arte:

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canorâ
Quaſlibet amiſſas detinuere rates.

Harum una Parthenope, humanâ voce; Alia, cui Leucoſia nomen, tibiis; Tertia, Ligia, canebat lyrâ: atque tantâ carminis dulcedine tranſeuntes nautas ſic afficiebant, ut alto ſomno premerentur, & cum ſopitos perſentiſcerent, ſubmergebant, atque devorabant. Quare cum juxta illas tranſiturus eſſet prudens Ulyſſes, cerâ ſociorum aures obturavit, & ipſe ſe ad navis malum alligari juſſit, ut eâ ratione ſalvus evaderet. Unde Martialis, lib. 3. *Sirenæ.*

Sirenas hilarem navigantium pœnam,
Blandoſque mores, gaudiumque crudele,
Quas nemo quondam deſerebat auditas,
Fallax Ulyſſes dicitur reliquiſſe.

Et Horatius:

Sirenum voces, & Circes pocula noſti,
Quæ ſi cum ſociis ſtultus, cupiduſque bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis & excors.

Præclarè Circes fabulam explicat apud Xenophontem in memorabilibus.

Quid aliud ſapientiſſimi viri, per amœnas Syrenum voces intelligi voluerunt, quàm blandæ voluptatis præſtigias? quibus ineſcati homines ſubmergi ſoleant, atque funditus interire. Et quid aliud Æſopus per molles cicadarum cantus ſignificare voluit, quàm Popinonum turpitudinem,

dinem, miſeriam, infelicitatem, & breviter, corporum atque animarum interitum; quæ peſtifera ſecum trahit voluptas. Proinde ſtudioſa juventus utile propoſitum virtutis exemplar Ulyſſem imitabitur, ut tanta pericula declinet, atque fugiat pernicioſam voluptatem, quod ipſiſſimum melle litum eſt venenum. Quo nihil damnoſius; cum virtutes atterat, animique pariter & corporis vires expugnet: ut luxuria Campana, quæ invictum Annibalem illecebris ſuis complexa, vincendum militi Romano tribuit. Vide Livium de bello Punico: Valerium libro nono, capite I. Imitabitur item Publium Scipionem:

Qui juvenis plenus monitis ingentia corde
Molitus, viſa caluit virtutis amore,
Sprevit (voluptatem) *Achamenium ſpirantem vertice odorem:*
Ambroſias diffuſa comas:

Ut Silius Italicus inquit.

Non imitabitur illum cum cicadis otia ſectantem juvenem, quem dormientem in medios ſemper dies objurgabant ſui; & quidnam faceret in lecto tamdiu, quærebant. Quidnam igitur cenſetis? ille (inquit) dicere juſſus: Quoties, inquit, manè evigilo, adſunt ad lectulum meum puellæ duæ. quarum altera ad ſurgendum, & operis aliquid faciendum me hortatur; & oſtendit, quàm turpe ſit juveni, optimam diei partem in lectulo conterere; atque interdum Græcum verſiculum accinit ſemiſomnii, cujus (ut opinor) ſententia eſt: Auroram tertiam operis

Iuvenis deſidioſus.

ris partem perficere. Ibi tum altera, nugari hanc ait, & turbatricem eſſe quietis, qua nihil ſit, neque melius neque dulcius, & quâ vita hominum carere nequeat. Bonum ſi adipiſcendum ſit, quovis tempore rectè ſurgi? Malum ſi impendeat, nimis citò ſurrexeris, inquit, quamvis ſerò reliqueris lectum. Hæc ego, inquit, adoleſcens, inter convitia mutua & altercationes graviſſimas diſceptantes has audiens, cum dubitem utri aſſentiar, diutius ſoleo in lectulo immorari. Nec imitabitur illum, qui ſacris in proverbiis ita loquitur: Paululum modò dormiam, paululum modò dormitabo, paululum modò ſomno vacabo, paululum modò manus conſeram, & componam me ad recumbendum. Neque illos, qui in libro Sapientiæ ſic proclamant: Venite, fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creaturâ tanquam in juventute celeriter; vino pretioſo, & unguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis, antequam marceſcant; nullum pratum ſit, quo non pertranſeat luxuria noſtra; ubique relinquamus ſigna lætitiæ noſtræ. Non, inquam, imitabitur, ne interea ceu viator veniat inopia, atque obruat eum paupertas ac miſeria. Quicunque ergo ad veras opes, & æternam, quæ virtutem non aliter atque corpus umbra comitari ſolet, gloriam adſpirant, formicas magis Æſopicas ſtudebunt imitari, quàm cicadas, hoc eſt, virtutem potius, quàm voluptatem conabuntur amplecti.

Virtutem, tãquam umbra corpus, gloria ſequitur.

FABULA HESIODI DE ACCIPITRE *& Luſciniâ, breviter prolata.*

Accipiter Luſciniam vario cantu argutam, in ſublimi nubium ſummitate captam ferebat. Hæc unguibus transfixa, miſerè plorabat: ad hanc raptor horrendâ voce ſic inquit Quid exclamas miſerè, à multo, quàm tu ſis, fortiore detenta? Huc adſis, quo ego te pertraham. Suave licet uſque canas, cœna tamen mihi futura es, ubi voluero. Deſipit, qui potentioribus repugnat.

EADEM DILATATA *ab Auctoris laude.*

Tantâ ſapientiâ, & præclaris animi dotibus excelluit antiquiſſimus Poëtarum Heſiodus, ut etiam vitâ defunctum honore ſummo proſecuti ſint viri ſapientes, ac veluti numen aliquod certum venerati. Quemadmodum enim Homeri nativitatem urbes permultæ ſibi vendicabant: ita ſepulchrum Heſiodi divinum aſſerebant ſibi Nemei ſimul & Orchemenii. Digniſſimus autem honore tanto tantus Poëta, qui precioſa divini ingenii multa, ad omnium hominum utilitatem ſpectantia reliquit monumenta, in quibus ut gemma nobiliſſima relucet, quam de accipitre, atque luſciniâ protulit, fabula.

A præfatulari. Qua ſapienter docuit, eos ſtultè facere, qui potentioribus reluctentur, certantq; cum iis, quos tyrannos nequeant vincere. Quod ipſum eſt contra torrentem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tem niti, contra ſtimulos calcitrare, & juxta proverbium θεομαχεῖν, id eſt, cum Diis pugnare.

Non injuriâ ſcripſit Ovidius:

Odimus accipitrem; quia ſemper vivit in armis.

Etenim Harpyiis omnibus rapacior, adunco roſtro, & unguibus incurvis ad vim inferendam natus. Cui tanta eſt inſita atque à parentibus ingenita rapiendi ac dilaniandi fames, ut nulli avium generi parcat, nec ab ullis etiam cognatis ſanguinolentos abſtineat ungues. Qui alitum ſæviſſimus, aviculas inſontes aut humi volantes, aut circa arbores in ſublimi ſedentes perſequi, rapere, & diſcerpere ſolet. Nec in minores ſolùm crudelis, ac injurioſus, ſed etiam populator impius bellum internecinum cum Aquila, cunctarum avium Rege, non expaveſcit gerere, ut cohærentes ſæpe deprehendantur. Quo genuinæ rabiei propulſus inſtinctu crudeliſſimus hoſtis, ſanguine, quem aſſiduò ſitit, ſe ſatiaturus, innoxiam adoritur luſciniam, atque comprehendit. Capta imbellis & inſons avicula victorem dulci, qua plurimum pollet, voce, rogare cœpit, & obſecrare, ut innocenti parceret, inquiens: *A natura accipitris.*

Fer manſuetè fortunam. Non exſtinctam exſtingue. Parce mihi per ea, quæ tibi dulciſſima ſunt in vita: Miſerere infelicis: Reſpice innocentiam meam: Neminem unquam violavi, nunquam rapto vixi, ut jam par pari debeat referri. Quod ſi nulla mei te miſericordia commoverit, permoveat virtus eximia, qua nobilitor, *A Sermocinatione per Proſopopœiam.*

mea noli perfectum muſices organum diſperdere. Te permolliat, flectatque vox tam dulcis atque magna, tam parvo in corpuſculo meo regnans, & tam pertinax ſpiritus. Iram tuam frangat in tam abſoluta muſicæ ſcientiâ modulatus ſonus, quem ſæpius audiſti continuo ſpiritu trahi, nunc variè inflexo, nunc diſtingui conciſo, copulari intorto, promitti, revocari, infuſcari ex inopinato: Interdum plenum, gravem, acutum, crebrum, extentum, ſummum, medium, imum. Breviter omnia tam parvulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitavit: Quorum ex interitu majorem tibi & invidiam & infamiam conflaveris, quàm utilitatem perceperis. At ille, quin tu, inquit, auribus meis opplorare deſinis. Quid tu rere clamoris tui gratia te omiſſum iri? Nihil gemitus, nihil lacrymas tuas moror aut curo. Quiritatio tua niſi forſitan animo placuerit, te meis de unguibus nunquam eripiet, ac conſervabit. Exple meas inimicitias, & iracundiam ſanguine tuo ſatura. Et ſtatim eo dicto miſeram diſcerpſit.

A collatione. Quid hoc facto potuit immanius eſſe? Captivis aliis tempus relinquitur, quo crimen objectum diluere, aut aliquam cauſam in excuſationem queant adducere. Sed huic infelici omnis excluſa fuit miſericordia, omniſque negata purgandi facultas. Et quis tyrannorum tam fuit impius, ut aliquem occiderit, niſi vel levi aliqua ratione permotus? Sed alia nulla cauſa propulſus accipiter tantum facinus deſigna-

gna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

gnavit, niſi ſolâ nocendi libidine. Animalium ferociſſimus leo traducitur: huic tamen ex feris tanta eſt in ſupplices clementia, ut in proſtratos non ſæviat; eſt enim nobilioris animi,

Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos. At Tyranni verſo pollice vulgi quemlibet occidunt populariter; omnibus ſanguinolentas manus injiciunt, nihil homines, nihil Deos ipſos curando.

Quemadmodum igitur præda inſolenti victori viſa glorioſa fuit, ac ſuavis: ſic ærumna miſerrimę calamitatis acerbiſſima, ut pœna, quæ venerat indignè, magis eſſe dolenda videatur. *A contrario.*

Quæ crudelitas accipitris oſtendit, ipſam innocentiam apud maleficos Tyrannorum greges nunquam fore tutam. Nobis igitur ante omnia curandum, ne in Melampygos (juxta proverbium) incidamus. Et impendente malo, patienter feramus quod non poterimus mutare, vel effugere. *Concluſio.*

DE NARRATIONE,

Quæ Græcè Διήγημα.

CAP. II.

NArratio eſt expoſitio rei facta, vel tanquam facta. Dividitur autem in poëticam, hiſtoricam. & civilem. Poëtica eſt, quæ habet expoſitionem fictam. Hiſtorica, quæ vetuſtam rerum commemorationem continet, atque veterum geſta narrat. Civilis, quâ in controverſiis oratores utuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Narrationi accidunt ſex:
- *Perſona faciens.*
- *Res geſta.*
- *Tempus, circa quod.*
- *Locus, in quo transacta.*
- *Modus, quo pacto.*
- *Cauſa, propter quam.*

Virtutes ejus quatuor:
- *Claritas, ſeu perſpicuitas.*
- *Brevitas.*
- *Probabilitas, quæ dicitur* πιθανότης.
- *Electorum verborum proprietas.*

Exemplum Narrationis ab Angelo Politiano translatum.

Qui roſæ pulchritudinem demiratur, plagam Veneris conſideret. Amabat Adonin dea: Mars ipſam. Quodque Dea foret Adonidi, Veneri Mars erat. Deus Deam adamabat, Deaque hominem ſequebatur. Par cupido, tametſi genus diſpar. Perimere Adonin Mars zelotypus tendebat, finem putans amoris Adonidis necem. Ferit Adonin Mars, accurrit auxilio Venus, feſtinans in roſas incidit, ac ſe ſpinis implicuit, plantamque pedis perſtrinxit. Qui Vulnere manarat cruor, de ſe roſam coloravit. Sic roſa quæ prius candida, rubrum in colorem, qui nunc cernitur, eſt converſa.

Scholia.

Primo Rhetoricorum libro Trapezontius tria ponit Narrationum genera: Civile, Digreſſorium, Remotum. Hoc pueris utiliſſimum ita vocatur, quod à cauſâ civili remotum ſit, in quo conveniat juventutem

tutem exerceri, quo commodius illas ſuperiores narrationes in veris cauſis poſſint aliquando tractare. Ejus duo ſunt, juxta Ciceronem, genera. Alterum eſt poſitum in negotiis, quod habet partes tres:

- *Fabulam*, quæ neque veras, neque veriſimiles continet res; ut ea quæ tragœdiis tradita ſunt.
- *Hiſtoriam*, quæ eſt res geſta, ſed ab ætatis noſtræ memoriâ remota.
- *Argumentum*, quæ eſt res ficta, quæ tamen fieri potuit; veluti argumenta comœdiarum.

Alterum in perſonis, quod habere debet ſermonis feſtivitatem, animorum diſſimilitudinem, levitatem, ſpem, metum, ſuſpicionem, deſiderium, diſſimulationem, miſericordiam, rerum varietates, fortunæ commutationem, inſperatum incommodum, ſubitam lætitiam, jucundum exitum rerum, ut in Comœdiis videre licet.

Dividitur in Poëticam, &c. Quintilianus lib. 2. c. 4. Narrationes Poëticas Grammaticis attribuit, Rhetoribus hiſtoricas. Erant autem (auctore Fabio Victorino) Rhetores, qui literas docebant, atque artes tradebant eloquentiæ. Quemadmodum Sophiſtæ, apud quos dicendi diſcebatur exercitium: Et Oratores, qui in cauſis privatis & publicis plenâ & perfectâ utebantur eloquentiâ. Porrò narrationis Poëticæ faciunt tria genera. Aut enim activum eſt, vel imitativum, quod Græci δραματικὸν vel μιμητικὸν appellant: Aut enarrativum, vel enunciativum, quod

quod Græci ἐξηγητικὸν vel ἀπολογητικὸν: Aut commune vel mixtum, quod Græci κοινὸν, vel μικτὸν.

Hiſtoricam, &c. Quæ rei geſtæ continet expoſitionem. Eſt autem hiſtoria res geſta ab ætatis noſtræ memoriâ remota: quam earum propriè rerum eſſe volunt, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui ſcribit, auctore Gellio, lib. 5. cap. 18. Hiſtoriam Cicero, de Oratore ſecundo, eleganter vocat teſtem temporum, lucem veritatis, vitam memoriæ, magiſtram vitę, & vetuſtatis nunciam.

Civilem, &c. Quæ ab Oratoribus in exponendis ſumitur cauſis; ut ait Priſcianus: Qui fabularum adiit narrationem, ad fabulas ſupra-dictas pertinentem.

Narrationi accidunt ſex, &c. Narratio conſumitur circumſtantiis, quæ hoc verſiculo comprehenduntur:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Fit enim copioſa, ſi circumſtantiis amplifices atque dilates; & à quo tempore, quoque loco, quomodo, quo inſtrumento, qua denique cauſa factum aliquid ſit, diligenter perſequaris.

Claritas, &c. Hujus virtutis narrationem alibi Cicero vocat lucidam; alibi apertam. Nec refert, an pro lucida perſpicuam; pro veriſimili probabilem, credibilemque dixeris: ut ait Quintilianus, lib. 4. cap. 2. Eodem auctore aperta vel dilucida erit narratio, ſi primum fuerit expoſita verbis propriis & ſignificantibus, non ſordidis, & ab uſu remotis: tum diſtincta rebus, perſonis, tem-

temporibus, locis, cauſis. Item ſi ut quicquam primum geſtum erit, ita fuerit primum expoſitum, non ab ultimo repetitum.

Brevitas, &c. Narratio brevis erit, ſi nihil extra rem dixerimus; ſi reſciderimus omnia ſupervacanea; ſi non ab ultimo initio repetiverimus, nec ad extremum fuerimus proſecuti.

Probabilitas, &c. Hanc Cicero veriſimilem narrationem: Quintilianus appellat credibilem. Erit autem credibilis ante omnia, ſi prius conſuluerimus noſtrum animum, ne quid naturæ dicamus adverſum, Si cauſas ac rationes factis, de quibus quęritur, præpoſuerimus. Si perſonas convenientes, his quæ facta credi volumus, conſtituerimus, præterea loca, tempora, & ſimilia. Quintilianus dicto libro quarto, capite ſecundo.

Electorum verborum proprietas, &c. Hic conſiderandum erit, ne quid contortè, ne quid ambiguè, ne quid novè dicamus, ſed utamur uſitatis verbis, & propriis. Uſitata ſunt ea, quæ verſantur in ſermone, & in optimorum auctorum conſuetudine recepta. Propria ſunt, quæ ejus rei verba ſunt, aut eſſe poſſunt, de qua loquemur; ut ait Cicero.

Qui roſæ, &c. Narrat, quo pacto lacteus roſæ candor mutatus ſit in colorem purpureum.

Adonin Dea, &c. Adonis, Auctore Tortellio, filius fuit Cynaræ Cypriorum Regis ex Myrrha, ejus filiâ, paſtor pulcherrimus: Virg. in Gallo:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Et formoſus oves ad flumina pavit Adonis

Hunc ardentiſſimè Venus amavit. Ovidius in Phædra:

Sæpe ſub ilicibus Venerem, Cyneráque creatum,
Suſtinuit poſitos qualibet hora duos.

Plura apud Eraſmum in proverbio. Adonidis horti, qui Veneri ſacri propter Adonidem ejus amaſium.

Mars ipſam, &c. Martis ac Veneris amores, Metamorphoſeos. 4. refert Ovidius. Idem ſecundo de arte:

Mars pater inſano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.

Ferit Adonin Mars, &c. Ovid. 2. Metamorph. ſcribit: Adonin ab apro interfectum, ejuſque ſanguinem mutatum in florem. Idem aſſerit Macrob. lib. Saturn. 1. c. 21. Adonin, inquit, Solem eſſe non dubitatur. Ab apro autem tradunt interemtum, hyemis imaginem in hoc animali fingentes, quod aper hiſpidus & aſper gaudeat locis humidis & lutoſis; pruinaque contectis, propriéque hyemali fructu paſcitur glande. Ergo hyems veluti vulnus eſt Solis, quæ & lucem ejus nobis minuit, & calorem.

Plantum pedis perſtrinxit, &c. Unde Claudianus lib. 2. de raptu Proſerpinæ ſcribit de Venere, inquiens, Sic facta doloris carpit ſigna ſui, id eſt, roſas purpureas Veneris amore tinctas. Hujus meminit Politianus Miſcell. 11.

EXEMPLUM NARRATIONIS poëticæ copioſius apud Ovid. Metam. 4. tractatum.

Docet autem ea fabula; nimis infelicem exitum habituros, qui parentibus immorigeri, fœdis amoribus ſeſe contaminarint.

Pyramus & Thysbe, juvenum pulcherrimus alter;
Altera, quas oriens habuit prælata puellis,
Contiguas habuere domos, ubi dicitur altum
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem,
Notitiam primosque gradus vicinia fecit:
Tempore crevit amor, tedæ quoque jure coiſſent:
Sed vetuere patres, quod non potuêre vetare,
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt, nutu ſignisque loquuntur.
Quoq; magis tegitur, tanto magis æſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rimâ, quam duxerat olim
Cùm fieret paries domus & communis utrique.
Id vitium nulli per ſecula longa notatum.
Quid non ſentit amor? primi vidiſtis amantes,
Et vocis feciſtis iter, tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo transire ſolebant.
Sæpe ubi conſtiterant hinc Thysbe, Pyramus illinc,
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris:
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut ſine te toto nos corpore jungi?
Aut hoc ſi nimium eſt, vel ad oſcula danda pateres:
Nec ſumus ingrati: tibi nos debere fatemur
Quòd datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Talia diverſa nequicquam ſede locuti,
Sub noctem dixere Vale, partique dedêre
Oſcula quiſque ſuæ, non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas:
Ad ſolitum rediere locum: tum murmure parvo
Multa priùs queſti, ſtatuunt ſub nocte ſilenti
Fallere cuſtodes foribuſque excedere tentant.
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant;
Neve ſit errandum, lato ſpatiantibus arvo.
Conveniant ad buſta Nini, lateantque ſub umbra
Arboris: arbor ubi niveis uberrima pomis,
Ardua morus erat, gelido contermina fonti:
Pacta placent, & lux tardè diſcedere viſa,
Præcipitatur aquis, & aquis non exit ab iiſdem.
Callida per tenebras verſato cardine Thysbe
Egreditur, fallitque ſuos, adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum dictâque ſub arbore ſedit:
Audacem faciebat amor, venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitu a ſitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thysbe
Vidit, & obſcurum timido pede fugit in antrum,
Dumque fugit, tergo velamina lapſa reliquit.
Vt leo ſæva ſitim multâ compeſcuit undâ,
Dum redit in ſylvas, inventos fortè ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniavit amictus:
Seriùs egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore

Tyramus: ut verò veſtem quoque ſanguine
tinctam
Repperit; una duos, inquit, nox perdet amantes,
E quibus illa fuit longâ digniſſima vitâ,
Noſtra nocens anima eſt, ego te miſeranda peremi,
In loca plena metus qui juſſa nocte venires:
Nec prior huc veni: noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu.
O quicunque ſub hac habitatis rupe leones!
Sed timidi eſt optare necem: velamina Thysbes
Tollit, & ad pactæ ſecum fert arboris umbram.
Vtque dedit notæ lacrymas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis
hauſtus;
Quoque erat accinctus, demiſit in ilia ferrum.
Nec mora, ferventi moriens è vulnere traxit,
Et jacuit reſupinus humo, cruor emicat altè:
Non aliter quàm cùm vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenui ſtridente foramine, longas
Ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit.
Arborei fœtus aſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem, madefactaque ſanguine radix
Purpureo tingit prudentia mora colore.
Ecce metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit, juvenemque oculis animoq; requirit,
Quantaque vitârit, narrare pericula geſtit.
Atque locum, & viſam cognoſcit in arbore
formam:
Sic facit incertam pomi color, hæret an hæc ſit:
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum, retroque pedem tulit, oraque
buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris inſtar.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Quod fremit, exiguâ cùm ſummum ſtringitur aurâ,
Sed poſtquam remorata, ſuos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos.
Et laniata comas, amplexaq; corpus amatum,
Vulnera ſupplevit lacrymis, fletumque cruore
Miſcuit, & gelidis in vultibus oſcula figens;
Tyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Tyrame, reſponde, tua te cariſſima Thysbe
Nominat, exaudi, vultusque attolle jacentes!
Ad nomen Thysbes oculos in morte gravatos
Pyramus erexit; viſaque recondidit illâ:
Quæ poſtquam veſtemq; ſuam cognovit, & enſe
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit infelix, eſt & mihi fortis in unum
Hæc manus, eſt & amor, dabit hic in vulnera vires:
Perſequar exſtinctum, lethique miſerrima dicar
Cauſa comesque tui; quique à me morte revelli
Heu ſolâ poteras, poteris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſerique mei, illiusque parentes,
Ut quos certus amor, quos hora noviſſima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
Ac tu, quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis, pullosque & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes:
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, acer,
Quodq; rogis ſupereſt, unâ requieſcit in urna.

EXEM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

EXEMPLUM NARRATIONIS
hiſtoricæ ex Oroſ. lib. 2. c. 8.

Cyrus Perſarum Rex Scythis bellum intulit, quem Tomyris Regina, quæ tunc genti præerat, cum prohibere tranſitum Araxis fluminis poſſet, transire permiſit, primum propter fiduciam ſui, dehinc propter opportunitatem ex objectu fluminis hoſtis incluſi. Cyrus itaque Scythiam ingreſſus, procul à transmiſſo flumine caſtra metatus, inſuper aſtu eadem inſtructa vino epulisque deſeruit, quaſi territus refugiſſet. Hoc comperto, Regina tertiam partem copiarum, & filium adoleſcentulum, ad perſequendum Cyrum mittit. Barbari veluti ad epulas invitati, primum ebrietate vincuntur, mox revertente Cyro univerſi cum adoleſcente obtruncantur. Tomyris exercitu ac filio amiſſo, vel matris, vel Reginæ dolorem ſanguine hoſtium diluere promptius, quàm ſuis lacrymis parat. Simulat diffidentiam deſperatione cladis illatæ, paulatimque cedendo, ſuperbum hoſtem in inſidias vocat. Ibi quoque compoſitis inter montes inſidiis, CC M. Perſarum, cum ipſo Rege delevit, adjectâ ſuper omnia illius rei admiratione; quod nec nuncius quidem tantæ cladis ſuperfuit. Regina caput Cyri amputari, atque in utrem humano ſanguine oppletum conjici jubet, non muliebriter increpitans: Satia te ſanguine, quem ſitiſti, cujus per annos triginta inſatiabilis perſeveraſti. *Cyri mors.*

EX-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

EXEMPLVM NARRATIONIS *Civilis, ex Miloniano.*

P. Clodii hiſtoria. P. Clodius cùm ſtatuiſſet omni ſcelere in Prætura vexare Remp. videretque ita tractata eſſe comitia anno ſuperiore, ut non multos menſes Præturam gerere poſſet, qui non honoris gradum ſpectaret, ut cæteri; ſed & L. Paullum collegam effugere vellet, ſingulari virtute civem, & annum integrum ad dilacerandam Remp. quæreret: ſubitò reliquit annum ſuum, ſeque in annum proximum transtulit, non religione aliqua, ſed ut haberet, quod ipſe dicebat, ad Præturam gerendam, hoc eſt, ad evertendam Rempubl. plenum annum atque integrum. Occurrebat, mancam ac debilem præturam ſuam futuram, Conſule Milone: eum porrò ſummo conſenſu populi Romani Conſulem fieri videbat: contulit ſe ad ejus competitores, ſed ita, totam ut petitionem ipſe ſolus etiam invitis illis gubernaret, tota ut comitiis ſuis, ut dictabat, humeris ſuſtineret: convocabat Tribus: ſe interponebat: coloniam novam, delectum perditiſſimorum ſcribebat civium: quanto ille plura miſcebat; tanto hic magis in dies convaleſcebat. Ubi videt homo ad omne facinus paratiſſimus, certiſſimum conſulem, idque intelligit non ſolùm ſermonibus, ſed etiam ſuffragiis populi Rom. ſæpe eſſe declaratum: palàm agere cœpit, & apertè dicere, occidendum Milonem, ſervos agreſtes, ac barbaros, quibus ſylvas publicas depopulatus erat, Hetruriamq; vexarat, ex Apennino

nino deduxerat, quos videbatis: res erat minimè obſcura: etenim palàm dictitabat, Conſulatum Miloni eripi non poſſe, vitam poſſe. Significavit hoc ſæpe in Senatu: dixit in concione. Quin etiam Favonio fortiſſimo viro quærenti ex eo; qua ſpe fureret, Milone vivo: reſpondit, triduo illum, ad ſummum quatriduo, periturum: quam vocem ejus ad hunc M. Catonem ſtatim Favonius detulit. Interim cum ſciret Clodius, (neque etiam erat difficile ſcire) iter ſollemne, legitimum, neceſſarium, ante diem 13. Kalend. Febr. Miloni eſſe Lanuvium ad Flaminem prodendum, quod erat dictator Lanuvii Milo: Romam ſubitò ipſe profectus eſt, ut concionem turbulentam, in qua ejus furor deſideratus eſt, quæ in illo ipſo die habita eſt, relinqueret, quam niſi obire facinoris locum, tempuſque voluiſſet, nunquam reliquiſſet: Milo autem, cùm in Senatu fuiſſet eo die, quoad Senatus dimiſſus eſt, domum venit, calceos & veſtimenta mutavit, pauliſper dum ſe uxor, ut fit, comparat, commoratus eſt: inde profectus eſt id temporis, cum jam Clodius (ſiquidem eo die Romam venturus erat) redire potuiſſet: obviam fit ei Clodius expeditus in equo, nullâ rhedâ, nullis impedimentis, nullis Græcis comitibus, (ut ſolebat) ſine uxore, nunquam ferè, cum hic inſidiator, qui iter illud ad cædem faciendam apparaſſet, cum uxore veheretur in rheda penulatus, vulgique magno impedimento, ac muliebri, & delicato ancillarum, puerorumque comitatu; fit obviam Clodio

ante fundum ejus, hora ferè undecima aut non multò ſecùs: ſtatim complures cum telis in hunc faciunt de loco ſuperiore impetum, adverſi rhedarium occidunt. Cùm autem hic de rheda rejecta penula deſiluiſſet, ſeque acri animo defenderet, illi qui erant cum Clodio, gladiis eductis partim recurrêre ad rhedam, ut à tergo Milonem adorirentur, partim, quod hunc jam interfectum putarent, cædere incipiunt ejus ſervos qui pòſt erant, ex quibus qui animo fideli in dominum erant, & præſentes fuerant, partim occiſi ſunt, partim, cùm ad rhedam pugnari viderent, & domino ſuccurrere prohiberentur, Milonem occiſum eſſe, etiam ex ipſo Clodio audirent, fecerunt id ſervi Milonis (dicam enim, non derivandi criminis cauſa, ſed ut factum eſt) neque imperante, neque ſciente, neque præſente domino, quod ſuos quoque ſervos in tali re facere voluiſſet.

ALIUD EXEMPLUM NARrationis brevis, dilucidæ & veriſimilis, ex oratione Ciceronis Pompejanæ.

Atque ut inde mea proficiſcatur oratio, unde hæc omnis cauſa ducitur; bellum grave, & periculoſum veſtris vectigalibus, atque ſociis, à duobus potentiſſimis Regibus infertur, Mithridate & Tigrane: quorum alter relictus, alter laceſſitus occaſionem ſibi ad occupandam Aſiam oblatam eſſe arbitratur. Equitibus Romanis honeſtiſſimis viris afferuntur

ex Aſia quotidie literæ, quorum magnæ res aguntur: in veſtris vectigalibus exercendis occupatæ. Qui ad me pro neceſſitudine, quæ mihi eſt cum illo ordine, cauſam Reipub. periculaque rerum ſuarum detulerunt: Bithyniæ, quæ nunc veſtra provincia eſt, vicos exuſtos eſſe complures, regnum Ariobarzanis; quod finitimum eſt veſtris vectigalibus, totum eſſe in hoſtium poteſtate: Lucullum magnis rebus geſtis ab eo bello diſcedere: huic qui ſuccurrerit non ſatis eſſe paratum ad tantum bellum adminiſtrandum. Unum ab omnibus ſociis, Repub. & civibus ad id bellum Imperatorem depoſci, atque expeti, eundem hunc unum ab hoſtibus metui, præterea neminem.

DE CHREIA.

CAP. III.

Chreia eſt commemoratio brevis, alicujus perſonæ factum, vel dictum, aptè referens. Dicta autem eſt, quòd ſit utilis. Et Chreiarum aliæ verbales ſunt, aliæ activæ, aliæ Mixtæ. Verbales, quæ utilitatem oratione demonſtrant. Ut Plato dixit: Virtutis ramos è laboribus atque ſudoribus produci. Activæ ſunt, quæ actionem aut factum ſolum recenſent: ut Pythagoras interrogatus, quantanam eſſet hominum vita, cùm per temporis brevius ſpatium ſe conſpiciendum exhibuiſſet, latebras petiit, humanæ vitæ menſuram ex momentaneo conſpectu deſignans. Mixtæ, quæ ex utrique

con-

conflatæ ſunt oratione & actione, ut Diogenes, cùm vidiſſet adoleſcentulum laſcivientem ac indecorè ſe gerentem, pædagogum illius baculo percuſsit: ſuperaddens, quid talia doces, aut ſic inſtruis? Chreiam verò conficies hiſce capitibus, atque tractabis à

Laudativo.	*Parabola.*
Paraphraſtico.	*Exemplo.*
Cauſa.	*Teſtimonio veterum.*
Contrario.	*Brevi epilogo.*

EXEMPLUM VERBALIS CHREIAE, quo Socrates doctrinæ radicem amaram eſſe dicebat; fructus verò dulces. Orditur autem ab encomio hoc modo:

Encomiaſticon. *Meritò laudandus eſt Iſocrates, propter eximiam dicendi facultatem, qua ſibi nomen clariſsimum comparavit, & quanta vis eloquentiæ eſſet, ipſam exercendo demonſtravit, eam illuſtrem fecit, non ipſe ab illa illuſtratus. Quibus autem vel Reges admonens, vel inſtituens privatos, bene de hominum vitâ meruit, longum eſſet recenſere. Verùm, quod de eruditione protulit, haud abs re fuerit commemorare.*

Amator, inquit, eruditionis, à laboribus auſpicatur, ſed laboribus indeſinentibus in utilitatem: quod quàm philoſophicè dictum ab eo ſit, hinc licet perſpicere.

A Paraphraſi ſeu expoſitione. *Qui enim bonarum artium amore capiuntur, hi ſanè cum profeſſoribus, ac ducibus ſtudiorum converſantur: ad quos accedere ut formidoloſum eſt, ita relinquere ſtultiſsimum. Et pueri quidem nunquam metu vacant, & cùm adſunt præceptores, & cùm venturos exſpectant. Succedunt præceptoribus pædagogi, viſu terribiles,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

biles,ſed cùm verberibus ſæviunt formidabiliores. Qui etiam,priuſquam verberent, timentur. Metum punitio ſubſequitur, dum omnia puerorum errata vindicantur, & rectè facta, opera virtutis, tanquam ad ea nati ſint, exactiſſimè requiruntur. Iam verò pædagogis ipſis ſunt moleſtiores aſperioreſque patres, in deambulationes atque vias inquirentes, & vetantes in publicum egredi: forum ipſum habentes ſuſpectum. Quod ſi opus fuerit in filios animadvertere, ita excandeſcunt, ut naturæ obliviſcantur, nec ſe parentes eſſe meminerint: verùm hujuſmodi rebus exercitatus puer, cùm in virum evaſerit, meritâ coronatur virtute.

At,qui veritus iſta, fugerit magiſtros, devitarit parentes, & pædagogos fuerit averſatus, prorſus eruditionis expers ſcientiâ privabitur. Nam metum declinans, ſimul cum ipſo doctrinam relinquet. Hæc igitur omnia Iſocratem ſentire perſuaſerunt: Eruditionis radicem amaram eſſe. *A contrario.*

Nam quemadmodum agricolæ ſummo cum labore terræ ſemina mandant; fructus verò màjore cum voluptate colligunt: ita qui ad ſtudia accinguntur, ſibi laboris multi comitem gloriam comparant. *A ſimili.*

Reſpice Demoſthenis vitam, qui ut oratorum omnium laborioſiſſimus, ita clariſſimus evaſit: qui fuit adeò ſtudiis intentus, ut comam nativum capitis ornamentum, exeundi poteſtatem ſibi præripiendo, detonderet, ratus id pulcherrimum decus, quod à virtute proveniſſet. Quæ igitur alii profundunt ad voluptates, ille continuis lucubrationibus impendit. *Ab exemplo.*

Idcirco præclarè hoc, ut omnia, Heſiodus; Aſperam eſſe ad virtutem viam, cacumen ve- *A teſtimonio veterũ.*

rò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

rò molle. Nam idem quod Iſocrates protulit. Heſiodus enim viam; Iſocrates autem radicem appellavit, diverſis verbis eandem uterque ſententiam demonſtrantes.

Ab epilogo brevi. *Quæ ſi rectè conſiderabimus, meritis laudibus evehemus Iſocratem, ut qui ſapienter de eruditione conſcripſerit optima.*

SCHOLIA.

Chreia, &c. Quæ ab aliis utilitas, à Priſciano vocatur uſus. Et eſt, eodem autore, commemoratio orationis alicujus, vel facti, vel utriuſque: celerem habens demonſtrationem, quæ utilitatis alicujus plerumque cauſâ profertur.

Verbales, &c. Orationales eas appellat Priſcianus, quibus oratio ſola ineſt; ut Plato dicebat: Muſas in animis eſſe ingenioſorum.

Item, Diogenes Cynicus ait: Nihil omnino in vita abſque exercitatione perfici: Eam omnia exſuperare poſſe, Laërtius lib. 6.

Item, Seneca dixit, Nulli ſunt tam feri, ſuique juris affectus, ut non diſciplinâ perdomentur. Vide Eraſmum in proverbio, Exercitatio poteſt omnia.

Item Xenocrates: Dixiſſe me pœnituit aliquando; tacuiſſe nunquam. Valerius lib. 7. cap. 2. Eſt ſilentii tutum præmium. Vide Eraſmi proverbium.

Item Anacharſis dixit: Leges aranearum telis ſimiles eſſe. Valer. lib. 7. c. 2.

Idem protulit: Vitem uvas tres ferre, primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam mœroris. ut ait Diogenes Laërt. lib. 3.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Virtutis ramos, &c. Hoc eſt, ad bonarum literarum, atq; virtutis fructum eſſe viam arduam atque aſperam. De qua re carmen exſtat elegans Virgilii de litera Pythagorica. Oſtendit non ceſſantibus ac inertibus, ſed induſtriis paratam eſſe gloriam; cum Dii, juxta proverbium, facientes adjuvent, atque labore ſua munera vendant. Etenim qui vitat molam, vitat farinam. Neque mel, neq; apes. Vide Chiliades Eraſmicas.

Activæ, &c. Sunt, auctore Priſciano, in quibus actus ineſt ſolus. Ut Cotys Thraciæ Rex, ei, qui dono miſerat πάρδαλιν, viciſſim dono miſit Leonem, nihil addens. Sed malam beſtiam malâ penſando, prudenter oſtendit; par pari, juxta proverbium, referendum eſſe: Meminit Plutarchus in Apophthegmatis.

Item. Heraclitus Philoſophus Σκοτεινὸς dictus, in ſeditione rogatus, ut apud populum ſententiam diceret, quo pacto civitas redigi poſſet in concordiam, conſcenſo ſuggeſtu, popoſcit calicem aquæ frigidæ, & paululum farinæ inſperſit, mox de glechone admiſcuit, i.e. vel pulegii ſylveſtris, vel leguminis genus. Deinde epoto calice disceſſit, nec verbum addidit. Hoc facto innuens, ita demùm civitatem carituram ſeditionibus, ſi repudiatis deliciis, aſſueſcerent parvo contenti eſſe. Refert Eraſm. 8. Apophtheg.

Item. Lacones, ſi quando ſtrategemate ſuperaſſent hoſtem, Marti bovem immolabant: ſin aperto prælio, gallum. Quo facto innuebant, præclarius eſſe hoſtem ingenio, citra ſanguinem dejicere, quàm

pugna,

pugna, utrinque plerunque cruenta.

Item apud Gymnoſophiſtas olim magnæ fuerat unus æſtimationis. Huic Taxiteles perſuaſit, uti ad Alexandrum ſe conferret, gentibus exteris jam bellum illaturum. Veniens proinde ad Regem, bubulam pellem aridam in medium conjecit, obambulanſque ejus extrema pedibus premebat. Pellis cum ad unam tantum partem calcaretur, reliquis in altum attollebatur. Eo facto, media deinceps firmiùs inſtitit, atque ita pellis undique immota conquievit. Tali exemplo Alexandrum ille commonuit, ne in longinquis locis tempus tereret, ſed imperii medium tueretur: ita enim in ejus finibus quietura omnia. ut refert Diodorus Siculus in Alexandri vita.

Item Exemplum eſt Activæ Chreiæ, ſed tyrannicum, de Tarquinio papaverum ſumma decutiente; quod deſcribit Livius lib. 1. Et carminibus hiſce Ovidius ſecundo Faſtorum:

Vltima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna, vir injuſtus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias; alias everterat urbes,
Et Gabios turpi fecerat arte ſuos.
Namque trium minimus proles manifeſta Superbi
In medios hoſtes nocte ſilente venit.
Nudarunt gladios, occidite (dixit) inermem:
Hoc capiunt fratres, Tarquiniuſque pater,
Qui mea crudeli laceravit verbere terga,
Dicere ut hoc poſſet, verbera paſſus erat.
Luna fuit, ſpectant juvenem, gladioſque recondunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Tergaque deductâ veſte notata vident.
Flent quoque, &, ut ſecum tueatur bella, precantur,
Callidus ignaris annuit ille viris.
Iamque potens, miſſo genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios quod ſibi monſtret iter.
Hortus odoratis ſuberat pulcherrimus herbis,
Septus humum rivo lene ſonantis aquæ:
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virgâ lilia ſumma metit.
Nuncius ut rediit, decuſſaque lilia dixit,
Filius, agnoſco juſſa parentis, ait.
Nec mora, principibus caſis ex urbe Sabina,
Traduntur Ducibus mœnia nuda ſuis.

Exſtat amabilius exemplum, quo pueris Lacones oſtendebant ſervos, qui vino eſſent temulenti; quo magis abominarentur ebrietatem, videntes, quàm deforme ſpectaculum eſſet, homo immodico madens vino, quamque dementi ſimilis. Imò cogebant Helotas, hoc eſt, agreſtes homines, quamplurimum bibere. Deinde ingurgitatos mero, ſaltationes ineptas ſaltare, & carmina quædam ridicula canere. Ita quod alii prolixo ſermone vix perſuadent, ſobrietatem eſſe rem honeſtiſſimam, ebrietate nihil eſſe homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos, ſed in mancipiis, ad quorum mores degenerare ingenuis turpiſſimum eſt. Refertur à Plutarcho in Demetrii vita. Meminit item Eraſm. 2. Apophth. *Ebrietas.*

Pythagoras interrogatus, &c. Pythagoram idcirco appellatum aſſerit Diogenes Laërtius lib. 8. quòd veritatem perinde atque Pythius ipſe loqueretur. Hic eſt qui

vitam quoque humanam ſimilem eſſe dixit Panegyri, hoc eſt, ſollemni hominum conventui.

Idem fertur diſcipulos admonere ſolitus, ut iſta quotidie, cùm domum ingrederentur, dicerent:

Πῆ παρέβην, τί δ' ἔρεξα, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Hoc eſt, quo prætergreſſus? quid geſtum in tempore; quid non?

Mixtæ, &c. Ut, Diogenes die quodam, cùm populus theatrum egrederetur, adverſus populum ingredi nitens, dixit: Hoc in omni vita facere ſtudeo. Sentiebat, Philoſophum à populo diſſidere; cum Philoſophus ratione, populus agatur cupiditatibus, rapiaturque variis perſuaſionibus. Hinc ab Horatio vocatur,

Vulgi perverſitas.

Bellua multorum capitum.

Item: Rex Ageſilaus aliquando arundine pro equo conſcenſa, unà cum filiolis colludens, ait amico intervenienti: Ne cui dicas, priuſquam ipſe quoque liberorum parens ſis factus. Feſtivè ſubjudicans, eum luſum non eſſe levitatis, ſed pietatis Nec hoc, quod agebat, videri poſſe ineptum ei, qui modò expertus eſſet, quàm inſons ſit affectus caritatis parentum erga filios. Auctor Plutar. in vitis. Refert Eraſ. Apophth.

Item: Quum aliquando conſcendiſſet equum Plato, mox deſcendit, dicens ſe vereri, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, id eſt, ne equeſtri faſtu corriperetur. Superbum animal eſt equus, & equitare quiddam habet magnificum, parumque Philoſopho dignum.

Equeſtris faſtus.

Item: Lacedæmoniis ad publica convi-

via ingredientibus, qui natu erat maximus, ſingulis oſtendebat fores, dicens: Per hás nullus egredietur ſermo: admonens, nihil effutiendum, ſi quid liberius dictum eſſet in convivio. Hunc morem inſtituit Lycurgus.

Item: Laconem hoſpes, quem pridiè declinaverat, poſtridiè ſtragulis commodatò ſumtis ſplendidè excepit: at ille ſtragulis conculcatis, dixit: Propter has heri ne ſtoriis quidem indormire licuit. Lepidè riſit illorum morem, qui, cùm ſint tenues, tamen affectant videri divites, corrogatâ aut conductâ ſupellectile. Quod maximè ſolent in excipiendis hoſpitibus, in nuptiis, aut alioqui ſolennibus epulis. Porrò cùm ineptum ſit, tuas oſtentare divitias, quanto magis ridiculum eſt, oſtentare ſupellectilem alienam ab uſurariis ſumtam?

Alius Lacon quidam, noctu præteriens monumentum, cùm ſibi viſus eſſet videre ſpectrum, accurrit lanceâ trajecturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura? O mentem verè liberam omni formidine, quæ nec larvarum ac lemurum occurſu terreri potuerit!

Item: Cùm Dionyſius in convivio juſſiſſet, ut ſinguli in veſte purpureâ ſaltarent. (Purpura verò tum Regum erat geſtamen; nunc ſutoribus etiam communis) id Plato facere recuſavit his trimetris è fabula quapiam.

Οὐκ ἂν δυναίμην θήλην ἐνδόναι στολὴν,
Ἄῤῥην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος.

id eſt,

Muliebri ego haudquaquam indui queam ſtolâ,

Vir natus ipſe, & ex virili germine.

Ariſtippus verò non recuſavit, ſed indutus purpurâ ſaltaturus, hos verſus recitavit:

καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν ὁ νοῦς σώφρον οὐ διαφθαρήσεται:

Refert Diogenes Laërtius, lib. 2. de vita Philoſophorum.

Diogenes ſordidus. Item, Plato frugalis erat, ſed tamen amans munditiêi. Contra Diogenes ſordidus. Itaque calcans Platonis culcitram, præſentibus aliquot Dionyſii amicis, quos *Faſtus.* Plato invitarat ad convivium, dixit: Calco faſtum Platonis. Calcas, inquit Plato, ſed alio faſtu. Nam hoc ipſum faſtus erat, quod jactabat munditiei contemptum. Et qui ſordibus gloriantur, non minùs ambitioſi ſunt, quàm qui ſplendidè veſtiuntur; ſed aliter. Turpior eſt autem ambitio, ex fuco virtutis laudem captans. Unde Socrates, animadvertens Antiſthenem ambitioſius oſtentare veſtem laceram & detritam, facetè hominem increpavit: παύσῃ, inquit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, id eſt, non deſines te nobis comere? Significans, ejuſdem eſſe ambitionis utilitatem amictus oſtentare, & delicato cultu ſe vendicare, ut refert Eraſm. 3. & 8. Apophth.

Scilurus. Item, Scilurus Scytha liberos octoginta maſculos habens, cùm eſſet moriturus, faſciculum jaculorum ſingulis porrexit, juſſitq; rumpere. Id cum ſinguli recuſaſſent,

co

eo quod videretur impoſſibile, ipſe ſingula jacula exemit, atque ita facilè confregit omnia. Quo facto filios admonens. Si concordes, inquit, eritis, validi invictique manebitis: contra, ſi diſſidiis & ſeditione diſtrahemini, imbelles eritis, & expugnatu faciles. Recenſet Plutarch. in Apophthegmatibus. *Concordia.*

Item, Cùm Diogenes Cynicus aliquando vidiſſet puerum concavâ manu bibentem; Hic puer, inquit, me frugalitate ſuperat, qui ſupellectilem ſuperfluam mecum circumferam: & ductum è pera poculum ligneum abjecit, Neſciebam, inquiens, & in hoc nobis providiſſe naturam. Quum alterum puerum vidiſſet, vaſculo fracto, cavo panis excipere lenticulam, abjecit & catinum ligneum, ut ſupervacaneum: ut ſcribit Diogenes Laërtius, lib. 6. de vitis Philoſophorum.

Baculo percuſſit, &c. Idem refert Priſcianus, & Eraſm. Apophth. 3. & Quint. lib. 1. cap. 9. Idem, vel ſimile, Crateti attribuit, ubi ſic ait: Chreiarum plura genera traduntur. Unum ſimile ſententiæ, quod eſt poſitum in voce ſimplici, dixit ille, aut dicere ſolebat. Alterum, quod eſt reſpondendo, interrogatus ille, vel cum ei edictum eſſet, reſpondit. Tertium huic non diſſimile, cùm quis non dixiſſet, ſed feciſſet, ut Crates, cùm indoctum puerum vidiſſet, pædagogum ejus percuſſit. Sentiens primæ ætatis formatoribus potiſſimùm imputandum eſſe, ſi adoleſcentes evadant malè morati, aut indocti. *Pædagogia.*

Idem Diogenes in foro quodam ſtans, *Homo.*

cla-

clamabat, Adeſte homines! veluti concionaturus ad populum. Cumque jam frequentes conveniſſent, nec ille deſineret clamare: Adeſte homines! quidam indignati: En adſumus! dic aliquid. Tum Diogenes baculo illos abigens: Homines, inquit, adeſſe juſſi, non ſterquilinia. Non putavit hominis cognomen in eos competere, qui non viverent juxta rationem, ſed brutorum in morem agerentur affectibus.

Idem adhibitâ interdiu lucernâ rogatus, quidnam vellet, reſpondit: ἄνθρωπον ζητῶ hoc eſt, hominem quæro: quemadmodum teſtatur Diog. Laertius.

Iſocrates, &c. Hunc Cic. de Oratore ſecundo, vocat eloquentiæ patrem, & Rhetorum ferè omnium magiſtrum. Cujus è ludo, tanquam ex equo Trojano, eloquentiæ principes exſtiterint innumeri.

Radicem, &c. Hanc ſententiam Diomedes lib. I. in exercitatione Chreiarum adſcribit Catoni, inquiens, Marcus Porcius Cato dixit: Literarum radices amaras eſſe, fructus jucundiores.

Reges admonens, &c. In quorum numero fuit Nicocles, ad quem de regno ſcripſit Iſocrates orationem admonitoriam. Similiter ad Demonicum λόγον παραινετικόν.

Punitio, &c. Apud Aphthonium habetur κόλασις. Sunt autem tres puniendi cauſæ: una eſt quæ νουθεσία, vel παραίνεσις, vel κόλασις, dicitur; id eſt animadverſio, cum pœna adhibetur, caſtigandi atque emen-

emendandi gratiâ, ut is, qui fortuitò deliquit, attentior fiat correctus. Altera τιμωρία, cùm dignitas, auctoritaſque ejus in quem eſt peccatum, tuenda eſt, ne prætermiſſa pœna contemtum pariat. Tertia vindicandi ratio, παράδειγμα, cum punitio propter exemplum neceſſaria, ut reliqui metu cognitæ pœnæ deterreantur à peccando. Hæc Gellius, lib. VI. cap. XIV.

Opera virtutis, &c. Aphthonius habet κατορθώματα. Quemadmodnm Græci rectam effectionem κατόρθωσιν appellant: ſic recta, aut rectè facta κατορθώματα vocant, auctore Cicerone, de Finibus quarto. Idem offic. I. Perfectum officium, inquit, rectum, opinor, vocamus, quod Græci κατόρθωμα appellant.

Demoſthenis vitam, &c. Qui per maximos labores ad eloquentiæ culmen conſcendit.

Hic, ut Plutarchus ſcribit, ſubterraneum locum ſibi conſtruxit, in quem per dies ſingulos deſcendens, corpus & ingenium exercitabat. Sępe etiam duos vel tres menſes continuos domi incluſus non ceſſabat, abraſa parte capitis, ut exeundi facultatem ſibi ipſi præriperet. Hic idem vadoſis littoribus inſiſtens, declamationes fluctuum fragoribus obluctantibus edebat, ut ad fremitus concitatarum concionum patientiâ, duratis auribus, in actionibus uteretur. Fertur quoq; ore inſertis calculis multum ac diu loqui ſolitus, quo vacuum promtius eſſet, ac ſolutius, ut ait Valer. l. 8. c. 7.

Heſiodus, &c. Heſiodi locus exſtans primo Georgicôn, hic eſt:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν

Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,

Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,

Ῥηϊδέη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

CHREIÆ ACTIVÆ EXEMplum, juxta prædictos locos tractatum ſtudio exercendi: cujus argumentum tale eſt:

Cùm patrem videret mortuum Joſeph, flens ruit ſuper faciem ejus, & deoſculatus eſt eum, Gen. 50.

AB ENCOMIO FACIENTIS exordium ducitur hoc modo.

Quis non laudibus condignis evehere ſtudeat factum hoc egregium viri ſanctiſſimi Joſephi, quo præclarum eximiæ pietatis ſpecimen exhibuit, atque virtutis exemplum, non ore tenus, ſed pleno charitatis opere defunctum parentem proſecutus eſt?

Ab expoſitione. Cùm benedixiſſet nepotibus ſuis Iacob ægrotus, ac impoſuiſſet finem mandatis, quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, diemque ſuum obiit. Quod cernens Joſeph, corruit ſuper defuncti parentis chariſſimi vultum, ac mortuum deflevit. Quo facto vir piiſſimus admonuit nos, ut nobis charos vitâ defunctos

ctos lugeamus: non tamen ut Ethnici, nullam ſpem habentes.

Quippe hanc vim non ſolùm hominibus, ſed etiam feris indidit ac ingenuit divina poteſtas, ut diſſolutionem naturæ perhorreſcant, ac ipſa relinquendâ luce moveantur, & diſceſſu à ſuis angantur. Quis igitur tam ferreus, quem non acerba chariſſimorum ſuorum funera provocent ad luctum? *A cauſa.*

Quod ſi corda pravorum hominum tangit luctus, hoc eſt, ægritudo ex eorum, qui chari fuerunt, interitu acerbo: quis iniquum duxerit, ſi boni viri, qui, juxta proverbium, lacrymabiles ſunt, chariſſimorum ſuorum funera fleverint? & ſi populus olim in deſerto nimis luxit impios, quod murmuraverant, & inſurrexerant, contra Dominum Deum; cur fuerit à piis alienum, piorum funera lacrymis proſequi? *A contrario.*

Quemadmodum corpora noſtra doloribus adficiuntur, ſi membrum aliquod fuerit reſectum: ita non injuriâ mœrore conficiuntur atque luctu, qui dulciſſimam aliquam familiæ ſuæ, atque generis partem amiſerunt, hoc eſt, patrem, aut amicum, qui fuerit alter ipſe, ab eadem, ut Pythagoras inquit, animâ. *A ſimili.*

Quis Prophetæ Samueli vitio vertit, quod mortuum Saul Regem defleverit? Quis Regem Davidem reprehendit, quòd planxerit filium Ammon, & ejularit in morte filii Abſalon? Quis denique univerſo Judaico & Iſraëlitico populo ſuccenſuit, quòd in domo Joſiæ fuerit lamentatus? *Ab Exemplo.*

A teſtimonio. Et divinarum literarum monumenta nos inſtituunt & adhortantur, ne deſimus plorantibus, ſed cum lugentibus lugeamus. Et docent, longè melius eſſe, in domum luctûs ire, quàm ad domum convivii; quòd in illa finis cunctorum admoneat hominem, ut vivens cogitet, quid futurum ſit. Unde cùm Abner à Joab eſſet interemtus, dixit Rex David ad omnem populum: Scindite veſtimenta veſtra, accingimini ſaccis, & plangite ante exſequias Abner in Hebron.

A brevi epilogo. Rectè igitur Joſeph ſupra defuncti parentis faciem ruens, planxit eum: &, quod imitemur, nobis omnibus propoſuit egregium veræ pietatis exemplum.

CHREIÆ VERBALIS EXEMPLUM, quo eadem ſententia contrariis locis eſt variata, & cujus argumentum ejuſmodi eſt.

Eobanus Heſſus. Helius Eobanus Heſſus poëta, Marpurgenſis Academiæ profeſſor, moriturus hoc Ennii carmen protulit:

Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit: cur? volito docta per ora virûm.

EXORDIUM AB ENCOMIO præclaræ ſententiæ ducitur in hunc modum:

Digniſſima profectò memoratu, ac laudatu ſententia, quam duo poëtæ, Q. Ennius, & Eobanus Heſſus celeberrimam reddiderunt: ille, quia fuit auctor; hic, quoniam ſemper uſurpavit. Uterque maximus inge-

ingenio. Ille patriam Rudias nobilitavit, creditus habuiſſe tria corda, quod Græcè, Oſcè, & Latinè ſciret loqui. Unde non immeritò charus fuit Scipioni Africano & Q. Nobiliori, viris clariſſimis. Hic eruditione ſuâ, variaque rerum cognitione patriam ſuam Heſſiam, & inibi civitatem, ubi natus erat, Francobergiam fecit illuſtrèm, id ſtudio ſuo conſecutus, ut innumeros Heroas atque Principes illuſtriſſimos ſibi pararit amicos, æternamque nominis gloriam fuerit adeptus.

Cujus ut multa præclarè ſcripta ſunt; ita non pauca graviter dicta: cujus generis illud Ennianum, quod ſupremo tempore, veluti cantator Cygnus funeris ipſe ſui, ſuaviter emiſit. Quo vates eximiâ ſapientiâ præditus, noluit defleri hominum doctorum atque piorum mortem, quam à malis abducentem vita beata eſſet conſecutura. *Ab oppoſitione.*

Sciebat, pias animas corporeis vinculis, atque omnibus humanis incommodis exutas, perpetuò victuras. Noverat, animos hominum eſſe divinos, iiſque, cùm è corpore exceſſiſſent, reditum ad cœlum patere, optimoque & juſtiſſimo cuique expeditiſſimum: ut ait Cicero de Amicitia. Videbat, res mundanas tot caſibus atque periculis innumeris obnoxias. Animadvertebat, nullas domos eſſe, in quibus non multi luctus olim fuerint, hodiéque verſentur. Videbat, omnes urbes nihil aliud eſſe, quam miſeranda (ut Solon apud Valer.) inquit, cladium humanarum circumſepta, ut multi extiterint, qui non naſci optimum cenſuerint, aut quàm ociſſimè aboleri, *A cauſa.*

A contrario. Quod ſi lacrymis indulgendum eſt, ii ſolùm flendi fuerint, quibus mors terribilis eſt, hoc eſt, iis, quorum cum vita omnia exſtinguuntur: non autem deflendi, quorum virtutis gloria nunquam eſt interitura, ſed poſt mortem ſpecioſior futura. Hinc, ut ait Cicero, Sapientiſſimus quiſque æquiſſimo animo moritur; ſtultiſſimus iniquiſſimo: Hic enim cui cæca mens, qui nihil aliud conſiderat, quàm externa mortis opera, luget miſerabiles ſibi viſos hominum caſus: at ille metu mortis non exhorreſcit, nec lamentatur, qui ſecum revolvit, nobis ex hac vita diſcedendum, tanquam ex hoſpitio, non domo; cum nobis natura diverſorium commorandi, non habitandi, dederit. Deinde perpendit internam mortis utilitatem, quæ dicitur ultima linea rerum, malorum requies, & ęternæ vitæ ſimul ac ſalutis origo. Sapienter Rex! Eccleſiaſtes inquit: Laudavi magis mortuos, quàm viventes, & feliciorem utroque judicavi, qui non natus eſt, nec vidit mala quæ ſub ſole fiunt. In hoc ipſum, qui defixos oculos habet, alacrior audet dicere:

Cum volet illa dies, quæ nil, niſi corporis hujus
Ius habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar.

Quid enim habet vita commodi, quid non potius laboris? O præclarum diem, cùm ad illud animorum conſilium cœtumque proficiſcar, & cùm ex hac turba & colluvione diſcedam! Prô Dii immortales, quàm optabiliter iter illud ineundum, quo con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

confecto, nulla reliqua cura, nulla ſollicitudo futura. Hæc Cicero in Catone majore, & 1. Tuſc. quæſt.

Quemadmodum illorum vicem non dolemus, ſed læti gratulamur, qui reduces è graviſſimis præliorum crudelium periculis, in patriam ad chariſſimos amicos cum triumpho revertuntur: ita bono jure debemus (ne meliorem fortunam invidere videamur) in illorum diſceſſu gaudere, qui ex hac lacrymarum valle atque vitâ, quæ ſuper terram perpetua (ut S. Ijob ait) militia eſt, demigavit in cœleſtem patriam, ubi vera charitas, & pax æterna regnat.

Quæ jam omnia dicta non ſolùm ſancti patres, ſed etiam Ethnicorum Philoſophi animis reputantes, confirmarunt, mortem non modò flendam non eſſe, ſed voluptatis etiam loco ducendam, aut fortiter contemnendam. Exemplo ſunt tot hominum piorum millia, qui per vincula, verbera, flammas atque peratroces diverſorum generum cruciatus interemti, cum gaudio conceſſerunt ad cœlorum regna. Sed iis omiſſis, quid de Socrate loquar? cui mera fuit hilaritas in morte. Qui poſt ſumtam cicutam, cùm frigerent membra; Debemus, inquit, gallum Æſculapio perſolvere: jocans perinde, quaſi ſumta potione medica convaluiſſet. Quid de Cyrenæo illo Theodoro philoſopho? cui cum Lyſimachus Rex crudelia minaretur: Iſtis quæſo, inquit, iſta horribilia minitare purpuratis tuis; Theodori quidem nihil intereſt, humine, an ſublimè putreſcat. Quo dicto genus omne mortis contemſit, poſt

Ab exemplo.

Socrates.

Theodorus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

hanc vitam longè meliorem exſpectando.

A veterum teſtimonio. Divinæ literæ non mœroris plenam, ſed potiùs pretioſam eſſe mortem ſanctorum in conſpectu Domini, prædicant. Et eos, qui docti fuerint, poſt hanc miſerabilem vitam futuros, ut cœli firmamentum.

Thraces. Quod licet non cognoſcerent Thraces: tamen exſequias, & funera cum hilaritate celebrabant. Qui ſine ullis doctorum præceptis humanæ conditionis (ut Valerius inquit) habitum præviderunt, nempe mortem homini optimam, & ut omnium malorum finem optandam eſſe; vitam autem deflendam, tot ærumnis refertam. Conſiderarunt, nihil in terris homine miſerabilius eſſe, quem natura tantum nudum, & in nuda humo natali die abjicit ad vagitus ſtatim & ploratum, ſolumq; tot animalium ad lacrymas, & has protinus vitæ principio. Ab hoc lucis rudimento, quod ne feras quidem inter nos genitas, vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus, atq; infeliciter natum jacet manibus pedibuſq; devinctis flens: Animal cæteris imperaturum, & à ſuppliciis vitam auſpicatur, unam tantum ob culpam, quia natum eſt; ut ait Plinius.

Ab epilogo brevi. Rectè igitur Eobanus Marpurgi jam moriturus, Ennii verſiculos proferendos cenſuit, ut nullius boni viri mortem; ita ſuam non eſſe deplorandam: quæ tot à malis eripiat, ac miſerrimæ ſervitutis captivitate bonos aſſerens, in vitam æternam perducat.

ALIUD

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ALIUD CHREIÆ VERBALIS exemplum, cujus argumentum tale eſt: Eccleſiaſt. cap. 10. dixit: Pecuniæ obediunt omnia. Exordium ducitur à laude.

Rex Iſraël Eccleſiaſtes ex intimis divinę ſapientiæ penetralibus depromta multa dixit, ad rerum omnium optimarum cognitionem pertinentia; maximè veritatis, cujus eſt tanta vis, ut contra hominum ingenia fictaſque omnium inſidias, facilè ſeipſam poſſit defendere. *Ab expoſitione.*

Opibus, inquit, univerſa ſimul obediunt. Quo dicto quid verius eſſe poſſit, non video. Etenim pecuniam, quæ genus & formam donare poterit, reginam facimus omnes. Huic ſervimus omnes; huic palmam tribuimus omnes; huic omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta: & in ratione mortalium ſola utramque paginam facit.

Nec immeritò. Nam quicquid eximium, quicquid ſplendidum, quicquid venuſtum, quicquid denique glorioſum hominibus contingit, id à ſolius pecuniæ beneficio proficiſcitur. Huic libenter omnes obtemperamus, victi lucro: nec injuria, cùm quicquid rerum vel bonarum vel malarum geratur inter mortales, id pecuniarum fiat gratiâ. Qua ratione permotus apud Euripidem Bellerophon, inquit:

Sine me vocari peſſimum, ut dives vocer.
Nemo an bonus; an dives, omnes quærimus.
Non quare, & unde quid habeas, tantū rogant.
Ubique tanti quiſque, quantum habuit, fuit.

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Quid habere nobis turpe ſit, quæris? nihil.
Aut dives opto vivere, aut pauper mori,
Bene moritur, quiſquis moritur dum lucrum
facit:
Pecunia ingens generis humani bonum.
Cui non voluptas matris, aut blandæ poteſt
Par eſſe prolis, non ſacer meritis parens.
Tam dulce, ſi quid venerit, in vultu micat:
Meritò illa mores cœlitum, atque hominum
movet.

Reſpice pauperem inopis viri culinam, videbis omnia frigere. Contemplaberis pauciſſimos, eoſdem pannoſos, ſordidos, ſqualidos inibi deliteſcere miniſtros, neminem ibi regnandi palmam obtinere, quàm famem ſtrigoſam, cum canibus mures inediâ conſumentem. Conſiderabis loca cuncta ſqualentia ſitu, catilla carioſa, patellas ſcabroſas, cibaria rancida, ſupellectilia rubiginoſa, parietes fuligine atque araneis oppletos, ſtragula pediculoſa; & breviter omnia, quæ procul intuenti poterunt horrorem incutere, & ab acceſſu inauſpicato deterrere. At ubi fueris ingreſſus aulam pecuniæ, videbis omnia luculenta, omnia fervere opera, greges hominum innumeros in officio eſſe, nec eos ſordidos, ſed argento atq; auro coruſcos. Admiraberis apparatuum magnificentiam, gemmis pavimenta, tapetibus pretioſis muros, ſedilia cocco, purpureis angulos omneis auleis, opificio denique citreo lacunaria refulgentia. Præterea coquinam, genere farinarum atque lautitiarum omni renidentem, ubi ſuppetat abunde Jovis cerebrum,

brum, Attica bellaria, & breviter, Deorum (ut proverbio dicitur) cibus. Etenim ubi regina pecunia regnat, ibi rerum omnium uberrima copia redundat, inopia protinus expellitur: quemadmodum olim apud Græcos fames, quam virgis ex ædibus ſolebant ejicere, dicentes:

Ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον, καὶ ὑγίειαν,

i.e. foras famem; intrò divitias, atque ſanitatem. *A ſimili.*

Quemadmodum in magnas, opulentaſque beatorum Principum aulas recipi certatim homines adlaborant, ut dominorum gratiâ ad honores atque divitias evehi poſſint: Sic quo potentior pecunia, tanto ferventius adfectant omnes ſub ejus imperio eſſe, cujus beneficio non difficulter & opes & honores maximos poterunt conſequi. Porrò

Prima ferè vota & cunctis notiſſima templis
Divitiæ ut creſcant, ut opes, ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro: ut Juvenalis ait.

Quem autem puduerit in pecuniæ caſtris militare, in quibus non modò privatorum innumerabilis, ſed etiam magnorum Principum, atque Cæſarum multitudo ſtipendia fecerit: Exemplo ſit, ut innumeros prætereain (ille) cujus vox in proverbum abiit, Lucri bonus odor ex re qualibet. *Ab exemplo.*

Verùm enimverò, non injuria ſerviunt, omnes pecuniæ; cùm ea vis, atque anima ſit mortalium, multoſque amicos vulgò conciliet. Unde Heſiodus: *A teſtimonio veterum.*

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Et Menander.

Δυνάμεις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.
Quæ perpendens Horatius, ex vulgi ſententia dixit:

O cives, cives, quærenda pecunia primum eſt;
Virtus poſt nummos: hæc Ianus ſummus ab imo
Perdocet, hæc recinunt juvenes dictata ſeneſq;.

A concluſione. Ergo veriſſima eſt, quam Eccleſiaſtes protulit, ſententia, quæ tam nationibus omnibus in ore, quàm nunc etiam omnibus pecuniæ ſervis in uſu.

ALIUD CHREIÆ VERBALIS exemplum, cujus argumentum ejuſmodi eſt.

Plato Philoſophus dixit: Tum demum beatum terrarum orbem futurum, cum aut ſapientes regnare, aut reges ſapere cœpiſſent.

A Platonis laude ſumitur exordium hoc modo:

Valerius Maximus prodidit memoriæ, formicas Platonis dormientis in cunis parvuli labellis mel inſeruiſſe. Qua re auditâ, prodigiorum interpretes ſingularem eloquii ſuavitatem ore ejus emanaturam dixiſſe: indices illæ nequaquam vanæ, nec conjectores hi futiles exſtiterunt. Nam tantas non ſolùm eloquentiæ, ſed etiam Philoſophiæ facultates aſſecutus Plato fuit, ut ejus ſermone Jovem, ſi Græcè loqui velit, uſurum prædicarent: & Platonem alii Philoſophorum Homerum, alii Philoſophorum Deum, appellarent. Scripſit autem omnium & elegantiſſimè & graviſſimè complura, inter quæ relucet, quod de Reip. felicitate protulit.

Inge-

Ingenii ac doctrinæ princeps tum demum fore beatas Reſpub. putavit, ſi aut docti aut ſapientes homines eas regere cœpiſſent: aut qui regerent, omne ſtudium in doctrina & ſapientiâ collocaſſent. Animadvertit, nulla fortunata regna fore, quibus ſtulti fuerint prædominati, non eruditione, atque virtutibus præcellentes viri. *Ab expoſitione.*

Etenim feliciter omnia ſuccedent in Republicâ, quam gubernant viri ſapientes, imbuti præceptis Philoſophiæ. Hæc eſt vitæ dux, virtutis indagatrix, vitiorum expultrix, ſine qua hominum vita nihil poterit eſſe. Illa peperit urbes; illa diſſipatos homines in ſocietatem vitæ convocavit; illa eos inter ſe primò domiciliis, deinde conjugiis, tum literarum & vocum communione junxit: illa inventrix legum: illa morum & diſciplinæ magiſtra: ut ait Cic. Tuſcul. 5. *A cauſa.*

Quis igitur civitates non fortunatas prædicet, quæ ſapientum reguntur imperiis? Contrà, quis non infelices arguat, quas cæca ſtultorum temeritas adminiſtrat; cùm è doctrinis ſapientum plurima commoda proveniant? è ſtultorum autem ignorantia calamitates infinitæ? Etenim ſtulti ſtulta (juxta proverbium) loquuntur ac faciunt. Sapientes autem ſapienter omnia. Et viribus melior ſapientia; & vir prudens, quàm fortis. Sapient. 5. *A contrario.*

Quemadmodum naves, quæ à nauclerìs excellentibus reguntur, ſubortis tempeſtatibus extra pericula ſunt, ac fortunatè vehuntur: Sic ubi Reſpub. à viris eruditio- *A ſimili.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ditione ſimul ac ſapientiâ præditis admi-
niſtrantur, beatæ florent vel pacis vel bel-
li temporibus. Porrò, ut quilibet nautarũ
vectorumque tranquillo mari gubernare
poteſt: at ubi ſæva ſuborta tempeſtas eſt,
ac turbato mari rapitur vento navis, tum
viro & gubernatore opus eſt. Ita quilibet
in tranquilla Repub: utcunque poteſt
negotiis præeſſe, ſed in perturbato rerum
ſtatu, ſummâ curâ providendum ac præca-
vendum eſt, quis ad gubernacula ſedeat:
ut ait Livius lib. 4. ſecundi belli Punici.

Ab Exemplo Fabii Max. Reſpice duos animorum diverſiſſimo-
rum Imperatores, Q. Fabium Maximum,
& C. Terentium Varronem, illum pru-
dentem, hunc ſtolidum: illum ſapientiâ
conſpicuum, cunctando res afflictas reſti-
tuiſſe; hujus temeritatem perdidiſſe ad
Cannas: Et Rempub. inauſpicata nobili-
tas Catilinaria contudiſſet, ſi non pruden-
tiſſimus Conſul Cicero aſſeruiſſet in li-
bertatem. Unde Juvenalis, Sat. 8.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Rectè Phocylides:

Ἀγροὺς καὶ πόλιας σοφία καὶ νῆα κυβερνᾷ.

A teſtimonio veterum. Hoc eſt, Sapientia gubernat agros, na-
ves, atque civitates: quo præclaro dicto
ſignificat, omnia feliciter adminiſtrari,
quæ ſapientiæ præſidio reguntur. Dignis
Epilogus. igitur laudibus evehenda Platonis eſt
ſententia, qua reſpub. eas fortunatas præ-
dicat, quarum rectores philoſophiæ ſtu-
diis fuerint exculti.

ALIA

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ALIA CHREIARUM EXempla, ex Stephano Nigro.

CREIA PRIMA.

HEſiodus inter Poëtas eminentiſſimus, cujus in dicendo ἡδονὴν, hoc eſt, ſuavitatem, nullus eſt, candidiſſimi auditores, quin vehementer admiretur: qui plurima quidem ad humanæ vitæ inſtitutionem ſpectantia, divino quodam inſtinctu ceciniſſe videtur. Nam & agrorum cultum, ſub fratris titulo, humanum genus edocuit, & quo pacto optimè, ac modeſtiſſimè ſit vivendum, oppidò quàm prudenter admonuit.

Sed & illud in primis non magis deorum monitu, quàm longo etiam rerum uſu ab eo prolatum contenderim: Quo nobis ſignificare haudquaquam dubitavit, Deos ſcilicet virtutem propoſuiſſę ſudore parandam. Ait enim:

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν,
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,
Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.

Quibus me herculè verbis omnium prudentiſſimus Poëta innuere voluit, ſocordiam, ac ſegnitiem à nobis penitus rejiciendam, nihilque eſſe, à quo immortales dii magis abhorreant, quàm cùm deſidiâ

diâ pariter ac negligentiâ torpeſcimus. Quid enim ex ipſa deſidiâ præter ignorantiam conſequi poſſumus? Quæ ſi fortè inani ſapientiæ opinione inflata, robur ac vires ſibi comparaverit, ingentium ac turpiſſimorum ſcelerum cauſam ſuggerit. At virtus, ex qua omnes honeſtæ voluntates, actiones, ſententiæque proficiſcuntur, laborem requirit, diligentiam deſiderat, vigilantiam exigit. *Somnus nimius.* Somnus enim multus (ut philoſophorum ſapientiſſimus Plato refert) nec corporibus humanis, nec animis, nec rebus agendis natura conducit. Nemo enim quamdiu dormit, à defunctis differt. Hinc eſt quod Plinius ait: Profectò vita vigilia eſt. Quod & illa Græcorum ſententia, quæ jam vulgò in omnium ore verſatur, optimè indicatum eſt.

Ὕπνος θανάτου προμελέτησις πέλει.

Unde illud originem traxiſſe jure videri poteſt:

Stulte, quid eſt ſomnus; gelidæ niſi mortis imago?

Cùm Socrates apud Comicum Ariſtophanem, Strepſiadem ſenem ad philoſophiam exhortaretur, quæ ſummam diligentiam, curamque deſiderat, hoc præcipuè ſenario uſus eſt,

Ὕπνος ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων.

Hoc eſt, Oculis abeſto leniens animum ſopor. Quod ſi dormitando, ac deſidendo, virtutem conſequi valeremus; nunquam ipſa apud Deos, ac mortales, tanti fieret. *Socrates* Apollo, cui cæteri Dii divinationem conceſſere, propterea Socratem à Chære-

phon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

phonte interrogatus, omnium ſapientiſſimum reſpondit, quod eum virtute præditum noverat. Quam Græci (ut Platoni placet) idcirco ἀρετὴν appellarunt: quòd omnium fuit maximè diligenda. Nam generis nobilitas pulchrum quidem eſt, ſed à majoribus per ſucceſſionem acceptum bonum. Divitiæ in maximo ſemper fuêre pretio, ſed fortunæ temeritati atq; inconſtantiæ ſubjectæ, Gloria honeſtatis quidem ſpeciem præ ſe ferat; infirmam atq; inſtabilem. Pulchritudo plurimi facienda; verùm haudquaquam diuturna. Bona valetudo optabile quid; ſed mutatur facilè. Corporis robur magnum eſt quid; ſed morbis ſenioque tandem conficitur. Virtus verò clara æternaque habetur: utpote, quæ divina ſit atque immortalis, omneſque fortunæ incurſus facilè contemnat atque deſpiciat. Stilpo Megarenſis Philoſophus à Demetrio, qui ejus patriam ſolo æquaverat, interrogatus; nunquid amiſiſſet? nihil, ſtatim reſpondit:

Πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν.

Quæ utique verba ſignificant, animi bona nullo bellorum impetu diripi unquam poſſe, ſolamque in ipſa virtute conſiſtere felicitatem. Quod ita ſe habere philoſophorum parens Socrates evidentiſſimè indicavit. Rogatus enim à Leontino Gorgia; quid de magno rege ſentiret, utrum eum felicem exiſtimaret?

οὐκ οἶδα, ἔφησε, πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔχει.

Quo utique reſponſo prudentiſſimus Philoſophus innuere voluit, ſe de maxi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

mi atque opulentiſſimi Regis felicitate eo ad amuſſim judicare haudquaquam voluiſſe, quod ut erga virtutem ac diſciplinas affectus eſſet, penitus ignoraret: utpote qui felicitatem ipſam non in fortunæ, ſed animi potiùs bonis poſitam eſſe exiſtimaret, unicamque virtutem cæteris eſſe rebus præponendam arbitratus.

Ἅπας γὰρ ὁ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς
οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς κατὰ πλάτωνα.

Solon præterea de divitibus locutus dicere conſueverat:

Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον. Cujus quidem virtutis robore, parta atque exemplificata imperia, perquam facilè retinentur. Hinc eſt, quod hiſtoricorum princeps Salluſtius ait: Quòd ſi Regum, atque Imperatorum animi virtus, in pace ita ut in bello valeret, æquabiliùs atque conſtantiùs ſeſe res humanæ haberent, neque aliud aliò ferri, nec mutari, ac miſceri omnia cerneres. Itaque minimè mirum eſt, ſi ad eam comparandam aſſiduo ac maximo opus eſt labore: *Χαλεπὰ γὰρ τὰ καλά.* Hoc eſt, quæ bona ſunt, non ſine maximâ acquiri poſſunt difficultate. Quod ſi mercatores, modò lucelli ſpes aliqua arrideat, ingentia, procelliſque exagitata, maximo cum vitæ diſcrimine, tranſeunt maria: ſi agricolæ fodiendis, ac proſcindendis arvis aſſiduè incumbunt, ut in breviſſimum tempus fructus, ni calamitatibus fuerint inter-

intercepti, tandem metant: cur non & nos omnem inertiam, deſidiam, ac dilationem propellamus, quo virtutis perpetuos, nullique obnoxios calamitati, fructus conſequamur? Herculem ferunt cùm adoleſcentulus eſſet, virtutis ac voluptatis oblatis viis, utram caperet, diu ſecum multumque dubitaſſe: duas autem, dum in dubio erat animus, ad ipſum acceſſiſſe matronas: Virtutem ſcilicet, & Malitiam: illarumque etiam, dum ſilentium continebant, notam fuiſſe extemplò diverſitatem. Videri enim alteram accuratiſſimè comptam atque exornatam, deliciis diffluentem, & omnium voluptatum examen poſt ſe trahentem. Hanc itaque multa oſtentantem, longeque etiam plura pollicentem, Herculem ſecum ducere tentaviſſe. Alteram vero aſperam, ac duram, ſevereque intuentem, hujusmodi verba contra feciſſe. Polliceri ſe nec voluptatem aliquam, nec quietem, ſed labores, pericula, ſudoresque infinitos terra marique tolerandos. Præmium autem illorum immortalitatem fore. Quare omni ſublata dilatione huic Herculem adhæſiſſe memorant. Alexander ille Magnus interrogatus, quo conſilio uſus, tot ac tanta tam brevi geſſiſſet, Μηδὲν ἀναβαλλόμενος, reſpondit. Quæ verba ſignificant, moram ac dilationem, ipſamque deſidiam, rebus eſſe gerendis longè perniciosiſſimam: quippe quæ maximarum ſæpe rerum prætermittant occaſiones. Vetus eſt adagium, Dii facientes adjuvant. Quod ſignificat, divinam opem

Hercules.

Alexander Magnus.

non ceſſantibus,ſed induſtriis,& pro virili conantibus, auxilio eſſe ſolere. Ariſtoteles nunquam tantum ſibi inter Philoſophos nomen comparaſſet, niſi ſapientiæ ſtudio diutiſſimè inſudaſſet. Cyrus Medorum imperium animi virtute ac ſolertia ad Perſas transtulit. Lycurgus, Solon, Darius, immortales habiti. Quare cùm cætera ferè omnia incerta ſint ac caduca, virtus verò ipſa altiſſimis defixa radicibus, nulla unquam vi labefactari poſſit: omnes ſubire labores, omnia perpeti incommoda æquo animo debemus, ut eam pro virili conſequamur. Eſtque poëta hic eminentiſſimus diligentiſſimè lectitandus, atque in primis obſervandus, quòd certum nobis miniméque ancipitem, ad comparandam virtutem, tramitem indicaverit.

CHREIA II.

Cum intermiſſis negotiis familiaribus ad literarum ſtudium me tandem revocaſſem, eſſetque in animo tam Græcos, quàm Latinos poëtas percurrere, Homerum ſtatim, quòd inter vates omnium eruditorum teſtimonio principatum facilè obtineat, aggreſſus ſum, extemploque ἰλιάδος primo huic divino occurrimus carmini:

ὅσκε θεοῖς ἐπιπείθηται μάλατ' ἔκλυεν
αὐτοῦ.

Quæ verba ſignificant, Deo Optimo Maximo inprimis eſſe obtemperandum, ſi

ſi ab eo in diverſis rebus exaudiri concupiſcimus. Quæ quidem ſententia quantopere ſit ab omnibus probata, nemini eſſe dubium cenſeo. Quis enim usque adeò mente alienatus eſt, quin ſibi perſuadeat Deo, omnium moderatori, omnium primum obtemperandum, quum facilius ejusdem præſens rebus anguſtis auxilium conſequamur, cùm præſertim divinis morem gerere mandatis volenti, quàm facilimum ſit, idque præter omnia faciendum videatur? Nam ſi potentioribus imbecilliores ſedulò parêre conantur, aſſiduamque ac diligentem eorum in mandatis exſequendis propterea operam exhibent, ut longis ac frequentibus obſequiis boni tandem aliquid adipiscantur: quanta uti diligentiâ debemus, ne quid præter ejus voluntatem faciamus, cujus nutu tam cœleſtia, quàm terreſtria gubernantut, cujusque munera non modò non rejicienda, verum etiam ſummopere exoptanda ſunt? quippe quæ (ut Trojanus Alexander apud eundem Homerum teſtatur) nullus unquam Diis ipſis non præbentibus ſponte ſua ſumere poſſet. Nam quod vulgò dici ſolet, Deus undecunque adjuvat, ſi modò ſit propitius, quid ſibi aliud vult, quàm ut omni pietate, omnibus obſequiis, purâ denique ac ſincera mente Deum nobis conciliemus, cujus natura non ejusmodi eſt, ut muneribus perinde atq; improbus fœnerator capiatur, ſed ſolâ vitæ integritate, pientiſſimisque placetur precibus, nec ullo pacto iniquorum ac flagitioſorū muneribus cor-

rumpatur? Hinc eſt quod Porphyrius ait: Θεοῖς δὲ ἀρίστη μὲν ἀπαρχὴ νοῦς καθαρὸς καὶ ψυχὴ ἀπαθής.

Quæ verba ſignificant, nullas Deo Optimo Maximo gratiores offerri poſſe primitias quàm puram mentem: & affectibus ac perturbationibus liberum animum, Nam quod Ovidius ait:

Munera crede mihi placant hominesque, Deosque,
Placatur donis Iupiter ipſe datis.

Et Euripides in Medea:

Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.

Id eſt, donis vel ipſos dictitant flecti Deos: ad bonorum virorum dona referendum eſſe videri poteſt, Quod ſi quis fieri poſſe nonnunquam crederet, ut Deus ſceleſtorum hominum donis moveretur, is profectò canibus pecudum cuſtodibus Deum ipſum aſſimilaret, quibus lupi rapinæ particulam concedunt, ut his muneribus placati atque allecti, diripi greges patiantur: ſed longè ſecùs res habet: ſolos namque bonos reſpicit Deus, iisque quàm libentiſſimè opitulatur. Nec fieri poteſt, ut viro bonitate prædito mali quicquam accidat, nec dum vitam degit, nec poſt mortem, ejus res à Deo Optimo Maximo unquam negligantur. Æſopus interrogatus, Quid dii faciant? reſpondit:

τὰ μὲν οἰκοδομεῖν, τὰ δὲ καταβάλλειν.

Quod ſignificat, Deum ipſum alios quidem extollere, ac celebrare, alios verò pro meritis obſcurare ac deprimere. Unde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

de haud immeritò Ariſtoteles de Magno Alexandro ad Antipatrum ſcribens, ait: dicere ipſum non propterea magis ſibi placere quòd multis imperaret, quàm quòd de Diis optimè ſentiret. Nam qui bonam habent de Diis opinionem, illiſque quàm libentiſſimè obſequũtur, pientiſſimi ab omnibus exiſtimantur, & numinum vice coluntur. Æneam, quòd in Deos pientiſſimus fuiſſet, inter numina recenſuit vetuſtas. Numa Pompilius cum omnium maximè, ac religioſiſſimè Deos coleret, ac veneraretur, tutiſſimam finitimorum pacem divinumq; Egeriæ Nymphæ commercium meruit: At deorum contemtor Mezentius, in prælio impiè commiſſo, fœdiſſimè trucidatus eſt. Capanæus, Hipponi filius, cum Thebana mœnia, diis etiam invitis, ſe conſcenſurum jactanter gloriatus eſſet, fulmine ictus, delapſus eſt. Quare uni eſſe Deo omnium maximè parendum cenſemus: ſummiſque egregium hunc poëtam laudibus afficiendum arbitramur, qui divino afflatus ſpiritu, unico verſu nos, quomodo Optimus Maximus ſit placandus Jupiter, admonuit.

Alexander Magnus

Numa Pompilius.

Mezentius.

Capanæus.

CHREIA III.

MAgna eſt profectò Latinorum poëtarum cohors, candidiſſimi auditores, multique nominis, ſed longè major ac præſtantior haberetur, ni oblivionis ſitu, rerumque edaci tempore, quàm plurimæ veterum poëtarum monumenta interce-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

pta fuiſſent. Quorum jacturam ne perpetuò lugeamus, eorumque deſiderio maceremur, divinus poëta Virgilius cauſam præbet: quippe qui multorum inſtar habeatur. Cujus eximia opera, licet innumeris ſint referta ſententiis, quæ proverbiorum vice in omnium ore fungantur, hæc tamen inprimis memoratu digna viſa

Amor. eſt: Omnia vincit amor.

Quæ usque adeò omnium conſenſu jam probata eſt, ut nullus ſit tam literarum ignarus, quin eam & memoria teneat, & quàm ſæpiſſimè prædicet; cum præſertim non modò cuncti mortales, ſed & bruta ipſa immania, amoris violentiæ cedant, ejusque imperium etiam invita patiantur: cujus mehercule rei nullâ adduci admiratione debemus. Magnus eſt enim Deus Amor, nec minus apud Deos, quàm apud homines mirandus, cum multis aliis de cauſis, tum vel maximè ob ejus vetuſtiſſimam originem: nam inter antiquiſſimos Deos recenſetur. Heſiodus: Omnium (inquit) primum natus eſt chaos, inde terra, tartara, & Amor. Parmenides ante Deos omneis natum Amorem autumat. Acuſileus Heſiodo adſtipulatur. Euripides Tragicorum ſupremum eſſe Amorem his trimetris indicat:

ἔρωτα δ' ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
καὶ τῶν ἁπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον.
ἢ σκαιός ἐστιν ἢ καλῶν ἄμοιρος ὤν,
οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν,

Ovid.

Ovidius quoque de amore locutus addit:

Regnat, & in dominos jus habet ille deos.

Quid de Lacedæmoniis ac Cretenſibus dicam? Nonne ipſi, quantam ineſſe amori vim arbitrarentur evidentiſſimè indicarunt, quorum alteri priùs quàm cum hoſtibus manus conſererent, Amori ante ſtructas acies ſacra faciebant, perinde atque in inſtructarum cohortium amicitia ipſa eſſet victoria collocata; Cretenſes verò formoſiſſimos in acie pueros exornantes, Amori per eos ſacra faciebant, ut Soſicrates ſcriptum reliquit. Samii (ut Erxias auctor eſt) Amori gymnaſium conſecrarunt, cujus feſtum Eleutheria propterea cognominabant, quòd per ipſum Deum Athenienſes libertatem conſecuti fuiſſent. Apud Thebanos (ut Athenæus teſtatur) ὁ ἱερὸς λόγος appellatus, ex amatoribus atque amatis conſtabat, τὴν τοῦ θεοῦ σεμνότητα ἐμφαίνων.

Alexis Cupidinem ipſum, nec feminam, nec marem, non Deum, non hominem, ſed multas in unam formam compactas ſpecies eſſe indicans, eoſque qui amoris ſimulacrum effingere conantur, maximè arguens: de Amore in Phædro hæc ſcribit:

ἔστι γὰρ οὔτε θῆλυς οὔτ' ἄῤῥην, πάλιν οὔτε θεὸς
οὔτ' ἄνθρωπος οὔτ' ἀβέλτερος οὔτ' αὖτις ἔμφρων,

ἀλλὰ συνενηγμένος πανταχόθεν, ἑνὶ τύπῳ πόλλ' εἴδη φέρων. ἡ τόλμα μὲν γὰρ ἀνδρὸς, ἡ δειλία γυναικὸς, ἡ δ' ἄνοια μανίας, ὁ δὲ λόγος

φρονοῦντες ὁ σφοδρότης δὲ θηρὸς ὁ δὲ πόνος ἀδάμαντος φιλοτιμία δὲ δαίμονος.

Plato igitur omnium Philoſophorum præſtantiſſimus, maximam amoris vim ac ſapientiam cupiens indicare, in convivio hæc dicit : Amor poëta eſt adeò ſapiens, ut alios quoque poëtas efficere poſſit. Quilibet enim, licet ante rudis, in poëtam evadit egregium, cùm primum Amor afflaverit. Ex quo perſpicuè conjectare licet, amorem peritum eſſe poëtam, omnesque muſicos poëſis numeros continere. Idem de eodem : Sagittandi, medendi, divinandi peritiam duce amore invenit Apollo, qui amoris eſt diſcipulus. Muſicem ſimiliter Muſæ; fabricam ærariam Vulcanus; texendi artificium Minerva; Jupiter Deorum hominumque gubernationem. Quare, cum Deorum vetuſtiſſimus ac maximus ſit Amor, non immeritò æquè in cæteros Deos, atque in omnes homines ſuum ſemper exercuit imperium. Nam Jovem ipſum modò in cygnum, modò in taurum transformavit, quandoque in aurum conflavit : Neptunum equi, Mercurium hirci formam induere coëgit. Apollinem, ut Admeti paſceret armenta, compulit. Venerem, ut ad Idæ montis radices Anchiſen quæreret, quàm ſæpiſſimè adegit. Quantopere au-

autem miſeros ſit ludificatus mortales, veterum ſcriptorum monumenta evidentiſſimè indicant. Unde colligere licet, nunquam ferè humanum genus in extremas tam publicè, quàm privatim incidiſſe calamitates, quin Amor ipſe cauſam ac materiam ſuggeſſerit. Nam ut à publicis, ac pernicioſis bellis exordiamur, Iliacum incendium mutuus atque inceſtus Alexandri & Helenes amor excitavit. Græcorum exercitum illa exitioſa peſtis propter Chryſeida graviter invaſit. Achilles ad iram plurimis Græcorum pernicioſiſſimam Briſeidis deſiderio commotus eſt. Belli inter Thebanos ac Phocenſes per decennium conflati, quòd ἱερόν, hoc eſt, ſacrum appellatum eſt, Thebano Thebana mulier à Phocenſe quodam amoris ſtimulis rapta cauſam prębuit. Chryſaicum quoque bellum nuncupatum, quod inter Cyrrhæos, & Phocenſes, ut Calliſthenes ſcriptum reliquit, decennium tenuit: propter Magiſtro, Belaguntis Phocenſis filiam à Cyrrhæis raptam, imprimis contractum perhibetur. Cambyſes, Perſarum Rex, mulieris impulſu (ut Cteſias credit) in Ægyptum expeditionem fecit. *Cambyſes.* Nam cùm Ægyptias mulieres in nocturnis congreſſibus à cæteris mirum in modum differre intellexiſſet, Amaſidis Ægyptiorum regis gnatam, uxorem petiit. At Amaſis veritus, ne filiā pro pellice uteretur, ejus loco Hiterim Apriæ filiam miſit, qui à Cyrrenſibus ſupertus Ægyptiorum regno exciderat, & ab Amaſide fuerat occiſus. Quâ re cognita Camby-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſes puellæ etiam exhortatione,quæ patris ultionem expetebat, Ægyptiis bellum intulit. Quid fuit in cauſa, ut Philippi Macedoniæ Regis domus everteretur? Nempe Cleopatræ importunæ nuptiæ. Ut Herculis familia diſſiparetur, Jole Euryti filia cauſam præbuit. Theſei domus propter Phædram ad nihilum redacta eſt. Athamantis propter Themyſto, Hypſeo genitam. Jaſonis, propter Glaucem, Creontis filiam. Agamemnon, poſt conſecutam apud Iſion victoriam, cùm in patriam ſoſpes reverſus eſſet, à Clytemneſtra uxore, quod Caſſandram miſerè deperiret, interfectus eſt. Nonne noſtris quoque temporibus maxima hominum pars, quotidiè amoris ſuaſu digladiatur, ac paſſim trucidatur? Quare, cum multis jam periculis compertum ſit, Amorem ipſum tam apud Deos, quàm inter homines plurimum valere, illi omnino, quam commodiſſimè fieri poteſt, cedendum eſt: Virgilio poëtarum principi, perquàm aſſiduè ſtudendum, quòd hujusmodi undecunque ſcateat ſententiis.

CHREIA IV.

QUanto ſæpius ac frequentiùs Mantuani Virgilii volumina repeto, tanto illum magis & ſuſpicio & admiror. Unus enim Virgilius characterum diverſitate, ea complexus eſt, quæ viri tres, Græcorum præſtantiſſimi, vix conſequi potuere. Nam Bucolico carmine Theocritum æquavit, Georgico Heſiodum anteceſſit,

He-

Heroico divinum illum Homerum ad amuſſim expreſſit. Quæ quidem omnia cunctis fuiſſe Græcis præſtantiorem Virgilium eo indicant, quod Græcorum nullis triplicem hanc dicendi materiam auſus adhuc fuerit, ſed unusquisque intra ſuum ſcribendi genus ſeſe continuerit: Eſt præterea in Virgilio dicendi facilitas, & in rebus enarrandis candor, ut nemo ſit tam rudis, & à re literaria alienus, quin Virgilianâ lectione mirum in modum oblectetur: cum præſertim aureis ac divinis inter legendum, quàm ſæpiſſimè occurratur ſententiis, quæ legentium animis usque adeò blandiuntur, ut vix dum perlecta memoriæ inhæreant, nec unquam amplius excidant: qualis eſt, Non omnia poſſumus omnes.

Quæ verba ſignificant, mortalium neminem tanto eſſe ingenio præditum, ut ſolus omnia ſapiat atque intelligat, nihilque eum penitus lateat: cuncta enim ſcire divinum eſſe potius quam humanum, noverat poëta. Nam quandoque bonus dormitat Homerus. Hinc celebratum eſt apud Græcos proverbium: Εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, Hoc eſt, unus vir, nullus vir: quaſi velit innuere, nihil egregium ab uno homine præſtari poſſe, ſi aliorum auxilio fuerit deſtitutus. Quod autem legitur apud Euripidem: Εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ, id eſt, unus vir haud videt omnia: id ſanè ſignificat, neminem unum, ne maximo quidem rerum uſu atque expe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

rientia tantam unquam conſequi poſſe, peritiam ac ſollertiam, ut omnia per ſe deſpiciat, nec ulla in re hallucinetur atque decipiatur. Socrates, qui Apollinis oraculo ſuæ ætatis ſapientiſſimus judicatus eſt, ſe nihil omnino præter exiguam quandam amandi diſciplinam ſcire ingenuè fatebatur. Hercules Jove genitus, quem Marathonii, ut refert Pauſanias, omnium primi in Deorum numerum propterea recenſuere, quod non minùs animi quàm corporis virtutibus excelleret, eodem tempore & adverſus Hydram, ſophiſticam mulierem certare non valuit, cui, ut Plato refert, propter ſapientiam pro uno ſermonis capite amputato, multa repullulabant: Et adverſus Cancrum ſophiſtam quendam ex mari adventantem, à quo, cùm ad ſiniſtram urgeretur, verbisque acriter morderetur, nepotis ſui Jolai auxilium imploravit; cujus ope vehementer adjutus, victoriam vix tandem conſecutus eſt. Quare, cum ii quoque quibus ne cœlum quidem negatum eſt, per ſe omnia non potuerint, poetarum præſtantiſſimo proculdubio credendum eſt, Virgilianæque lectioni eſt omnium maximè inſerviendum, unde huiusmodi ſententias haurire quàm ſæpiſſimè licet.

CHREIA V.

Nihil eſt profectò, quod hominum quiſpiam tam propenſo ac libenti agat animo, quin quandoque faſtidium pariat, ſi modò nulla adhibita intermiſſione, diu-

diutiſſimè in eodem verſatus fuerit. Hinc factum eſt, ut Ariſtophanis illud jam diu apud vulgum proverbii vicem obtineat: ἁπάντων πλησμονή, hoc eſt, omnium rerum ſatietas. Quod ita eſſe cùm ſæpè aliàs, tum vel maximè nudiustertius ſupra modum expertus ſum. Nam cum in prædio noſtro, quod haud multum ab urbe diſtat, unà cum amicis, Dianæ ſtudiis, quæ à teneris unguiculis mihi ſemper plurimum placuere, toto animo incumberem, cæterarumque rerum oblitus, uni venationi operam impenderem, tanta me venationum extemplò cepit ſatietas ac faſtidium, ut relaxandi animi cauſa, ad Minervæ ſtudia me ſtatim contulerim, Virgiliumque quem fortè mecum attuleram, aggreſſus ſim: in quo quidem lectitando, multæ mihi memoratu dignæ passim occurrerunt ſententiæ, inter quas hæc maximè, & quam ſæpiſſimè memoranda viſa eſt:

Vsque adeone mori miſerum eſt?

Qua poëtarum prudentiſſimus nos admonuit, mortem etiam ipſam minimè forti viro recuſandam: quippe quæ, modò honeſta ſit, vitam quoque turpem quandoque ſoleat exornare; cùm contrà vita turpis, ne morti quidem honeſtæ locum relinquat.

Quis niſi penitus mente captus, honeſtæ morti turpem præferat vitam, cùm præſertim in tot ac tantis humanæ vitæ procellis ac tempeſtatibus tutiſſimus nobis portus appellanda ſit? Hinc eſt, quod Ajax ille Telamonius apud Sophoclem ait:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν,
ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται.
ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνηκέναι τὸν
εὐγενῆ χρή.

Quid enim in morte eſt, quod ſit jure formidandum? quàm, ſi Euripidem divinum poëtam ſequi voluerimus, animi pariter ac corporis interitum exiſtimabimus: cujus hæc verba ſunt:

Ἄκουσον ὡς σοὶ τέρψιν ἐμβαλῶ φρεσὶ,
Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.

Quòd ſi fas eſt credere, non magis eſſet poſt mortem metuendum, quam priusquam naſceremur, unquam timuimus. Sin autem in morte ipſa non interitus, ſed animi à corpore migratio eſt, cur non potius meliora, bonis præſertim viris ſperanda, quàm deteriora verenda ſunt? Neque enim fieri poteſt, ut viro bono mali quicquam accidat, nec vivo, nec mortuo, nec ejus res à Diis immortalibus, negliguntur. Plato in Socratis Apologia: Mortem (inquit) timere nihil aliud eſt, quàm ſapientem videri eum, qui non ſit ſapiens: quippe cum id ſit, ſcire videri quæ neſcias. Nemo enim ſcit, utrum mors omnium bonorum ſummum homini contingat: Metuunt autem perinde, ac ſi eam malorum eſſe maximum non ignorarent. Cui verò dubium eſſe debet, quin hæc ipſa inſcitia ſit maximè vituperanda, per quã aliquis ſe putat ſcire, quæ neſciat?

Stultum eſt igitur, id temerè formidare, quod & quale ſit omnino neſcias, & nullis pre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

precibus ac muneribus, nullisve maximis quidem viribus declinari unquam poteſt. Omnibus enim ex æquo moriendum eſt, quod Horatianum facilè illud indicat:

Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas.
Regumque turresô beate Seſti.

Et Homerus hoc carmine non inficiatur:

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη ἡρακλῆος φύγε κῆρα,

id eſt,

Nec vis Herculea fatum evitavit acerbum.

Quod autem horrida mors muneribus non capiatur, ſenarius hic indicio eſt:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ.

id eſt, *Mors ſola donis non evitatur.*

Itaque forti ac libenti eſt animo obeunda, & ut gradum acceleret, nec ultimam atque imbecillam exſpectet ſenectutem, ſummis eſt precibus optandum.

ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος.

id eſt, quem enim Deus diligit, in juvenili moritur ætate. Quæ utique verba ſignificant, optimè atque pulcherrimè cum illo actum eſſe, qui hujusce miſeræ atque infeliciſſimæ vitæ calamitatibus quàm celerrimè ereptus fuerit, & ad ſempiternam illam felicitatem, qua animi poſt mortem fruuntur, quamprimum migraverit: Quod cygni, utpote qui ab Apolline, cui dicati ſunt, divinationem accepêre, planè providentes, tunc dulciſſimos ac ſuaviſſimos edunt cantus, cùm ſe citò ſentiunt morituros. Codrus ille Athenienſium Rex, & Macaria, Herculis ac Dejaniræ filia, non propterea tantùm voluntariæ ſe morti di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

verſis bellis obtulere, ut civibus ſuis adverſus Lacedæmonios pugnantibus victoriam relinquerent, famamque apud poſteros asſequerentur, ſed quòd in morte non modò nihil mali, verùm etiam ſummam eſſe mortalibus felicitatem arbitrarentur. Quod apud Romanos & M. Curtius, juvenis bello egregius, qui ſe armatum in altiſſimam illam voraginem immiſit: & duo illi Decii, qui cùm Coſſ. eſſent, ſe pro legionibus Romanis devoverunt, mihi proculdubio ſenſiſſe videntur. Neque enim tam alacri animo ſe perinde ac victimas Reipublicæ præbuiſſent, ſi quid mali poſt mortem ſibi futurum ſperaſſent. Quare & mortem minimè miſeram eſſe credendum eſt, & Virgilius non modò asſiduè in manibus habendus, ſed & memoriæ theſauro commendandus: quippe qui ſui ſtudioſos tam bellè inſtituat.

DE SENTENTIA, quæ Græcè Γνώμη dicitur.

CAPUT IV.

Sententia ex eo nomen accepit, quòd ſimilis ſit conſiliis, aut decretis,

Sententia eſt oratio, brevi complexu aliquid quod ad hortandum dehortandumve pertinet, explicans. Sententiarum verò alia exhortans, alia dehortans, alia enuncians. Eſt item alia ſimplex, alia compoſita: præterea alia probabilis eſt, alia vera, ſuperlata alia.

Exhortans ſententia eſt, ut:

Oportet amicum præſentem amare, volentem verò amittere.

De-

Dehortans, ut: *ſicuti &*

Turpe quiete Ducem totas deperdere noctes. *γνώμη,*

Enuncians, ut: *Quintil.*

Pecuniis opus eſt, ſine quibus nihil eorum, *lib. 8.*
quæ neceſſaria ſunt, rectè fiet. *cap. 5.*

Simplex, ut:

Optimum id augurium eſt, patriam tutarier armis.

Compoſita, ut:

Multos eſſe malum Reges: Rex unicus eſto.

Probabilis, ut:

Quales amicos quisque habet, talem ſcias.

Vera, ut:

Expers malorum vita nulli contigit.
Infirmius nihil homine.

Hoc ergo pacto ſententia dividitur. Tractabis verò ipſam eisdem capitibus, quæ in uſus explicatione diximus. Laudabis primum, deinde explicabis: tum confirmabis ex Cauſa, Contrario, Similitudine, Exemplo, Teſtimonio veterum. Demum brevi Epilogo concludes. Differt autem ſententia ab uſu, eo quod uſus perſæpe activus eſt: Sententia verò ſemper in oratione conſiſtit. Deinde quod uſus ſemper habet additam perſonam: Sententia ſine perſona effertur.

EXEMPLUM SENTENTIAE exhortativæ Theognidis.

In mare cetiferum ne te premat aſpera egeſtas;
Deſili, & à celſis corrue, Cyrne, jugis.

Indignum Theognidi viſum eſt, Poëticam velut rem ineptam accuſare. Itaque relictis fabularum commentis, ipſe ad formandos mores, vitamque inſtituendam ipſam traduxit. Cùm videret enim poëtas compoſitis fabulis, veluti præclaro aliquo invento gaudentes, ipſe ſatius *A laudabili.*

duxit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

duxit, quomodo rectè vivatur, carmine complecti. Laudandus certè ob utrumque: & quòd metri gratiam obſervavit, & quòd meliorum admonens, inſtitutionis attulit fructum. Sed hujus, ut alia omnia, ita hoc inprimis meritò quis laudaverit, quod de paupertate dixit. Quidnam igitur dixit? Qui vitam in miſeria ducit, mori potiùs amet. Multò enim meliùs à

Expoſitio. *vita diſcedere, quàm Solem ſui dedecoris teſtem habere. Hæc ſunt, quæ ex Philoſophorum dogmate protulit. Licet autem conſiderare, quæ ratione motus, iſta tam prudenter ediderit. Degens enim in paupertate, cùm adhuc minor*

A cauſa. *natu eſt, nequit exerceri ad virtutem; ut verò ad virilem pervenerit ætatem, improbiſſima faciet. Legatus enim pro patria pecunia corrumpetur: concionaturus quò ſpes lucri duxerit, eò flectet orationem. Ius verò dicturus, pro largiente pronunciabit, ſuſcipietque pro ſuffragiis dona.*

A contrario. *Vacui autem paupertatis curis, & pueri ad ſpem protinus honeſtiſſimam virtutis attolluntur, & viri facti cuncta ſplendidè adminiſtrant, jam in pace ſumptum edendis publicè muneribus faciendisque ludis præbentes, jam in bello impenſas intoleranda militiæ onera conferentes.*

A ſimili. *At verò quemadmodum gravibus adſtricti vinculis, quominus liberum ipſis ſit, quod velint agere, vinculis prohibentur: ſic in paupertate degentibus obſtat, quominus exercere libertatem poſſunt, ipſa paupertas, & inopia rerum.*

Ab exemplo. *Irum vides, qui cum Ithacenſium unus eſſet, non tamen id juris ſibi, quod reliquis civibus, erat. Cui tam moleſta paupertas fuit, ut nomen quoque inopia permutaret. Arnæus enim primò*

ιὸ vocatus eſt, poſtea Irus appellatus. Id ab adminiſtratione cognomentum aſſecutus. Et quid oportet Irum dicere? Ipſe qui Ithaca quoque potiebatur Ulyſſes, poſtquàm domum rediens paupertatem ſimulabat: ipſius enim ſenſit mala, domi ſuæ à temulentis miniſtris percuſſus, & injuriâ adfectus, adeò paupertas meo judicio dura eſt.

Præclarè ergo, rectèque Euripides inquit, Malum eſſe nihil habere, neque paupertatem nobilitate levari poſſe: *A teſtimonio veterũ.*

Quomodo ergo quis ſatis & pro dignitate laudabit Theognidem, talia tamque graviter de paupertate monentem? *Epilogus.*

SCHOLIA.

Sententiam, auctore Quintiliano, veteres, quod animo ſenſiſſent, vocaverunt. Nos autem hoc loco dicimus orationem, quæ ad mores & communem hominum vitam pertinet, oſtenditque quid aut fiat in ea plerunque, aut fieri oporteat. ut: *Lib. 8. cap. 5.*

Feras, non culpes, quod vitari non poteſt.
Comes facundus in via pro vehiculo eſt,
Furor fit læſa ſæpius patientia.
Nimium altercando veritas amittitur.

Harum Publii ſententiarum meminit Gellius, lib, 19, c. 14.

Aliquando refertur ad rem. Cicero pro Ligario: Nihil eſt tam populare, quam bonitas. Aliquando ad perſonam, ut illa Afri Domitii: Princeps, qui vult omnia ſcire, neceſſe habet multa ignoſcere. Quintilianus, lib. 8. c. 5.

Oportet amicum, &c. Locus deſumtus eſt

eſt ex Homeri 15. Odyſſeæ: ubi Menelaus ad Temelachum ita loquitur:

Χρὴ ξεῖνον παρέοντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.

Non ego te longius, inquit, hic morabor redire cupientem.

Ægrè utrum feram ſi me nimis hoſpes amabit,
Oderit aut nimis: at medium ſervantia laudo:
Nam ſemel exceptum ut nolentem impellere durum;
Sic retinere malum fuerit properare volentem.

Oportet igitur & hoſpitem præſentem amare, & volentem dimittere: ut interpretatur Raphaël Volaterranus. Admonet autem Menelaus, incivilem eum eſſe, qui non ſit hoſpitalis. Incivile item qui nimium hoſpitalis, abire contendenti penulam (ut ajunt) ſciderit, atque nolentem pertinacius retinuerit. Invitum ſervare nec eſt mentis puto ſanæ. ut ait Eraſmus in expoſtulatione Jeſu.

Hoſpitalitas.

Turpe quiete, &c. Locus habetur in Iliados lib. 2.

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

Id eſt, Haud dignum duce, noctem dormire per omnem, ut reddit Eraſm. in Proverb. Non decet principem ſolidam dormire noctem: Docet, vigilantiam ac ſolicitudinem maximè convenire principibus, ut qui tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Sapienter ille judicii ſubtilis Rex, qui traditum ſibi diadema, priusquàm capiti imponeret, retentum, diu conſideravit, inquiens: O nobilem magis, quàm felicem pannum, quem ſi quis

quis penitus cognoſcat, quàm multis ſolicitudinibus & periculis & miſeriis ſit refertus, ne humi quidem jacentem tollere vellet. Hæc Valerius, lib. 7. c. 2.

Pecuniis opus eſt, &c. Locus ex 1. Demoſt. Olynthiaca, quem in proverb. Pecuniæ obediunt omnia, ſic vertit Eraſm. breviter. Opus eſt pecuniis, neque citra has quicquam eorum, quæ facienda ſunt, confici poteſt. Quippe mortalibus nihil eſt charius pecunia. Hæc una inter mortales plurimum valet. Unde 1. Epiſt. Horatius: *Pecunia.*

Scilicet uxorem cum dote fidemque ad amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat.
At bene nummatum decorat ſuadela, Venusq;.

Bellerophon apud Euripidem inquit, pecuniarum uſum contemplatus:

Sine me vocari peſſimum, ut dives vocer.
Nemo an bonus, an dives omnes quærimus.
Non quare & unde; quid habeas tantum rogant.
Ubique tanti quisque, quantum habuit, fuit,
Quid habere nobis turpe ſit, quæris? nihil.

Sine quibus, &c. Fuerunt enim, qui dixerunt, Impoſſibile pecuniis indigentem bene principari, ſtudioque vacare poſſe. Atque ubi non honoratur virtus, ibi non eſt poſſibile, firmum optimorum eſſe in Republ. ſtatum. Cujus rei meminit Ariſt. 2. Polit. c. 9. *Optimum id augurium, &c.* Εἷς οἰωνῶς ἄριστος ἀμμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Sumtus eſt ex Homer. 12. Iliad. ubi Hector auguria reliqua negligens loquitur (Eraſmo interprete) ad hunc modum:

Aligeris avibus tu me parêre jubes nunc,
Quarũ nulla mihi cura aut reſpectus, utrumne

Ad dextram Eoi veniant mihi Solis ad ortum,
An lævam: ad Solem occiduum, noctisque tenebras.
Verùm nos Iovis arbitrio parêre neceſſum eſt
Altitonantis, hic imperium tenet unus in omnes,
Quotquot mortales, quotquot ſunt morte carentes.
Una avis optima, pro patria pugnare tuenda.

Et Q. Fabius Maximus cùm augur eſſet, dicere auſus eſt: Optimis auſpiciis ea geri, quæ pro Reipublicæ ſalute fierent: quæ contra rem ferrentur, contra auſpicia fieri, ut ait Cicero in Catone majore.

Cæterùm olim apud Gentes auguria vel auſpicia ſummis ſtudiis obſervabantur, ac major illis adhibita fides propter miraculum Actii Navii. Quo tantus honor acceſſit, ut nihil belli domique poſtea, niſi auſpicatò gereretur, ut ait Livius lib. 1. Hinc damnatus fuit L. Junius, quòd auſpiciis neglectis, claſſem tempeſtate amiſit: Et P. Claudius, quòd cùm auſpicia more majorum petenti pullarius non exire pullos caveâ nunciaſſet, eos in mare juſſerit abjici, dicens: Quia eſſe nolunt, bibant. Valerius, lib. 1. c. 4.

Sunt autem ſententiæ ſimplices, quæ ſimpliciter ſine rationis ſubjectione proferuntur, ut: Liber eſt is æſtimandus, qui nulli turpitudini ſervit.

Item, Egens æquè is eſt, qui non ſatis habet, & is cui nihil ſatis poteſt eſſe.

Item, Optima vivendi ratio eſt eligenda, eam jucundam conſuetudo reddet. Quæ ſententiæ non ſunt improbandæ, propterea quòd habet brevis expoſitio, ſi ratio-

rationis nullius indiget, magnam delectationem. Sed illud quoque probandum eſt genus ſententiæ, quod confirmatur ſubjectione rationis, hoc modo: Omnes benè vivendi rationes in virtute ſunt collocandæ, propterea quòd ſola virtus in ſua poteſtate eſt, omnia præter eam ſubjecta ſunt fortunæ dominationi. Vide Ciceronem 4. ad Herennium, & Quintil. 8. cap. 5.

Compoſita, &c. Sunt ſententiæ, quæ duplices efferuntur, hoc modo, ſine ratione. *Fortuna.* Errant, qui in proſperis rebus omnes impetus fortunæ ſe putant fugiſſe: Sapienter cogitant, qui temporibus ſecundis caſus adverſos reformidant. Cum ratione, hoc pacto: qui adoleſcentium peccatis ignoſci putant oportere, falluntur, propterea quod ætas illa non eſt impedimento bonis ſtudiis: At hi ſapienter faciunt, qui adoleſcentes maximè caſtigant, ut quibus virtutibus omnem vitam tueri poſſint, eas in ætate maturiſſima velint comparare.

Multos eſſe malum, &c. Ulyſſes Iliad. 2. loquitur ad Therſiten: οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. Quod Eraſmus (in proverbio: Imperatorum multitudo Cariam perdidit) ita vertit: *Monarchia.*

Multos imperitare malum eſt. Rex unicus eſto.

C. Cæſar Caligula, cũ audiret fortè Reges, qui officii cauſa in urbem advenerant, concertantes apud ſe ſuper cœnam de nobilitate generis, exclamavit: εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. ut ait Sueton. Unus dominus ſit, unus Rex. Eſt autem triplex Reipubl. ſtatus Δημοκρατία, id eſt, principatus populi, μοναρχία, id eſt, unius principatus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

patus,& ὀλιγαρχία,id eſt,ſtatus Reipublicæ à paucis adminiſtratæ. Atque nihil eſt pejus licentiâ multitudinis, qua nulli paretur, ſed pro ſua quisque libidine rem gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν,malum ferme tyrannide pejus. Par malum πολυαρχία.

Probabilis, &c. Priſcianus veriſimilem appellat. Ut ſi quis cum malis converſatur libenter, nunquam de hoc bene interrogavi viro, ſciens quoniam talis eſt, quales illi, cum quibus converſatur.

Conſuetudo cõtagioſa.

Quales amicos, &c. Unde Pſalm. 17. Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris, & cum perverſo pervertêris. Celebratur & hic ſenarius à Græcis: *κακοῖς ὁμιλῶν κ᾽ αὐτὸς ἐκβήσῃ κακὸς*, id eſt, malus ipſe fies, ſi malis convixeris. Corrumpunt enim mores bonos colloquia prava. Et ſi juxta claudum habites, ſubclaudicare diſces. Vide Eraſmi proverbia. Plutarchus in commentario de ratione dignoſcendi verum amicum ab adulatore, ſcribit tantam habere vim aſſiduam conſuetudinem, ut imprudentes etiam imitemur vitia eorum, quibuscum vivimus. Sic Platonis familiares ejus gibbum imitabantur.

Expers malorum, &c. Aphth. Ἄλυπον βίον habere vitam, inquit, ſine triſtitia nulli licet invenire. Rectè Heſiodus:

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρα, ἄλλοτε μήτηρ.

Ipſa dies quandoque parens, quandoque noverca eſt. Proinde Plinius ſe dubi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tare dicit, utrùm natura ſæpius noverca ſit, an mater; ut quæ tot yenena, tot item remedia progignat. Vide Chiliades Eraſmi. Nemo eſt, qui ſemper in tranquillitatis portu naviget. Quotuſquiſque eſt hominum, quos non teneat aliud atque aliud tanquam in Panegyro malorum infortunium? Ut ſapienter Solon protulerit: Si in unum locum cuncti mala ſua contuliſſent, futurum, ut propria deportare demum, quàm ex omni miſeriarum acervo portionem ſuam ferre, mallent; ut ait Valerius, lib. 7. c. 2.

Superlata, &c. Priſcianus ſuperlativas ſententias vocat: ut

Fama malum, quo non aliud velocius ullum
Mobilitate viget, &c.

Infirmius nihil, &c. Verſus Homerus eſt,

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.

Quem Eraſmus in proverbio, *Homo bulla eſt*, ita tranſtulit: Nihil homine enutrit tellus infirmius alma. Catanæus: *Homo bulla.*
Debilius nihil terra facit mortalibus ipſis.

Glaucus Iliad. 6. verè loquitur in hanc ſententiam. Tale genus eſt hominum, quale foliorum, &c.

Indignum Theognidi, &c. Nomen eſt poëtæ Græci, cujus (ut Tertullianus ait) ſæpe meminit in legibus Plato. Et Eraſmus in proverbio, *Optimum non naſci*: carmen hoc ejus citat,

Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον.

Idem proverbiali figurâ dixit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, ὐδ' ὑάκινθος,

Qui vitam in miſeria, &c. Hoc argumentum & ſtyli, & ingenii exercendi cauſa tractari ſolet, Non ut paupertati (quæ juxta proverbium ſapientiam ſortita eſt) ſuſpendio ſit arbor diligenda; aut deſiliendum à quinque ſcopulis, vel rupibus in undam. Verius eſt, quod S. Chryſoſt. in Epiſt. ad Hebræos ſcriptum reliquit: Paupertas eſt manuductrix in via, quæ ducit ad cœlum. Sed hoc malum influxit humanis mentibus, ut honori ſit pecunia, & nemo, niſi dives, honore dignus habeatur. ut ait S. Ambroſius 2. Offic. 21.

Nequit exerceri ad virtutem, &c. Etenim, ut Juvenal. Satyr. 3. inquit:

Haut facilè emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Et Satyr. 7.

Neque enim cantare ſub antro
Pierio thyrſumve poteſt contingere ſana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque — *Paupertas.*
Corpus eget.

Quippe (ut Ariſtot. 1. Ethic. inquit) fieri non poteſt, aut non facilè fit, ut is agat res præclaras, cui facultates deſunt. Multa namque per amicos, per divitias, per civilem potentiam, tanquam per inſtrumenta, aguntur. Et in decimo ſcribit, ſapientem & juſtum rebus his indigere, quæ neceſſariæ ſunt ad vitam. Idem (ut Laërtius Diogenes ſcribit, libro de Vita Philoſophorum quinto) dixit: Virtutem

ad

ad beatam vitam ſibi maximè ſufficere; quippe corporis bonis, exterioribuſque indigeret.

Improbiſſima faciet, &c. Unde Horat. in Odis, lib. 3. Oda 24.

Magnum pauperies opprobrium, jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutiſque viam deſerit arduæ.

Mantuanus in Bucolicis:

Pauperies inimica bonis eſt moribus: omne
Labitur in vitium: culpæ, ſcelerumque, miniſtra eſt.

Pecunia corrumpetur, &c. Sed hæc ſunt exercitii gratiâ dicta, cum è contrario divitiæ malorum ſint irritamenta, ſtimulos majores ſubdant, atque feneſtram aperiant criminibus, ut præſtiterit honeſtâ paupertate laborare, quàm injuſtis divitiis affluere. Hinc Menander:

καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν κακῶς.

Id eſt, honeſtius eſt pauperem eſſe, quàm injuſtè divitem.

Duo ſunt (ut inquit in novis Rhetoricis Cicero,) quæ poſſunt ad turpe compendium permovere: inopia, & avaritia. Unde fit, ut legati, atque cauſidici, pecuniis ſæpe corrupti, cauſam deteriorem foveant, ac tueantur. Ergo lex erat apud Corinthios, ne legatione fungentes acciperent munera. Et lege Corneliâ cautum: Ne quis legatis exterarum nationum pecuniam expenſam ferret; ut ait Pomponius Lætus. Inter cætera fuit objectum Æſchini, quod munera legatus acceperit; ut ait Quint. lib. 4. cap. 4. Et De-

moſthenes ipſe, acceptâ pecuniâ, contra Mileſios loqui noluit, argentanginam ſe pati dicens. Vide Gell. lib. 11. c. 9. & Eraſm. in proverbiis. Porrò nihil eſt tam ſanctum, quod non violari; nihil tam munitum, quod non expugnari pecuniâ poſſit. Unde Philippus Macedonum rex, an præſidium tam eſſet difficile acceſſu, rogavit, ut aſinus auro onuſtus accedere non poſſet?

Non tamen id juris, &c. In Repub. divites plus & honoris & auctoritatis habent, quàm pauperes: dat enim cenſus honores; pauper ubique jacet. Quippe, quemadmodum timiditatem atque contemtum paupertas adfert: ſic opulentia παῤῥησίαν, hoc eſt, loquendi confidentiam adducit, & ornamentum populare. Vulgus divitum dulci (ut ait Horatius) fortunâ ebrium, hoc putat ſuis divitiis deberi, ut quicquid dixerint, id protinus quaſi Apollinis oraculũ omnes ſuſpiciant, & approbent; ut ait Eraſm. in proverbio:

Ἀργύρου κρείων λαλοῦσιν.

Arnæus, &c. Homer. Odyſſ. 12. loquitur in hanc ſententiam: Prodiit pauper publicus, qui per urbem Ithacam mendicabat, cujus erat inſigne, vacuum continuo ventrem cibo potuque explere; vis alia ei nulla, ſeu virtus. Aſpectu fuit procerus, cui nomen Arnæo ex ipſa geneſi mater indidit. Juniores verò cuncti Irum vocabant; quoniam, ſi quis vellet, nuncium ferebat, more Iridis. Ad id reſpiciens Ovid. in Ibin inquit:

Qua-

Qualis erat nec non fortuna binominis Iri.

Paupertatis ſenſit mala,&c. Ulyſſes mendicus viſus multa patiebatur, contumeliis adfectus à Melanthio, qui calce quoque eum percuſſit; Antinous ſcabello petiit Odyſſ. 17. Et cùm proci cibis, vinoque eſſent obruti, in Ulyſſem debacchati ſunt. Etenim Minerva, ut Ulyſſis animum adhuc magis injuriis exerceret, procos ab injuria non permiſit abſtinere. Unde Cteſippus, pedem bubulum è caniſtro corripiens, jecit in Ulyſſem; ut habetur Odyſſ. 20.

Paupertas nobilem alioqui reddit inglorium; unde illud Horat. Ser. lib. 2. Satyr. 5. Et genus & virtus, niſi cum re, vilior algâ eſt.

Paupertatem nobilitate,&c. Exſtat & Menandri ſenarius:

πενία δ' ἄτιμον καὶ τὸν εὐγενῆ ποιεῖ,

id eſt, paupertas autem inhonoratum, & nobilem facit. Vel, clarum reddit paupertas inglorium, id eſt, claro loco natos, obſcuros atque contemtos facit. Illuſtre genus ſine divitiis magis deprimitur, quàm exaltatur.

EXEMTPLUM SENTENTIÆ

deſumtum ex Triſciano.

ARGUMENTUM.

Non oportet per totam noctem dormire virum multis conſulentem.

Laudabis igitur eum qui dixit, breviter. Deinde, ſimplici expoſitione explicabis ſententiam, ut: Non decet virum, in ſumma poteſtate multis præſidentem, ab occaſu ſolis uſque ad ortum opprimi ſomno, aut veterno torpeſcere.

A cauſa. Debet enim præſes ſemper vigilare, & ſubditorum ſuſcipere curam; quàm ſomnus aufert, & officii reddit immemorem.

A contrario. Contrarium eſt enim rex, & privatus; & ſomnus, & vigilię. Sicuti ergo moleſtum non eſt, ſi privatus homo per totam dormiat noctem: ſic intolerabile, ſi rex non vigilet, conſulatque ſibi parentium ſaluti.

A comparatione. Quemadmodum navium gubernatores, ſi cæteri dormiant, ſoli pro communi vigilant ſalute: ſic oportet Imperatores pro ſuis eſſe ſollicitos.

Ab exemplo. Hector noctu vigilans, & Reip. providens, ſpeculatorem ad naves Græcorum mittebat Dolonem. Scipionis vigilantia Syphacis dormitantis caſtra expugnavit. Livius, lib. 10. belli Punici.

Quod Salluſtius quoque comprobat, dicens: Multi mortales dediti ventri, atque ſomno, indocti, incultique vitam, ſicuti peregrinantes, tranſigunt.

Concluſio. Hæc habet exhortationem plerumque, ut: Oportet & nos neceſſarias res ſuſcipientes, ſummâ curâ, vigiliiſque, eis conſulere, quibus præfecti ſumus.

ALIUD EXEMPLUM MEUM.

ARGUMENTUM.

Eſt melius, tumido mergatur ut æquore Cyrnus,
Quàm levium ſtudiis ſollicitetur opum.

Exordium à laude. Quæ ſapienter dicta mores expoliunt, & ingenia formant, laudem ſuam merentur: quale carmen illius, qui longè melius eſſe confirmabat, fluctibus obrui, quàm hone-

honeſtâ paupertate rejectâ, divitiis congerendis jugiter inſudare.

Quæ, ſibi quid velint, conſideremus. Vitam pauperis cum honeſtate conjunctam longe præſtantiorem innuit eſſe, quàm quæ perpetuâ contrahendarum opum libidine divexatur; imò longè conſultius in mare præcipitem dari, quàm perverſis opum coacervandarum ſtudiis distorqueri. *Ab expoſitione.*

Longè enim melius eſt, parum cum timore Domini, quàm theſauri magni, & inſatiabiles. Et quid in ſe mali habet paupertas ſacra? quid non potius boni? Hæc à Deo profecta, manuductrix quædam eſt in via, quæ ducit ad cœlum, unctio athletica, exercitatio quædam magna & admirabilis, portus tranquillus. Et nihil opulentius eo, qui paupertatem ſponte diligit, & alacritate ſuſcipit: ut ait Joh. Chryſoſt. Serm. 18. ſuper Epiſt. ad Hebr. Divitiis igitur paupertas anteponenda, quæ ſecuritatis aſylum eſt, vitiorum expultrix, & ingenii repertrix: ut Græci rectè dixerint, πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, id eſt, paupertas ſapientiam adinvenit. Cicero 5. Tuſcul. Dies me deficiet, ſi velim paupertatis cauſam defendere. Aperta res eſt, & quotidie nos ipſa natura admonet, quàm paucis, quam parvis rebus egeat, quàm vilibus. Quid igitur prodeſt divitiarum gloria fluxa & fragilis? Felices pauperes, ſi ſua bona nôrint! *A cauſa.*

Quantum hominibus divitiæ incommodent, vel cæco manifeſtum eſt. Plenæ ſunt curarum atque ſollicitudinum. *A contrario.*

Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium contumque timebis,
Et mota ad Lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.
——— *Et nulla aconita bibuntur*
Fictilibus: tunc illa time, cùm pocula ſumes
Gemmata, & læto Setinum ardebit in aura.

Præterea ſtultitiam patiuntur opes; tollit amicos opulentia. Satietas (ut proverbio dicunt) ferocitatem parit.

Divitiæ ſuperbos ac inſolentes reddunt, vim inferunt, libidini fomenta ſubminiſtrant: largitionibus jura ſubvertunt, tyrannidem augent, ac tutantur. breviter, vitiis omnibus feneſtram aperiunt.

Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo
Paupertas antiqua perit: hinc fluxit ad Iſtros
Et Sybaris colles, hinc & Rhodos & Miletos,
Atque coronatum petulans, madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obſcæna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſecula luxu
Divitiæ molles, ut ait Juvenal. Satyr. 6.

Contrà, paupertas eſt tuta, ſecuritatis mater, omnis virtutis atque ſapientiæ productrix, omnium civitatum conditrix, omnium artium repertrix, omnium peccatorum inops, omnis gloriæ munifica: cunctis laudibus apud omnes nationes perfuncta. Eadem enim apud Græcos in Ariſtide juſta; in Platone, benigna; in Epaminonda, ſtrenua; in Socrate, ſapiens;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

piens; in Homero, diſerta. Eademque paupertas populo Rom. imperium à primordio fundavit; proque eo Diis immortalibus ſimpulo & catino ſacrificabant: ut ait Appulejus Orat. 1. Auguſtinus ſuper Pſ. 76. Omnis philoſophiæ magiſtra nobis eſt inopia.

Quemadmodum vinum (ut proverbio dicitur) ſenem vel nolentem ſaltare compellit: ita nihil tam ineptum, nihil tam a virtutibus omnibus alienum eſt, ad quod non incitet, atque pelliciat, divitiarum affluentia atque luxus. Et quemadmodum divitiarum frons hilaris, multis intus amaritudinibus eſt referta: ſic paupertatis horridior aſpectus, ſolidis & certis bonis abundat; ut ait Valerius Maximus. Et quemadmodum Campana luxuria, invictum armis Annibalem illecebris ſuis complexa, vincendum Romano militi tribuit: ita Romanæ paupertatis frugalitas peperit victoriam. Archeſilaus paupertatem comparabat Ithacæ, patriæ Ulyſſis; quod juxta Homerum aſpera quidem eſſet, ſed bona κουροτρόφος. id eſt, juvenum altrix, dum eos conſuefacit frugaliter & continenter vivere, & ad omnem virtutis functionem exercet eos. *A ſimili.*

Reſpice divitem illum in Euangelio, qui pretioſis quotidie veſtibus induebatur, ſplendidéque vivens, genio indulgebat. Cui quid aliud perniciem attulit, quàm divitiæ? Et quid aliud perdito illi filio peccandi præbuit occaſionem? Quid *Ab exemplo.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Judæ Chriſtum prodendi, niſi vis pecuniæ, atque iniquitatis mammona?
Hinc ille Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis ſumet nova conſilia, & ſpes;
Dormiet in lucem, ſcorto poſtponet honeſtum
Officium. ut ait Horat. 1. Epiſt.

Rectè Crates ille Thebanus, qui cùm ad philoſophandum Athenas proficiſceretur, magnum auri pondus in mare projecit, inquiens: *S*e non poſſe virtutes & divitias ſimul poſſidere. Hinc Moſes natu grandior noluit vocari filius filiæ Pharaonis, potiùs eligens paupertatem pati, & ſimul affici malis cum populo Dei, quàm temporariis peccati commodis frui: majores arbitratus divitias probrum Chriſti, quàm Ægyptiorum theſauros. Hebr. 11.

A teſtimonio. Sapienter in Epiſtola Seneca: Aude, inquit, hoſpes contemnere opes, & te quoque dignum finge Deo. Non alius Deo dignus eſt, quàm qui opes contemſerit. Et in Euangelio Chriſtus ipſe teſtatur, Camelum faciliùs tranſire per foramen acûs, quàm divitem intrare in regnum cœlorum. Proinde S. Bernardus in Sermone de omnibus ſanctis: Vis (inquit) obtinere cœlum? Paupertatis utilitatem complectere: Regnum cœlorum eſt pauperum: beatus, qui poſt illa non abiit, quæ poſſeſſa onerant, amiſſa cruciant.

Epilogus. Quapropter, cùm paupertas multorum cauſa ſit bonorum; divitiæ autem com-

complurium fons & origo malorum: quid aliud reſtabit, quàm ut illam laudibus evehendo amplectamur; has autem elevando flocci faciamus?

ALIUD SENTENTIÆ *exemplum.*

ARGUMENTUM.

Κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος.

Hoc eſt,

Nemo dormiens nullâ re dignus.

Divinis ingenii frugibus abundans Plato, eò uſque fuit in eloquentia progreſſus, ut ſi ipſe Jupiter cœlo deſcendiſſet, nec elegantiore, nec beatiore facundiâ fuiſſet uſurus. Tantam enim vim, tantamque copiam undique collegerat, ut invicem per totum terrarum orbem diſpergi atque dilatari poſſit; ut ait Valerius, lib. 8. cap. 7. Multa autem præclara protulit; è quibus illud, quod in legibus ſcriptum, reliquit: *Nemo dormiens ullâ re dignus.* *Exordium à laude.*

Quo ſomnolentos reprehendebat, & ad virtutis fructum nunquam perventuros adfirmabat eos, qui non per ſtudia, atque labores, dextrum illum virtutis, arduum & difficilem callem ingreſſi fuiſſent, ſed in lato atque molli voluptatis hærentes, vitam deſidioſam exegiſſent. *Ab expoſitione.*

Etenim; φεύγων μύλω, ἄλφιτα φεύγει, *A cauſa.*

Qui fugit molam, fugit farinam.

Qui refugit induſtriam, non fruetur emolumentis. Nullus tibi continget ho-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

nor,niſi tuam adjunxeris induſtriam. Bonarum literarum ſtudia ſequitur gloria; ignaviam autem contemtus, & inopia. Cum igitur, quæ pulchra ſunt, difficilia ſint; qui nucleum (ut ajunt) eſſe vult, nucem frangat oportet.

A contrario. Optimum (ajunt) obſonium ſenectuti laborem eſſe! Laborandum enim eſt in juventa, quo ſenectuti ſuppetat commodiùs vivendi facultas. Porrò non iniquè comparatum eſt, ut deſides & veternoſi juvenes in ſummam ignominiam atque paupertatem incurrant. Honeſtis autem ſtudiis intenti, & induſtrii, conſequantur auctoritatem, gloriam, atque divitias. Hæc virtutis ſunt præmia; illa deteſtabilis ignaviæ ſtipendia.

A ſimili. Quemadmodum, qui in certaminibus Olympicis non pugnaſſent fortiter, nullis afficiebantur honoribus; Et agricolæ otio torpentes, & arva relinquentes inculta, nihil præter zizania conſequuntur: ita deſides adoleſcentes ad gloriam nullam evecti, bonis omnibus deſtituuntur. Etenim ſi quis apes, quòd ſint aculeatæ, nolit perpeti; is nec melle quidem, quod optat, fruetur.

A exemplo. Ariſtotelem conſidera, qui, ſi torpuiſſet otio, ad excelſum illud eruditionis & honoris culmen non fuiſſet evectus.

Cleanthes. Contemplare Phanii filium Cleanthem, qui ſummâ preſſus inopiâ, noctu hauſit in hortis aquam, ut interdiu ſtudiis liberalibus operam impenderet. Unde φρεάντλης appellatus, hoc eſt, puteos exhauriens, ſecundùm Diogenem Laërtium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tium, lib. 7. Item Euclidem reſpice: Qui ſummo literarum amore flagrans, nullos ſubterfugiebat labores; imo grave periculum ſubibat, ut tempore nocturno Socratem audiret. Vide Gellium, lib. 6. cap. 10. *Euclides.*

Sapienter Græci: Θεοὶ τ' ἀγαθὰ πόνοις πωλοῦνται, id eſt, Dii ſua munera laboribus vendunt: quo docent, ſudore perveniendum eſſe ad gloriam. *A teſtimonio.*

Quiſquis enim duros caſus, virtutis amore,
Hauſerit; ille ſibi laudemque decuſque parabit:
At qui deſidiam, luxumque ſequetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incautâ mente labores,
Turpis, inopſque ſimul, miſerabile tranſiget ævum.

Rectè igitur Plato cenſuit: Nulla munera deſidioſis deberi; gloriam autem atque virtutis præmia ſtudioſis eſſe parata. *Epilogus.*

ALIUD SENTENTIÆ exemplum.

ARGUMENTUM.

Boni paſtoris eſt, tondere pecus; non, deglubere.

Tiberius Cæſar meritâ laude celebrandus eſſet, ſi, quam bene cœpit, vitam bene tranſegiſſet. Qui, Diogene Grammatico, ac Theodoro Gadareo Rhetore, præceptoribus uſus, in doctum virum evaſit. Unde principatûs ſui initio miram prudentiam præ ſe ferebat. Et proculdubio feliciter regnaſſet, ſi non eum vivendi licentia, nec (quæ hominum teterrima peſtis eſt) voluptas tranſverſum egiſſet. Ad quem *Exordium à laude.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſcopulum priuſquam feciſſet naufragium, principe digniſſimam protulit ſententiam.

Ab expoſitione & à cauſa.

Qua monuit, pecunias à ſubditis ita exigendas eſſe, ut relinquatur ſors, unde res poſſit creſcere. Damnat δημοβόρους, qui purpurati omnia conuertunt in fiſcum ſuum; & quocunque ſe conferunt, abradunt ita, atque ſpoliant, ut cum carne pellem detractam dicas.

Expilator homicida eſt.

Necare is dicitur, qui alimenta aufert.

Etenim boni paſtores ita tondent, ut lana detonſa poſſit renaſci. At qui deglubunt, nihil reliqui faciunt. Quos expilatores crudeliſſimos non injuriâ homicidas vocare poſſis; juxta illud Eccleſ. 34. Panis egentium, vita pauperis eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum ſuum.

Boni enim principis intereſt, quàm locupletiſſimos habere ſubditos.

Pauperibus omnes facultates eripere, facinus eſt omnium teterrimum; at ſubditorum fortunas augere, præclariſſimum. unde Artaxerxes, Xerxis filius, ſolitus fuit dicere: Regalius eſſe addere, quàm adimere. Sentiens, principe dignius, honorem & opes eorum, quibus imperat, exaugere, quàm minuere. Et Ptolemæus Lagi filius, regalius eſſe dicebat ditare, quàm diuitem eſſe.

A contrario.

A ſimili.

Ut arbores frugiferæ, quarum radices evulſerunt agricolæ, nullos poterunt ampliùs producere fructus: ſic creſcere non poſſunt populi, qui diuitum paſcua vocantur, quorum oppreſſorum facultates Tyranni funditus exhauſerunt, atque abſtulerunt.

Ab exemplo.

Exemplo ſint miſerabiles Chriſtiano-

rum

rum populi, quos in ſuam poteſtatem redegit Turca, quos expilat, & funeſtat ita, ut omnis recuperandarum virium ſpes ſit ablata. Et Locrenſium opes ſic attriverat olim Q. Plemminius, ut de omnibus eorum facultatibus penè actum fuiſſet, niſi immaniter adflictis Romana ſuccurriſſet juſtitia.

Eandem Tiberii ſententiam aliis verbis Alexander ille Macedonum rex, cognomento Magnus, proferens inquit: *A teſtimonio.*

κηπωρὸν μισῶ, τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα,

hoc eſt,

Olitorem odi, qui radicitus excidit herbas, ac arbores ab ima ſtirpe revellit. Qua tyrannidis arguit eos, qui longè plus vectigalium, quàm ſubditorum fortunæ queant ferre, ſolent à civitatibus inclementer extorquere: quam impiam rapiendi cupiditatem Diogenes appellat omnium malorum arcem.

Meritis igitur laudibus, dignam principe Tiberii ſententiam celebrandam eſſe confirmabunt, qui perpenderint; iniquiſſimas exactiones eſſe, quibus ita plebis vires exhauriuntur, ut ad ſe redire non poſſint. *Epilogus.*

ALIVD SENTENTIÆ tractatæ exemplum.

ARGUMENTUM.

E ſquilla non naſcitur roſa, nec hyacinthus.

Tanta ſemper fuit Theognidis & doctrina & auctoritas, ut ejus ſcripta velut oraculi vicem obtinuerint apud omnes, *Ab auctoris laude.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

cùm nihil protulerit, niſi quod ſplendidiſſimum ac veriſſimum eſſet.

Ab explicatione. Ejus inprimis ſententia præclara circumfertur, qua prudenter edocuit, è ſquilla roſam non enaſci; è tribulis ficum; è ſentibus uvam; ab ancillis filios liberos; ex improbis parentibus probos filios; è præceptoribus indoctis eruditos diſcipulos, non productum iri.

A cauſa. Etenim, quod in ſe nihil prorſum habet niſi ſordidum ac ignominioſum, nihil dignitatis vel honeſtatis proferre poteſt. Quippe *κακοῦ κόρακος, κακὸν ᾠόν: Mali corvi, malum ovum.*

A contrario. Conſtat, ab herbis ſalubribus ſalubria germina; ab arboribus bonis bonos fructus, exſpectari. Item à virtute præditis majoribus, honeſtam ſobolem: at nunquam ex arboribus malis bonos fructus; & nunquam ex malo patre (juxta proverbium) bonum filium procreari.

A ſimili. Ut aquam ex pumice fruſtra poſtulaveris; & ficus è zizaniis: ita probos à vitioſis parentibus liberos incaſſum exſpectaveris. quippe ut nihil aridius pumice; nihilque ad fructus meliores producendos ineptius zizaniis: ita malitioſi parentes minus idonei ſunt ad conferendam liberis virtutem, quâ carent ipſi.

——— Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inventâ per devia rura lacertâ,
Illi eadem ſumtis quærunt alimonia pennis.

ut ait juvenalis.

Ab exemplo Tarqui- Reſpice Lucium Tarquinium Lucumonem, qui urbe Tarquiniis profugus, Romam petiit, ubi pecuniis dignitatem, & indu-

induſtriâ ſceleratâ Regis Anci familiaritatem conſecutus erat: à quo tutor liberis relictus, regnum iniquis rationibus intercepit, omnes finitimos miſeris modis afflixit, & potentes XII. Tuſciæ populos innumeris cladibus attrivit. Cujus peſſimi Regis peſſimus filius erat, ut moribus Superbi cognomen meruerit: qui Servium Tullium ſocerum ſuum in Curiam properantem gradibus dejecit, ac domum refugientem interfecit: mox regnum, patris exemplum imitatus, ſceleſtè occupavit. Hujus item filius, Sextus Tarquinius, ut corpore patrem iniquum; ita pectore vitiis omnibus corruptiſſimo retulit: qui Gabios prodidit, & jure propinquitatis in Collatini domum receptus, in cubiculum Lucretiæ irrupit, ac pudicitiam expugnavit. Breviter, Tarquiniorum progenies per malitiam à majoribus, velut per manus, traditam, eò proceſſit, ut profligata fuerit, & velut aurum (quod ajunt) Toloſanum funditus interierit. De qua re vide Aug. lib. 3. de Civit. cap. 10. Quibus rationibus commotus Euripides ait,

nii Livius decad. 1. lib. 1.

Φεῦ, φεῦ, παλαιὸς αἶνος, ὡς καλῶς ἔχει,
οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός,

A teſtimonio.

id eſt,

Heu, heu, ut illud dictitant rectè, probum
Patre improbo non poſſe naſci filium!

Et Horatius 4. Odarum 4.

Fortes creantur fortibus, & bonis:
Eſt in juvencis, eſt in equis, patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Bono

Epilogus. Bono igitur jure laudandus eſt Theognis, qui protulit eam ſententiam, qua u[t] nihil elegantius; ita nihil verius, quea[t] inveniri.

DE DESTRUCTIONE

ſive ſubverſione, Græcè *ἀνασκευή*.

CAPUT V.

Deſtructio. Subverſio enim non tantum in fabuloſis, & carmine traditis, fieri poteſt; verumetiam in ipſis annalium monumentis. Quint. l. 2. c. 4.

DEſtructio, vel Subverſio, eſt propoſitæ alicujus rei reprehenſio. Subvertenda verò neque manifeſta valdè, neque prorſus incredibilia; ſed ea, quæ velut mediæ ſunt conditionis.

Oportet autem, cùm ſubvertere aliquid voles, primùm eos reprehendere, qui dixerunt: deinde ſubjicere rei expoſitionem: poſtea ipſam ſubvertere, capitibus hiſce:

Obſcuro,
Incredibili,
Impoſſibili,
Inconſequenti,
Indecoro,
Inutili.

Hoc autem præexercitamentum omnem propemodum artis vim in ſe complectitur. Exempli argumentum erit: non eſſe veriſimilia, quæ de Daphne dicuntur à poëtis.

Exordium à reprehenſione. *Poëtarum coarguere ineptiam, abſurdum mihi videtur, cùm vel ipſi fidem ſibi detrahant his maximè, præter alia, quæ de Diis imprudenter fabulantur. Prorſus enim ſupervacuum videtur, poëtarum ullam nos habere rationem, qui Deorum, quorum curâ omnia gubernantur, nullam ipſi habeant curam. Et grave quidem vide-*

videretur, quiſquis ab ipſis Deorum in fabulam miſſus eſſet: Apollinem verò, quem artis ſuæ ducem videri volunt, impudentiæ materiam eſſe, quis erit, qui æquo animo perpeti poßit? Libet ergo audire, qualia de Apolline & Daphne confingant.

Daphne (inquiunt) ex Terra Ladoneque fluvio procreata eſt. Hanc ob egregiam ſpeciem, eximiumque oris decorem, Phœbus adamavit, cupienſque Deus reſtinguere deſiderium ſuum, aſpernantem fugientemque ſecutus eſt, ſed comprehendere nequit. Verùm Terra mater, aſſumtâ filiâ, florem eo, quo puella, nomine pro ipſa exhibuit, ipſam verò in arbuſtum vertit; cujus rami propter deſiderium puellæ in coronam Pythio tripodi dicati ſunt: flos verò in mercedem ceßit divinationis. Hujuſmodi quidem ſunt, quæ illi fabulantur; quæ quàm ſit in promtu confutare, hinc facilè liquebit. *Ab expoſitione.*

Daphne ex Ladone & Terra procreata eſt. Quis, oro, tam demens, ut ex his quemquam naſci poſſe credat? Ipſa homo fuit; illi autem diverſam, & ſuam uterque habebant naturam. Quo modo verò Ladon Terræ conjunctus eſt? an quòd aquis ipſam inundat? Quin omnes ergo fluvii terræ mariti dicentur; cùm nullus ipſam non aquis ſuis irriget. Quòd ſi ex fluvio homo nata eſt; quidni ex homine fluvium quoque naſci poſſe credimus? Qui minus enim tales ex filiis poterunt gigni, quàm ex qualibus ipſi prodierunt? Iam quo pacto nuptias fluvii, terræque nominant? Sentientium enim conjugium eſt. Terra autem, fluviuſque, ſenſûs ſunt prorſus expertes. Ipſa verò Daphne, utrùm paternum ſequuta genus, inter fluvios numeranda eſt; an pater filiæ homo putandus? *Ab obſcuro & non probabili.*

Verùm

A diffi- cili. Verùm eſto! concedatur poëtis, natam Daphnen ex Terra & Ladone. Nata ergo puella apud utrum educata eſt? Ut demus enim, naſci ita potuiſſe; ut educaretur, fieri tamen non potuit. Vt enim verſata eſt puella? Hercule apud eum qui genuit, ecquis ergo hominum vitam in fluvio ducit? Obliviſcetur enim naturæ ſuæ pater, citiuſque ſubmerget fluctibus, quàm alet. Verùm ſub terra apud matrem habitavit. Latebat ergo, nulliuſque aſpectui in occulto poſita patebat: cujus autem latebat decor, nullius animum movere deſiderio potuit.

Ab in- decoro. *Amor res peſſi- ma.* Vis; & hoc aſſentiamur poëtis? Quomodo tandem amavit Deus, & impotenti adfectu à natura ſuâ degeneravit? Amor omnium rerum, quæ humanas ſolicitant mentes, eſt peſſima. Impium autem videtur, graviſſima naturæ noſtræ Diis quoque attribuere. Nam ſi omni ex parte noſtris teneantur incommodis, qua in re mortalibus præſtabunt? Nihil autem malorum eſſe quod non experiantur, certum erit, ſi amore, quod omnium peſſimum eſt, torqueantur. Sed neque divina natura hanc ægritudinem capit; neque credibile eſt, Phœbum adamâſſe.

Ab in- conſe- quenti. Inſequens verò puellam Phœbus, quomodo ab ea victus eſt curſu? Deus ab homine? Viri enim mulieribus præſtant, & Deum femina ſuperavit? Et, quæ reliquis hominibus par eſſe non poteſt, ei Deus ceſſiſſe creditur? Quamobrem autem fugientem puellam mater excepit? An quia malas nuptias putavit? Quomodo ergo ipſa facta eſt mater? An verò bonas credidit? Cur ergo id bonum filiæ invidit? Aut ergo mater non fuit; aut malum fuiſſe matrem, conſtabit.

Ab in- utili. Quid ita verò Terra ſecum ſuis ipſa operibus diſſenſit, offenditque Phœbum, filiam auferens, rur-

rſumque reddita, ejuſdem nominis arbore ſum oblectans? Non debebat gratificari illi, offendere ipſum volebat. Quare demum ar-ore illa tripodas coronavit? Arbor enim vo-uptatis fuit merces; divinatio verò virtutis ſt indicium. Quomodo ergo Deus conjunxit a, quæ natura repugnant? Cur mortalis qui-lem amica, immortalis verò amator?

Sed finis ſit: neque enim plura de Poëtis di-am; ne ipſorum ineptiam longius inſectando, n eandem, quam in illis reprehendo, vanita-em videar incidiſſe. *Perora-tio.*

S C H O L I A.

Deſtructio, &c. Quam alii nuncupant improbationem; alii confutationem. Quintil. lib. 2. c. 4. vocat opus deſtruendi. Idem lib. 5. cap. 13. refutationem. Græci ἀνασκευὴν, quibus σκευάζειν eſt condere, componere, ſtruere; ἀνασκευάζειν, deſtruere, labefactare.

Subvertenda verò, &c. Hoc eſt, oportet refutationes de illis rebus fieri, quæ ancipitem adhibent opinionem; ut ait Priſcianus. Non enim, quæ planiſſimè falſa ſunt vel vera, refutanda ſunt. Quales ſunt Æſopicæ fabulæ, vel hiſtoriæ indubitabiles. Ut ſi volueris refutare, bruta animalia atque beſtias more hominum aliquando fuiſſe locutas. Vel anno præterito flammis abſumtam Hadamariam.

Mediæ conditionis, &c. Hoc eſt, quæ medium ſervant ordinem, de quibus in utramque partem oratio poterit inſtitui. Ut ſi confutes, Antipodas eſſe. Arionem Delphino

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

phino vectum. Annibalis exercitum humanas carnes ediſſe.

Obſcuro, &c. Ab incerto Priſcianus ait: Ut, incertum eſt tempus, quo vixerit Narciſſus. Non Manifeſtum eſt, quot annulos poſt cladem Cannenſem Annibal Carthaginem miſerit. Non conſtat, ubi cervi abjiciant cornua.

Incredibili, &c. Ut, incredibile eſt, Arionem malis adfectum voluiſſe canere. Supra fidem eſt, Daphnem à flumine Ladone procreatam; aut Nioben in ſaxa converſam.

Impoßibili, &c. Ut, impoſſibile erat, Arionem à Delphino ſervari. Impoſſibile erat, Stentora quinquaginta alios ſermone æquaſſe, ſonituque.

Non cohærente, &c. Ab inconſequente, ſecundùm Priſcianum. Quod & contrarium appellat. Ut contrarium erat, noluiſſe perdere libertatem eum, qui eam ſervaſſet.

Indecoro, &c. Hoc eſt ab indecente, Ut: Indecens erat, Apollinem, cum ſit Deus, libidinoſum voluiſſe virgini vim inferre. Non decuiſſet imperatoriam Scipionis dignitatem, pulcherrimis (quas expugnatâ nova Carthagine cepit) virginibus ſtuprum inferre: honeſtius erat, injuriæ muliebri obnoxias, intactas cuſtodire.

Inutili, &c. Hunc locum Priſcianus ab incommodo vocat, cum dicimus, rem ineptiſſimam eſſe, quæ nulli vel uſui, vel honori, futura ſit: ut, Otia ſunt abroganda, unde nulla commoditas, vel laus vera promanat.

Artis

Artis vim, &c. Etenim inſtrumentis omnibus Rhetoricis opus habet, cùm tota ſpes vincendi, ratioque perſuadendi poſita ſit in confirmatione atque confutatione. Nam ſi adjumenta noſtra expoſuerimus, contraria autem diſſolverimus, abſolutè nimirum munus oratorium confecerimus; ut ait Cicero.

Coarguere ineptiam, &c. Duplicem hujus declamationis formulam nobis proponit. Prioris eſt ſententia, Abſurdum eſſet ineptias poëtarum reprehendere, aut vatibus contradicere, niſi ipſi in cauſa eſſent, falſaque confingendo nos adverſum ſe concitarent. Alterius: Stultum eſſet, poëtis parcere; cùm ipſi Diis immortalibus non parcant, ſed in deos omnes, maximéque artis ſuæ poëticæ præſidem Apollinem debacchentur.

Apollinem, &c. Hic Muſarum princeps, & dux eſt. Unde μουσήγετον appellant, autore Macrobio, libro primo, de Somnio Scipionis, cap. 3. Idem. 1. Saturn. cap. 17, vocatum ait, ἀπο τοῦ πάλλειν τὰς ἀκτῖνας, id eſt, à jactu radiorum. Eundem Phœbum, ἀπὸ τοῦ φοιτᾶν βίᾳ, quod vi feratur. Tortellius derivat à lumine vel nitore, ἀπὸ τοῦ φωτός.

Daphne, &c. Hanc Aphthonius ait filiam eſſe Ladonis, qui fluvius lauris circumſeptus eſt in Arcadia. Ovid. autem, 1. Metamorph. tradit filiam Penei. Unde Peneïam, ac Peneida vocat: eſt autem Peneus, Theſſaliæ fluvius, inter Oſſam & Olympum decurrens, apud quem eſt locus amœniſſimus, qui Tempe dicitur: Unde Virgil.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

gil. ait 4. Georgic. Fugiens Peneïa Tempe. Ovid. 1. Metamorphoſ. Eſt nemu[s] Æmoniæ, prærupta quod undique claudit Sylva, vocant Tempe; per quæ Peneus, &c. Fertur autem duas habuiſſe filias, Cyrenen & Daphnen. Vide Bocatium, lib.7.cap.29. Porrò poëta finxerunt Daphnen è Ladone procreatam; quòd lauri, & arbores proveniant naſcanturque de fluvialibus undis.

Item, auctore Fulgentio, laurum Apollini dedicarunt; quoniam ſi eam dormientibus ad caput poſueris, vera ſomnia videbunt.

Tythio, &c. Python, vel Phyton, horrendæ magnitudinis è terra caleſcente post Deucalionis diluvium procreatus ſerpens, quem Phœbus interemit; unde Pythius eſt appellatus. Et in honorem ejus ludi inſtituti, Pythia dicti. Ovid. 1. Metamorph.

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine victos.

Sunt, qui ſic dictum aſſerant ἀπὸ τῦ πυνθάνεσθαι. At Macrob. 1. Satur. cap. 17. à πύθω, hoc eſt, σήπω, trahit; quod nunquam ſine vi aliqua caloris efficitur putredo.

Tripodi, &c. Tripodes, à tribus pedibus dicti fuerunt; auctore Servio ſuper 4. Æneid. menſæ in Apollinis Delphici templo: quibus ſuperpoſitæ Phœbades vaticinabantur, vel ex quibus reſponſa dabantur. Dicebatur etiam *Cortina.* Virg. in 6. Neque te Phœbi Cortina fefellit. Fuerunt autem duo ſummæ fidei oracula,

la, Delphica & Pythia. Vide Eraſmum , in proverbio : Ex tripode.

Iam quo pacto , &c. Non probabile eſt, inquit , nuptias factas eſſe inter res inanimatas, cùm Hymanæus eorum ſit qui ſenſus habeant. Præterea cùm in dubio ſit,an inter fluvios filia Daphne;an Ladon pater inter homines recenſendus.

Amor res peſſima , &c. Unde Euripides, βρότοις ἔρωτες ὡς κακὸν μέγα. Mortalibus amores quàm magnum malum. Qui bonis hominibus non conveniunt , nedum Apollini Deo. Rectè apud Diogen. Laërt. Zeno : Amor eſt , inquit , concupiſcentia quædam , in præſtanti ingenio viros non cadens.

Viri mulieribus præſtant , &c. ὑπερέχουσιν, viri ſuperant, vincunt feminas. Etenim feminæ debiliores ſunt maribus , quia frigidioris naturæ ; ut de animalibus ait Ariſtoteles.

REFVTATIONIS EXEMPLVM.

ARGUMENTUM.

Falſum eſſe,quod Herodotus,lib.1.ſcripſit ſuper Arione fidicine. De quo vide Gell. lib.16. c. 19. Ovid. 2. Faſt.

Arion vectus à Delphino. Exordium à reprehenſione. Eſt enim lumen veritatis hiſtoria.

Primam hiſtoriæ legem Cicero tradit eſſe, ut vera ſit, nec admiſceat aliquid falſi: quam Græci non ſervando, ſed creditu indigna turpiter confingendo fecerunt, ut fidem amiſerint,& Græcia mendax credatur, & Herodoti ſcripta vana , atque mendaciis conſuta ; maximè ea , quæ ſuper Arione prodita circumferuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Ab expoſitione. Arion, inquit, Citharœdus grandi pecuniâ, & re bonâ multa copioſus, Corinthum ex Siciliâ, & Italiâ conſtituit redire. Nautas igitur Corinthios delegit, qui prædæ pecuniæque cupidi ceperunt conſilium de necando Arione. Hinc pernicie intellectâ, pecuniam inſidiatores haberent, vitam darent, oravit. Atqui nautæ imperarunt, ut jam ſtatim coràm deſiliret præceps in mare. Homo ibi territus ſpe, omni vitæ perditâ, id unum rogavit, ut priusquam mortem oppeteret, induere permitterent ſua ſibi veſtimenta, & fides capere, & canere carmen caſûs illius ſibi conſolabile. Quod oraverat, impetrat; atque ibi mox de more cinctus, amictus, ornatus, ſtansque in ſummæ puppis foro, carmen, quod ὄρθιον dicunt, voce ſublatiſſimâ cantavit. Ad quod Delphinum inter undas adnaviſſe, & dorſo ſuper fluctus edito Arionem vectaviſſe, incolumique eum corpore, cum cithara atque veſtimentis illæſis, Tænarum in terram Laconicam devexiſſe, confirmat Herodotus.

Ab obſcuro. Ecquis aſſerat, conſpicuum atque planum eſſe, Arionem in mare præcipitatum fidibus ceciniſſe, ipſum fluctibus non obrutum, nec citharam humoris impatientem aſpergine marinâ corruptam, neque veſtes à procellis abſorptas, ſed omnia integra, ipſumque citharœdum ſalvum evaſiſſe, beneficio marinæ belluæ.

Ab incredibili. Ab Arione fidicine magnam pecuniæ vim collectam admitto, licet idipſum multis difficillimum creditu, cùm juxta proverbium, bonus cantor, bonus cupe-

dia-

diarius, promuſque magis quàm condus. At quis, oro, tam demens, ut perſuaſum habeat fidicinem in tanta calamitate, & in tantis vitæ periculis conſtitutum ſe ornare, & canere potuiſſe? Porrò quemadmodum nemini fidem feceris, Priamum in filiorum funeribus plauſiſſe, & Nioben in tanto natorum luctu ſaltaviſſe: ſic nemo crediderit, hominem in extremâ neceſſitate, capitisque periculo fidibus delectatum, ceciniſſe carmen non vulgare, rebus ſcilicet requirentibus habitum potius lugubrem, aut Muſam, quam vocant Caricam.

Verùm eſto! concedatur illum potuiſſe canere, & Delphinum muſicâ demulſum: ſed cùm ſit omnium non ſolùm marinorum animalium velociſſimus Delphinus, ocior volucre, & telo acrior, juxta Plinii ſententiam, quomodo ejuſdem dorſo potuit Arion pendére; ubi ſi commoda etiam fuiſſent retinacula, iis tamen fidibus intentæ manus uti non potuiſſent? Sed eſto; non ſit excuſſus: at quomodo vortices perferre potuit, & ſemper æſtuantis, furentisque maris impetus, æquoreosque turbines atque procellas; quæ remos frangere, proras avertere, & maximas naves devorare ſolent, atque ſubmergere? *Ab impoſſibili.*

Quid ab hiſtorico magis alienum quàm iſta mendacia confingere? Quid minùs convenerit humanæ naturę, quàm in ſummo rerum aſperrimarum periculo canere? Quid in truculentarum belluarum ad feritatem natarum naturam minùs quadraverit, quàm eas nativâ rabie depoſitâ man- *Ab indecoro.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſueſcere, placidorumque equorum officiis fungi, mariaque ſuperequitantem hominem dorſo portare?

A contrario. Calamitatis dolor eſt comes, atque luctus; proſperioris fortunæ cantus & lætitia: ſed quomodo in ſummum vitæ diſcrimen adductus Arion, lætitiæ veſtimenta potuit induere, muſicisque cantilenis indulgere? At idem, in mare præcipitatus, quomodo emerſit? quomodo marinis humoribus perfuſus, & horrore perculſus, fides, quas inutiles atque reddit, tractavit? quomodo ſocietatis humanæ atque rationis expers Delphinus, equum domitum imitatus, citharœdum velut equitem vexit, & monſtrator itineris in portum, quem optavit homo, deduxit?

Ab inutili. Quorſum iſta tam abſurda commenta, & inutilia vel auditu, vel relatu figmenta, unde nulla morum cultura, nulla item ingeniorum commoditas promanat?

Epilogus. Finem modò faciam, ne in Herodotum invectus, calumniari videar, & prolixis verborum ambagibus uſus, moleſtiis afficiam eos, qui credulitatis vitio non laborantes, noverunt mera deliramenta eſſe, quæ de Arionis fabulâ memoriæ ſunt prodita.

ALIUD REFUTATIONIS exemplum.

ARGUMENTUM.

Vanum eſſe, Elpenora mutatum fuiſſe in porcum.

Exordium. Ut fabulæ Poëtarum honeſtæ, delectandi gratiâ, vel docendi causâ conſcriptę, lau-

laudem merentur: ſic abſurda, quorum nullius eſt uſus, mendacia, carbone notanda, minimeque ſunt ferenda: cujus farinæ ſunt ea, quæ finxerunt de Elpenore: quem ſociorum Ulyſſis unum fuiſſe perhibent, & à venefica Circe, Solis ac Perſæ filiâ mutatum in porcum, atque ex homine per pocula beſtiam quadrupedem factum: juxta illud Juvenal. Satyr. 14. Cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis. Circes, inquit Horatius, pocula nôſti; *Circes fabulam explicat apud Xenophontē, primo memorab. Socrates.*

Quæ ſi (Ulyſſes) cum ſociis ſtultus, cupidusque bibiſſet.
Sub dominâ meretrice fuiſſet turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.

Quod figmentum nemo, præditus etiam Attica eloquentiâ, perſpicuum, aut planum fecerit homini rationis compoti. Obſcurior enim res eſt, quàm ut ullâ dicendi facultate queat illuſtrari; & intellectu tam difficilis, ut ne Apollo quidem (ut proverbio dicunt) intelligat. *Ab expoſitione. Ab obscuro.*

Quis tanto credulitatis vitio laboraverit, cui verum eſſe videatur, hominem in porcum transformari potuiſſe? idque per feminam, quæ ut viris infirmior eſt, ac ineptior: ita minùs idonea ad capeſſendas atque ſibi vendicandas divinæ virtutis artes; quibus tanta miraculorum ſpectacula ſolent exhiberi, & virgulâ (ut ajunt) divinâ ſuppeditari? *Ab incredibili.*

Ecquâ ratione vel efficaciâ fieri potuit, ut humana facies in ſetoſum porci caput transformaretur; manus cum digitis in pedes biſulcos tranſirent, & breviter in animal *Ab impoſsibili.*

mal deforme, terram ſemper ſpectans ac fodiens, converteretur homo?

Cui Deus os ſublime dedit, cœlumque videre Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Ab indecenti. Non decuiſſet Circen id attentare, vel ſibi potenter arrogare, quod ſolius divinæ virtutis eſt opificium. Ad hæc indecens admodum fuiſſet, humani corporis figuram, ad Dei ſimilitudinem factam, in porcina membra convertere, naturamque ratione divinâ præditam, ſordidiſſimâ pecoris carne dehoneſtare.

Ab incohærenti. Veneficiis potens Circe fuerit; eſto! Sed quomodo à trivenefica porrectum, quod hauſtum in ſtomachum trajici, deinde in viſceribus abſumi, atque confici ſolet poculum, potuit totum Elpenoris corpus immutare? Quis unquam audivit, ſumta pocula ſecutas fuiſſe corporum transeuntium in alias transformationes, & non potiùs priſtinâ membrorum figurâ permanente, ſanitatem, vel adverſam valetudinem, concomitatam?

Quæ malè feriatorum hominum deliramenta, cùm nihil bonæ frugis adferant; miror, quid Herodotum juverit iſta confingere. quid item vates impulerit ſcriptis ſuis rata facere atque committere; ut verum perduret proverbium:

πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί:

Multa mentiuntur poëtæ. Quibus *quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas*; ut Horatius ait.

Deſinam plura de rebus vaniſſimis verba facere; ne diutiùs in iis immorato, mihi aliqua vaniloquentiæ nota poſſit inuri.

ALIUD

ALIVD REFVTATIONIS exemplum.

ARGUMENTUM.

Quòd vana ſint, quæ jactant barbari de Hieronymo, ob libros Ethnicorum, inprimis Ciceronis, lectos, flagris cæſo.

Politiorum literarum hoſtes Ceritæ, (quod ajunt) cerâ digni ſunt; quod lapidem moveant omnem, ut ſtudioſus à bonis literis retrahant. Etenim multa comminiſcuntur, ut bonos in erroris tenebras ſecum abducant. Sed videamus, quænam inter cætera, quorum infinitus eſt numerus, phantaſmata confingant,

Ac immenſa cavi ſpirent mendacia folles.

Divus Hieronymus (inquiunt) cum ſingulari diſciplinarum ſtudio flagrans, Ethnicos ſcriptores, inprimis Ciceronem, lectitaret, nec profani ſtudii finem faceret, per ſomnium ad Dei tribunal raptus eſt, ubi accuſatus ad flagra damnatus fuit; ut documento eſſet, libros Ethnicorum non eſſe legendos. *Ab expoſitione.*

Quod hominum à Muſis alienorum figmentum à veritate remotiſſimum, Cimmeriiſque (ut ajunt) tenebris obvolutum eſt. Etenim, cui poterit apertum atque clarum videri; hominem mortalem, non modò ſomno, ſed etiam carne & oſſibus gravatum, in cœlos rapi, in Dei conſpectum produci, atque ibi ad majeſtatis ſummæ tribunal virgis cædi, propter lectos cum judicio libros Ethnicorum? A quorum ſtudiis nemo bonus, unquam, nemoque *Ab obſcuro.*

que pius abhorrere ſolitus, ſed potiùs omnia probare, quod bonum eſt tenere. Quomodo manifeſtum ergo fuerit, virum ſanctum vapulâſſe, quod velut è luto gemmas, hoc eſt, quod in Ethnicorum libris optimum erat, collegerit, ac inde libris ſuis plurimum conciliarit lepôris, atque dignitatis?

Ab incredibili, Ultra fidem eſt ſingulari ſanctimoniâ virum conſpicuum, è lectulo ſuo raptum in cœlos, ut flagris cæderetur: deinde virgis percuſſum, in terras relatum fuiſſe. Quod ſi verè contigiſſet, proculdubio ſemper à poëtarum lectionibus, poſt datam tergo pœnam abſtinuiſſet. At idipſum minimè feciſſe, ejus ſcripta teſtantur. Sed per ſomnium fuit accuſatus, per ſomnium damnatus, atque cæſus. Per ſomnium igitur res debet credi, quæ meræ verborum umbræ ſunt.

Ab impoßibili. Quomodo carnalis homo ſuper æthera ferri; quomodo imbecillitas humana præfulgidos cœleſtis ſplendoris atque flammarum radios perpeti, fulgurantesque terribilis judicis vultus ſuſtinere potuit? Sed eſto, potuerit id tolerare! Quomodo autem dormiens, nihilque ſentiens, verbera potuit ſentire? Quomodo ſe tantâ formidine perculſum, & in pericula conjectum fuiſſe recordans, ad Ethnicorum libros redire?

Ab indecoro. Omnium peſſimi ſunt homines, qui nobis fingunt, Deum illorum tortorem eſſe, quos è libris Ethnicorum, quod habetur inibi ſalutare, non piget excerpere, & in utilitatem piorum memoriæ prodere: illis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

illis interim parcentem, qui ſegnes & ignavi bonas omnes diſciplinas, quæ Dei Opt. Max. ſunt munera, contemnunt, pravâque ſuâ & vivendi conſuetudine, & docendi ratione bonos offendunt, atque ſecum trahunt in perniciem. Et viro ſancto parum convenerat, auctorum profanorum ſcripta legere, ſi cognoverat, ea ſacris literis incommodare, aut legentibus nihil utilitatis ſuppeditare. Eſto! ſint in iis nonnulla prava dogmata: magis tamen decuerit mala præterire, & aures obturare, quàm omnia ex æquo damnare.

Scripſit quidem D. Hieronymus, ob lectos Ciceronis libros ſe flagra paſſum, ſed puellæ teneriori, quam à nimio poëtices ſtudio volebat retrahere, ſcripſit, per ſomnium accidiſſe. Quis inde, precor, colligendum juraverit, eloquentiſſimos Ethnicorum libros non eſſe legendos? Quod per ſomnium, quo rem actam intelligunt, pii credituri ſunt, vel ut Græci dicunt ἐδ' ὄναρ. Quo antiquo proverbio ſignificarunt, id quod nullâ ratione, nullo tempore audeas ſperare. *A repugnanti.*

Sed quæ ſuis hiſce mendaciis turpiſſimis commoda nobis adferunt bonarum literarum hoſtes? Commoda non videmus; experimur autem incommoda. Etenim dum omnes ſui ſimiles, hoc eſt, indoctiſſimos cupiunt habere, talibus terriculis juventutem à literis ſincerioribus avocant; ut ſimiles habeant labra lactucas. Ita grandiores hi facti, nulli vel rebus privatis, vel publicis, uſui poterunt eſſe.

Faceſſant igitur elegantiorum litera-

rum oſores, ac deſinant, per vaniſſimas de D. Hieronymo confictas nugas, juventutem ab Ethnicorum utiliſſimis, & mores, & ingenia formantibus, ſcriptis deterrere.

PETRUS MOSELANUS copioſiùs & elegantiùs tractavit; cujus verba non piguit adſcribere.

ARGUMENTUM.

Si unquam hoc dubium fuit, hoc vitii mortalium mentibus naturâ inſitum eſſe, ut quantum quisque vel ipſe jam ſit aſſequutus, vel poſt ſe aſſequi poſſe ſperet, tantum probet; & nihil niſi quod ipſe facit, rectum putet: nunc certè dubium eſſe deſinet, poſteaquàm exſiſtunt, qui quoniam ipſi optimos quoſque ſcriptores aut non legunt; aut, ſi legunt, non intelligunt, alios quoque ab eorum lectione deterrent: & qui errorem ſuum veris rationibus perſuadere nequeunt, muliercularum more, effictas ſuperſtitioſorum exemplorum minas confingunt. Nam quis deſidioſiſſimis iſtis deſidiæ patronis credet, propterea D. Hieronymum, ut divinarum ita humanarum literorum peritiſſimum, quòd Ethnicorum ſcripta legerit, cœleſtis judicii ſententiâ condemnatum, de tergo ſatisfeciſſe? Operæ pretium autem eſt, quibus verbis bellam hanc ſuam (ſcilicet!) hiſtoriam narrent, exponere. Nam ſi veri quid haberet res, longè aliam faciem narratio ipſa haberet. Nam qui bene natos adoleſcentes hac fabulâ ab honeſtiſſimarum rerum ſtudiis abducere conantur, quanquam mendaci veritatis tectorio abducere

ſe

ſe poſſe profitentur, (ſophiſtę enim & ſunt, & appellantur) tamen infelici adeò ſunt ingenio, ut cautè mentiri, & fictionem celare non poſſint. Sic enim ajunt: S. Hieronymus, cùm ſingulari quadam liberalium diſciplinarum omnium ſtudio flagraret, non ſatis habuit Philoſophiam & Theologiam didiciſſe; inſuper curioſitate quadam provectus, Ethnicos ſcriptores, & inprimis Ciceronem, ſubinde legit. Placebant enim ei pulcra verba, quibus Paganus ille in ſuis libris frequenter eſt uſus. Connivebat ad hæc aliquandiu Deus: ſed, cùm finem non faceret inutilis ſtudii, per ſomnium ad Dei tribunal accerſitus, de Ciceroniana lectione accuſatur. Quid multis? Damnatus eſt ad flagra: Quibus multum diuque cæſus, ſatis docuit, non eſſe legendos libros Ethnicorum, præcipuè Ciceronis. Hæc eſt illa terrifica hiſtoria, quam ubique adverſum bonarum literarum ſtudioſos decantant. Nam ut indocti medici uno collyrio omnium oculos ſanant: ita miſeri iſti unum hoc habent, quo inſcitiæ ſuæ patrocinantur. Sed nunc quantum efficiant, videamus. S. Hieronymus (inquiunt) ſingulari quadam liberalium artium ſtudio flagravit. Quid ego audio? Sanctus erat Hieronymus, & tamen liberalium artium ſtudio flagrabat? Sancti ſanctè omnia & faciunt, & dicunt. Vos verò hoc nomine in jus vocatum jactatis, quòd liberales diſciplinas avidiùs legendo ſit ſectatus. Aut ergo Sanctus non erit Hieronymus; & diſciplinæ liberales erunt fugiendæ: aut, ſi ſanctus eſt Hieronymus, ſanctum

ctum erit & liberales artes tractare. At quis eſt tam impudens, ut Hieronymo ſanctitatis gloriam detrahat? Niſi fortaſſe dicitis tum eum ſanctum non fuiſſe, cùm profanos auctores legeret. Dicite ergo mihi ullum tempus, quo à profanis literis in totum abhorruerit. An eſt aliquis liber, aliqua epiſtola, aliquis commentarius ejus ſcriptoris, in quo non profana ſacris adjunxerit? Quod ſi in ſcribendo ad profanos auctores ſæpe reſpexit, quanto magis in legendo idem hoc feciſſe eum putabimus? Aut ergo ſanctitatis opinionem, quam ille ſibi ſummâ eruditione, ſummâque pietate comparavit, ei detrahetis; aut ſi hoc non audetis, mendacium veſtrum ipſi prodetis. Deinde ſi artes ab Ethnicis potiſſimùm & inventæ, & nobis traditæ, liberales ſunt; flagitium erit eas didiciſſe. Vix me contineo, quin hîc ſophiſtis iſtis inſultem. Hoccine veſter vos docuit Ariſtoteles, liberale quod ſit, hoc idem & flagitium eſſe poſſe? Non virtus eſt liberalitas? O novum acumen! Nam cùm, quòd liberale appellant, hoc idem vitioſum eſſe dicant; nonne ex virtute faciunt vitium? Ut cùm vitium omne ſit fugiendum, idem ſit iſtis & liberale & illiberale fugiendum pariter, & expetendum. Vide quàm bellè cohæreant, quamque formalis ſit (ut Gothi iſti loquuntur) hæc narratio: Sed Philoſophia ac Theologia contentus eſſe debebat, ſicut doctor ſanctus & doctor ſubtilis, qui non curaverunt iſtas novitates. Quam tu hîc Philoſophiam mihi ſomnias, egregie Philoſophiæ

S. Thomas Aquinas: Subtilis, Ioannes Scotus.

phiæ

phiæ magiſter? Neque enim credibile eſt vigilare eos, qui ullam artem liberalem à Philoſophia ſeparant. Miſeri homines non didicêre Philoſophiam, non eſſe dictata quædam nuper à neſcio quibus, quæ poſtea & in ſcholis, alii aliis velut per manus tradidêre, de inventionibus, de formalitatibus, de obligationibus, & ſimilibus nugis, ſed latiùs patere auguſtiſſimæ hujus diſciplinæ fructum. Nam cùm totum Philoſophiæ corpus ex tribus velut primariis membris conſtet: ſermonis facultate, naturalium rerum cognitione, & vitæ inſtituendæ ratione; ſingula hæc deinceps plurimas in ſe complectuntur partes. Etenim in ſermone deſideramus, vel ut cum rectè loquentium exemplo conſentiat, id quod pollicetur grammatica: vel ut naturam cujusque rei explicet, nunc, quæ obſcura ſunt, definiendo; nunc quæ multa & confuſa ſunt, dividendo; nunc, quid cuique vel conſequens vel repugnans ſit, colligendo: quam vim dialecticen vocant, vel, ut propriè, diſtinctè, copiosè, ornatè de quavis re propoſitâ cum quadam audientium admiratione dicamus, quæ facultas propriè eſt Oratorum. Sed naturæ cognitio latiùs etiam fines ſuos porrigit, cùm cœlum pariter, elementa, atque adeò quæ in elementis ſunt omnia, ambitu ſuo circumſcribat. Vitæ verò humanæ moderatio non in hoc eſt tota, ut quis ſuos ipſius mores ad virtutis præſcriptum formet, ſed majus etiam quiddam præſtet, nimirum ut primùm nos ipſi, vitamque noſtram: deinde domûs, familiæque curam: poſtremò

Philoſophia omnis ex quibus conſtat.

mò civitatis ac reipub. adminiſtrationem rectà ratione inſtituamus. Et cùm ex uno Philoſophiæ velut fonte innumerabiles diſciplinarum humanarum rivi promanarint; & nullus ſcriptor, quantumvis Ethnicus, tam ſit inanis, ut non ſcriptione ſuâ in aliquam Philoſophiæ partem incurrat: quæ (malum!) inſania eſt, eum qui Ciceronem in omni Philoſophiæ parte ſummâ cum laude verſatum, diligenter legat, perinde criminari, ac ſi Philoſophiæ terminos ſit egreſſus? Quòd ſi Philoſophiæ pars eſt Cicero; & qui Philoſophiæ ſtudent, vel veſtro judicio, non ſolùm non flagra, ſed præmia merentur: qua, quæſo, fronte fingitis nobis Hieronymum, cui præmium debebatur, cæſum flagris? Neque verò libet hic quicquam exprobrare vel Thomæ Aquinati, vel Joanni Scoto, quos tantopere venerari cuique per me ſanè licet: illud tantùm dico, me nec ſanctitatem detrahere Thomæ, nec Scoto ſubtilitates invidere: ſed quod additis, non curæ fuiſſe iis novitates, videlicet per novitates Ciceronis lectionem intelligentes: agnoſco Atticam iſtam veſtram eloquentiam, & acumen miror, quòd, quæ annis ſupra mille ſexcentis in eruditorum manibus fuerunt, ea præ nugis veſtris nuper natis exiſtimetis nova. Atque utinam vobis, quibus tantum diſplicent nova, nunquam novus contingat cucullus, nunquam novæ crepidæ; ſed ſemper pannis annisque obſitis, putridi piſces, & antiquata ova ſint cibus! At ſuavius etiam eſt, quòd quo probabilius eſſet mendacium, cauſam lecti Ciceronis

A conſulatu enim Cicer. ad Chriſti natalem anni 61. interceſſere.

ronis

ronis adjungunt;quia(inquiunt)placebant ei pulchra verba. Ecce verò alterum ſermonis ſophiſtici florem! Quid autem peccatum eſt, malle pulchra, quàm ſpurca? Video, quorſum tendatis. Hieronymum veſtri ſimilem optatis, hoc eſt, infantem. Deinde, ullumne verbum per ſe eſt pulcrum: an potius, ut quodque rei vel pulcræ vel turpi inditum eſt; ita vel pulcrum vel turpe habetur? Quod ſi pulchra ſunt verba, quæ pulchras res velut veſtiunt & ornant; nonne in contrarium res vobis exit, ut quod pro vobis adduxiſtis, hoc maximè vos oppugnet? Jam, ut demus cauſam hanc aliquid valere; illud quomodo conſiſtet, quod, quæ in aliis laudat Hieronymus, eorum culpâ ipſe plectatur? Annon idem in epiſtola ad Magnum oratorem, & fatetur ſe profana legere, ſacriſque intertexere, & qui hoc ante ſe fecerant, ſuove etiamnum tempore facerent, eorum exempla non modò non reprehendit, verùm etiam imitanda proponit. Nonne Lactantium hoc nomine miratur, quòd ad Ciceronis eloquentiam cæteris propiùs adſpiraverit. Non Baſilius, ſummus meâ ſententiâ Theologus, nepotibus ſuis adoleſcentibus, quos ad divinæ ſapientiæ perfectionem erudiebat, omne genus profanorum ſcriptorum prudenter legendum ſuaſit? imo, annon Auguſtinus in futuro Theologo omnium pænè humanarum literarum cognitionem deſiderat? Nonne idem Ciceronis Hortenſio (ſic enim inſcriptus eſt liber) velut duce, ad ſapientiæ Deo dignæ ſtudium primùm ſe perveniſſe, palàm teſtatur?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſtatur? Et Hieronymum lecti Ciceronis pœnas graves adeò dediſſe, credi vobis adhuc poſtulatis? Illi laudibus attollunt induſtriam eorum, qui ad æternæ ſapientiæ templum ornandum, populi Iſraëlitici exemplo, peregrinas conferunt opes: vobis non ſatis eſt vos ipſos velut fucos quoſdam in alvearium nihil importare; inſuper aliis in hoc genere laborantibus obſtrepitis, & ficti exempli horrorem opponitis. Sed quid ego horum exempla commemoro? Ipſe adeò Paullus, qui Chriſti ſuo ore loquentis periculum miratur, Ethnicorum poëtarum verſibus in Evangelii gloriam abuſus eſt. Quid autem, ſi oſtendam, quod vos impudenter adeò aſſeveratis, hoc ne fieri quidem potuiſſe? Quid ſi hoc ex veſtris ipſorum verbis convincam? Quid ſi hoc veſtrum commentum ab ipſo adeò Hieronymo palàm rideri alicubi comprobem; deincepsne tale aliquid ſtudioſis hominibus obgannire audebitis? Per ſomnium vobis Hieronymus accuſatur; per ſomnium damnatur; per ſomniū cæditur. O novum judicium! In Areopago olim judicia noctu habebantur, ſed vigilantibus reis: hic reus cum altum adeò dormiat, ut etiam ſomniet, ad tribunal protrahitur, accuſatur, damnatur, cæditur: & quî fieri poteſt, ut dormiens cauſam dicat; ut, omni ſentiendi facultate deſtitutus, flagrorum ictus ſentiat? Nonne ipſa ſomnii vox totum hoc, quod jactatis, ſomnium, aut ſi quid ſomnio vanius eſt, eſſe oſtendit? Atqui venit in mentem, quo potiſſimùm nitantur fabulę illius decantatores:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tores. Hieronymus, inquiunt, ipſe ſcribit, tale quid ſibi accidiſſe. Fateor: ſed ſcripſit juvenis, calentibus adhuc in eo Rhetorum ſtudiis, quorum profeſſio eſt fictis etiam narrationibus ad ſuum negotium abuti. Scripſit puellæ, cujus ingenium parum firmum, talibus terriculis ab immodico Ethnicæ lectionis ſtudio abſterrere, prudentis erat. Scriptis aptis verbis, aptis figuris, eâ præfatione ſomni pariter & febriculæ, ut cauto firmóque lectori commentum ne poſſet quidem imponere. Scripſit in familiari privataque epiſtolâ, ſtylo ad puellarum infirmitatem accommodato. Alioqui ter periturum facietis Hieronymum primum, qui poſt judicium illud veſtrum, quo lectionem Ethnicorum abjuravit, ad libros profanos toties redierit: deinde, qui aliis ejus generis libros non modò legendos permittat, verùm etiam ſuadeat. Poſtremò, qui in defenſione ſuâ multis annis, poſteaquàm ad Euſtochium de ſomnio hoc ſcripſerat, exactis, Rufino lectionem Ethnicorum pro crimine objicienti reſponderit, ſomnium eſſe quod Euſtochio ſcripſerit: ſomnis autem ſcripturarum autoritatem fidem non habendam. Quid exſpectatis ampliùs? ipſe Hieronymus jam non minus eruditione vitæque ſanctimoniâ, quàm ætate profectus, quod juveni, ubi ad Euſtochium ſcribenti exciderit, merum fuiſſe ſomnium confitetur. Sed vereor planè, ne ſint, quibus prolixa hæc de ſomnio disputatio quendam tædii ſomnum adduxerit: tantùm abeſt, ut, ne cui fabulam hanc perſuadeam, metuam.

ELE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ELEGANTISSIMA M. PORCII Catonis Conſulis ad populum oratio: quâ fœdum Bacchanalium ritum reprehendit, ex T. Livio.

Bacchanalia hæc Sp. Poſthumio Albino & Q. Martio Philippo Coſſ. viguerunt.

Nulli unquam concioni, Quirites, tam non ſolùm apta, ſed etiam neceſſaria hæc ſollemnis comprecatio Deorum fuit, quæ vos admoneret, hos eſſe Deos, quos colere, venerari precarique majores veſtri inſtituiſſent, non illos, qui pravis & externis religionibus captas mentes, velut furialibus ſtimulis, ad omne ſcelus & ad omnem libidinem agerent. Equidem nec quid taceam, nec quatenus proloquar, invenio: ſi aliquid ignorabitis, ne locum negligentiæ dem: ſi omnia nudavero, ne nimium terroris offundam vobis, vereor. Quidquid dixero, minus quàm pro atrocitate & magnitudine rei dictum ſcitote eſſe. Ut ad cavendum ſatis ſit, dabitur opera à nobis. Bacchanalia tota jam pridem Italia, & nunc per Urbem, etiam multis locis eſſe, non famâ modò accepiſſe vos, ſed crepitibus etiam, ululatibusque nocturnis, qui perſonant totâ urbe, certum habeo. Cæterùm, quæ ea res ſit, ignorare: alios Deorum aliquem cultum, alios conceſſum ludum & laſciviam credere eſſe, & qualecunque ſit, ad paucos pertinere. Quod ad multitudinem eorum attinet: ſi dixero, multa millia hominum eſſe; illicò neceſſe eſt exterreamini, niſi adjunxero, qui qualesque ſint. Primùm igitur mulierum magna pars eſt, & is fons mali hujusce fuit: deinde ſimillimi feminis mares ſtuprati, & conſtupratores, fanatici vigiles, vino, ſtre-

ſtrepitibus, clamoribusq; nocturnis attoniti. Nullas adhuc vires conjuratio, cæterũ incrementum ingens virium habet, quod indies plures ſunt. Majores veſtri, ne vos quidem, niſi cum aut vexillo in arce poſito comitiorum causâ exercitus edictus eſſet, aut plebi conſilium Tribuni edixiſſent, aut aliquis ex magiſtratibus ad concionem vocâſſet, fortè temere coire voluerunt: & ubicunque multitudo eſſet, ibi & legitimum rectorem multitudinis cenſebant debere eſſe. Quales primùm nocturnos cœtus, deinde promiſcuos mulierum ac virorum eſſe creditis? Si quibus ætatibus initientur mares, ſciatis: non miſereat vos eorum ſolùm, ſed etiam pudeat. Hoc ſacramento initiatos juvenes, milites faciendos cenſetis, Quirites? iis ex obſcœno ſacrario eductis arma committenda? hi coo-perti ſtupris ſuis, alieniſque, pro pudicitia conjugum ac liberorum veſtrorum ferro decernerent? Minus tamen eſſet, ſi flagitiis tantùm effeminati forent (ipſorum id magnâ ex parte dedecus erat) à facinoribus manus, mentem à fraudibus abſtinuiſſent. Nunquam tantum malum in Republ. fuit, nec ad plures, nec ad plura pertinens. Quidquid his annis libidine, quidquid fraude, quidquid ſcelere peccatum eſt, ex uno illo ſacrario ſcitote ortum eſſe. Nec omnia in quæ conjuraverunt edita facinora habent, adhuc privatis noxiis, quia nondum ad Rempub. opprimendam ſatis virium eſt, conjuratio ſeſe impia tenet. Creſcit, & ſerpit, quotidie malum: jam majus eſt, quàm capere id privata fortuna poſ-

ſit:

ſit: ad ſummam Reipubl.ſpectat, niſi præcaveritis, Quirites. Jam huic diurnæ legitimæ ab conſule vocatæ par nocturna concio eſſe poterit. Nunc illi vos ſinguli univerſos concionantes timent: jam ubi vos dilapſi domos, & in rura veſtra eritis, illi coierint, conſultabunt de ſua ſalute, ſimul ac veſtrâ pernicie: tum ſingulis vobis univerſi timendi erunt. Optare igitur unusquisque veſtrûm debet, ut bona mens ſuis omnibus fuerit: ſi quem libido; ſi furor in illum gurgitem abripuit; illorum eum cum quibus in omne flagitium & facinus conjuravit, non ſuum judicet eſſe. Ne quis etiam errore labatur veſtrûm quidem, non ſum ſecurus. Nihil enim in ſpeciem fallacius eſt, quàm prava religio. Ubi Deorum numen prætenditur, celeriùs ſubit animum timor, ne fraudibus humanis vindicandis divini juris aliquid mixtum violemus. Hæc vos religione innumerabilia decreta Pontificum, Senatusconſulta, aruſpicum denique reſponſa liberant. Quoties hoc patrum, avorumque ætate negotium eſt magiſtratibus datum, ut ſacra externa fieri vetarent? ſacrificulos, vatesque foro, circo, Urbe prohiberent? vaticinios libros conquirerent, comburerentque? omnem diſciplinam ſacrificandi, præterquàm more Romano, abolerent? Judicabant enim prudentiſſimi viri, omnis divini humanique juris, nihil æquè diſſolvendæ religioni eſſe, quàm ubi non patrio, ſed externo ritu, ſacrificaretur. Hæc vobis prædicenda ratus ſum, ne qua ſuperſtitio agitaret animos veſtros, quum de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

demolientes nos bacchanalia, discutienteſque nefarios cœtus cerneretis. Omnia Diis propitiis, volentibuſque ea faciemus: qui quia ſuum numen ſceleribus libidinibuſque contaminari indignè ferebant, ex occultis ea tenebris in lucem extraxerunt: nec patefieri ut impunita eſſent, ſed ut vindicarentur & opprimerentur, voluerunt. Senatus quæſtionem extra ordinem de ea re mihi collegæque meo mandavit: nos ipſi, quæ nobis agenda ſunt, impigrè exſequemur: vigiliarum nocturnarum curam per urbem minoribus magiſtratibus mandavimus. Vos quoque æquum eſt, quæ veſtra munia ſunt, quo quis loco poſitus erit, quod imperabitur, impigrè præſtare; & dare operam, ne quid fraude noxiorum periculi, aut tumultûs, oriatur.

DE CONFIRMATIONE, ſive Adſeveratione, quæ Græcis dicitur Κατασκευὴ.

CAP. VI.

Confirmatio, vel Aſſeveratio, eſt propoſitæ rei comparatio. Confirmanda verò ſunt: quæ neque prorſus manifeſta ſunt, neque omnino fidem, ut fieri poſſint, habent: ſed quæ medium ordinem ſervant. Qui autem confirmare intendunt, omnibus capitibus confutationi contrariis utuntur: Primùm enim laudent eum, qui dixit, quod confirmandum eſt: Deinde rem exponant: Poſtea contrariis eorum, quæ diximus, comprobent ipſum:

pro	Obſcuro	quidem	Manifeſto.
	Incredibili		Probabili,
	Impoſſibili		Poſſibili,
	Repugnante		Cohærente,
	Indecoro		Decente,
	Inutili		Conferente.

Exordiũ à laude dicentiũ.

Sanè hæc quoque confirmationis exercitatio omnem vim artis intra ſe complexa eſt: cujus exemplum, Veriſimilia eſſe quæ de Daphne referuntur continens, tale erit:

Poëtas quiſquis vituperat, ipſas mihi vituperare Muſas videtur. Si enim quæcunque canunt Poëtæ, Muſis inſtincti profundunt, quidni planè Muſis bellum indicit, qui poëtarum reprehendere conatur inventa? Ego quidem omnium poëtarum ſententiam comprobo: illius autem maximè, qui Daphnen ab Apolline eſſe amatam ſapienter protulit. Sed quænam ſunt, quibus fidem non adhibent! Daphne, inquiunt, è Terra nata eſt, & Ladone.

Expoſitio rei à Manifeſto.

Cur hoc apud Deos incredibile? Nonne rebus omnibus aqua & terra ſunt origo? Nonne ſemina rerum omnium elementa præbent? Si verò, quicquid gignitur, procedit ex terrâ & aquâ, nimirum Daphne eiſdem orta eſt, quibus omnia principiis Ladone & terra genita; ſcilicet inde, unde cuncta procreantur. Superabat autem Daphne facie reliquas omnes: rectè quidem. Quæcunque enim primò è Terra emittuntur, cum naturæ pulchritudine producuntur, & primo velut nativo, proprioque conſpicua decore pulcherrima videntur. Multæ autem mutationes corporibus ſpecioſiſſimis tempore accidunt: quæ verò recens nata primùm apparuerunt, ea formoſiſſima, velùti quæ nullum adhuc decoris ſui damnum paſſa ſunt, blandiſſimè oculos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

los noſtros morantur. Rectè igitur Daphne formâ præſtabat, primùm ex Terra procreata.

Ob cujus admirandam pulchritudinem Pythius amore captus eſt: non injuriâ. Quicquid enim in terris eſt, quo res ullæ ſunt conſpicuæ, atque admirandæ, id omne à Diis ipſis tributum eſt. Si verò bonorum omnium amabilis inprimis eſt pulcritudo; quid mirum, ſi jucundiſsimum Deorum munus, Deum quoque habuit amatorem? Quæ enim Dii donant, ea omnes amore proſequuntur. A probabili.

Conabatur autem amans Deus ſuo deſiderio mederi; ſic enim res habet: Virtutes non ſine labore comparantur; & opus eſt ſudore, quiſquis eas aſſequi velit. Hinc ergo laborabat amator, nec tamen deſiderans amicam comprehendit. Ingens enim eſt virtus, nec ad extremam ipſius metam quiſquam poteſt pervenire. Ajunt igitur, amare Phœbum, non terram ſcilicet, nec Deorum majeſtatem vanis commentis dehoneſtantes, ſed virtutis oſtendentes naturam: ut Apollo ſit, qui virtutem quærit; ipſa verò virtus, Daphne. A poſſibili.

Fugientem puellam mater excepit. Cuncta enim quæcunque ſunt, mortalem ſortita naturam, ad ea, unde orta ſunt, feſtinant reverti. Idcirco in terram cecidit Daphne, ex terra prognata. A cohærente.

Accipiens autem puellam mater, pro ipſa reddidit arbuſtum. Utrumque opus terræ proprium, ut in hanc homines cadant, & arbores ab ea naſcantur. A decenti.

Procreatum autem arbuſtum Apollinis honori dicatum eſt: Dum enim extra providentiæ ſuæ complexum ne arbuſta quidem reliquerunt: ſed coronantur è natis, & primitiæ prodeuntium: A conferenti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tium è terris, ipſis ſacrantur. Sed & arbor divinationis facta eſt merces atque ſymbolum. Hoc autem conveniens puto. Daphnem enim poëtarum multi σωφρόνα, id eſt, temperatam appellant, & oracula dare à temperantia provenit.

Concluſio. *Itaque, quoniam puella voluptatum expers fuit, virtutibus conſecratur. Neque enim poſſet futurorum eſſe capax, qui laborat intemperantiâ, contaminatum habens fœdâ libidine pectus: quas ob res poëtas admiror, & laudo, ipſum veneror carmen.*

SCHOLIA.

Confirmationem Græci vocant κατασκευὴν, à verbo κατασκευάζειν, quod eſt parare, fabricari: quo utitur Apoſtolus ad Hebr. 9. Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥτε λυχνία, &c. id eſt, tabernaculum factum fuit primum, in quo lucernæ. Eſt & probare, & confirmare. Unde κατασκευὴ probatio, adſtructio, demonſtratio; item ſtructura vocatur ab Halicarnaſſæo, hoc eſt, opificium Rhetoricum, & artifex compoſitio.

Quisquis vituperat, &c. In Aphthonio habetur ποιηταῖς ἀντερῶν, αὐταῖς ἀντερεῖν δοκεῖ ταῖς μούσαις: unde locum hunc ſic alii vertunt: Quisquis vatibus contradicit, ipſis Muſis videtur contradicere.

Muſis inſtincti, &c. Socrates apud Platonem de recta nominum ratione dicit, Muſarum & Muſicæ nomen deductum ἀπὸ τοῦ μῶσθαι, id eſt, inquirere: ſi quis enim vult

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Muſis familiaris eſſe, ei opus eſt indagine, & ſtudio ſapientiæ. Etenim qui ad Muſas adſpirant, opus habent non parvâ inquiſitione atque labore, Unde Propertius lib. 3.

Non datur ad Muſas currere lata via.

Muſis autem inſtinctos, ait, hoc eſt, divino furore concitatos, & impulſos. Divinum enim poëtarum genus eſt, atque Diis agitur; ut ait Plato de Legibus 3. Idem de furore poëtico: Non arte, inquit, ſed divino afflatu mente capti, omnia præclara poëmata canunt: Quem furorem ἐνθουσιασμὸν appellant, numinis adflationem, quam Budæus de Aſſe primo interpretatur vim dicendi, & ſcribendi divinitus infervefactam. Hanc libro 1. de Rap. Proſerpin. Claudianus intelligens, inquit:

Raptoris thalamos audaci promere cantu
Mens congeſta jubet: greſſus removete profani.
Iam furor humanos noſtro de pectore ſenſus
Expulit, & totum ſpirant præcordia Phœbum.

Huc item Ovid. 6. Faſt. reſpiciens, ait:

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo;
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

Idem lib. de Arte 3.

Eſt Deus in nobis, ſunt & commercia cœli,
Sedibus æthereis ſpiritus ille venit.

Cur hoc apud Deos, &c. Græciſmus eſt. πρὸς τῶν θεῶν, πρὸς τοῦ διός.

Hoc eſt, per deos, per Jovem.

Superabat facie, &c. Quoniam Daphne omnium pulcherrima fuit, non dubium eſt, quin Apollinem potuerit in amorem ſui ſollicitare. Certè pulchritudinem Ari-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſtoteles dicebat quavis epiſtolâ efficaciorem ad commendandum: Theophraſtus ſilentem fraudem appellabat: Plato prærogativam naturæ, quæ paucis ſoleat contingere. Carneades dicebat ἀδορυφόρητον βασιλείαν, id eſt, regnum absque ſatellitio. Meminit Eraſmus Apophthegmat. 6. Sunt qui pulchritudinem in tria diſtinguunt: aliam referunt laudabilem eſſe; ut formoſam faciem: aliam uſui deſervire; ut inſtrumentum & domum, quæ præterquam quod ſpecioſa ſunt, uſibus noſtris commoda etiam ſunt. Tertiam legibus ſtudiisque conſtare, eamque humanæ vitæ commodis maximè conſulere. Cujus meminit Diogenes Laërtius, lib. 3. de vitis Philoſophorum. Hæc in æternum perdurans omnium eſt precioſiſſima. Unde Ovidius 3. Triſtium eleganter ait:

Nempe dat, & quodcunque libet fortuna, rapitque:
Irus & eſt ſubitò, qui modò Crœſus erat.
Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingeniique, bonis.

Multæ mutationes, &c. Hoc eſt, pulchritudo recens producta peramabilis eſt, temporis autem curſu vitiatur; hinc pulcherrimè Ovidius de arte amandi ſecundo ait:

Forma bonum fragile eſt: quantumque accedit ad annos,
Fit minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.
Nec ſemper violæ, nec ſemper lilia florent,
Et riget amiſſâ ſpina relicta roſa.
Et tibi jam venient cani, formoſe capilli,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Iam molire animum, qui duret, & adſtrue formam,
Solus ad extremos permanet ille rogos.

Idem 3. Triſtium ad filiam Perhillam:

Iſta decens, facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in antiquâ fronte ſenilis erit.
Injicietque manus formæ damnoſa ſenectus,
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Notabis obiter, Aphthonium juxta ſuas præceptiones non ea confirmare, quæ omnino fidem, ut fieri poſſint, non habent. Et Quintilian. 3.c.6. Illud frequens eſt, inquit, ut ea quibus minus confidimus, omittamus. Hinc ſilentio præterit, ac tranſit Daphnen in undis educari, aut in mediis terræ matris viſceribus vitam exigere potuiſſe. Tractari tamen exercitationis gratiâ poſſunt, cùm confirmatio atque refutatio ſint veluti quædam imagines rerum illarum, quæ in veras & juſtas cauſas incidunt, hic ſeorſim, quaſi per luſum, tractatæ, ut in his juventus exercita poſſit ad veras ac graves cauſas agendas accommodatior reddi.

Quæ dii donant, &c. Si argumentatur: Qui amat pulchritudinem, non hominum, ſed deorum munus amplectitur.

Pythius amat pulchritudinem:

Ergo non hominum, ſed Deorum munus amplectitur.

Virtutes labore comparantur, &c. Tranſit ad eam fabulæ partem confirmandam, qua poëtæ dicunt, Daphnen ab inſequente Phœbo, teneramque puellam à Deo non fuiſſe comprehenſam. Quod diffi-

cile confirmatu viſum reliquit, & ad allegoriam tranſit. Per Daphnen (inquit) virtutem intelliges, per Apollinem virtutis ſectatorem. Quemadmodum is qui virtutem ſequitur, non facilè comprehendit eam: ita Daphne captu difficilis erat Apollini. Etenim difficilia, quæ pulchra,

Et via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primò ſpectantibus offert:
Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo.

Terra omnium communis mater.

Mater excepit, &c. Etenim terræ propter merita indiderunt venerationem materni nominis. Naſcentes enim excipit, ſuſtinet: poſtremò complectitur gremio. ut Plinius ait lib. 2. cap. 65.

Apollinis homini, &c. Triplicem (inquit) potiſſimùm utilitatem adfert Daphne in laurum converſa, honorem & decus Apollini, Diis reliquis coronas, quibus exornantur: & divinandi artis indicium inſigne.

Primitiæ, &c. Novæ fruges. Quas olim veteres non deguſtabant, niſi prius τὰς ἀπαρχὰς Diis Sacerdotes immolâſſent. Vide Eraſmum in proverbiis, μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα ἐσθίειν μηδὲ λούεσθαι.

CON-

CONFIRMATIONIS EXEMPLUM paulò copioſiùs à Petro Moſellano tractatum.

ARGUMENTUM.

Quòd verum ſit, quod Virgilius ſcriptum reliquerit, Didonem amoris impatientiâ mortem ſibi conſciſſe: confirmationis exemplum.

Quanta fuerit priſcorum hominum induſtria in comparandis ſapientiæ monumentis, quæ poſteris ſuis relinquerent, cùm aliis rebus multis conſtat; tum vel maximè per hoc indicatur, quòd quæ eximiæ cujusdam Philoſophiæ documenta exiſtimabant, ea non temerè literis mandabant, ſed Muſicâ numerorum ſuavitate condita, poſteris legenda tradebant. Cujus laudis, ab Hebræis ad Græcos derivatæ, ut Latini quoque homines participes fierent, ſi quisquam alius, Virgilius certè effecit. Nam is cùm humanarum rerum imaginem in Ænea ſuo mortalibus proponere, ac per hunc, quod cuique vel ſequendum vel fugiendum eſſet, docere ſtatuiſſet, non ſatis habuit fictis interim perſonis veros affectus repræſentare, id quod alioqui poëtæ ſpectare ſolent: verumetiam vera pleraque admiſcuit, inter quæ veriſſima eſſe cenſenda ſunt, quæ ut ab inſano amore adoleſcentes deterreat, de Didone Carthaginenſium Regina, amoris impatientiâ mortem ſibi conſciſcente, commemorat: graviusne an jucundius, necdum ſtatuo. Narrat enim Æneam, parte claſſis

naufragio amiſſa, Carthaginem in Africam delatum: ubi cùm hoſpitio Didonis uteretur, Reginam pulcherrimi viri primùm admiratione, deinde & amore captam. Poſtremò amorem conſuetudine mutuâ adeò confirmatum, ut cùm Æneam aliò vocantibus rebus perſequi non liceret, amoris impatientiâ furere inciperet; ſeque ipſa interimeret. Quid, obſecro, apertius probabiliusque narrari poſſet? Quid omnino eſt in toto hoc narrationis contextu tale, quale in fictis argumentis eſſe ſolet? Cohærent omnia, uſitata ſunt omnia, & jam multis conſimilibus exemplis probabilia. Nec ullum eſt verbum, quod mendacii ſuſpicionem facere poſſit. Conſtat enim, Trojâ captâ, Æneæ unà cum ſociis domo profugi claſſem mari ſurſum ac deorſum jactatam. Conſtat, Didonem fratris iram fugientem in Africam veniſſe, Carthaginem condidiſſe, regnum novum inſtituiſſe. Et quid novi, ſi regina ſimilibus caſibus jactata profugum Æneam hoſpitio excepit? Si tanti Herois virtutes, tum ex ipſius formæ dignitate, tum verborum gravitate mirata eſt? Si quem admirabatur, ejus etiam amore paullatim ardere cœpit? Primùm mulier annis pariter & corpore virens? Deinde regalis luxus ſtrepitu laſciva; & cui, quod libuit, etiam licuit? Poſtremò guſtatæ quondam genialis dulcedinis deſiderio, jam dudum æſtuans, ac maritum ſibi deſtinans? Ipſe muliebris ſexus per ſe infirmus, naturâ ſuâ lubricus eſt, & cùm aliis affectibus,

tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tum verò maximè amoribus eſt obnoxius. Nam ii, quanquam triſtem ferè exitum habent, tamen cùm ad ſe homines incautos invitant, primâ ſpecie mirum quantum ſuavitatis, quantum deliciarum, quantum mellis pollicentur. Et quid attinet hîc exempla commemorare multorum, quæ non, ut Dido, ignoſcendo, ſed illiberali planè, & pudendo amore ſuperatæ ſunt? Quis neſcit, Paſiphaën, Cretenſis Regis filiam, tauri amore correptam inſanivíſſe? Quis ignorat, Clytemnæſtram Ægiſthi adulteri amore pollui, quàm Agamemnonis mariti laudatiſſimi principis triumphalem reditum exſpectare maluiſſe? Et credibile non erit, Didonem ab omni parentum ac maritali jure liberam, Reginam luxu barbarico diffluentem, Æneæ regii hoſpitis amore tactam fuiſſe? Sed datis, Æneam Carthaginem appuliſſe, hoſpitio Didonis uſum, Didonem hoſpitis amore inflammatam. At flammæ ejus tantam vim non fuiſſe, ut cum Ænea ſuo potiri illa ampliùs non poſſet, tum vim ipſa ſibi attulerit: hoc verò incredibile vobis videtur? Quaſi verò non ſit tantus amoris furor, ut ad moriendum viros etiam compellat, nedum feminas. An non audiſtis Herculem ipſum fortiſſimum Heroëm, quo nomine in Deorum numerum à ſuperſtitioſa antiquitate poſitus eſt, amoris impatientiâ incendium ſibi ipſi ſtruxiſſe? Et qui affectus fortiſſimũ viri pectus expugnavit, feminã ad ſuam ipſius necem adigere non poterit? Vanum autem ſit hoc exemplum, niſi minores etiam affectus hoc à viris ſapien-

Amoris furor.

pientiæ opinione clariſſimis impetrarunt. Quis inter philoſophos laudatior Ariſtotele? At is cùm, quamobrem toties ſe reciprocaret Euripus, invenire deſperaſſet, ipſo deſperationis mœrore ſcribitur exſtinctus. Quot autem nobiles Romani gloriæ ſtudio mortem voluntariam ſuſcepere? Non Cato Uticenſis ſuperatarum partium ignominiâ ad ſuam ipſius cædem impulſus eſt? non Lucretia, ereptæ pudicitiæ dolore, ferrum in ſe ipſa defixit? Quid autem quòd & leviſſimi affectus, nempe gaudii immoderatus ſenſus matronas aliquot Romanas exſtinxit? Credendum eſt enim incorruptis Titi Livii graviſſimi rerum humanarum ſcriptoris monumentis. Quod ergo viris & fortitudinis, & ſapientiæ gloriâ ſpectatiſſimis leviores animorum motus extorſerunt, hoc vehementiſſimus omnium affectuum amor non efficiet? Quis ita deſipiet, ut hoc credat? Quis non audit vulgò jactari proverbium, Amanti nihil eſſe difficile? *Cupido cur cæcus pingatur.* Quis non videt hac cauſa cæcum pingi Cupidinem, quòd qui hujus ſagittis ſunt ſaucii, ſine ſenſu vel mortis vivant, nihil revereantur, neque parentes neque amicos, nihil exhorreant, neque infamiæ probra, neque vitæ pericula, ſed cæcorum more ipſi ſe præcipitent. Sed enim poëta fuit Virgilius, & vulgare eſt, poëtas fingere omnia: ridiculum verò, non quid, ſed à quo quid dicatur, attendere, perinde ac ſi dictorum factorumque veritas à dicentium ſcribentiumve perſona pendeat. Poëtam eſſe Virgilium, non negamus: ſed nihil veri ab eo ſcriptum eſſe, hoc verò con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tendere, magna eſt impudentia. Quid enim eorum, quæ in Æneæ ſui clypeo de Romanis expreſſit, vanum eſt? Neque ſi aliquoties fictis imaginibus veritatem adumbrant poëtæ, propterea & quicquid verſu ſcribitur, pro ficto habendum eſt. Alioqui ſi verſuum menſura non niſi mendaciis adhibetur, quid faciemus Empedocli, quid Lucretio, qui rerum naturas verſibus ſunt proſecuti? Quid Lucano belli civilis hiſtoriam hexametris numeris canenti! imò quid Davidi, & quibusdam aliis, qui divino ſpiritu afflati, divinæ ſapientiæ arcana vario carminum genere contexuere? Errant ergo qui veri fidē poëtis detrahunt, in primis Virgilio, ut quem cùm alia multa, tum quæ de Didonis amore commemorat, veriſſimè tradidiſſe, poſthac non niſi impudentiſſimus negare poſſit quisquam.

ALIUD CONFIRMATIONIS exemplum.

ARGUMENTUM.

Verum eſſe quod Herodotus ſcripſit; Arionem fidicinem à Delphino Tanarum devectum. *Arion.*

Iniquus rerum æſtimator, & ad faciendam injuriam natus videri poteſt, qui mendacii coarguere audeat Herodotum. Cujus hiſtoriæ magna ſemper cum voluptate atque commodo ſunt lectæ. Quem dulcem & candidum acerrimi vir judicii Quintilianus prædicat. Hujus vel unius cenſuram longè pluris, quàm iniqua multorum Zoilorum judicia, facere merito debent

Exordiū ab autoris laude.

Lib. 10. *cap.* 1.

bent omnes ſtudioſi, & credere omnia, quæ memoriæ prodiderit Herodotus, ut candidiſſima, ſic veriſſima eſſe, maximè quæ ſuper Arione conſcripſerit.

Ab expoſitione. Cytharœdum Arionem multas arte muſicâ divitias contraxiſſe memorat; eumque ab inhiantibus prædæ nautis Corinthiis in mare deſilire compulſum, cecinisſe. Præcipitem autem datum, à Delphino exceptum, & cum pretioſis veſtimentis, atque citharâ, ſalvum in terram Laconicam devectum.

A manifeſto. Satis admirari non queo, tam obtuſi quempiam ingenii eſſe, cui ſubobſcurum videatur Citharœdum ditari, maximè eum, qui in ſummo precio habitus, ob ſingularem artis Muſicæ cognitionem, oculos omnium in ſe converterit; qui non deliciis diffluens, nec prodigus, ſed virtutis ſtudioſus fuerit, amans patriæ, & amicorum; ad quos redire, ut copiâ ſuâ illorum inopiam ſublevaret, decreverat. Et electro

Naturâ ſceleratiſſimi. pellucentius eſt, nautas hominum ejusmodi ſentinam eſſe, qui lucri gratiâ omnium facinorum genera patrare non exhorreſcant. Delphinos autem placidiſſimos hominum amore capi, atque geſtatores peramico vehendi ſtudio patienter hominem adſcenſorem ferre, non eſt novum, nec obſcurum. Nam & Athenæus refert, dilectum à delphino puerum, qui, ubi cum aliis ex palæſtra ad mare proceſſiſſet, natabat: natanti autem ex pelago Delphinus occurrebat, & dorſo ſuſceptum in altum ferebat, deinde continenti reſtituebat. Et Pauſanias lib. I. memorat; Melicertam in mare

mare cadentem,ſuſceptum à Delphino,& vectum uſque ad Corinthiacum Iſthmum. Hæc ſi cui nondum aperta ſatis videbuntur, paulò poſt adjiciam: quibus intelliget longè planiora facta.

Atqui non veriſimile eſt (inquiunt) hominem in ſupremo capitis periculo, ſummoque luctu canere potuiſſe. Sed ignorant ſtolidi, virum (qualis ſine controverſia fuit Arion) ſapientem, nullis adverſis caſibus ſuccumbere, nec animum deſpondere, ſed omnia fortunæ truculentioris ludibria, veluti jocos meros, ac ludos æſtimare ſolitum, ut non immeritò Horatius dixerit: *A credibili.*

Ad ſummum ſapiens, uno minor eſt Iove, dives.
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique regum,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.
Fortis, & in ſeipſo totus teres, atque rotundus.

Cur igitur à fide alie um videatur adverſitatis tempore talem Arionem apparuiſſe, qualis fuerit proſpero? Cur non veriſimile ſit, in mortis contemtu ſe velut ad nuptiales epulas iturum, veſtimento exornaſſe, ceciniſſe item voce lætâ, quo viri fortioris intrepidum animum declararet? Imbutus philoſophico ſtudio, didicit mortem non fore timendam, nec malam putandam, quam bona vita præceſſiſſet. Arridebat exemplum Socratis, qui moriens etiam jocatus eſt: Nam cùm frigerent ei præcordia, Debemus, inquit, ô Crito, gallum Æſculapio: perinde quaſi ſumta potione medicâ convaluiſſet.

Sed quo pacto fieri potuit (inquiunt) ut *A poßibili.*

à bellua & eadem velociſſima potuerit per fluctuum procellas deportari? memorabilium cunctarum rerum expertes viri, nimis ignorant dorſum delphini repandum eſſe, quo veluti receptaculo Arionem à procellarum impetu atque impulſu tutum conſediſſe. Ignorant delphinum, non tantùm hominis amicum animal, verùm & Muſicâ arte mulceri ſymphoniæ cantu, & præcipuè hydrauli ſono capi. Hominem non expaveſcit ut alienum, pro voce gemitus humano ſimilis, obviam navigiis venit, alludit exſultans, certat etiam & quamvis plena præterit vela. Divo Auguſto principe, Lucrinum lacum invectus delphinus, pauperis cujuſdam puerum ex Bajano Puteolos in ludum literarium itantem, cùm meridiano immorans appellatum eum Simonis nomine ſæpius fragmentis panis, quem ob id ferebat, allexiſſet, miro amore dilexit, quocunque diei tempore inclamatus, à puero (quamvis occultus, atque abditus) ex imo advolabat, paſtusque è manu præbebat adſcenſuro dorſum, pennæ aculeos velut vaginâ condens, receptumque Puteolos per magnum æquor in ludum ferebat. Simili modo revehens pluribus annis, donec morbo exſtincto puero ſubinde ad conſuetum locum ventitans, triſtis, & mœrenti ſimilis ipſe quoque (quod nemo dubitavit) deſiderio exſpiravit. Alius in Africo littore Hipponis Diarrhyti ſimili modo ex hominum manibus veſcens, ferensque ſe tractandum, & alludens natantibus, impoſitosque portans unguento perunctus

à Fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

à Faviano Proconſule Africæ, & ſopitus, ut apparavit, odoris novitate, fluctuatusque ſimilis exanimi, caruit hominum converſatione, ut injuriâ fugatus, per aliquot menſes, mox reverſus, in eodem miraculo fuit. Similia de puero in Jaſſo urbe Cariæ memorantur, cujus amore captus Delphinus, dum abeuntem in littus avidius ſequitur, in arenam invectus, exſpiravit. Puerum Alexander Magnus Babylone Neptuni ſacerdotio præfecit, amorem illum numinis propitii fuiſſe interpretatus. In eadem urbe Jaſſo Egeſidemus ſcribit, & alium puerum, Hermiam nomine, ſimiliter maria perequitantem (cum repentinæ procellæ fluctibus exanimatus eſſet) relatum, delphinumque cauſam leti fatentem, non reverſum in maria, atque in ſicco exſpiraſſe. Hoc idem & Naupacti accidiſſe, Theophraſtus tradit. Nec modus exemplorum. Eadem Amphilochii & Tarentini de pueris delphiniſque narrant. Quæ faciunt ut credatur eſſe poſſibile, Arionem citharœdicæ artis interficere eum nautis in mari parantibus, ad intercipiendos ejus quæſtus, eblanditum, ut priùs caneret citharâ, congregatis cantu delphinis, cum ſe jeciſſet in mare, exceptum ab uno, Tænarumque in litus pervectum; ut ait Plinius, libro 9. cap. 1. Plura apud Plinium, libro Epiſtolarum 9. ad Caninium. Eadem habet Gellius, libro 7. c. 8.

Quare non hiulca, nec diſſoluta videantur Herodoti ſcripta, veluti pulverem, ut ajunt, oculis offundentia, quibus *A conſequenti.*

aſſerit in fracti pectoris Arionem in ſummo diſcrimine rerum ceciniſſe, præclarumque virtutis ſuæ ſpecimen atque documentum dediſſe: A muſices item amatore delphino citharœdum per maria vectum, incolumemque conſervatum.

A decoro. Jam inter vehendum quid magis Arionem decere potuiſſet, quàm grati animi ſpecimen exhibere, atque animalium amiciſſimum homini vectorem dulcedine cantûs oblectare? Et quid delphino magis convenire, quàm quòd cum hominibus habere gaudet amicitiæ fedus, ipſis rebus comprobare, officioque vehendi gratiam, quàm optimè novit atque potuit, referre? Teſtimonio ſit Cœtanus ille Mileſius, qui delphinum à piſcatoribus captum, jam interficiendum precio redemtum, mari reddidit. Poſtea navi, in qua Cœtanus erat, ſubmerſâ, & omnibus necatis, ab eodem delphino conſervatus fuit. Deinde illo in patria Mileto mortuo, ac in litus elato, delphinorum agmen apparuit non procul, tanquam funeri præſens, & opem laturū; ut ſcribit Athenæus.

Ab utili. Quòd ſi præſentis hiſtoriæ memoratu digniſſimæ nullius alius eſſet uſus, aut commoditas; tamen magna ſatis illa, quòd non ſolùm minimarum, verùm etiam maximarum beſtiarum naturas ſcrutati nos, diſceremus ipſum rerum conditorem Deum Opt. Max. in ſuis operibus admirari, atque in mirabilibus ejus exercitiis glorificari. Etenim, cui tam Bœotica (quod ajunt) auris eſt, vel ingenium, qui contemplatus formicarum, aut apū naturas, non

non admiretur ipſum creatorem? Et qui conſiderans docilitatem, clementiam, & intellectum in elephantis, atque delphinis, non rapiatur ad Dei omnium productoris obſervantiam? Deinde judicii ſanioris adoleſcens, cum perpenderit tantam in beſtiis manſuetudinem, ſtatim colliget, ſe, cùm homo ſit, humanitate ſingulari præditum, hominemque non homini lupum eſſe debere ſecum reputando, cætera animantia rationis expertia non tantùm in ſuo genere probè vivere, ſed etiam diſſimili tantam benevolentiam exhibere. At (quod turpe relatu) nulla rabies major, quàm hominis. Bruta congregari videmus aliquando, & ſtare contra diſſimilia. Leonum feritas inter ſe non dimicat. Serpentum morſus non petit ſerpentem. At hercule plurima homini ſunt ex homine mala, ut Plinius ait lib. 7.

Finem dicendi faciam, nihil ambigens, quin apud omnes veritatis, rerumque memorabilium ſtudioſos, Herodoti ſcripta ſacroſancta, velut Apollinis oracula ſint futura. *Concluſio.*

ALIUD CONFIRMATIONIS *exemplum.*

ARGUMENTUM.

Verum eſſe, cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis.

Cum in poëtis numen quoddam effulgeat, & eorum ſpiritus ſedibus æthereis veniat; quis tam impudens vitilitigator, qui maledictis audeat illos proſcindere, *Exordiũ à laude.*

divi-

divinoſque homines genuino dente mordere? Ego certè vates ut ſacros veneror & exoſculor eorum ſcripta, maxime quæ memoriæ prodiderunt de Elpenore.

Ab expoſitione. Quàm pulcherrimo veritatis involucro finxerunt unum ſociorum Ulyſſis, in porcum à Circe per pocula transformatum?

A manifeſto. *A credibili.* Et puero perſpicuum eſt, καὶ τυφλῷ δῆλον, id eſt, & cæco clarum, belluinis moribus ac ingenio ferino præditos homines, ab omni humanitate atque ratione vacuos in brutorum animalium naturas tranſire.

Ratio præſtantiſſima hominis pars eſt: atque lumen unicum. Quam ſi libido vel ebrietas exſtinxerit, quid aliud, quæſo, niſi ſub humana ſpecie latitans Epicuri de grege porcus, relinquetur? Etenim in pecudum, ferarumque animalium numero habetur, quisquis eſt ferinis voluptatibus prævinctus.

A poſſibili. Cum doloſus luctator vinum non modò pedes ſoleat conſtringere, ſed etiam omnes animi vigores profligare, atque mente captos tenere, ut ab antiquis ſignificantiſſimo vocabulo temetum ſit appellatum. Præterea, cum animi clavo cupidinis transfixi, rationis omnis expertes evadant; cur quæſo, Elpenor ad pocula & libidinem proclivis, ſub hominis figura porcus, hoc eſt, ratione carens animal eſſe non potuit?

Vinum doloſus luctator. Temetũ enim ex eo appellatum eſt, quod tentet, atq; labefactet mentem.

A cohærenti. Sus gaudet volutabro luti; fœdus, ut Elpenor, homo voluptates belluinas ſectatur, ac porcinam vorandi aviditatem, cumque Philoxeno gruis collum exoptat. Vide Gellium, lib. 19. cap. 2.

Porci

Porci natura maximè quadrat in libidi- noſos & ebrioſos, quos proverbio porcos Acarnanios vocant; qui ſenſus tantùm cum beſtiis communes habent, in pecudes ſuâ ſponte converſi per libidinem, &, quam Seneca vocat inſaniam voluntariam, ebrietatem. *A decenti.*

Jam, quæ commoditas ex præclaro iſto poëtarum figmento promanet, audi. Elpe- nor in pecudem transformatus monet, omnes bonarum literarum atque virtutis ſtudioſos, ut pocula Circes, hoc eſt, volu- ptatis illecebras, tanquam nocentiſſimam peſtem fugiant, ac ipſum Elpenora, non ſecus atq; Helotarum Spartiatarum unum, deteſtantes, turpiſſima libidinis & ebrie- tatis crimina devitent. Illud Virgilii ſem- per fixum in pectoribus habentes. *A conferenti.*

Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum:
Ne te muneribus perdat uterque ſuis.

Merito igitur honore proſequi debe- mus, ut alia ſic præſentia de Elpenore ſcripta poëtarum; quos non injuria ſacros, & divûm curam Ovidius appellavit. *Epilogus.*

Exempla variis ex auctoribus multa con- ſimilia, & ingenii & ſtyli exercendi gratiâ poteris colligere, atque juxta præſcriptos ab Aphthonio locos, tractare: ut, Verum eſſe, quòd Horatius Cocles armorum pon- dere gravatus, Tyberim tranaverit. Cujus meminit Livius, lib. 2. ab urbe. Valerius, lib. 3. c. 2.

Item, verum eſſe, quòd M. Valerius Corvinus pugnæ victoriam auxilio corvi obtinuerit. De quo Livius ab urbe C. ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ptimo, Valerius, lib. 8. cap. 16. Gellius, lib. 9. cap. 11. vel etiam falſum eſſe, ex Quintiliano, lib. 2. cap. 4.

DE LOCO COMMUNI, qui Κοινὸς τόπος.

CAP. VII.

Locus communis, eſt oratio bona, aut mala, quæ alicui inſunt, augmentans. Dictus autem eſt communis; quod omnibus, qui ejus rei, de qua agitur, participes ſunt, communiter conveniat, atque congruat. Oratio enim in proditorem omnibus in commune proditioni obnoxiis aptatur. Deuterologiæ, id eſt, argumentationi jam peractæ, & epilogo ſimilis eſt. Quare locus communis non habet procemium, attamen juniorum exercendorum cauſa, quandam procemii formam licebit fingere, cui ſubdere capita, primùm ex contrario, hinc rei expoſitionem, non tanquam docens, (res enim nota eſt,) ſed ut auditorem incites, aut exaſperes; poſt hanc afferes comparationem, qua ex collatione id de quo agitur, in majus extollas. Poſtmodum collocabis ſententiam, vel mentem, caput ſic vocatum, exprobrans, aut calumnians agentis intentionem. Deinde conjecturali digreſſione vitam præteritam in criminum ſuſpicionem devocabis: deinde miſericordiæ excluſionem. In fine autem hujus præexercitationis, pones capita finalia:

Legitimum,
Iuſtum,
Vtile,
Poßibile,
Honeſtum,
Eventurum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

EXEMPLUM LOCI COMMUNIS contra tyrannidis affectatorem, cujus procemium primum tale eſt.

Quemadmodum legibus conſtitutum eſt, ipſaque apud nos judicia cenſuerunt: legibus pœnas luat is, cujus ſcelere leges nullæ fuerant amplius permanſuræ. Quòd ſi præſenti liberatus ſupplicio, foret æquabiliorem ſeſe præbiturus, aut vitam popularem ducturus, illè forſitan aliquis pœnam remittere poſſet: cùm verò elapſus in præſentia ſit longè violentior evaſurus, injuſtum certè fuerit, inſecuturæ tyrannidis initium præſenti delicto condonari.

SECUNDI PROŒMII FORMA.

Ex aliorum abſolutione reorum non magnum fortaſſe judicibus periculum fuerit emerſurum: Verùm ſi Tyrannus abierit impunitus, certum eſt, ad ipſos Iudices præcipuum diſcrimen devolutum iri, quos cum ipſis legibus è medio tollent, potientes rerum Tyranni.

Videmini autem mihi, Iudices, in ejus ſolùm quod in præſentia eſt, contemplatione mentem habere defixam, virtutis, ſeveritatisq; majorum noſtrorum obliti: quorum juſtius erat reputare, animoque proponere ſententiam, qui nobis velut maximum, incorporabiléque munus, Remp. omni damnatione vacuam, ſolutamque reliquerunt. Optimè quidem illi atque rectiſſimè. Quando enim fortuna ipſa varietate ſuâ inconſtantem ſe, diverſamque hominibus præbet: proinde mentes quoque hominum ad rectè ſecusque agendum multiplici flexu trahuntur. Hinc inæqualitati fortunæ legum æqualitatem oppoſuerunt, inſtituerúntque Rempubl. velut unam *A contrario.*

civium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

civium omnium ſententiam facientes, ut fortunam nunc prementem res cujusque, nunc extollentem legum conſtantia æquaret, eſſetque in civitatibus lex correctio malorum, quæ fortuna patraſſet.

Ab expoſitione. Cujus iſte aut immemor, aut contemtor potiùs ſceleſtiſſimo ſecum conſilio inſtituit, ut Rempublicam deleret, taliaque ſecum diſſerebat: Quorſum hos ergo, per deos immortales? Supra omnes poſitus omnibus me patiar æquari? Fruſtraque permitto, cumulare divitias mihi fortunam, ſi eadem quæ vulgus faciam? eadem feram? & collecti pauperes judicant, quodque multis videtur, id mihi tanquam lex obſervandum erit? Quouſque ergo hæc? Quis modus erit, aut horum quæ liberatio? Occupabo arcem, & peſſimè perituras longè abigam leges, eroque reliquis ego lex potius, quàm reliqui mihi. Hæc ipſe ſecum revolvebat, nondum verò veterum ſuorum finem aſſecutus: obſtitit enim benevolentia Deorum. Quid ergo non iniquiſſimum eſt, ſi propterea, quæ fruſtra conatus eſt, ſummam Diis gratiam debemus, propter eadem hæc hunc hodie conſervari.

A comparatione. Sceleratus eſt homicida; ſceleratior tamen multo Tyrannus. Ille enim unum, quiſquis is fuerit, perimit: hic verò totas convellit civitatis fortunas. Quantò ergò minus eſt, parum offendere aut unum necare, quàm omneis occidere. ante minus eſt homicidæ malum, quàm atrox Tyranni crimen.

A ſententia. In aliis autem reis evenit plerumque, ut tametſi graviſſima admiſerint, mentem eximant delicto, animoque defendantur. Solus autem Tyrannus fiduciam non habet, ut invitum ſe dicere queat tantum ſcelus ſuſcepiſſe. Itaque ſi invi-

[...]vitus tyrannidem fuiſſet aggreſſus, eſſet for-[...]aſſe ratio aliqua hujus ipſum conatus abſolve[...]. Verùm cùm ante rem attentatam ipſe mul-[...]um ſecum diuque deliberaverit, quomodo ju-[...]um cuiquam videtur, culpâ carere ipſum, qui [...]nte opera, mente quoque factus eſt Tyrannus?

Alii ergo, quicunque in jus vocantur rei, [...]ræſentis ſolùm criminis rationem repoſcuntur, & propter prioris vitæ rectè facta ſæpiùs abſol-[...]vuntur, præſentibusque delictis ignoſcitur. So-[...]lus verò Tyrannus utriusque temporis judicium ſubeat, oportet. Liquet enim quam immoderatè vitam præteritam & quàm crudeliter præſen-[...]tem exegerit ipſe. Itaque utrorumque deo pœ-[...]nas & eorum quæ antè, & eorum quæ præſentis ſceleris conatu deliquit. *A digreßione in conjecturalē cauſam.*

Libet autem videre, cujus preces præſenti ipſum discrimini ſint exemturæ. Liberi nempe? Verùm cùm ſupplicantes vobis, flentesque illos videbitis, putate vobis aſſiſtere leges, quarum vos reſpectu moveri multo rectius eſt, quam liberorum ipſius. Illos enim ſperatæ dominationis fuerat relicturus hæredes: leges verò quòd judicandi, decernendique de ipſò poteſtatem habetis, præſtant. Itaque per quas quòd judices eſtis, vobis datur, pro eis juſtius fuerit vos ſententiam ferre. *Ab excluſione miſericordiæ.*

Si enim rectè leges jubent eos, qui patriam in libertatem aſſerunt, honoribus afficiendos eſſe; neceſſariò relinquitur eos, qui in ſervitutem redigere conantur, eſſe puniendos. *A legitimo.*

Iuſtum autem eſt, ut tantum vobis det pœnarum, quantum ipſe ſcelera admiſit. *A juſto.*

Quòd ſi Tyrannus occubuerit, id magno vobis uſui futurum eſt. Quoniam firma præſtructio confirmandi leges erit. *Ab utili.*

Fa-

A facili & poſſibili. *Facilè autem & expeditum erit, de ipſo ſumere ſupplicium. Neque enim, quemadmodum ipſe ad aſſerendam tyrannidem ſatellitibus; ita vos ad opprimendum ipſum, auxiliis opus habetis. Sed ſufficiat (judices) ſola veſtra ſententia: cujus cùm à republica jus, poteſtatemque acceperitis, pulcherrimum quoque erit, pro Reipublicæ ſalute ipſam experiri.*

Concluſio ab eventuro. *Qua facili cognitione totam hanc præſentem tyrannidis poteſtatem auferetis.*

SCHOLIA.

Locus communis, &c. Principiò loci communes ſunt, quas rerum formas appellant, quæ ferè in uſum rerum humanarum & literarum cadunt: ut fortuna, opes, honores, vita, mors, virtus, prudentia, juſtitia, liberalitas, temperantia, & his contraria, ut ait Melanchthon, I. Rhetoricorum. De quorum uſu optimè ſcripſerunt, Rodolphus Agricola, in epiſtola de ratione ſtudii; & Eraſmus, ſecundo Copiæ.

Sunt item alia, quæ in cauſis à defenſoribus, alia ab accuſatoribus communiter tractantur. Horum locus communis, augere peccati atrocitatem; & dicere, malorum non oportere miſereri: Illorum miſericordiam captare, & illata crimina extenuare.

Item: communes loci cùm accuſatorum, tum defenſorum: A teſtibus contra teſtes; à quæſtionibus, contra quæſtiones; ab argumentis, à rumoribus; & contrà: de quibus Cicero ad Herenn. 2. Georgius Trapezuntius Rhet. 2.

Item: communes loci (de quibus potiſſimùm

ſimùm Aphthonius loquitur) ſunt, quibus citra perſonas in ipſa vitia moris erat perorare; ut in adulterum, aleatorem, peculatorem. ut ait Quintilianus lib. 2. cap. 4.

Communes autem dicti ſunt ideo, quia quamvis contra hunc aut illum dici videantur, tamen ad univerſos criminis reos efferantur neceſſe eſt; ut ait Trapezuntius.

Augmentans, &c. Hoc eſt, per locum communem amplificamus vel augemus virtutes, quæ bonis; vel crimina, quæ ſceleratis inſunt: illis per conqueſtionem miſericordia captatur, his peccatorum atrocitas exaugetur. Quod quibus rationibus fieri debeat, oſtendit Cicero in fine libri 2. ad Herennium.

Deuterologiæ, &c. Agricola ſecundùm orationem reddidit. Quoniam locus communis poſt accuſatorum argumentationes, quibus primò noxii manifeſtantur, & convicti ſuppliciis digni relinquuntur, ſolet tractari. Unde Quintilianus ait, ex mediis judiciis eſſe. Et Priſcianus ita definit: Locus communis exaggerationem habet manifeſtæ rei, quaſi ex argumentationibus jam peractis. Non enim quærimus, in hoc, An iſte ſacrilegus, vel vir fortis ſit? ſed rei convictæ, & manifeſtæ exaggerationem facimus, cui tamen legibus ſupplicium ſit definitum, vel præmium. Rodolphus Agricola lib. 2. cap. 14. Loci communes, inquit, ut Rhetores vocant, non ſunt aliud, quàm majores ratiocinationum propoſitiones, ut quæ in

Lib. 2. cap. 4.

pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

proditorem, in veneficum, adulterum, ſicarium dicuntur. Cùm volumus enim probare, Cælium damnandum; oſtendimus veneficum eſſe: quod ubi explicatum eſt, quid reſtat aliud, quod ratiocinationi deſit, niſi major? veneficus eſt damnandus.

Epilogo ſimilis, &c. In Concluſione præter Enumerationem ſunt Amplificatio & Commiſeratio. Illa per locos præſcriptos à Cicerone communes inſtigationis auditorum, augendique criminis cauſa ſumitur: Hac item per locos ſuos commovetur miſericordiâ animus auditoris. Ergo concluſioni ſimilis eſt locus communis, quem item bonorum & malorum, quæ alicui inſunt, nos amplificativum ſermonem appellamus, λόγον αὐξητικὸν Græci.

Res enim nota eſt, &c. Hoc eſt, poſtquam forma quædam prooemii fuerit poſita, & à contrario locus, tum ſubjunges ἔκθεσιν, id eſt, expoſitionem, ut auditorem in odium maleficii rapias, ac inſtiges, non probes, nec doceas rei declaratum antea crimen.

In majus extollas, &c. Hoc eſt, flagitium in quod fueris invectus, oſtendes longè gravius eſſe, atque atrocius illo cum quo contuleris, ut ſacrilegum peculatore deteriorem.

Sententiam, vel mentem, &c. Sententiam veteres, quod animo ſenſiſſent, ut ſupra dictum eſt, vocaverunt; Græci γνώμην appellant. Quod conſilium mente conceptum,

ceptum, atque voluntatem quoque ſignificat. Vult igitur Aphthonius, ut aperiamus, quo animo, vel rationis impulſu, & quibus conſiliis reus ad maleficium acceſſerit.

Conjecturali, &c. Conjecturam à conjectu, id eſt, directione quadam rationis ad veritatem, appellatam, ait Quintilianus, lib. 3. cap. 7. Hinc *conjecturalis* cauſa, cujus Cicero ponit ſex partes. Et primam vocat argumentationem probabilem; dividitque in cauſam, & in vitam: illa ratiocinationem, hæc ex antè factis ſuſpiciones adminiſtrat.

Conjecturalis.

Conjecturalis cauſa.

Miſericordiæ excluſionem, &c. ἐλέȣ ἐκϐολὴν, amovendam ait miſericordiam eſſe, & neminem juſtum oportere malorum miſereri.

Leges nullæ, &c. Tyranni periphraſis eſt, in quem præſens hic locus communis eſt inſtitutus. Verùm Tyrannus olim dicebatur fortis, & dominus bonus, plenam in ſubditos poteſtatem habens. Unde Virgilius in 7. Æneam ſuum (quem pium ſemper eſſe voluit) Tyrannum dixit, inquiens:

Pars mihi pacis erit, dextram tetigiſſe Tyranni.

Poſtea viribus imperii per ſuperbiam cœperunt abuti. Unde *tyranni* nomen ad eos reſtrictum eſt, qui per inſolentiam abutuntur imperiis, & Rempub. opprimunt, rediguntque in ſervitutem. Cum his, inquit Cicero Offic. 3. nulla nobis eſt ſocietas: ſed potiùs ſumma diſtractio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Omne hoc genus peſtiferum atque impium ex hominum communitate exterminandum eſt, &c. Idem 11. Philippic. Satis eſt viris fortibus didiciſſe, quàm ſit pulchrum, beneficio gratum, famâ glorioſum, tyrannum occidere. Idem pro Milone: Græci homines Deorum honores tribuunt iis viris, qui Tyrannos necaverunt. Quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus inſtitutas viris? quos cantus? quæ carmina? propè ad immortalitatem, & religionem, & memoriam conſecrantur, &c. Præterea lex olim erat: Tyrannicidæ imago in gymnaſio ponatur. Cujus meminit Quintil. lib. 7. cap. 8.

Videmini, &c. Aphthonius δοκεῖτε δέ μοι μᾶλλον περὶ τοῦ παρόντος διανοίας ἀκριβέστερον κρίνειν εἰ τὰς τῶν προγόνων λογιεῖσθε γνώμης.

Longè (inquit) diligentiùs, & exactiùs (mea ſententia) judicaretis in re præſenti, ſi majorum noſtrorum judicia ante oculos veſtros ponere velletis. Judices nimium indulgentes ac remiſſos arguit. Majores autem è contrario diligentiores aſſerit enituiſſe. Illos pati Rempub. opprimi; hos in libertatem adſeruiſſe & legum juſtitiam oppoſuiſſe, injuſtis fortunæ impulſibus ad maleficia. Eſt enim locus à contrario.

Fortu- *Fortunæ varietate ſuæ, &c.* Fortuna po-
næ.Hinc tens, ac variabilis appellatur à Virgilio:
illud quam Deam veteres arbitrati, in tota ra-
Hor.l.3. tione mortalium ſolam utramque paginam

nam facere credebant; & omnes caſus humanos adſignabant illi, ut hominum mentes impellenti, nunc ad maleficia, nunc ad virtutum ſtudia. Unde Q. Curt. lib. 3. de rebus Alexandri, inquit, Etiam naturam plerumque fortuna corrumpit. & lib. 8. Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ, quàm virtutis, eſſe beneficium? Hinc Aphthonius ait, prudenter à majoribus inſtitutum, ut leges decernerent malis pœnas, bonis autem præmia virtutis.

car. od. 29. Fortuna ſævo læta negotio, Ludum inſolentem ludere pertinax, Tranſmutat incertos honores, &c.

Attentatam rem, &c. Id eſt, Miſericordiam Tyrannus mereretur, ſi peccaſſet imprudenter & inconſultò: ſed cùm factus ſit ſtudiosè, atque deditâ operâ Tyrannus, erit puniendus: voluntario enim crimini nulla debet eſſe veniæ ſpes, nec ignoſcendi facultas parata.

Invitum ſe dicere, &c. Hoc eſt, crimini ſuo nihil poterit prætexere, non dicere, quòd invitus, vel per imprudentiam ſcelus ſuſceperit. Et in Teſtamento Veteri legimus, iis urbem profugi paratam fuiſſe, qui neſcientes aliquem percuſſiſſent: ut ſi ferrum in ſylva manum ſuccidentis ligna fugerit, & occiderit hominem, Deut. 19.

Liberorum ipſius, &c. Hoc eſt, filiorum atque filiarum. Vide Gellium, lib. 2. cap. 13.

Quorum reſpectu moveri, &c. τὴν ψῆφον ἐπενέγκειν, id eſt, ſuffragia ferre. Multo juſtius eſt (inquit) pro legibus ſuffragia ferre, eaſque defendere, quàm tyrannorum liberos favore proſequi. Illarum enim bene-

beneficio juſtitia floret, & Judices liberè ſententiam pronunciant; ſed horum maleficio, cum Judicibus æquitas è medio tollitur.

LOCVS COMMVNIS IN *villarum ac urbium incenſores.*

EXORDIUM.

Hominum impiorum nulli gravioribus ſuppliciis afficiendi ſunt, quàm ii, quorum maleficio contingit, ut funditus per incendia pereat, quo à juſtitia ſuum unicuique fuit attributum.

A contrario. Quorſum attineret, Deorum clementiâ datas eſſe facultates; ſi liceret impunè maleficis, eas per crudeliſſima ſcelera tollere, vel omnino flammis abolere?

Ab expoſitione. Quid in rerum natura poterit atrocius eſſe, quàm omnia loca miſerabilibus lamentis, cunctaſque domos ejulationibus querulis complere, urbes incenſionibus, internecione cives, vaſtitate regiones, ruinâ crudeliſſimâ Reſpublicas perdere; & breviter omnia, quibus humana vita carere non poteſt, flammis abſumere?

A comparatione. Quibus longè mitiores ſunt fures, aut ſicarii. Hi unius atque alterius bona diripiunt, aut rerum inopiâ protruſi, unum aliquem occidunt: at illi Reſpubl. omnes evertunt, & univerſa tollunt è medio.

A ſententia. Facinori voluntario nulla eſſet debet parata excuſatio; imprudentiæ juſta eſt deprecatio. Nullâ igitur veniâ digni ſunt iſti, qui conſultò maleficia ſuſceperunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ac ſuâ ſponte omnia immaniter excuſſerunt ſolâ nocendi libidine, & perverſitate mentis impulſi.

Cùm vitam præteritam adeò turpiter exegerint, ut nulla ſpes melioris ſit inſequentis; Judices, injuſtè facietis, ſi eos dimiſeritis. Quippe vix unquam ad bonam frugem perventuri ſunt, quos ad omnia flagitiorum genera rapuit aſſidua peccandi conſuetudo. *A conjecturali digreſſione.*

Quis poterit iſtorum miſereri, quos non publicus luctus ad miſericordiam traxit; non tot matronarum ac puerorum ejulatus flexêre; non tot virorum ſingultus atque calamitates maximæ promovêre, nedum à terrimo crimine potuerunt deterrere? *Ab excluſione miſericordiæ.*

Fas & jura ſinunt, voluntque, ut ii pœnas ſe dignas exſolvant, qui juſtitiæ leges violando crudeliter univerſam Remp. afflixerunt, fortunaſque omnium irreparabili damno funditus perdiderunt. *A legitimo.*

Quis tam perverſi judicii poterit eſſe, cui videatur iniquum, eos tantis incommodis atque pœnis adficere, quanta bonis innocentibus intulerunt; tantiſque ſuppliciis excruciare, quanta meruerunt eorum maleficia? *A juſto.*

Sumto de ſceleratiſſimis hominibus ſupplicio, fiet, ut Reſpubl liberata poſſit reſpirare: item boni cives, quibuſcunque rationibus valuerint, ſua tecta reſtaurare, & in meliorem, aut ſaltem priſtinam conditionem, atque dignitatem reſtituere. *Ab utili.*

Tanta vobis, Judices, eſt divinitus con- *A poſſi-*

bili & honeſto. concesſa poteſtas, ut citra magnum negotium maleficos tollere, tanta item facultas, ut pro jure veſtro Rempubl. afflictam ſuffulcire posſitis, & libertatem asſerere.

Hoc enim eſt propriũ ejus officium, qui ad Reipub. adminiſtrationem accedit. Nihil magis poterit Judices æquisſimos decere, quàm rerum publicarum hoſtes opprimere: nihil magis glorioſum æſtimari, quàm proſpicere, ne quid damni boni cives capiant.

Ab eventu. Poſtquam pœnas de reis hiſce dignas ſumpſeritis; feneſtram criminibus reliquis clauſuri eſtis. Nam eorum exemplis multi deterriti ceſſabunt à peccando, qui aliàs ad nocendum promtiores ſunt futuri. Reſipiſcent multi, ubi cognoverint, mala conſilia conſultoribus pesſima cecidisſe.

ALIUD LOCI COMMUNIS *exemplum, in ebrium.*

EXORDIUM.

Ebrietas. In Republ. veſtra, Judices, prudenter inſtitutâ, non ferre ſoletis ulla etiam levia crimina: quanto minùs vobis tolleranda eſt ebrietas, omnium ſcelerum teterrima; unde, velut alto gurgite, profluunt omnia vitiorum genera, promanatque corporum & animarum pernicies certa.

A contrario. In homine rem præſtantisſimam novimus eſſe rationem, bonamque valetudinem: utrumque obnubilat, imò diſperdit fœda temulentia; utrumque conſervat divina ſobrietatis virtus: quæ omnium bonorum eſt origo; ſicut illa malorum.

Tole-

Ab expoſitione.

Tolerabilior rei præſentis eſſet cauſa, ſi vino rariùs ſeſe ingurgitaret; ſed nullam meretur veniam, cùm beſtia quotidiè cothoniſſans ſeſe poculis obruat. Qui toties ab amicis admonitus non deſinit, ab adfinibus objurgatus non ceſſat ebrietatem ſectari & (juxta proverbium) canis ad vomitum reverti, & ſus ad volutabrum cœni. Noctes atque dies in ganeis, in luſtris pergræcatur, clamat, rixatur, pugnat.

A comparatione.

Quemadmodum amor turpis nihil boni procreare poteſt: ſic item ebrietas, ingeniorũ teterrima pernicies. Et reliqui morbi partem aliquam corporis ſolent corripere; non divinam in homine particulã adoriri: peſtilentiſſimus omnium eſt ebrietas, hoc eſt, rationis privatio, quæ *temulentia* dicta, quod animi vigorem debilitet. Veteres enim *temetum* appellavêre vinum, ex eo, quòd tentet, atque labefactet mentem.

A ſententia.

Alios imprudentia, caſus, atque fata ad peccandum trahunt: ebrioſi ſponte ſua rapiuntur ad malefaciendum. Unde Seneca ebrietatem nihil aliud ait eſſe, quàm voluntariam inſaniam, Epiſt. 12.

A vita antecedente.

Incontinentiæ incommoda vide ex Socrate apud Xenoph. Memor. 1.

Non potuit vitam præſentem honeſtè tranſigere, qui præteritam turpiſſimè traducendo, ſe puteo (quod ajunt) argenteo non deſiit ingurgitare. Documento ſunt libidines portentoſæ, pallor, genæ pendulæ, oculorum ulcera, tremulæ manus, quas aliquando vidiſtis effundere plena vaſa. Hæc omnia præmia ſunt ebrietatis, & vitæ turpiter exactæ evidentia ſigna. Vide Plinium, lib. 14. capite ultimo.

Nulla ratione parcendum eſt illi, qui

conſul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

A miſericordiæ excluſione. conſulto facinus patrat, & ſuâ ſponte ſe convertit in beſtiam: quod facit ebrioſus homo, cujus turpiſſima flagitia ſine ulla miſericordiâ reprimere debetis, & exemplis in nocentem editis reliquos à peccando deterrere.

A legitima. Cùm, juxta Ciceronis ſententiam, Lex ſit recti præceptio, pravique depulſio; rectiſſimè feceritis, ſi (quod leges veſtræ volunt) teterrimum hoc ebrietatis crimen è medio ſuſtuleritis: quo facto, vitijs omnibus repurgatam Rempub: eſtis habituri.

A juſto, honeſto, utili, poßibili. Vos ideo magiſtratu fungimini, & gladios geritis, ut ſontes puniatis, & innocentes tueamini. Nihil igitur juſtius, nihil honeſtius facere poteritis, quàm ſi fortiter officio veſtro functi, in beſtiam hanc ebrioſam graviter animadvertetis. Nec erit, quod ab illa vobis metuere debeatis; cùm neminem ſui criminis defenſorem habeat, & ejus omni vigore corpus exhauſtum, vinoque debilitatus ſit animus. Noxium igitur dignis modis tractate: quod non ſolum Reipub. veſtræ futurum eſt utile exemplum atque ſalutare; ſed etiam gratum Deo, qui maximo odio proſequitur ebrietatem. Unde apud Eſaiam inquit: Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis, &c.

Gladios cur gerant magiſtratus.

Epilogus. Sed non opus ratione longâ vobis, quibus perſuaſum eſſe ſcio, ebrietatem crimen eſſe teterrimum, nec levi ſupplicio tollendum.

PETRI

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

PETRI MOSELLANI VENVSTIVS *ac copioſius tractatum,*

ARGUMENTUM.

Vereor plurimum, ne, qui ſobrii ſunt operam hanc meam in ebrios dicendi, ceu ſupervacaneam, rideant: dicent enim ſobriis, caſtigatione hac nihil opus eſſe: ebrios autem ſic vino ſepultos, ut nullius vocem exaudiant, nullius admonitionem intelligant, nullius objurgationis aſperitatem ſentiant. Nimirum quòd, ut corpus mortui nullis punctis; ſic ebrii animus nullis monitis excitari poſſe videatur. Quanquam autem optabile eſſet, non ſæpe operam ludi in corrigendis iis, qui in vitiis ſuis ſic obduruêre, ut omnem medicinæ ſpem excludant: tamen, quia ſunt, qui certis intervallis ex tanti mali ſopore expergefacti, ad ſe redeunt, ſeque ſanabiles per hoc, quod morbum ſubinde agnoſcant, prębent; vel horum gratiâ, quanta ſit in hoc vitio pernicies, paucis oſtendam. Nam ut pulchrius nihil eſt homine ſobrio, & ad quidvis quovis tempore, quovis in loco parato: ita nullum monſtrum fœdius ebrio; cujus, ut Terentianus Chremes ait, neque pes, neque manus, ſatis ſuum officium facit. Principio mirari ſuccurrit Græcorum prudentiam, qui ſuæ etiam linguæ proprietate, quanta virtus, quamque ingens bonum ſit ſobrietas, ſatis declarant. Siquidem, ut oſtenderent, mentem humanam in ſua dignitate conſiſtere ſine ſobrietate non poſſe, virtutem hanc inſigni vocabulo σωφροσύνη nominavere.

σωφρο-συνη. Quid enim aliud ſonat σωφροσύν quàm mentis conſervationem? ut quantu homo animalis rationis expertia mentis di gnitate antecellit; tantũ quoq; hæc virtu cæteris omnibus ſit ſublimior cenſenda Quanquam autem Stoicorum diſputati eſt, qui unam virtutem habeat, ei cæte ras non deeſſe: tamen in uſu vitæ humana ſæpe compertum eſt, fortitudinem habuiſ ſe eum, qui amicitiæ jura non præſtiterit At ſine ſobrietatis fundamento nullus unquam virtutum domicilium in animo ſuo conſtruxit. Nam ut ea oculorum acies ſola colorum diſcrimina diſcernit, qui nullo vitioſi humoris fluxu lippiant: ita, quid quaque in re vel fugiendum, vel ſequendum ſit, ea tantum mens cernit, quam cibi ac potûs moderatio ab omni onere ſemper ſervarit expeditam. Hæc prudentibus conſiliorum omnium mater; hęc rectè conſulta maturè exſequitur: cum hac florent Reſpub. hac diſcedente ſenſim optima quæq; dilabuntur: ut vel hinc appareat, quanta ſit peſtis in Rep. civis ebrius, qui neq; virtuti ulli locum apud ſe relinquat, nec ullum in rebus dubiis conſilium, aut invenire ipſe, aut ab aliis inventum rectâ ratione exſequi poſſit: qui nec præterita recordari, nec pręſentia moderari, nec futura prævidere rectè queat: qui deniq; nihil aliud ſit, quàm quod de otioſis ait poëta, *Telluris inutile pondus*. Pinge autem tibi cogitationis penicillo talis hominis vitam. A veſpera ad multam noctem clamatur, bibitur, luditur, cantatur, ululatur, pugnatur, franguntur ſcyphi: menſæ vomitu conſpuuntur:

tur: ſuccedit ſomnus alii gravis, adeò ut morti pluſquam ſimilis appareat: alii ſomniorum terrificis ſpectris irrequietus: tũ æquiſſimum ebrietatis ſupplicium, vehemens capitis dolor ac membrorum omnium debilitatio. Manè dolor, & nondũ edormitum vinum ſurgere vetat, & in medium uſque diem in ſtratis detinet. Quòd ſi quid operis urgeat nimis, fracti, & vel ſemimortui, ad illud accedimus. Quis autem cum laude in negotio aliquo gravi verſatur, ad quod invitus, fractus, ac totus languidus ingreditur? Quid expediet impeditus ipſe? Quid fortiter faciet languidus? Quem laborem feret heſterno mero non ſolum fatigatus, verùm totus fractus? Attrectandum eſt aliquid? tremunt manus. Eundum aliquo? genua labant. Res poſcit eloquentiam? lingua hæret, vocis meatus eſt impeditus. Quid multis? inter tot morborum genera, quot humanæ naturæ miſeria eſt obnoxia, vix ullum eſt, quod ſemel adeò totum hominem ſibi eripiat, & animum pariter atque corpus proſternat. Bona morborum pars cùm vel corpus, vel corporis aliquam partem affligat; tamen immortalem hominis partem, nempe animam, impetere non audet. Sunt qui ſoporem, ſunt qui torporem, ſunt qui frigus, ſunt qui æſtum immittant, ſalvâ tamen interim rationis dignitate. Atque illud ipſum, quod commune habemus cum Diis immortalibus, quo ſolo homines & ſumus, & rectè appellamur quòd brutis differimus, hoc vero labefactare ebrietas & poteſt, & ſolet. Atrox ſanè, & horrenda

Animum cum Diis commu- nem habemus.

eoq; ſolo à brutis differimus.

peſtis eſt ἐπιληψία, quâ correpti plerique aliquoties vim ſibi ipſi afferunt; dum ſua ipſorum membra pulſant, dum capillos ſibi vellunt, dũ ſe in luto volvunt ipſi. At nullis verbis conſequi queas, quanto fœdiori, quantoque immaniori malo laboret ebrius. Quem ἐπιληψία corripit, hunc paullo momento deſerit, atque ei mentis uſum reddit: ebrius autem, cùm diu multumque per ebrietatem jactatus fuerit, ſeque indigna multa tum fecerit, tum paſſus fuerit (ſi non, quod ſæpenumero accidit, in totum exſtinguatur) totumque penè triduum ſepulto ſimilis jacuerit; vix tandem ad ſeutrumque redit. Illi mali ſenſum lenit, quod nulla ſua culpa, ſed morbi vehementia pœnitenda multa tum dicit, tum facit: huic verò malum conduplicatur, quando, quò mali culpam à ſe transferat, non habet: & minùs premere ſolent, quæ nihil commeritis gravia accidunt. Jam inter animi vitia nullum eſt tam noxium; nullum, ex quo tanta malorum aliorum ſeges pullulet. Quid enim tam eſt horrendum, quod non ebrii audeant? Fide & taciturnitate in rebus humanis nihil ſanctius eſſe debet. Ebrio nihil rectè credideris: effutit omnia, neque quicquam tam religiosè arcanum eſt, quod celare is poſſit, qui ad cujuſvis compotoris ſtultitiam invitatus,

In vino veritas: hinc Horat. Ser. 1. Sat. 4. & 10.

mentis ſuæ dignitatem ipſe prodit. Quid enim non proderet is qui illud, quod chariſſimum habet, ad alienum affectum, eumque ſtultum, amittere vel cum aviditate paratus eſt? Cui autem ignotum eſt, rixarum, vulnerum, ſtuprorum, adulterio-

rum,

rum, homicidiorum uberrimum fontem eſſe ebrietatem? Quis enim neſcit pugnam Lapitharum factam (ut Horatius ait) ſuper mero? Quis neſcit, Tarquinios mero calentes primum ad ſtuprum nefandum proceſſiſſe, mox & regno ampliſſimo excidiſſe? Quis ignorat Alexandrum Macedonem, cætera quidem Regem laudatiſſimum, compotandi ſtudio eo prolapſum, ut iis, quibus familiariſſimè utebatur, interfectis, & per hoc procerum ſuorum omnium animis à ſe alienatis, veneno tandem exſtingueretur? Sed næ ego ineptus qui, quod vitium finem nullum nocendi habet, hoc orationis meæ anguſtiis complecti ſtudeo.

Condita cùm verax aperit præcordia Liber. Vide Curt. l. 10. & Plut. in vita Alex.

ALIVD EXEMPLVM LOCI
communis in ſacrilegum, juxta præſcriptos ab Aphthonio locos; cujus bona pars ex Priſciano depromta eſt.

EXORDIUM.

In omnes maleficos oportet animadvertere; maximè in eos, qui contra Deos aliquid audent, ſacra violando.

ALIA EXORDII FORMVLA.

Quod ſi vultis committere, Judices, ut cæteri quoque homines veſtrâ indulgentia peſſimi fiant, ſacrilegum impunitum relinquite: ſin hoc non placet, ſuppliciis adficite.

ALIA PRINCIPII FORMA.

Qui in conſpectum veſtrum adductus eſt reus, videtur ſolus in periculum veniſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſed vos quoque in diſcrimen præcipitamini. Juris enim contemtio , & regionis violatio impunita relicta, deorum iram in homines excitat.

A contrario. Ut Dii placarentur, majores noſtri cerimonias inſtituerunt , aras condiderunt, templa Diis immortalibus voverunt, hoſtiis donariiſque exornarunt,ac feſtis diebus redeuntibus celebrarunt : iſte autem ut Deos exacerbatos in capita noſtra inſtigaret,aras ſpoliavit, templa profanavit, & omnia donaria crudeliter abſtulit.

Ab expoſitione. Et quid aliud animo revolvit , quid aliud machinatur ſacrilegus , quàm Deos irritando univerſæ civitati malum accerſere, publiciſque ac privatis rebus incommodare? Etenim ex ſacrilegio, & Deorum contemtu , ſolet agrorum ſterilitas provenire, omniumque rerum penuria: item ſeditiones, prælia, regionum devaſtationes, urbium excidia,atque peſtes.

A comparatione. Ex reliquorum maleficiis tolerabilius malum videmus enaſci. Latrocinium ac furtum in paucos committuntur : ſtupratorum adulterorumque crimina iis ſolùm qui faciunt, moleſta & acerba fiunt,& eos maximè,quorum intereſt,excruciant : ſacrilegus autem omnibus ex æquo plurimum incommodat,qui Tyrannis eſt ſimillimus; ſed tamen ex illis non omnibus,ſed peſſimis omnium. Illorum enim facinus eſt ſæviſſimum , quo Deorum immortalium donaria ſpoliant , ſacraſque divitias auferunt.Iniquiſſimum igitur eſſet furem vel injurioſum adfici ſupplicio,ſacrilegúm verò abſolvi.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Sed quis ſuis ut prætendat flagitiis, habere poteſt? invitus ad ſcelera non acceſſit, ſed cùm mala ſemper in eo mens, malus animus fuerit: non ſine multis, ſed impiis conſiliis atque conatibus fores templorum effregit. Jam quali præditum animo cenſeatis eum, qui Deos immortales, quos omnes creaturæ venerantur, ac adorant, contemſerit, imò divina ſacraria profanando exacerbaverit? Quid deſignare ſolent, qui Bomolochorum peſſimi, nunquam laboribus honeſtis ut victum acquirerent, operam impenderunt, ſed per impias artes atque ſacrilegia maluerunt ad divitias pervenire.

A ſententia.

Bomolochi.

Homines alii qui peccant, maleficii præſentis labem vitæ prioris melius exactæ ſanctimoniâ vel excuſare, vel expugnare poſſunt: at qui tam horrenda crimina committunt in Deos, ſatis oſtendunt, ſeſe habere pectora, quæ ab ineunte ætate nulli pietati adſueverunt, ſed aſſiduo criminum uſu tam contaminata ſint, ut ad meliorem frugem, ſi cupiant etiam, nequeant reduci. Lignum enim tortum haud unquam fiet rectum. Et difficile eſt reſiſtere conſuetudini; quia aſſimulatur naturæ:
quam licet expellas furcâ, tamen uſq; recurret.
Quare nihil jam aliud reſtare conſtat, quam dignum meritis ſupplicium; ut ſic arbor mala ſemel excidatur, ne malos fructus producere pergat.

A digreſſione conjecturali.

Imò naturâ potentiorem conſuetudinem aſſerit Q. Curt. lib. 5.

Unde ſi cum maximo ejulatu ad pedes veſtros ſeſe abjecerit, nihil opploratione ejus commoveamini oportet, ne crimen impunitum aliis ſimiliter peccandi feneſtram

A miſericordiæ excluſione.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſtram aperiat, & inconſulta miſericordia veſtra Deorum iram in publicæ diſpendia calamitatis exacuat.

A legitimo. Quod ſi leges volunt, ut qui ſtatus hominum inquietant, pacemque publicam interturbant, puniantur: quanto magis animadvertendum erit in eos, qui nobis immortales Deos iniquos & hoſtes faciunt, ut eorum amicitiâ ſpoliati, funditus intereamus?

A juſto. Et quid magis æquum eſſe poterit, quàm Deos placare, religionem tueri, ædiumque ſacrarum expilatores damnare, ac meritis ſuppliciis adficere?

Abutili. Quod ſi feceritis, Deos placatos habebitis, & Reip. ſtatum longè tranquilliorem atque proſperiorem. Etenim in iis imperiis feliciter omnia ſolent ſuccedere, in quibus religio vera conſervata, ſcelera punita, & ante omnia regnum Dei fuerit quæſitum.

A poßibili. Nec erit, quod vindictæ veſtræ juſtiſſimæ impedimento eſſe poſſit: neminem enim iſte habet, cujus patrocinio nitatur; nec credo fore aliquem, qui tam ſit Divûm contemtor, iſtum è manibus veſtris ut cupiat eripere; ſed potiùs omnes inſtabunt & vigebunt, ut reus omnium ſuffragiis morti deſtinatus, meritas pœnas exſolvat, ne ex eo conſervato κακῶν πανήγυρις impendeat.

Epilogus. Quid igitur moramini? quid ceſſatis in eo tollendo, qui jam pridem omnibus videtur eſſe damnatus?

ALIUD

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ALIVD LOCI COMMVNIS *exemplum in contumacem, aut* δύσκολον.

EXORDIUM.

Inter varia criminum genera non infimum eſt contumacia, atque moroſitas, omnium diſſidiorum uberrimus fons & origo. *Contumacia.*

Morum æqualitas amicitiæ vinculum, utque glutinamentum eſt, unde natum proverbium: *Æqualitas haud parit bellum.* Et obedientia vel ſola virtus eſt, quæ menti cæteras virtutes inſerit, inſertaſque cuſtodit. At moroſitas, & contumacia, pertinax amicitiæ pacta reſcindunt, omnemque concordiam è medio tollunt: ut Pythagoras rectè dixit, Æqualitatem amicitiæ parentem, & altricem; contra, inæqualitatem diſcordiarum, bellorumque matrem eſſe. *A contrario. Glutinamentum.*

Ab omni manſuetudine & obedientiâ dyſcolus abhorrens, in animum induxit bene monentibus nunquam obtemperare, neminemque ad honeſta vocantem audire. Secum igitur aſſiduò loquitur, atque exſequitur iſta: Ego ſatis ſapio, ſatis eſt judicii, ut queam cum aliis certare, imò vincere: nolo alicui morem gerere, cùm longè meliùs, quàm alii, noverim, quæ conveniant ætati meæ: nec maximopere alienam ſapientiam optârim: valeat monitorum odioſa prudentia; ego, quod mihi viſum erit, aggrediar, præceptoribus, cum ſe feroces præſtiterint, oppedam: quæ ve- *Ab expoſitione.*

tuêre,

tuêre, faciam: rejectis etiam libris indulgebo genio, pergræcabor indies, & mihi nomen inſigne comperaturus, nocturno tempore veluti graſſator, aut ſicarius, in plateis pervagabor, obviam venientes laceſſam, atque proſternam, aut, velut Achilles, in fugam compellam: exclamabo etiam, ut Stentora vincere poſſim,

— aut propriâ mercede canoros
Curetum ſonitus, crepitantiaque æra ſecutus,
Torva Mimallonis implebo cornua bombis.

Hæccine digna ſunt adoleſcentibus exercitia: Melancholicorum eſt ſtudiis impalleſcere, & demorſos ſapere ungues.

A comparatione. Grave crimen eſt ambitio, ſed multò gravius obſtinatio, & pertinacia procax, quam αὐθάδειαν appellant. Illud ſubtile malum, ſecretum virus, & occulta peſtis, infeſtans ſolos cupidos, quorum animos invaſit. At homo contumax, in perverſa ratione perſiſtens, exemplo peſſimo multis eſt aliis, quos veluti contagione viroſa corrumpit, & ad ſeditionem Reipubl. perniciem inſtituit, atque trahit.

A ſententia. Nihil habet contumax, quod inflexibili mente prætexat. Facilè, ſi vellet, bene monentes audire poſſet: ſed pervicax, & obſtinatus animus reluctatur, ac velut aſinus calcitroſus reverberat. Cæterùm ut πειθαρχία μήτηρ τῆς εὐπραξίας: ſic inobedientiæ crimen & pertinaciæ ſcelus omnium in Repub. perverſitatum origo.

A digreſſione conjecturali. Præſentis criminis pœna remitti poſſet, ſi non turpem ex vita præteritâ labem, adeóque ἕξιν contraxiſſet, nec vitium ex

prava

prava conſuetudine verſum eſſet in naturam; ex cujus genuina malitia nihil, niſi quod Reipubl. peſtilentiſſimum, poteſt enaſci.

Quis judicii tam perverſi vir eſſe poterit, qui rubo (quod ajunt) arefacto rigidiores atque præfractiores à meritis pœnis liberatos velit, id effecturus, ut omnis bene monentium, ac gravium virorum autoritas in ſummum adducatur diſcrimen? *A miſericordiæ excluſione.*

Quod ſi non in facta modò, ſed in voces etiam petulantiores olim publicè vindicatum eſt, ut C. Fundanius & Tiberius Sempronius Ædiles, Appii Cæci filiæ mulctam ob incivilia verba duntaxat dixerint; ut Gellius lib. 10. c. 7. quanto æquius erit conſtringere os infræne, & coërcere peſtiferam rebellandi libidinem ejus, qui reſponſator teterrimus oblatratione, factoque ſuo ſcelerato omnia civilitatis atque pietatis officia tollit? *A juſto.*

Quòd ſi veſtrûm nonnulli judicaverint, vitium contumaciæ non capitale crimen eſſe; arguerint igitur leges jubere, ne major pœna ſit, quàm culpa. Officiorum 3. Non petam, ut in reum exempla crudelia nimis datis, ſed per νουθεσίαν aut τιμωρίαν occurſuri vitiis, ita puniatis, ut accepto malo reſipiſcat, peccandique licentiam cohibeat, atque compeſcat. *A legitimo.*

Ad crimina leviora etiam nihil connivere, ſed aliquando ad vivum reſecare; quantum in Republ. bonæ frugis afferat, vel cæco manifeſtum eſt. *Ab utili.*

Res ardua non erit, de præſenti reo judicium, *A poſſibili.*

dicium censuramque facere, ſola ſufficit auctoritas veſtra, qui nullis in hoc negotio perficiendo copiis auxiliariis opus habituri eſtis, cùm vel ſolo nutu confundere poſſitis, cumque nemo ſit, qui cupiat illi ſubvenire.

Ab eventu. Si præſentis peccati ſcelus reliqueritis impunitum, multos habebitis ad idem flagitium alacriores factos, quos adhuc exſpectatio judicii veſtri remoratur.

ALIUD LOCI COMMUNIS exemplum, in avarum: cujus exordium.

Vetus dictum eſt, Judices, *avarum niſi cùm moriatur, nihil rectè facere*. Quod vel ſolum vobis perſuadere poterit, ut hunc hominem, ipſam avaritiam, ſi non capitali pœnà adficere, ſaltem extra patriam aliquo, unde ad nos vel contagio, vel hominis fama non poſſit accedere, ſtatuatis ablegare.

A contrario. Admodum bene ac prudenter olim Romani ſapientes inſtituerunt, ut in Ægei maris inſulam Gyaros noxii deportarentur; ne laceſſerent, ac divexarent innocentes, pauperum ſudores, atque ſanguinem hauriendo. Contra, vos perperam ac imprudenter feceritis, ſi hunc reum in patria reliqueritis, & non potiùs hominem peſtiferum & injurium ex hominum communitate exterminaveritis; ne ejus præſentia pernicioſa miſeri cives non modò violentur, ſed etiam perdantur. Univerſum enim mortalium genus devorare, & omnibus, ut ſibi ſolis proſint, eſſe maximo

Devoratur is, inquit Quintil. l.6. c.8. cujus patrimonium conſumitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

mo detrimento ſolent avari, per omne genus injuriarum ſuos explendo loculos, alienos expilando.

Cujus rei gratia ſecum animo revolvere ſolitus: Quorſum virtutes? quorſum probitas? quæ laudatur quidem, ſed alget. Unicum ego pecuniæ ſtudium amplectar. Hæc rerum omnium Regina donat formam, nobilitatem, uxorem locupletem. Huic obediunt omnia: hac vel Dii capiuntur. *Ab expoſitione.*

In pretio pretium nunc eſt; dat cenſus honores, qui divitiis parantur. Has igitur conſecutus ego, omnibus (qui nunc quæſtus uberrimus,) aſſentabor, defraudabo, terminos proximi transferam, furabor, rapiam, nihil vel Deos, vel homines, curaturus.

Luxurioſa quidem res eſt vinum, & tumultuoſa ebrietas, ſed longè nocentior avaritia fuerit; qua nihil ſceleſtius eſſe, Rex ſapientiſſimus Salomon aſſerit. Et quo liberalitas gratior omniumque ſtudioſorum encomiis celebratur atque laudatur magis, tanto deteſtabilior avarus eſt, qui non amicis, non patriæ, non reliquis omnibus, ſed ſibi ſoli natus, quaſi hominis portentum vivit. Se ſolum paſcit, & (horrendum dictu) nunquam ſatiatur: quemadmodum infernus, & perditio non replentur. Prov. 28. *A comparatione.*

Ebrius poſt factum agnoſcit delictum, ac pœnitentiam agit: homicida in furoris vim ac iram transfert crimen, & factis maleficium aſſignat. Et uterque non ſemper, ſed raro & caſu quodam & inviti peccant: At avarus nihil habet, quo noxium repur- *A ſententiâ.*

get

get animum; cùm avaritia penitus inſita permeet in venas, & in imis pectoribus inhæreat, ut avelli non poſſit, nullum relinquens pœnitentiæ locum, nullamque de hominum genere bene merendi facultatem.

A conjecturali digreſſione. Præteritæ vitæ ſanctitas aliis ſæpe reis non vulgarem apud Judices æquos benevolentiam conciliat: verùm ſi totam hujus rei vitam ad amuſſim excuſſeritis, ipſiſſimam invenietis αὐγείας βουστασίαν, monſtrum, non unâ gravi correptione vel ſupplicio dignum.

A miſericordiæ excluſione, atq; juſto. Quare neminem arbitror fore tam ſtolidum, quem hujus rei miſereſcat. Familiam, quam ſui ſimillimam habet, ad pedes fortaſſe veſtros provoluturam videbitis, ſed vos legum & juſtitiæ ratio magis permoveat, quàm iniqua ſceleratorum hominum hypocriſis, & ipſiſſimæ Crocodili lachrymæ.

A legitimo. Cum leges Reipubl. gratiâ conſervandæ jubeant in ſontes animadvertere; non illegitimum fuerit, imò juſtiſſimum, acriter hunc reum à vobis caſtigari, vel procul ablegari: cùm nihil eo ſceleſtius, ut dixi, reperiatur.

Ab honeſto & poßibili. Quo facto, nihil officio veſtro dignius effeceritis. Nec quod judicium veſtrum poſſit remorari, video: nam, modò volueritis, dictum ac factum reddetis.

Ab utili. Duplicem inde Reipublicæ commoditatem promanaturam experiemini. Primùm Judices integri, teterrimâ peſte Rempublicam liberaſſe prædicabimini. Deinde prudenter effeciſſe, ut præſentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ei ſupplicio deterriti reliqui, ad conſimile maleficium non facilè ſint acceſſuri.

Plura dicere non arbitror operæ pretium: cùm ipſi ſatis intelligatis, non levibus pœnis afficiendum avarum; cùm eo nihil ſit in Republicâ peſtilentius, atque magis pernicioſum.

DE LAUDE, QUÆ ἐγκώμιον Græcè dicitur.

CAP. VIII.

Laus eſt Oratio, bona alicujus enumerans. *Proprium eſt laudis res amplificare, & ornare. Quintil. l.3.c.7.*

Laudandæ verò ſunt
- *Perſonæ: ut Thucydides, aut Demoſthenes*
- *Res: ut juſtitia, aut temperantia.*
- *Tempora: ut ver, æſtas.*
- *Loci: ut portus, horti.*
- *Ratione carentia animalia: ut equus, aut bos.*
- *Planta: ut vitis, aut Oliva.*

Laudamus verò & communiter, & ſingulatim.
Communiter, ut omnes ſimul Athenienſes.
Singulatim, ut Athenienſem unum aliquem.
Hæc verò diviſio eſt laudis.

Diſpones autem ipſam hoc pacto:
Primum prooemion pro qualitate rei pones;

Deinde ſubjicies genus, quod dividitur in
- *Gentem,*
- *Patriam,*
- *Majores,*
- *Patres.*

Poſt educationem explicabis, quæ continetur
- *Inſtitutione,*
- *Arte,*
- *Legibus.*

Hinc

Comparationis exercitatio duplicat materiam & virtutum vitiorumque non tantùm naturam, ſed etiam modum tractat. Quintilianus, lib. 2. cap. 7.

Hinc ſubdes præcipuum laudum omnium caput, res geſtas; quas divides in ea quæ ſunt

- *Animi*: ut quæ fortitudinis ſunt, quæ prudentiæ.
- *Corporis*: ut pulchritudinem, velocitatem, robur.
- *Fortunæ*: ut principatum, potentiam, divitias, amicos.

Addes deinde comparationem; qua id quod laudatur, alteri collatum tollatur in majus. Poſtremò epilogo, qui precationi ſimilior ſit, concludes.

EXEMPLUM IN THUCYDIDIS laudationem.

Æquum eſt eos, qui utilia nobis adinvenêre, ſuis ipſorum inventis ornare, laudibus proſequi, & quod ab illis eſt proditum, iiſdem quoque ceu auctoribus cum gratia reponere, acceptumque referre. Non igitur injuriâ Thucydides oratione mihi celebrandus eſt, qui ipſis plurimum attulerit ornamenti. Omnes enim de aliqua humanarum rerum parte benemeritos decet venerari. Thucydidem verò eo magis, quod pulcherrimo omnium illuſtrando, curam ſuam impendit. Neque enim quicquam eloquentiâ pulchrius: neque Thucydide quenquam bene dicendi gloriâ præſtantiorem invenire eſt.

A patria. Athenas in-

Nactus autem Thucydides eam eſt patriam, quæ & vitam pariter ſibi, & eruditionem præberet. Neque enim in alio loco natus eſt, quam

unde

unde omnis bene dicendi ratio profluxit, originemque vitæ ſortitus Athenis. *ventrices & altrices bonarum artium vocat Cicero.*

Reges generis ſui habuit auctores. Itaque ab ultima protinus origine, clariore majorum fortunâ eſt illuſtratus. Utraque ergo habens, & generis amplitudinem, & civitatis ſtatum popularem, quo clarior utrinque fieret, eſt ab utroque adjutus. Etenim, ne ad injuſtas opes, potentiamque delaberetur, æqualitate legum prohibitus eſt; neve in obſcura reliquâ plebis utilitate deliteſceret, felicitatis genere eſt conſecutus. *A majoribus.*

Talibus igitur procreatus parentibus, in Republica Athenienſium, interque leges educatus; quas certò optimas eſſe vitæ magiſtras, in confeſſo eſt. Inter leges autem armaque vivere inſtituens eruditioni, ſimul atque rei militari operam dare decrevit, neque ſtudia armis deferens, neque arma (ut præcipuam prudentiæ partem) relinquens, unoque conatu duarum diverſarum artium curam habebat, conjungens ingenio pariter ea, quæ naturâ ſunt ſeparata. *Ab educatione.* *Leges vitæ optimæ magiſtræ.*

Ut tandem ad virile pervenit robur, occaſionem quæſivit proferendis eis, quæ pulchrè fuerat in ætate meditatus. Nec defuit caſus bellumque protinus eſt ortum; ipſeque res ab univerſa geſtas Græciâ literis complexus, poſteritati mandavit, conſervator eorum, & veluti reſtaurator, quæ bellorum delevit injuria. Nec paſſus eſt, quod quisque geſſit, temporum ſitu aboleri. Ex ipſo ergo cognoſcitur, captam eſſe Platæam; ſcitur, Atticam eſſe vaſtatam; tenetur, Athenienſium claſſibus Peloponneſi oras eſſe navigatas, certatum eſſe navali prælio apud Naupacton, non eſt nos Thucydides id paſſus latere. Lesbum ab Athenienſibus eſſe captam, *A rebus geſtis.*

id quoque ab ipſo indicatur, cum Ambraciotis pugnatum eſſe, hoc & ne diuturnitas aboleret, effecit. Iudicium Lacedæmoniorum non ignoratur. Sphacteria, & Pylos ingentes, Athenienſium labores non latent. Concionantur Corcyrei Athenis; Corinthii ipſis contradicunt. Æginates, ut Athenienſes accuſent, Lacedæmona proficiſcuntur. Iam verò à belli concilio Lacedæmonios Archidamus abſterrens, contra Sthenelaïdas ad bellum ſuſcipiendum impellens. Ad hæc Pericles legationem Laconicam contemnens, neque paſſus deficere animo propter peſtilentiam Athenienſes. Cuncta hæc Thucydidis opera, ingenioque in omne ævum ab oblivione vindicantur.

A comparatione. Herodoti & Thucydidis cõparationem pulcherrimã vide apud Quintil. l.10.c.1.

Quis autem Herodotum illi comparaverit? Ille enim ad voluptatem legentium ſcripſit; hic omnia ex rebus ipſis, atque veritate depromſit. Quanto verò quod ad alienam fiat gratiam, infra, id eſt, quod fit ad veritatem, tanto poſt ſe Thucydides Herodotum reliquit.

Epilogus.

Erant alia quoque permulta, quæ de Thucydide dicerentur, niſi quò minus omnia diceremus, laudum ſuarum nobis obſtaret multitudo.

ALIUD EXEMPLUM,
Laus ſapientiæ.

PROOEMIUM.

Sapientiam adipiſci felicitatis eſt: laudare autem pro dignitate ipſam, majus eſt, quàm ut noſtris id viribus adſequi poſſimus. Tantum enim illi ſupereſt gloriæ, ut commune quoddam Deorum immortalium bonum eſſe credatur. Cùm enim Deorum unusquiſque velut deſcriptam officii ſui tueatur partem; Iuno nuptiis

præſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

præſit; bellis Mars cum Pallade; Vulcanus inter ignes fabrileis ſuas exerceat parteis; ducat Neptunus navigantes: & quisque alius aliud ſibi vendicet, ſapientiam in commune ſibi aſſerunt omnes. præcipuè verò præ omnibus Iupiter, quanto reliquis major eſt, tanto omnium quoque ſapientiſſimus æſtimatur.

Unaque ſapientia eſt, quæ vel maximè æternam Iovi præſtat poteſtatem. Et Dii quidem nativam ipſam cognatamque ſibi habent; munere autem ipſorum in terras quoque delata eſt, & Deorum filii ſapientiâ ſuâ maximam humanæ vitæ utilitatem attulerunt. Quapropter poëtæ laudem merentur, qui Palamedem & Neſtorem, & ſi quis alius ſapiens olim fuiſſe canitur, Deorum fuiſſe filios tradiderunt. Non quidem illi vano commento Deorum naturam velut permutare conati, quam ne Dii quidem ipſi permutare poſſent; ſed generis permixtione communicationem indicantes virtutis: ut, qui divina quadam cæteris admiratione præſtarent, Deorum filii crederentur. Nec immerito illorum in Deos referebant genus, quorum ſapientia major, quàm humana, originem videbatur adfirmare divinam.

Ut Herculem, Minoa, Perſeū, & reliquos.

Sola autem ipſa utroque rerum ſtatu æquas habet rerum vires. Nam reliquarum alia bello ſolùm probantur, alia laudamus in pace. Sapientia verò præcipua eſt utriusque temporis moderatrix. Sic in bello verſatur, tanquam prorſus artium pacis ignara; ſic pacem continet, tanquam nunquam agitata ſtrepitu bellorum. Denique tum apertè utrique ſeſe accommodat, ut in utro horum æſtimes, ei ſoli videatur eſſe dicata. Fert pacis temporibus leges, & omni tranquillitatis utitur more: in bello verò victo-

A ſapientiæ effectu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

riam præbet. Neque armis ſolùm ſuperiorem facit: ſed in concionibus quoque præſtat invictum. Itaque & inter bellantes & inter pacatos ſola præcellit primasque ſibi vendicat ſapientia. Sola quoque divinitatis proximè exprimit ſimilitudinem: ſola enim, velut Deus futura proſpicit. Quin ipſa quoque terram agricolis attribuit: navigantibus aſsignavit mare, adeò non fruges colligere ſine ſapientia, non navim, niſi ſapientis gubernatoris præſidio freti, aſcendere auderemus. Itaque quicquid exhibet mare, quicquid hominum uſibus terra profert, meritò ſapientiæ munus cuncta cenſentur. Ne cœlum quidem, & ſi quid in ipſo latet, dimiſit in occulto, quantum ſolis ſe porrigit ambitus, quod ſpatium ſtellarum unaquæque circumſcribit, ipſa perveſtigavit. Deſpexit intra terras etiam, & quo pacto vitâ defuncti agemus, ipſa nobis aperuit. Trojam, quam capere temporis diuturnitas non potuit, ſapientiæ aſtus ſubegit; & unius conſilium adepta, univerſam Perſarum potentiam diſſolvit. Cyclopis oculus erutus eſt prudenti Vlyſsis invento: ſicque quicquid eſt, quo quisquam vincat, ab ipſa ſapientia derivat.

A comparatione. Quis ergo ipſi fortitudinem comparaſſe velit; cùm quicquid viribus fieri poſsit, ipſa etiam ſapientia præſtet? Adeóque ſi ipſam fortitudini ademeris, per ſe fortitudo culpanda videatur.

Erant & multa alia, quæ de ſapientia dicerentur, niſi majora eſſent, quàm quæ poſſet modica oratio complecti.

SCHO-

SCHOLIA.

Laus, &c. Alii laudationem vocant, hoc eſt, orationem bona exprimentem, quæ alicui ſunt. Ἐγκώμιον Græcè appellatur, quod juxta Aphthonii ſententiam dictum eo, quòd ἐν κώμαις, id eſt, in viis antiquitus canebant. Nam antiqui κώμας angiportus dicebant. Differt ab hymno & Epæno; quòd hymnus Deorum ſit, encomion verò mortalium. Præterea Epænus paucis verbis fit: Encomion autem ſecundùm Rhetoricæ artem profertur. Poſtremò, cùm in loco communi quoque laus ſit, hoc differunt, quòd in loco communi pro viro forti dicentes, eo conſilio dicimus, ut præmium petamus: Laus autem per ſe virtutis teſtimonium; ut ait Priſcianus.

Laudandæ ſunt, &c. Porrò præterita, inſtantiaque, atque adeò omnia, quæ nunc laudamus, nunc contra vituperamus, res ſunt omnis generis: quæ aut cerni tangique, ut homo, equus, urbs, flumen; aut animo intellectuque cognoſci, atque percipi poſſint, ut facta dictaque. Virtutum item, vitiorumque, tum artium varia genera. ut prudentia, juſtitia, fortitudo, temperantia, eloquentia, medicina, architectura, ſcientia in rei militaris, aliaque id genus multa. Vitia autem quæ ſint, hinc cognoſci facilè poſſunt: nempe injuſtitia, luxuria, invidia, &c. Ipſius autem Dei laus (quanquam quid huic aut noſtrâ laude accedat, aut vituperio adimatur, non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

video) tota huc pertinet. Rerum autem, quæ cerni tangique poſſunt, primas partes homines tenent, qui cum cæteris animantibus brutis rebusque mutis ratione & ſermone, tum multis aliis animi naturæ dotibus antecellant, laudem inprimis ſibi vindicant. Laudamus igitur præcipuè perſonas, urbes, portus, loca, & his ſimilia: præclarè item facta dictaque, quæ cum virtutibus conjuncta, atque inde orta eſſe conſtat. Jam & juxta virtutes artesque, aut in certis hominibus, aut ſeorſum ſuis ipſas laudibus exornamus.

Res, &c. Ut Eraſinus laudavit Moriam. Et ad ingenii vires periclitandas, artemque oſtentandam, Phavorinus laudavit quartanam febrim. Eum enim conſtantius valiturum, qui febri liberatus vires integras recuperaverit. Laudavit etiam Therſitem. Cujus meminit Gellius, lib. 17. c. 12. Et Politianus, in Epiſtolis.

Loci, &c. Ut Bajæ, Tempe.

Porticus, &c. Ut in Liguria Lunæ, vel Carthaginenſium. Cujus meminit Virg. in 1. Item laudari poterit Stoa porticus Athenienſis, Pœcile ex varietate picturæ dicta: in qua Zeno philoſophus diſcipulos docebat: unde & ſecta *Stoica.* Item Aulis Bœotiæ, cujus meminit Ovid. 12. Metam.

Horti, &c. Ut Adonidis, qui proverbio locum fecerunt. Item Heſperidum, quos amœniſſimos in Africa fuiſſe memorant. Item Senecæ prædivitis horti: ut ait Juvenalis Satyr. 10. Item Alcinoi ſylvæ, quarum Virgilius Georg. 2. meminit.

Idem:

Adeſte Muſæ, maximi proles Iovis:
Laudes feracis prædicemus hortuli.
Hortus ſalubres corpori præbet, &c.

Equus, &c. Equos laudare poterimus, ut Pollucis equum Cyllarum; & Graii, quorum meminêre poëtæ, ut ait Virgil. Georg. 3. Item Bucephalum Alexandri, de quo Gellius, lib. 5. c. 2. Item Solis equos. &c.

Bos, &c. Virgilius in Georgicis: *Bos pulcher.*

——— Optima torvæ
Forma bovis, cui turpe caput; cui plurima cervix,
Et crurum tenus à mento palearia pendent:
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna;
Pes etiam, & camuris hirtæ ſub cornibus aures.

Vitis, &c. Ut Thaſiæ vites, ſunt & Mareotides albæ. ut ait Virgilius. Vide Plinium, lib. 14. c. 3.

Olea, &c. Quæ laudari poterit ab inventrice Minervâ; & quod ſignum fuerit pacis. Unde Virgilius in 7.

——— Ad mœnia Regis
Ire jubet ramis velatos Palladis omnes.

Item: Braſſicam laudat Cato; malvam & Abucum Heſiodus.

Subjicies genus, &c. Sunt qui hoc loco jubeant addenda eſſe ea, quæ nativitatem vel miracula, vel prodigia præceſſerunt: ut ſi laudaturus Scipionem dicas, in matris cubiculo anguem viſum; unde conceptus & Jovis ille filius fuerit creditus: cujus meminit Livius, lib. 6. belli Punici. Item in encomio Hecubæ recenſeas facem, qua prædixerit incendium, & excidiũ Trojanum. Item, quid natis evenerit, enumeres: ut Midæ formicas, apes Platonis. Val. lib. 1. c. 6.

DE LAUDIBUS DUCTIS *ab animi, corporis atque fortunæ bonis, ex Bucoldiano.*

Laus Hominis a Fortunis.

Hominis laus.

De fortunis, quæ externa bona ſunt, ſubinde nobis eſt dicendum. Hæ autem quantæ ſint; quot numero prædia; quo ſita in loco; quo tempore, ſive dono data, ſive ſuorum teſtamento legata, parentibusve relicta acceperit, emeritve: ex adjunctorum loco narrandum locupletandumque erit. Deinde ex deſcriptionis loco ſitum prædiorum, atque hortorum ad flumina, ſeu fontes, & factas hic ad voluptatem ſtructuras pluribus licet verbis depingas: quemadmodum Homerus Alcinoi hortos: & maximé ſi is, quem laudas, Princeps ſit, urbesque, in quas imperium habet, deſcribas. Quin & hujus fortunas cum aliorum facultatibus conferendo, ex comparatorum loco mirè locupletabitur oratio: oſtendendoque, aut genere, numero, fertilitateq; majores amplioresque putandas, aut ſitu ad flumina, ſeu fontes, rebusque manufactis, atque ad voluptatem ſtructuris jucundiores amœnioresque. Quòd ſi verò eorum, quibuscum noſtras conferimus, omnium judicio ampliſſimas eſſe copias conſtiterit, pares oſtendiſſe contenti eſſe poſſumus. Spectandum etiam, atque cum materia deliberandum, ecqua & à diſſimili contrariisque copia peti poſſit. A diſſimili, hoc pacto: noſtra prædia eſſe, agrosque ſuburbanos, unde certus ferè quotannis fructus redeat:

Advertendum fortunæ, corporisque bona non ideò laudari, quòd quis habuerit ea; ſed quòd iis non fuerit indignus.

redeat: illos non modò longiùs domo; ſed & alienâ in ditione ſitos, iisque expoſitos fluminibus, quæ ſæpius inundando ſata omnia obruant, atque convellant. A contrariis: Noſtros flumina fonteſque irrigando agros, utilitatem adferre maximam: illis in ſata erumpendo, eademque convellendo incommodum adducere ſummum: huic aquarum curſum prodeſſe, illis eundem ipſum obeſſe: huic voluptatem adferre, illis mœrorem triſtitiamque dare: huic vel exorto bello omnem ex agris fructum redire, illis nullum: hujus prædia urbis horreum alimentumque in hoſtes eſſe, illorum contra hoſtium in urbem: his patriam defendi, illis oppugnari. Quòd ſi verò principem laudandum ſuſcipias, potentiamque ejus, gentis ſuæ urbiumque genere & numero prædices, quo res major illuſtriorque fuerit, hoc magis his ex locis extendas.

QVÆ CORPORIS BONA IN homine, ex locis amplificandi ratio ſit.

Hactenus de externis bonis ejus, quem laudamus: quæ quidem pro perſonarum varietate aliqua atque alia exſiſtunt: quæ perſequi, cùm infinitum, tum minus fructuoſum foret. Quare ad fontes ipſos ducere conſilium fuit, uſumque locorum in iis, quæ omnibus communia ſunt, laudemque merentur, monſtrare; ut horum uſu cognito, pro cauſæ conditione, quantam quiſque velit, moram ubique facere in augendo poſſit. Corporis autem bona eſſe diximus ſtaturam, figuramque corpo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Vide Quintil. dicto loco l. 7. c. 7. ris, valetudinem roburque, ipſam denique formam. Hæc quanquam leviora ſunt, ſuam tamen laudem merentur, certaque interim animorum indicia eſſe ſolent. Unde Homerus, cum in Therſite garrulitatem, animique vitium nobis depingi vellet, neſcio quomodo non tam malefacta, quàm corporis deformitatem vitiaque explicando, vitioſiſſimum ipſum introduxerit. Idem ſtaturam grandiorem, roburque in principibus magnopere prædicat: ut qui Agamemnoni ſtaturam magnam, cui majeſtas ineſſet regia, tribuit, Ulyſſem illo quidem minorem, ſed latisſimis humeris & pectore deſcribit. Jam verò Ajacem illum non ambobus modò his, ſed cæteris Achivis omnibus corporis ſtaturâ & robore antecellentem introduxit. Nec noſter Homerus hanc in ſuis laudem neglexit: qui cùm & in cæteris, tum maximè in Ænea & Turno principibus, corporis dona laudat. Et Dareta cùm alta ſtaturâ, latiſſimisque humeris (quod certum virium argumentum eſſe ſolet) in ſingulare certamen produxiſſet, ejus tamen antagoniſtam Entellum vel ſenem, magnitudine corporis viribusque adeò ſuperiorem facit, ut illum non ſecus ac qui fruſtrà urbem, aut caſtellum oppugnet, hunc temerè infeliciterque aggreſſum dicat. Forma plus laudis meretur: præſertim in principibus viris gravitas oris, majeſtasque in vultu: hæc in primis pondus orationi autoritatemque tribuit: tantumque in animis Gallorum hoſtium valuiſſe Titus Livius ſcriptum reliquit, ut, cùm urbe captâ,

Livius Dec. 1. cap. 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

captâ, avidi prædæ in principum atria irruerent, cernerentque hos cùm ornatu habituque paulò humano auguſtiore, tum maximè oris gravitate atque majeſtate Diis ſimillimos domi ſedentes ante horum ora, ſicuti deorum ſimulacra, velut venerabundi conſtiterint: nihilque in hos ferro gravius facturi fuerint, niſi M. Papyrius principum unus prior iram moviſſet. Atqui & hinc augendi modum, uſumque locorum explicemus. Staturam, robur corporis, orisque decus quantum ſit, ubi ab adjunctis ſatis expreſſerimus, à cauſis & eventis deinde dilatemus. Fuiſſe hujus majores, homines cùm inſigni ſtaturâ & robore, tum quadam modeſtiâ, orisque gravitate præditos; ſemperque operam dediſſe hunc, ut quæ à natura ad ſui nominis dignitatem amplitudinemque acceperit, certâ vivendi ratione aleret proveheretque, nulla ut Venus, Bacchusque immoderatior, corporis vires vigoremque auferret. Quare eâ jam valetudine eſſe, ut nulla corporis imbecillitas obſit, quo minùs in rebus cum gravitate agendis ſuo, amicorum, & Reipublicæ tempori ſerviat. Quinetiam comparatione rem extẽdas, ſi cum aliis ampliſſimis hominibus conferas; oſtendasque, in hoc noſtro aut ſimilitudinem aut exceſſum eſſe, aut etiam diſſimilitudinem: ſi aut proceritate, ipſoque robore, & valetudine, aut ipſius vultûs gravitate, majeſtateque multis partibus ſit ſuperior.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

QUÆ RATIO ANIMI
bona ex locis amplificandi.

Idem Quintil. l.3.c.7. Utra ſit autem horum via utilior (inquit) cũ materia deliberabimus: dum ſciamus, gratiora eſſe audientibus, quæ ſolus quis, aut primus, aut certè cum paucis fuiſſe dicetur.

Reſtant animi bona, quæ, ut cujusque propria ſunt; ita præ cæteris laudem mereri ſuo jure maximam ſolent. Hæc laudandi duplex via eſt: aut enim ad ſua virtutum genera (ut ſuprà viſum eſt,) quæque referentur; ſua prudentiæ, juſtitiæ, fortitudini, & temperantiæ tribuendo facta: aut, quod non minùs commodè fiet, temporum ſervabitur ordo. Itaque dicendum, qui pueritiam adoleſcentiamq; transegerit, qui ſequutus ſtudia: quantumque in iis, & quam brevi, ſit aſſequutus. Atque hic, ſi fortè inſigne ingenii ſpecimen indolisque haud vulgaris bonitas eluxerit, pluribus erit verbis extollendum: quo videlicet tempore, quo in loco, apud quos, qua in re, aliisque id genus additis circumſtantiis, quas adjunctorum locus ſuppeditat. Quòd ſi fortè operæ-pretium videatur; & hæc ipſa per plures ducendo locos plurimum extendas. Ætate autem jam magis invaleſcente, ſi qua ſcripta honeſti ſui ſtudii, voluntatisque teſtimonia in lucem dedit, primùm qualia quantaque ipſa ſint, narrandum; quantusque inde ad plures fructus redeat. Quæ item ſeu doctorum, ſeu multitudinis, ſeu univerſorum, de iis teſtimonia judiciaque exſiſtant. Quæ ubi ex adjunctorum teſtimoniorumque loco, quem eundem eſſe diximus, proſequutus fueris, à cauſis ſubinde augebis: quòd à multis magnique nominis hominibus

ſive

ſive rogatus, ſive ultrò juvandi ſtudio ad ſcribendum ſe contulerit. Ab eventis: non modò hominum de ſe exſpectationi reſpondiſſe, ſed & viciſſe: nec in una atque altera, ſed in pluribus nationibus ipſius ſcripta legi laudarique. Atque hîc etiam enarrandum, quorum exſpectatione majora emiſerit; quibusque in provinciis plurimum probentur. Jam verò & hujus cum probatis magnorum auctorum ſcriptis conferas: oſtendasque, potiora multò, melioráque hominum conſecuta eſſe judicia: aut maximis ſummorum autorum monumentis paria eſſe, atque judicari. A diſſimili etiam amplifices: ſi in iis, quibuscum conferes ſcriptis, diſſimilitudinem eſſe oſtendas: ut ſi Hippocratis & Galeni medicorum opera, cum Pauli & Pomponii Juriſconſultorum ſcriptis conferas: illos rerum naturalium; hos civilium ſcientiam tradidiſſe: illos de vita, hos de fortunis ſollicitis bene conſuluiſſe: illos præcepta dediſſe, ne morbus vincat, & æger moriatur; hos ne avarus triumphet, & ſuum alteri eripiat: denique illos caviſſe, ne ipſa præmaturè vita; hos, ne ſua cuique res injuſtè auferatur. Hinc mirè Cicero non ſine delectatione corpus orationis auxit, diſſimilitudinem ſtudiorum Murenæ & Sulpicii pluribus verbis explicando. Hunc in modum ſingula quidem tam domeſtica, quàm publica facta, quæ laudanda videbuntur, ſervato temporis ordine, enarranda amplificandaque erunt, qua ratione domi vixerit, liberosque educaverit; ad

quæ

quæ ſtudia miſerit, liberaliterque aluerit; quos in viros aut abierint, aut ſe evaſuros certam de ſe ſpem patri patriæque præbuerint. Quæ ſi perſequaris omnia, ducasque per locos; incrementum res ipſa ſumet maximum. Jam & quid commodi ipſe ſive re operâque, ſive conſilio Reipublicæ præſtiterit. Quale eſt, ſi dum aliquando, ut ſæpe, maximis de rebus bene Reipublicæ conſulendum fuit, inopsque conſilii multitudo ea facili momento ſequenda putaſſet, quæ probata Reipublicæ ſtatum everſura penitùs fuiſſent, hunc in concionem prodiiſſe dicas: & prudenti oratione, quæ ex his aut illis inceptis commoda, malave Reipublicæ impenderent edocuiſſe, eaque ſuſcipienda perſuaſiſſe, quæ cum ſingulis tranquillitatem, utilitatemque, tum univerſis nomen, gloriamque attulerunt. Atque hæc aperienda, pluribusque verbis ex locis aliis atque aliis explicanda erunt, quæ res ad ita conſulendum animum potiſſimùm impulerit: quæ ſi honeſta utilisque fuit, eventa votis reſpondiſſe pulchrum erit. Quanta autem glòria emolumentaque inde Reipublicæ evenerint; quis item ad conſultorem fructus honosque ab univerſis viciſſim redierit, copioſe erit exponendum. Poſtremò comparationibus rem extendas: cum urbis conditoribus, aut munitoribus hujus factum conferendo; & aut majus, aut ſimile, diſſimileque oſtendendo. Illos urbem quidem condidiſſe; hunc conditam prudentiâ ſua ab exitio conſervaſſe: illos partim fundamenta jeciſſe, partim mœnia

tur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

turreſque, in hoſtes propugnacula, non ſine ſummis oppidanorum impenſis laboribusque altiùs eduxiſſe; hunc unum ipſa modò ratione conſilioque, non mœnia ſolum, urbemque, ſed & fortunas omniũ, vitamque ſervaſſe. Quantum etiam cives grati viciſſim poſtea huic honorem, gratiamque habuerint, cum iis conferas licet, quibus ob præclariſſima in Rempublicam merita non ingrati exſtiterunt; doceasque, aut majora, aut paria huic contigiſſe omnia. Quòd ſi verò is, quem laudas, princeps ſit exercitumque duxit, præterquam quòd ex his locis omnibus, ab adjunctis, quæ latè patent, paſſimque uſui ſunt; à teſtimoniis, à cauſis, ab eventis, ex comparatione majorum, minorum; à ſimili, à disſimili, à contrariis, copiam petas, etiam à deſcriptionis loco amplifices maximè: cùm aut ſtrategemata genusque militũ, & armorum, aut urbes, quas cepit, regionesque, & gentes, mores, aliaque id genus ſuo quæque loco deſcribas. Porrò, cùm temporis hîc ſervandus ſit ordo; danda eſt opera, ut leviora aut omittamus, aut paucis perſtringamus. Quæ verò magna ſunt, & prudenter, & juſtè, & fortiter, modeſtéque facta, laudemque in animis hominum maximam merentur; per plures dicendi locos, plurimumque dilatanda erunt. Quæ autem laudari facta oporteat, horumque numerum, perſonæ, quas laudandas ſuſcipies, ſecum adferent; in quibus ſingulis augendis, cognitis his locis, quantam ipſe voles, moram trahas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

VT EA EX LOCIS AVGENDA, *quæ poſt mortem acciderunt.*

Cùm igitur hunc in modum, quæ toto vitæ curſu rectè fecit, verbis extuleris, dilataverisque; non negligendum, quomodo exceſſit è vivis, & quæ, vitâ jam defuncto virtutis ergò magna acciderunt. Nam cum magnis viris, dum vita manet, laudemque ſequentibus, comes ſit invidia; fit, ut morte jam ſublatâ, ereptisque; quos nocitura ſequitur, ſeſe evertat, patiaturque mortuis, quem vivis noluit, ſuum honorem deferri. Quare ſi & huic vitâ defuncto, aut tumba publicè magnificentiùs ſit exſtructa, aut ſtatua erecta, aut denique quotannis, ad ſempiternam hujus memoriam, rerumque ab ipſo geſtarum, aliquid ſtatis diebus fiat: quanta hæc ſint, quo tempore fiant, quo in loco, à quibus, quantis impenſis, quanto ſtudio, aliisque id genus explicatis circumſtantiis, quarum adjunctorum locus non admonet, copioſè erit exponendum. A cauſis item & hæc (ſi voles) amplifica: quæ ipſius in Rempublicam merita conſtent: cur tantum vel mortuo honorem conſtituerint. Ab eventis hîc nihil ſumas, cùm explicata ex adjunctorum loco cauſas ſuas præceſſerint: niſi propterea hæc defuncto contigiſſe dicas, ut, ſtatuto præclarè factis ſummo honore, plures ad imitandum pollicerentur; exponasque ea ita ex ſententia eveniſſe, pluresq; honoris præmio incitatos, ipſam virtutem ſequendo nominis immortalitatem venari. Quinetiam ex comparatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

nis loco locupletari res poteſt maximè: ſi virtutis præmia, monumentaque huic poſt mortem conſtituta, cum Regum parentationibus funebribusque honoribus conferas; atque oſtendas, ſtudio hominum ultrò hæc præſtantium illos ſuperaſſe: rerum autem magnificentia æquaſſe. A diſſimili item, illis à regiis, regiaque pecunia funebria magnificentius adornata; huic ab univerſo populo, æreque publico ſplendidè inſtructa: illis, quia Reges vixerunt, mortuique ſunt; huic, quod patriæ conſervator exſtitit, mortuusque ſit, habitus eſt honos: illis, ne regium nomen leve in animis vulgi putaretur; huic, ne ſua virtuti præmia deeſſe viderentur. A contrariis: Illos ſubditi maximè oderunt; hunc ſui ſummo honore proſecuti ſunt: illos nova conſtituendo vectigalia, annonam, victumque communē aggravaſſe agnoſcunt; hunc virtute, prudentique conſilio plurimum levaſſe intelligunt: illos vivos Tyrannos exſecrati ſunt; hunc patrię patrem, conſervatoremque, appellantes, amplexi ſunt. Illos poſt mortem, vel ab aliis honorari ægrè ferentes, quantum in ſua poſitum poteſtate impediverunt; hunc contrà univerſi æquali ſtudio ſummis honoribus ultrò effecerunt. Quæ ratio ſit perſonas laudandi, ab externis corporis, animique bonis, atque adeò ab iis, quæ has tempore antecedunt, ſimul juncta, & poſt inſecuta ſunt, oſtendimus. Antecedunt autem homines tempore, patria, parentes: cum iis conjuncta ſunt fortunæ, corporis animique bona omnia: poſt autem inſecuta

Laus hominū in tria tempora dividitur: in tempus quod ante eos fuit, quo ipſi vixerunt, & quod fatum eorum eſt inſecutum. Quintil. l.3. c.7.

ſunt,

ſunt, habiti poſt mortem honores, præclaráque de iis hominum judicia. Quâ autem viâ ſingula ex locis copioſè inſtrui, augerique poſſint, utcunque aperuimus, non quidem eo conſilio, quod tantam copiam (quanquam paucis rem perſtrinximus) in cujusvis hominis laudem (quis enim finis?) temerè adducendam putemus: ſed ut monſtrato locorum uſu pro cauſæ conditione, quantam quisq; inde velit, copiam peteret. Neque enim hic cuiquam, quid fieri debeat, præſcribemus; ſed quid poſſit.

EADEM, QVÆ LAVDANDI *& vituperandi hominis ratio.*

Porrò vituperandi quæ ratio ſit, hinc facilè intelligi poteſt. Siquidem idem ordo, eademque, per omnia, via in vituperandis externis, corporis animique malis erit ſequenda. Patriam igitur, parentesque bonos habuiſſe, atque inde degeneraſſe, patrimoniumque dilapidaſſe *tam vitium dedecusque eſt, quàm cui hæc mala obtigerunt. In corpore autem ſi qua ſit deformitas, ut in Therſite, ſuis erit verbis exaggeranda: ſi nulla formâ, viribusque malè uſum fuiſſe, odio, dedecorique erit magno. Ab animo autem profecta vitia, flagitiaque, ſervato temporis ordine, niſi in ſua vitiorum genera ſpargere quæque mavis, perpetuâ oratione (quòd in L. Piſone facit Cicero) erunt explicanda atque exaggeranda. Quòd ſi fortè & jam vita defunctis aliquid accidit, quo turpitudo odiumque augeatur, non erit ſilentio prætermittendum. Singula autem eâdem ratione,

*Ut Catilina.

Hac in re idem præceptum, quod in laudatione ſervandũ.

one, quâ ſuperiora ex locis augenda amplificandaque erunt.

Poſtremò epilogum, &c. Sunt, qui prætermittendum eſſe tradant vitæ modum; item mortis qualitatem; item, quæ mortem ſint conſecuta, ut communem luctum, honores, exſequias, ſtatuas, ſepulturam magnificam.

DISPOSITIO LAVDIS
tetraſticho comprehenſa.

Principium ſequitur genus: ut gens, natio, patres.
Vita micans ſtudiis, legibus atque bonis.
Res geſtas animus, corpus, fortuna miniſtrant.
Comparat in majus, votaque finis habet.

Thucydides, &c. Hic (ut ait Cicero de claris Oratoribus) erat Athenienſis ſummo loco natus, ſummusq; vir, qui ad Olorum Thraciæ Regem, ceu ad progenitorem ſuum, retulit numen: affinem habuit Miltiadem, neceſſarium Cimonem, ut ait Marcellinus Græcus, & Plutarchus in Cimone. Hoc auctore fuit adeò delectatus Demoſthenes, ut eum octies tranſcripſerit. *Thucydide quantũ delectatus Demoſthenes, Offic. 1.*

Athenis, &c. Cicero de Oratore, lib. 1. Omnium doctrinarum inventrices Athenas vocat, ubi omnis dicendi vis inventa ſit, & exculta: & ad filium ſcribens, ait, urbis auctoritatem eam eſſe, quæ poſſit exemplis augere, &c. Quòd autem Attici ſint acutiores, in cauſa ajunt eſſe tenue cœlum, quod qui craſſum habent, craſſos cenſeri, ut in libro de fato Cicero. Porrò Athenienſis patriæ celebritas multum faciebat ad nomen illuſtrandum: unde apud

Ci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Ciceronem de Senectute, Seriphius Themiſtoclem non ſuæ, ſed patriæ gloriâ ſplendorem aſſecutum affirmabat. Et apud Romanos magnificum erat, & gentibus venerabile, civem Romanum fuiſſe. Unde Divus Paulus ſe Romanum eſſe dicebat, quàm urbem Tribunus maxima ſumma compararit, Actor. 22.

Idem in Cicer. in epiſt. ad Brutum & Quin. l. 2. c. 20

Eloquentia, &c. Nihil (inquit) admirabilius & magis populare, quàm eloquentia. Hanc Cicero de Orat. 3. vocat unam de ſummis virtutibus, & de claris Oratoribus, ingenii lumen.

Vita magiſtras, &c. Leges enim conditas eſſe conſtat ad ſalutem civium, civitatúmque incolumitatem, vitamque hominum & quietam, & tranquillam. ut ait Cicero, 2. de leg.

Poſteritate mandavit, &c. Id eſt, memoriæ prodidit. idque lib. 8. quos ſcripſit de bello Peloponneſ. & Athenienſium.

Platæa.

Platæam, &c. Platæa, vel Platææ, pluraliter, clariſſima fuit Bœotiæ civitas: quam Stephanus dictam ait, παρὰ τὴν πλάτην, hoc eſt, à remo. Statius lib. 7. Thebaid.

Nunciat excubiis vigiles arſiſſe Platæas.

De bello Platæenſi Thucydides, l. 2. & 3. Et Plutarch. in vita Ariſtidis, & Cimonis.

Attica.

Atticam, &c. Ditio vel regio fuit Attica, in qua Athenæ civitas, philoſophorum alumna: ubi primus omnium regnavit Cecrops; unde Athenienſes *Cecropidæ.* ut infra patebit.

Peloponneſus.

Peloponneſi, &c. Peloponneſus Græciæ regio, alio nomine *Achaja*; alio *Pelaſgia,* dicta, Vide Plin. 4. c. 4. Nomen habet à Pelo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

elope Rege, Hippodamiæ viro, Tantali
io, quaſi Pelopis inſula. Sita fuit inter
uo maria, Ægæum & Ionium, Platani
olio ſimilis. De bello Peloponneſiaco
hucydides, lib. 2. Plutarchus, in Nicia.

Apud Naupactum, &c. Naupactus Æto- *Naupa-*
æ, quæ Acarnaniæ, Phocidi, & Locris *ctus.*
ontigua, civitas, nomen habet à navium
ompaginatione: ναυπηγέω, navim fabri-
o; ναυπηγὸς, fabricator navium. Memi-
it Eraſmus in Proverb. Excubias agere
n Naupacto: cujus navale præmium apud
Thucydidem, lib. 1.

Lesbos, &c. Celeberrima fuit Ægei ma- *Lesbos.*
ris inſula ante Troadem. Vide Plinium,
lib. 5. cap. 31. Athenienſes, duce Nicia,
receptos Lesbios multarunt, muros de-
moliti, naves & agros ademerunt, de qua
re Thucydides, lib. 2.

Ambraciotis, &c. Ambracia urbs Epiri *Am-*
fuit aſpero ſubjecta tumulo. ut ait Livius, *bracia.*
lib. 7. belli Macedonici. Hujus cives Am-
braciotæ: quorum hiſtoriam Thucydides,
lib. 2. complexus eſt.

Iudicium, &c. Hujus meminit Thucy-
dides, lib. 4. & 5. Aphthonius habet:
δίκη Λακεδαιμονίων οὐκ ἀγνοεῖται παρά-
νομος.
id eſt, Lacedæmoniorum ſententia injuſta
ſcitur.

Sphacteria, &c. Σφάττομαι, jugulo, vel *Spha-*
macto eſt: unde Sphacteriam inſulam ab *cteria.*
Heracleotarum mactatione dictam eſſe,
Stephanus ait. Hiſtoriam Sphacteriæ,
Thucydides habet lib. 4.

Pylos,

Pylos. *Pylos, &c.* Hæc fuit olim urbs Neſtoris à Neleo condita; unde Ovidius:

Nos Pylon, antiqui Neleïa Neſtoris arv.
Miſimus.

Diſtabat à Sparta ſtadia circiter 40. in agro Meſſenio. Hanc olim Demoſthenis conſilio munitam, Lacedæmonii oppugnarunt: meminit Thucydides, loco citato.

Corcyra Corinthiorum fuit colonia, quam ii deduxerunt circa Olym. 18.

Corcyræi, &c. Corcyra (ſecundùm Thucydidem) Peloponneſi civitas fuit. Item inſula Alcinoi patria. Lucan. lib. 2. *Vel. ferantur In portus Corcyra tuos.* Hujus cives Corcyræi Athenis orationem habuerunt, qua contra Corinthios petebant auxilia; quibus compertis, & Corinthii miſerunt Athenas Legatos, qui Corcyræorum orationes refellerent. Vide primum Thucydidis.

Æginates, &c. αἰγινῆται, alii vertunt Ægineneſes, qui Athenienſes accuſaturi Lacedæmona profecti fuerunt: ut ait Thucyd. lib. 4. Æginam autem Peloponneſo contra Atticam civitatem adjacentem ajunt: & inſulam Pyræo portui propinquam, ab Ægina Aſopi Bœotiæ Regis filia nomen trahens. Ovidius 7. Metamorph.

OEnopiam veteres appellavêre; ſed ipſe
Æacus Æginam genetricis nomine dixit.

Archidami Rhetoris meminit Quintil. l. 3 c. 6.

Archidamus, &c. Hujus meminit Thucydides, l. 1. & 2. Hic fuit Orator, dictus quaſi princeps populi. Fuit & rex Spartanorum: quem cives mulctarunt, quod exiguæ ſtaturæ feminam uxorem duxiſſet. ut ait Plutarchus in vita Ageſilai. Et ab Archidamo Thucydides interrogatus, uter ipſe, an Pericles, luctâ præſtaret? reſpondit:

ubi

[b]i luctando illum vicero, mox iſte dicen[d]o, ſe cecidiſſe negat; idque ſpectatoribus [p]erſuadet. Plutarchus in Politicis.

Abſterrens, &c. Lacedæmonii bellum [p]ropter ſocios Corinthios injuriis affectos [i]laturi erant Athenienſibus, quod Archi[d]amus disſuaſit; affirmans, eorum vires [p]ares eſſe adverſum Peloponnenſes atque [f]initimos: ſed adverſus hoſtes procul ha[b]itantes eſſe omnino impares. Quare le[g]atos Athenas mittendos eſſe, qui nomi[n]e ſociorum injurias deprecarentur, atque [p]acem expoſcerent.

Stheneleides, &c. Qui finita Archidami oratione apud Lacedæmonios verba fecit: adhortans eos, ne ſocios haberent contemtui; nec ultionem differrent, ſed protinus arma ſumerent. Fuit autem unus Ephororum. Hi apud Lacedæmonios erant Tribuni plebis, Regibus oppoſiti: ſicut apud Romanos Conſulibus. Vide Ciceronem 3. de Legibus.

Pericles, &c. Hic fuit Athenienſium Dux, Philoſophus & orator, diſcipulus Anaxagoræ. Vide Juſtin. lib. 3. Valer. lib. 8. c. 9. Quintil. lib. 12. c. 2. *Pericles.*

Peſtilentiam, &c. Athenienſes, bello atque morbo preſſi, Lacedæmoniis erant ceſſuri; ſed oratione Pericles ad bene ſperandum eos exhortatus eſt. Vide Thucydidem, lib. 1. & 2.

Ad voluptatem, &c. Quintil. lib. 10. c. 1. inquit: hiſtoriam multi ſcripsêre præclarè: ſed nemo dubitat, longè duos cæteris præferendos, quorum diverſa virtus laudem eſt penè parem conſecuta. Denſus

&

& brevis, & ſemper inſtans ſibi Thucydides: dulcis & candidus & effuſus Herodotus. Ille concitatis; hic remiſſis affectibus, melior. Ille concionibus; hic ſermonibus. Ille vi; hic voluptate.

IN SAPIENTIÆ LAUDEM.

Sapientiæ laus. Exordium ductum à ſapientiæ præſtantia, eamque laudandi difficultate. Eam Cicero, offic. 2. ſcientiam appellat rerum humanarum atque divinarum. Vide Tuſc. Quæſt. 4.

Adipiſci, &c. Sapientiam adeptum aſſerunt eum, qui cùm vituperatur, non iraſcitur; & cùm laudatur, non extollitur. Plato (ut ſcribit Laërtius Diogenes) interrogatus; quomodo quis ſapientiam adipiſceretur? reſpondit: ſi non exſpectarit, quæ non evenire poſſunt; nec de præteritis recordatus fuerit.

Iuno. *Iuno, &c.* Cicero de Natura Deorum 2. dictam ait à *juvando:* nuptiis præeſt; unde *pronuba.* A parturientibus invocatur; unde *Lucina.* Apud veteres nihil aliud erat, quàm aër. Vide Macrobium, de ſomnio Scipionis, cap. 17.

Mars. *Mars, &c.* Quem apud Thraces natum affirmarunt, hoc eſt, apud bellicoſos, atque feroces homines. Cujus meminit Cicero de re militari.

Pallas. *Pallade, &c.* Hinc alio nomine *Bellonam* vocabant. Lactantius, lib. 1. c. 21. *Minervam* à minuendo, vel minando: ſecundùm Ciceronem. *Pallas* autem, quòd haſtam vibret, ἀπὸ τοῦ πάλλειν. Natam ajunt è Jovis cerebro. de qua plura Macrobius, 1. Satur. c. 17. *Vul-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Vulcanus, &c. Cicero de Natura Deorum 3. ſcribit, quatuor Vulcanos fuiſſe: Quorum primus cœlo natus: ſecundus Nilo progenitus fertur, *Opus* dictus: tertius Jovis & Junonis filius, qui Lemni fabricæ traditur præfuiſſe; de quo Aphthonius hoc loco videtur intelligere. Quartus Menalio natus, qui Vulcanias prope Siciliam inſulas tenuit. *Vulcanus.*

Neptunus, &c. Ut Portunus à portu; ſic Neptunus à nando, paulùm primis literis immutatis, derivatur. Saturni & Opis filius, qui & παλαίμων inter Deos celebratus. Vide Ciceronem, libro de Natura Deorum 2. *Neptunus.*

Dii cognatam ſibi habent, &c. A Diis progenitam ſapientiam aſſerit. Gellius autem, lib. 13. cap. 8. ex Afranii ſententiâ, Sapientiam ſcribit Usûs & Memoriæ filiam, quòd uſu vitæ multaque rerum experientia paretur prudentia. Unde proverbium Solonis nomine celebratum, γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος: quod ſic vertit Eraſmus: *Quotidie addiſcens plurima, fio ſenex.* *Sapientia usûs, & memoriæ filia.*

Palamedem, &c. Hic Nauplii Regis Euboeæ filius erat; unde Naupliades. Ovid. in Ibin: *Palamedes.*

Naupliadaque modo ficto pro crimine pœnas
Morte luas, nec te non meruiſſe juvet.

Deorum filius habitus, quod ingenio divino præditus, ordinem aciei, & aliquot literarum figuras invenerit. Vide Plinium, lib. 7. cap 56. Philoſtratum, lib. 4.

Neſtorem, &c. Hujus pater Neleus, & *Neſtor.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

mater Chloris legitur. Deorum filius putatus, propter eximiam prudentiam & eloquentiam. Hunc Agamemnon ſibi ſemper adhibuit conſulem. Cicero de Senectute: Dux Græciæ non optat, ut Ajaces ſimiles decem habeat; at, ut Neſtores, quinque: Homerus Iliados α:

—— τοῖσι δὲ Νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς, πυλίων ἀγορητής.
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Deorum filios, &c. Ut Herculem, Æſculapium, Mercurium, Æneam, Achillem, Liberum, Cæſares. Etenim gentilitas olim magnates atque Reges *Deos* appellabat, ſive ob miraculum virtutis; ſive ob prudentiam; ſive ob beneficia, quibus etiam ad humanitatem compoſiti; ſive in adulationem. Vide Lactantium, lib. 1. cap. 15.

Deorum naturam permutare conati, &c. Sunt qui hunc locum ita reddunt ex Græco: Non illis Deorum naturam attribuentes, ita enim veri Dii fuiſſent, communione generis commune bonum ſortiti, ſed quatenus id bonum ſibi compararunt, Deorum filii exiſtimati ſunt.

Utriuſque temporis, &c. Id eſt, divinum munus ac progenies ſapientia principatum obtinet & pacis & belli temporibus. Non exhorreſcere metu non ſinit, & hac præceptrice in tranquillitate rectè vivere poſſumus. Vide Ciceronem, de finibus bonorum & malorum.

Futura

Futura proſpicit, &c. Docet enim ſapientia, nihil temerè & præcipitanter agendum; ſed omnia conſultò & præmeditatò. Cujus proprium eſt, nihil quod pœnitere poſſit, facere; ut ait Cicero Tuſcul. Quæſtion. 5. Et non committere, ut aliquando dicendum ſit, *non putaram.* ut inquit idem Cicero, Offic. 1. Valerius, lib. 7. cap. 2. Porrò ſapiens aſſueſcit futuris malis, & quæ alii diu patiendo levia faciunt, hic levia facit diu cogitando. Præcogitati enim mali mollis ictus venit. Ideò ſtultis, fortunæ cedentibus, omnis videtur nova rerum inopinata facies: ut ait Seneca ad Lucilium, Epiſt. 77.

Cœlum, &c. id eſt, Sapientia nobis revelavit, quæ ſunt in cœlis arcana, τὰ ἀπόῤῥητα, ineffabilia myſteria.

Vitâ defuncti, &c. Ut & Galli ſapientes, qui perſuaſum habuerunt, animas hominum immortales eſſe, ſoliti pecunias mutuas, quæ apud inferos redderentur, dare. Valerius, lib. 2. cap. 1.

Actus ſapientiæ, &c. Ad molem immanis equi reſpexit. Virgilius 2. Æn.

Inſtar montis equum divinâ Palladis arte
Ædificant, ſectâq; intexunt abjete coſtas.

Et unius conſilium, &c. Aphthonius ſic habet. καὶ περσῶν ὅλην διέλυσεν δύναμιν διʼ ἑνὸς κυρȣ̃σα βȣλεύματ☉. Rodolphus Agricola pro κυρȣ̃σα videtur legiſſe κύρȣ. Fuit quidem ſapientiſſimus Perſarum rex Cyrus, qui dicere ſolitus, neminem debere principatum ſuſcipere, niſi melior his, in quos acciperet. Is Aſtyage, Medorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Cyrus regnum à Medis ad Perſas trãſtulit, circa 10 Olym. 56.

rum rege, avo materno victo, regnum Perſicum auxerat, non ademerat. Vide Juſtin. lib. 1. Sunt igitur, qui hunc locum referant ad Alexandrum, qui legitur Perſas in fugam convertiſſe. Alii malunt ad Ariſtidem referre: ſub quo duce Perſæ victi, eorumque dux Mardonius Arimneſto Spartiata ſaxo caput ſaucius, ut ab Amphiarai oraculo ſibi prædictum erat, occiditur. ut Plutarchus in vitis refert.

Cyclops.

Cyclops, &c. Dictus ab uno, quem habuit in fronte, oculo; quaſi circularis oculus: de quo apud Virgilium, in tertio Æneidos libro:

Non ſimul expletus dapibus, vinoque ſepultus,
Cervicem inflexam poſuit, jacuitq; per antrum
Immenſum, ſaniem eructans, ac fruſta cruento
Per ſomnum commixta mero. Nos magna precati
Numina, ſortitique vices, unà undique circumfundimur, & telo lumen terebramus acuto,
Ingens, quod torvâ ſolum ſub fronte latebat,
Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis inſtar.

Propertius lib. 4.

Ceßit & Ætnææ Neptunius incola rupis,
Victa Maronæo fœdatus lumina Baccho.

Vide Homerum, Odyſſ. 3.

Fortitudo.

Fortitudo culpanda, &c. Sine Sapientia (inquit) fortitudo non eſt fortitudo; ſed temeritas: propterea quod fortitudo eſt contemtio laboris & periculi cum ratione utilitatis, & compenſatione commodorum: temeritas eſt, conſideratâ dolorum perpeſſione, gladiatoria periculorum ſuſceptio; ut ait Cicero ad Herennium 4.

Temeritas.

EXEM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

EXEMPLA LAUDATIONIS,
& primò laus Demoſthenis.

Qui parentibus obſcuris nati ad decus præclarum virtute propriâ adſcenderunt, non inferiorem laudem merentur, quàm qui nobilitate majorum ſuperbi ſe jactant. Major enim eſt gloria, virtutibus propriis niti, quàm alienis intumeſcere. *Exordium.*

Demoſthenis quidem pater Demoſthenes fuit, vir honeſtus atque probus; ſed plebejus, ab officina gladiatorum *Machæropœus* appellatus, vix ſeculo ſuo notus: ut Valerius inquit. Atqui filius ad ſummum decus evectus, omnibus majoribus ſuis præluxit: *A genere.*

Dis ille adverſis genitus, fatoque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus,
A carbone & forcipibus gladioſque parante
Incude, & luteo Vulcano, ad Rhetora miſit.

Ut ait Juvenalis Satyra decima.

Sortitus fuit Patriam, ubi inventę & excultæ bonæ diſciplinæ. Unde, velut ex equo Trojano, complures viri celeberrimi prodierunt. *A patria. Demoſthenem legem orandi vocat Quint. l. 10. c. 1.*

Majores parum illuſtres habuit; ſed eos ipſos eloquentiâ atque virtute ſuâ nobiliſſimos reddidit, oratorum princeps æſtimatus. *A majoribus.*

Honeſtè fuit educatus, ac bonis diſciplinis inſtitutus, ſub oratore clariſſimo Iſæo, & præceptore Platone; ad bonarum literarum ſtudia inflammatus à Thraſio Eunomo. *Ab educatione.*

Ingenii ſpecimen ſub prima juventâ ſtatim emicuit. Vis in eo dicendi mirabilis *A bonis animi.*

lis & glorioſa Rempub. tutata fuit. Nactus in Repub. materiam uberem, & honeſtam, pro Græcorum libertate adverſus Philippum, & in ea præclarè decertans, confeſtim nomen & gloriam aſſecutus eſt, nec ſolùm ut diſertus, verùm etiam ut fortis vir ſuſpiciebatur, ut admiraretur ipſum Græcia, obſervaret Perſarum Rex, plurimuſque apud Philippum ſermo eſſet, confiterentur adverſarii ſibi adverſus præclarum virum eſſe certamen.

In quem ejus Philippicæ exſtant.

A bonis corporis. Humerorum jactatione quomodo ille emendarit, vide apud Quintil. l. 11. c. 3.

Corporis quidem in eo fuit imbecillitas, quàm ingenio atque doctrinâ compenſavit, atque reſarſit. Etenim commemorato nomine *Demoſthenis*, maxima eloquentiæ conſummatio audientis animo oboriebatur. Lateris quidem firmitate defectus, quas corporis habitus vires negaverat, à labore mutuatus eſt. Qui cùm rerum naturâ præliatus & quidem victor abiit, malignitatem ejus pertinaciſſimo animi robore ſuperando. Itaque alterum Demoſthenem mater, alterum induſtria enixa fuit, ut ait Valerius Maximus.

A bonis fortunæ & à morte. Adverſus tutores ſuos puer adhuc pupillares actiones habuit.

Patrimonium abundans relictum erat: ſed id tutores malè adminiſtraverant. Partem enim ſurripuerant, partem neglexerant. Ipſe tamen ſatis opum ſtudio conſecutus, & iis præſtantiora bona ſecum geſtabat, non numeris, non oculis viſenda, ſed æſtimanda animo: quæ domicilio mentis incluſo, nec mortalium, nec Deorum manibus labefactari queunt; & ut manentibus præſto ſunt, ita fugientes non deſerunt. ut de Bia Valerius ſcribit.

Pro ſalute Reipub. vitam amiſit: unde ejus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ejus mortis diem omnium mœſtiſſimam egerunt, & inter ſacra Cereris jejunarunt mulieres. Populus item Athenienſis, honorem illi reddens, ſtatuam, utque maximus natu ſui generis publicè ſtipendia haberet, decreverunt.

Demoſthenes; ut teſtatur Plutarch. in ejus vita: & Quint. l. 12. c. 6.

ALIVD EXEMPLVM IN *laudem Philippi regis Macedonum.*

Exordium.

Ex Græcorum Regibus, meo judicio, nullus fuit, quem non Philippus Macedonum Rex vel ingenii dexteritate, vel virtutum meritis exſuperarit.

A genere & patriâ.

Patrem habuit Amyntam, ſummæ prudentiæ virum, patriam celeberrimam atque regnum adeptus centum & quinquaginta populorum. Plinius lib. 4.

Ab educatione.

Epaminondâ ſtrenuiſſimo Imperatore, & ſummo philoſopho uſus eſt præceptore (Oroſius, lib. 3. cap. 12.) A quo & bellicis artibus & philoſophiæ præceptis præmunitus ad regnum acceſſit.

A rebus geſtis.

Theſſaliam domuit, Græciam penè totam conſiliis præventam viribus vicit; nec ita bellicis tumultibus præpeditus, & victoriis affectus, ut à liberali Muſâ & ſtudiis humanitatis abeſſet. Quin lepidè comiterque pleraque & fecit & dixit, & egregia ingenii monumenta reliquit. Argumento ſunt Epiſtolæ, munditiæ, venuſtatis & prudentiæ pleniſſimæ; velut illæ quibus Ariſtoteli natum ſibi filium, & ab eodem inſtituendum denunciavit. Quibus omnibus ea, quæ fortaſſe juveniliter patraſſe criminari poſſet, abundè ſatis delevit.

Ab animi bonis. Clementia ſingularis in eo fuit ac benignitas in victos: unde quibuſdam ipſi conſulentibus, ut cum Athenienſibus aſperiùs ageret, reſpondit; illos abſurdè facere, qui homini, cuncta ad gloriam tum agenti tum patienti, ſuaderent, ut gloriæ ſuæ theatrum abjiceret, ſignificans ſeſe hoc agere, non ut Athenas everteret, ſed ut civitati celeberrimæ doctiſſimorum virorum copiâ florenti, ſuas virtutes probaret. Item, Quidam petulantioris linguæ maledicta conjicere ſolebat in Philippum; hunc, amici hortabantur, ut ejiceret in exilium. At ille negavit ſe hoc facturum: demirantibus, quid ita! Ne, inquit, oberrans inter plures malè de me loquatur.

A comparatione. Quod maledicum non egit in crucem, vel clementiæ erat: quod ignovit, vel magnanimitatis: quod contemſit, quod noluit expellere, prudentiæ; plus enim nocuiſſet. Vide Eraſmum 4. Apophthegmatum; Diodorum Siculum, lib. 3.

Epilogus. Quis autem Hannibalem Carthaginenſium ducem, Philippo cenſuerit comparandum? Ille multa quidem geſſit, ſed pleraque perfidiosè ac crudeliter; hic omnia ſapienter, ac cum animi ſummâ moderatione.

Longè plura de tanto Imperatore dicenda eſſent; ſed finem facio contemplans meam dicendi facultatem longè inferiorem eſſe, quàm ut tantis Philippi virtutibus par eſſe poſſit.

ALIUD

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ALIVD EXEMPLVM IN eloquentiæ Encomion.

Cùm, autore Gellio, turpius ſit frigidè laudare, quàm inſectanter vituperare; metuo, ne non encomion eloquentiæ minùs aptum ego dicturus, ingenii magis inopiam proditurus ſim, quàm dignis illam laudibus evecturus. Attamen, ſi libet ejus principium conſiderare; reperiemus eam honeſtiſſimâ productam origine, optimiſque rationibus profectam.

Quæ cùm una ſit de ſummis virtutibus; (ut ait Cicero,) nemini dubium eſſe debet, quin ab illo, qui fons omnium virtutum eſt, & origo, profecta ſit: nempe à Deo Opt. Maximo; cujus (ut ſacra Scriptura meminit,) dona ſunt linguarum genera, omneſque ſapientiarum ac ſcientiarum ſermones; ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia. *A genere. Quint. l.2.c.20. de eloquentiæ autem præſtantiâ, vide apud eundem l. 2.c. 26.*

Cœlitus igitur demiſſa admirabilem in rebus humanis potentiam recipit, & incredibilem efficaciam facultatemque accendendi mentes ad honeſtatem, animos ad gloriam. Afflictos conſolatur, perterritos timore vacuos reddit, ſeditiones compeſcit, feros & agreſtes homines ad humanitatem deducit: Unde poëtæ Orphea & Amphiona finxerunt demulſiſſe feras, & cum arboribus montes traxiſſe; ait enim Horatius: *Ab iis, quas perficit, rebus.*

Agreſtes homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus, & fœdo victu deterruit Orpheus:
Dictus ob id lenire feras, rabidoſque Leones.
Dictus & Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere ſono teſtudinis, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Occupatio. *Hac de re uberrimè apud Quintil. deca. 16. lib. 2.*

Sed (inquis,) eloquentia ſceleſtos pœnis eripit; falſis veritatem expugnat; ſtatus Reip. evertit: ut bono jure Lacedæmonii rhetores videantur expuliſſe.

Redditio.

Eſto! ſed eàdem ratione omnes bonæ artes, omneis magiſtratus, cùm utrinque aliquando proveniant mala, poſſent expelli. item, è medio tolli ignis & aqua, unde ſæpenumerò maxima oriuntur diſpendia: atqui bonæ res malæ non ſunt, ſi bene utamur.

Comparatio.

Quis eloquentiæ prætulerit liberalitatem? hæc paucis poterit prodeſſe; illa ſuas in omnium mortalium ſalutem vires extendit.

Epilogus.

Rerum magnitudine deterritus finem facio: etenim maximis eloquentiæ laudibus vix ullius dicendi facultas reſponderit.

ENCOMIUM MARPURGENSIS Academiæ.

A dicentis officio.

Ingratiſſimus omnium haberi meritò poſſem, ſi concionis hujus hodiernæ autoribus, nempe iis, quibus meipſum debeo, non in præſentiarum morem gererem, in dicendis, quem ſcopum hujus orationis eſſe voluerunt, beneficiorum laudibus, atque ſummis in nos omnes meritis. Rationis omnis expers volatile Ciconiam, novimus, omnes officii mutuam rependere vicem ſolere: ut hinc, ἀντιπελαργεῖν, natum ſit proverbium. Quantò æquius ac Juſtius nos, qui ratione ducimur, gratiam nobis benefacientibus, ſi propter culpam fortunæ iniquioris non parem referre potue-

tuerimus; tamen aliquam ſcribendo ſalutem, bene ſentiendo, atque aſſiduis illos extollendo laudibus, & habere & agere non detrectaverimus? Cùm autem Academia Marpurgenſis, veluti mater omnium noſtra communis benigniſſima, nos tanquam alumnos ſuos, & clariſſima pignora, ſinu blandiore foveat, nos bonis literis inſtituat, nos probatis moribus exornet, nos deniq; maximis honoribus afficiat; quis vel pietatis ullo tangi confirmet illũ affectu, qui rogatus, aut juſſus, parentem tam officioſam pro virili ſuâ nolit, ut ingratitudinis moroſæ filius, ad ſidera ferre? Hęc cùm ipſi vos optimè teneatis meditata, nihil omnino dubitandum erit mihi, quin jam ſilentium pollicentes, vos omnes ornatiſſimi atque iidem integerrimi viri, ac ſtudioſa juventus, me patienter ſitis audituri.

Ab auditorum attentione & argumenti fertilitate.

Injunctum eſt mihi Academiæ noſtræ Marpurgenſis Encomion dicere. Inprimis autem gaudendum, ac lætandum mihi video, partim quòd vos ad audiendum tam avidos contemplor: vos omnes tam attentos, quàm pudens ego; quàm hæſitans ego; quàm tremebundus ego, primùm huc adſcendi: nunc autem veſtro, quo me omnes proſequimini, favore, atque hilaritatis adſpectu, longè redditus alacrior: partim, quòd talis oblata ſit dicendi materia, in qua etiam erudito parum, hoc eſt, mei ſimillimo literaturæ levioris homuncioni, non deeſſe poſſit oratio; ut longe difficilior videatur exitus inventio, quàm principii, nimirum ut non tam copia mihi, quàm modus in dicendo quærendus exſiſtat.

Ab au-ctoribus ac fun-datori-bus Acade-miæ.

Nam ſi protinus ab initio ipſos gymnaſii noſtri celeberrimi auctores ac patronos conſideres, ac perpendas, ſive Deum Opt. Max. cujus cœleſti providentiâ ac divino nutu inſtituuntur, eriguntur, ac gubernantur univerſa, quæ in terris ſunt; ſive illuſtriſſimum noſtrum Heſſorum principem: ſtatim tibi tam inundans verborum ac rerum flumen occurret, ut te magis obrutum copiâ, quàm inopiâ preſſum iri fatearis. Quid? (ut illum ἀνεκφώνητον, ἀνεξερεύνητον, ἀνεξιχνίαστον, qui extra omnem eloquentiæ cœleſtis, nedum terreſtris, aleam eſt poſitus; cujus gloriæ nullum principium, nullus finis exſiſtit, Deum Opt. Maximum prætercam) vel ſola hujus terreni numinis, quo Domino ac fundatore noſtra Academia meritò gaudet, jubilat & exſultat, Principis illuſtriſſimi dotes, tantam dicendi copiam offundunt, ut ſpiritus dicturi citiùs defecerit, quàm increſcentis beneficio rerum orationis curſus.

Ab illu-ſtri prin-cipis Heſſo-rum ge-nere, fa-ctis, atq; virtuti-bus.

Quid enim memorem tot antiquiſſima ſtemmata; tot majorum imagines; tot pacis, tot belli clariſſima facinora, atq; parta tropæa? Quid tantã vitæ integritatem, tantam clementiam, tantam prudentiam, tantam pietatis ac veræ religionis curã? Quid denique innumerabilia alia, quæ om̃nia ac ſingula, tam ſplendida, tam lucida, tam illuſtria ſunt, ut, ſi alienæ claritatis polities ac nitor fuerint adjuncta, plus obſcuritatis ſint allatura, quàm lucis? Ideoque tam fertilia, tam copioſa prædicatu omnia, ut centum linguas, imò centena principum eloquentiæ millia fatigare poſſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Quis enim, ut alia tranſeam omnia; quis (inquam) vel Neſtore, vel ipſo Pericle facundior, eloquentiâ digna ſatis expreſſerit, quanta diſciplinæ militaris arte contuderit horridos Sichingiani terroris inſultus? quanto priſtinum in regni ſtatum animo inſtituerit Ducem VVirtembergenſem? quanto pectore compeſcuerit ſeditioſos ruſticorum tumultus? quanto denique ſpiritu vicerit Duces Brunſvicenſes, patrem & filium? *A disciplina militari.*

Quare digna ſatis laudatu, ſatisglorioſa Marpurgenſis Academia videretur, ſi vel ſolùm tot & tantis fundatoris ſui decoribus & ornamentis conſpicua floreret. Sed, ut univerſitatis noſtræ amplitudo fiat admirabilior; accedunt complures, quos omnes enumerare longum eſſet, natalium claritate, facultatum laureis, ac virtutum meritis præſtantiſſimi patroni, quorum facundia plurimum apud exteras nationes promovit, quorum gravitatis excellentia protexit, dignitatis denique tituli protulerunt & exornaverunt Academiæ noſtræ pomœria. Quibus omnibus robuſtiſſimis, veluti columnis ſuffulta; quibus tutelaribus divis Academia Marpurgenſis undique circummunita, quid ulterius excogitare poterit, quod origini ſuæ & fortunarum primitiis, vel ſplendidius vel excellentius adjicere poſſit? *Ab aliis Academiæ præſidibus, atque Macenatibus.*

Jam ſi tempora, quibus inſtituta fuit, à primo diligenter excuſſeris, invenies profecto Saturni ſeculis non infeliciora, quibus bonæ artes atque virtutes ubique gen- *A temporis opportunitate.*

gentium anteà proculcatæ capita ſua feliciter exſeruerint: quibus homines nullis inquietati bellis, nullis inteſtinis ſeditionibus inſauciati, nullis hæreſibus Anabaptiſticis effaſcinati, nullis denique præliis funeſtati, ſed velut optimis fortunatiſſimi fores pulſantis ævi auſpiciis. Atqui ſi qua tum priſcæ veſtigia fraudis remanere, aut malorum lerna videbatur impendere, ea ſtatim omnia ab Illuſtriſſimo Principe noſtris procul à finibus propulſata fuere.

A quæſitâ loci commoditate.

Quòd ſi locum, ubi Marpurgenſis Univerſitas erecta, perſcrutatus fueris, vix ullum profectò reperies vel amœniorem, vel commodiorem. Ubi Marpurgum, Heſſiæ Metropolis, tot vetuſtis antiquiſſimorum ædificiorum ſtructuris veneranda, prudentiſſimorum incorrupto Senatorum ordine conſpicienda; florentiſſimo ſimul ac honeſtiſſimo rerum privatarum ac publicarum ſtatu nobilitata reſplendet: cujus forum curia ſpecioſiſſima marmoreis quaſi lapidibus exciſa devenuſtat; & aqua fontana, tot fiſtulis ac ſiphunculis jam recenter artificio mirabili factis, emiſſa, & murmure blandiore delectat, & aſpectu pulchriore totum locum exornat.

A contradictione.

Verùm, ut occaſio reprehendendi ſemper eſt obvia, ſi quis calumnietur, ipſam urbem plus æquè fragilibus cinctam eſſe muris; reſponderi poterit, quod olim Ageſilaus ille, Lacedæmoniorum Rex, percontanti, quam ob cauſam Sparta non cingeretur muris, reſponſum voluit, oſtendendo cives armatos, inquiens: Hi ſunt Spartanæ civitatis mœnia: quo ſignificavit, Reſpu-

blicas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

plicas nullis munimentis, nullis vallorum propugnaculis tutiores eſſe quàm civium virtutibus. Marpurgum ergo tutiſſimum eſt, ac firmiſſimum tot ſtudioſorum, tot fortiſſimorum civium virtutibus: nam lapideo quod operi deeſt, id animorum robur, ac præſtantia compenſant: & quod hominum artificiis, id natura loci tot præruptis undique montibus reſarcit commodiſſimè circumſepiendo: ubi celeberrimus iſte fluvius Lanus infractum orientali lateri dorſum accommodat.

Qui aliàs etiam, quaſi Nilus fecundans omnia, plurima delicatiſſimorum genera piſcium educat, atque producit: Cujus item tanta potentia medica celebratur, ut cum multis nominum minimè vulgarium Thermis contendere poſſit. Etenim pſoram ac impetigines omnes, quibus communiter ſtudioſi divexantur, præſentiſſimè ſanat: ut, nemo tantâ ſcabie laborans huc veniat, qui non ſemel atque iterum lotus, ociſſimè curetur. Hinc complures audias, qui quem cutis glabellæ nitorem aſſiduis alibi lavacris experiri non potuerint, cum ſeſe fateantur hîc vel citra negotium aſſecutos, ſolius beneficio Lani, maximè peculiarem pratorum alvei Marpurgenſis virtutem haurientis. *Ab aquarum ſalubritate, & piſcium copiâ.*

Ubi, præter jam dicta, tot amœni proſpectus, tot hortorum decora, tot agrorum lumina; ut illud, Nullus in orbe ſinus Marpurgo, non Baïis præ lucet amœnis, dubio procul ſcriptum reliquiſſet Horatius, ſi modò cognitum habuiſſet, & verſus non reluctatus; equidem, *A loci amœnitate, & ubertate.*

Aureus hic annus biferique roſaria Pæſti,
Hic propius ductum credas frondere Tarentum

Hic denique Muſis omnibus gratiſſimus locus, ubi rerum omnium uberrimus proventus: ut non ſolum innumera civium ac ſtudioſorum multitudo victum acquirere facillimè poſſit; ſed etiam fertilitas nativa miſerrimæ locorum exterorum ſterilitati ſuppetias ferendo, non parvas alienarum civitatum ſitarchias expleat, Reſpublicas alat, ſuſtentet, lætificet.

A cœli clementiâ. Ubi denique maxima aëris ſalubritas, ut ipſa peſtis, aut acutus alius (nam quæ de pleureſi modò feruntur, puerilia ſunt) morbus nunquam, niſi fortaſſe (quod tamen rariſſimum) decennio toto elapſo, graſſetur. Cujus rei cauſa poterit evidens eſſe, vel tam placida cœli temperies, vel tam ſereni totius machinæ cœleſtis adſpectus, quibus Marpurgenſem, ut omnium ſibi dilectiſſimam, æternus ille pater, ſingulari quadam clementiâ commotus, proſperare dignatus eſt civitatē. Quę non ſolaribus nimium æſtibus ſubjecta jacet, nec frigoribus nimium Borealibus propinqua, ſed temperatiore ſub climate conſtituta.

Ab aëris horridioris commoditate. Veruntamen, ſi tempeſtuoſior aliquando ac immitior aër (ut omnium rerum eſt viciſſitudo) videtur ingruere; longè plus utilitatis ille ſemper, quàm incommodi, ſolet importare. Sic enim ad omnes fortunæ truculentioris impreſſiones aſſueſiunt: ſic ad morbos ferendos; ſic ad duriſſimos labores perferendos, exercentur, ac educantur corpora.

Porrò, ſi quiſpiam conqueratur, regionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

nem iſtam montoſam, aſperam ac lapidi- *A clivoſæ regionis utilitate.*
bus confragoſam inhorreſcere; hic mihi
ſapiens Darii majoris factum animo præ-
enti revolvat. Ille populum ſuum, regio-
nis ſcabritiem & aſperitatem campeſtri ac
molliore tractu commutare cupientem,
minimè permiſit: affirmans hominum ha-
bitus ut ſemina ac plantas, ad regionis na-
turam immutari, ſentiendo ſe malle du-
ros homines, & laboribus accommodos,
quàm molles, quàm ignavos, quàm effe-
minatos; quales regio mollior generare
ſolet. Quòd ſi diligenter animo collectum
diſcuſſerit, nullam in orbe ditionem fore
confitebitur, quam cum ſua permutare
debeat illuſtriſſimus Heſſorum Princeps,
innumera virorum millia poſſidens, qui
tempore pacis bona ſtudia ac virtutes ex-
colere noverunt: bellis autem imminen-
tibus, qui labores perpeti; qui maximum
exercitum ducere; qui ſumma pericula
ſubire; qui fortiter arma tractare; qui
munitiſſimas urbes evertere; qui denique
præcelſas arces demoliri poſſunt. Quare
Pœnorum accerrimus dux Annibal, in Ita-
liam ab initio per Alpes, per tot frigora ac
nives irrupturus, maximis olim ſtipendiis
coëmiſſet tales virorum manus, quales
producit Marpurgum; ubi corpora vege-
ta, robuſta, præſtantiaque proveniunt, ac
procera grandeſcunt.

Sed ne proverbium, ἄνους ὁ μακρὸς, *Ab ingenioris dexteritate.*
id eſt, amens qui longus eſt, in eoſdem
quadret; accedit acutior mentis, & inge-
niorum ſagaciſſima perſpicacitas. Non e-
nim Marpurgenſi multum averſus equos

Sol

Sol jungit ab urbe. Quæ nec,ut aliæ quædam,in vallibus profundis, in locis cavernoſis,in lacunis, atque ſpeluncis paluſtribus eſt condita ; ubi perpetuo fœtore graviter olentes nebulæ, ubi putres exhalationes , ubi peſtiferæ Memphites viroſa craſſitie corrumpunt aërem ; deinde mentium humanarum acies hebetant, & Saturnias quaſi lemas offundentes, ingeniorum vires obnubilant : ubi ferarum latibula,luporum ac urſorum ſpelæa;ubi horrenda denique ſerpentum ac draconum antra belluinam ad naturam animos transformant humanos : ſed potiùs , ut nobiliſſima Regina Marpurgenſis civitas, bonarum artium omnium receptaculum, puriorem,eminentiorem , & ingeniis bonis aptiorem cœli partem elegit,& ita ſollertem ſeſe compoſuit , ut proximè ad figuram hominis, ac virtutis ſimulacrum, accedere videatur.

Ab urbis figurâ, vel habitu. Enimverò quemadmodum à Deo Opt. Max videmus hominem effictum erectâ facie rigidum , ut ſcilicet ea ſpeculetur, unde ejus origo eſt , nempe cœleſtia ; reliquum autem univerſum animantium genus pronum,& ad terram verſum:quod etiam Ovidius innuit,dicens :

Metam.1.

Pronaque cùm ſpectent animalia cætera terram;
Os homini ſublime dedit, cœlumque videre
Iuſſit,& erectos ad ſidera tollere vultus.

Sic clariſſimum , ubi noſtræ Academiæ pulcherrima ſedes eſt , Marpurgum , non alter atque homo princeps , caput erectiſſimum ac eminentiſſimum ſuis turribus,

bus, ut diademate regio coronatum habet: nempe quam admiramini toties ἀκρόπολιν, arcem iſtam, quæ candidam frontem ſuam veluti inter nubila condit: cujus collum monili baccato ſuis velut unionibus irradians prominet, illinc nitidis clariſſimi domini Cancellarii Joannis Ficini palatiis; hinc illuſtriſſimi Principis ſapientiæ domicilio, quod βουλευτήριον aut δικαστήριον appellamus, exornatum. Corpus eſt tot membris & articulis, id eſt, domibus ac palatiis inſigne, quicquid intra civitatis Marpurgenſis mœnia ſitum eſſe novimus. Pectus, eſt ipſum templum. Curia iſta, ut alimentorum diſpenſatrix, eſt ſtomachus. Utrumque collegium, Pomœrii, & (ubi jam hæc dicimus) Lani, ſunt præcordia. Duo vici, alter, quem vulgo den Grien; alter, quem Bulgenſtein appellant, femora ſunt aquis proxima: quod circum eas corporis partes crebris lotionibus indigeant, ideóque mediaſtinis aſſignati. Brachiorum alterum, nempe dextrum, eſt iſta platea, quam vernaculâ linguâ den Stein-weg vocitant: Siniſtrum, quod ſuburbium, Weidenhauſen. Pedes autem inſtar fortiſſimi bovis (juxta proverbium) altius in terræ viſcera defixit. Sic diſperſis veluti manibus, & commodiſſimo ſuæ vaſtitatis immobilioris anfractu, ſtudioſos omnes, quaſi gremio ſinuoſo, ut benigniſſimo, ſic tutiſſimo complectitur, & exoſculatur.

Ameritorum compenſatione,

Cæterùm, ut honeſtate conſpicuos peculiari quadam humanitate, quæ ſua eſt benignitatis excellentia, proſequitur: ſic

in

ſtudioq; juſtitiæ. in dyſcolos ac nebulones omneis meritam ac juſtam (ut æquum eſt) ſeveritatem exercet; ut ſuis flagitia, ſuis ipſam virtutem præmiis condecoratum iri cognoſcas. Etenim cum alterum brachium nempe dextrum, id eſt, platea der Steinwäg/ jucundior quidem, ſed aſcenſu difficilior videatur: non immeritò virtutis illi dextro calli poterit comparari, quo ad virtutis & honorum præmia traducuntur homines. Contra, cùm Weidenhauſen oſtendet viam latam, decliviorem, & facie tenus molliorem, ſed ubi progreſſus fueris, ſatis lutoſam, ac etiam calamitoſam, ubi Lictores & Carnifices habitant, ſceleratorum calli nobis devitando poterit aſſimilari, juxta illud:

Hæc via virtutis (nimirum der Stein-wäg) *dextrum petit ardua callem,*
Difficilemq; aditũ primùm ſpectantibus offert:
Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo.
Molle oſtentat iter via plana; (Weidenhauſen) *ſed ultima meta*
Præcipitat captos, volvitque per ardua ſaxa.

Intellige cruces, ac tormenta. Cujus Virgiliani carminis, quaſi dilucidam paraphraſin cernis, ſi Marpurgum ipſum penitus adſpexeris. *A liberalitate domini Commendatoris ædium Teutonicorum.* Nonne metam callis dextri & requiem vides, Germanicam iſtam domum: ubi præſtantiſſimus Dominus Commendator, vir ut nobilitate clarus; ſic omni bonitate præditus, omnes literarum meliorum ac virtutis cultores, itineris difficultate, ac ſtudiorum aſſiduitate ſubinde defatigatos, curiſque confectos, comiter excipere, ac generoſiſſimo vino,

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

——— *quod cum ſpe divite manet (ſtret,*
n venas animumque tuum, quod verba mini-
eficere, & curas diluere ſemper eſt aſſue-
tus?

Quoties ad cœnas Academiæ noſtræ fautores ille vocans, velut accepturos virtutis præmia, refrigeravit, & non ſemel ita bonæ fortunæ calicibus exhilarans obruit, ut neque mentes illorum, neque pedes officio ſuo ſatis functa conſpexerimus: Quoties ad prandia Muſarum antiſtites ſtudendo defeſſos, & laboribus exhauſtos, veluti literarum fructum percepturos, invitans, humaniſſimè tractavit, & ferculis recreavit opiparis? Et ne longiùs exempla petantur: quoties ille M. Caſparum jam Academiæ noſtræ Decanum digniſſimum tot piſcibus delicatioribus, utpote carpionibus ac lupis, exornavit, atque tot aliis lautitiis labore publico & domeſtico delaſſatum refecit; ut vel ille ſolus ſatis abundè teſtari poſſit, ædes Teutonicas eſſe dextri apud Marpurgum callis, æmuli virtutis, metam, & requiem inibi placidiſſimam? Quo admoneri poſſumus: Radices literarum (ut Iſocrates ait,) amaras eſſe; fructus verò dulciores: callem virtutis aſcenſu difficiliorem; ſed metam omnium jucundiſſimam. Atqui te non moveat, quòd hic illius terminus & apex ſummo vertice non pendeat, ſed magis ad locum inferiorem receſſerit: id enim myſterio non caret, quo ſapientiſſimus ille (quicunque fuit primus architectus) admonere voluit; eam virtutis naturam eſſe, ut elata nunquam ſuperbiat, nec ſummo faſtu, quod habet pulcherri-

cherrimum, vulgò profanis oculis oſten-
tet, ſed potiùs theſaurum, ceu vili cortic-
diſſimulans, quod habet eximium, intimi-
penetralibus recondat & occultet. Hin-
eſt, quòd Elizabethica domus, faſtigio ſub-
limitatis poſthabito, locum humiliorem
præoccupando, ſectantibus virtutem ma-
luerit in occulto munera digna conferre
quàm in excelſo loco gloriam ſortiri.

Ab alterius literæ Pythagoricæ callis explicatione.

Sed ad alteram virtutis viam redeunti,
Weidenhauſen illud ſeſe offert, quod,
quàm miſerabilis, quàm flebilis vitæ ſce-
leratæ ſit exitus, luculenter oſtendit, ubi

εἰς κυνόσαργες, εἰς μακαρείαν, καὶ εἰς κό-
ρακα.

Ubi ipſiſſimum fuſtuarium, ac teterri-
ma tot morticiniorum porcorum ac cada-
verum vorago atque barathrum; ubi fa-
mes, & atris volitans infamia pennis; ubi
ſera pœnitentia; ubi damnatorum gemi-
tus & ejulationes ſæpius audiuntur, ubi
tortorum ferocia; ubi carnificum crudeli-
tas jam ſontes virgis cædit, jam cauterio,
vel candenti ferro buccas facinoroſorum
perforat, jam ſicariorum membra rotis di-
ſtringit ac contundit. Jam furti reos in
crucem tollit; jam latrocinii, aliorumque
criminum convictos, alio atque alio mor-
tis genere dilaniat, atque immaniter ob-
truncat.

Ab epilogo dictorum.

Ergo ex his omnibus, ornatiſſimi viri,
& ſtudioſa juventus, opinor, intelligitis,
quanto conſilio, quantis rationibus addu-
ctus Illuſtriſſimus Princeps noſter, volue-
rit apud Marpurgenſes Academiam erigi
atque fundari: quòd inibi vicus penè o-
mnis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

nnis, omnis angiportus, omnis platea, ſtudioſos homines virtutis admonere; turpiſſimos autem nebulones, à vitiorum ac ſcelerum maleficiis deterrere poſſit. Hæc de patronis, origine, & loco Marpurgenſis Academiæ.

Nunc ad ea digrediar, quorum utilitate provecta cum omnibus ferè Germaniæ totius Academiis certare poſſit. Quænam igitur hodie nobis univerſitas uſpiam proferri poterit, ubi tanto labore, ac fidelitate, genus omne ſtudiorum tradatur; ubi puriſſima majore cum fructu Theologia doceatur; ubi facultas Medica, ubi jurisprudentia ferventiore cultu tractentur: & ſic omnia, ut nihil prorſus in linguarum nobiliſſimarum cognitione; nihil in omnibus, niſi unam (cujus me vel invitum profeſſorem eſſe voluiſtis) excipiendam putetis Rhetoricam; nihil (inquam) in omnibus artibus bonis, & optimis diſciplinis, deſiderari poſſit. *Ab uberrimo ſtudioſorum, bonarum que diſciplinarum proventu.*

Ubi tot & tanti profeſſores, tot novi, tot veteres doctores effulgeant gravitate, doctrinâ, ac vitæ ſanctimoniâ, non ſolùm apud noſtrates, ſed magis apud exteros nobilitati: atque adeò, quotquot hic videas, quotquot intuearis, tot Homeros, tot Ariſtoteles, tot Apollines, tot denique numina quædam te juraveris videre. De ſingulis jam nominatim diſſerere, & illorum prohibet modeſtia, & temporis opportunitas non concedit: ſed ut generatim & modeſtè dicam, puriſſima vaſa ſunt, & habitacula, in quibus omnia ſtudiorum optimorum genera vigeant, regnent, ac triumphent, *Ab optimorum præceptorum, atq; doctiſſimorum celeberrimâ turbâ.*

phent, à Deo optimo Maximo clemen
erogata. Quare ſi jam Apollonius ille viv
ret, non opus haberet Caucaſum labori
ſiſſimè pertranſire; nec Scythas, Maſſag
tas, nec Albanos, ditiſſima Indię regna, ta
tis cum periculis, bonorũ literarum grati
denuo penetrare. Item ſi Pythagoras, ſi Pl
to, ſi Architas ille Tarentinus, in viroru
adhuc contuberniis agerent; non haber
neceſſe Perſas, Lacedęmona, Cretas, Ægy
ptum, tot deniq; regiones alias, ſtudioru
causâ peragrare: cũ omnia Marpurgi quàn
plenâ manu habere, & multo minore tem
poris ac rerum jacturâ conſequi poſſent.

A diſcipulorum copiâ, ſtudiis & officiis. Quo fit, ut numeroſiſſima ſemper diſcipulorum turba adſit: quorum indies tantam diligentiam experimur, ut nec Cleanthis, nec Ariſtophanis, quorum utriuſque pertinaciſſima fecit proverbio locum vigilantia, major unquam exſtiterit. Unde non opus præceptoribus ultro currere, ut doceant, aut mane ad fores ſedere, & operiri (ut Gellii verbis utar) propè ad meridiem, donec diſcipuli nocturnum omne vinum edormiant: ſed potiùs & literarum & præceptorum adoleſcentes amantiſſimi, quicquid officiorum jura præſcripſerint, ſuâ ſponte faciunt; ut ſubdere ſtimulos nunquam neceſſe ſit, ſed magis (quod de ſuo Theopompo Socrates inquit) adhibere frena.

Ergo quęnam exotica, tanto ſuperbiens Academia faſtu, ſuas jactare ſolùm, ac præferre; noſtræ autem Academiæ dotes audeat levare, ac contemnere? cùm prædivite lectionum optimarum copia Profeſ-

ſorum

ſorum electiſſimorum numero, ſtudioſorum diligentiâ noſtram aut ſuperiorem, aut omnino parem eſſe, Judicis æquioris ſententia conſtiterit.

Quid? quod apud nonnulla gymnaſia malorum conſuetudine juventutem corrumpi, aut indulgentiâ omnia diſperdi; bona item ſtudia, ac diſcipulorum numerum indies evaneſcentem, decreſcere percipiamus, & exercitia ſcholaſtica aut vulgo nimium frigeſcere, aut omnino ceſſare? Tempora denique, quibus nihil eſt carius, nil precioſius, aut nugis perdiſcendis, aut inhoneſtis rebus patrandis inſumi turpiter: ut inde fieri conſideremus, paſſim diſcipulorum greges, quaſi pecus montanum, agreſtibus moribus horrentes, aut diſpalari vagabundos, aut pergræcari furibundos, aut in omnium ſcelerum volutabris ætatem exigere non pudibundos: atque adeò ut longè rudiores, ac nequiores etiam, plerunque in patriam revertantur, quàm inde fuerint egreſſi. Quarum rerum portenta hîc penitùs nulla conſpici, noſtra bono jure, poterit Academia gloriari.

Nam cùm à converſantibus, auctore Seneca, mores ſumantur, non præceptores hîc otioſi degunt, quorum veterno diſcipuli perdantur; non ebrioſi, unde peſſimum convictores exemplum bibendi trahant; non blaſphemi, qui viroſam pravitatem in proximos transferant; non impudici, qui pueros emolliant, atque effeminent: Nulla deniq; improborum commercia, quorum contagio ſerpat in cohabi-

A Magiſtrorum honeſtoriũ piorumque conſuetudine, atque commercio.

 tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tantes, ſed adſunt duces optimi prorſus qui bonos (juxta proverbium) comites reddunt: hoc eſt, ad manus habentur omnium candidiſſimi Magiſtri, qui in ſuos mores incorruptos trahunt ac transformant diſcipulorum gregem. Quorum magna ſatis (licet non tam numeri quàm ipſius honeſtatis hîc habeatur ratio) ſtudioſorum corona præſens non minuitur, ſed bonis avibus indies augetur.

A ſtudiorum præmiis. Et tantus qui bonas (ut ajunt,) artes alit, honor optimarum literarum cultoribus hîc defertur, ut in ſpectaculis (ubi ſtatuarum & imaginum ſculpturis & picturis homines immortalibus Diis æquiparabantur) Olympicis victoribus nunquam major exhibita fuerit gloria. Exemplo fuit proxima celeberrima novorum doctorum feſtivitas: exemplo tot magiſtrorum novorum ſollemnitas; quos ornatiſſimis, ut eorum ſtudia ac virtutes meruerunt, inſigniis officioſiſſimè, noſtra (ut vidiſtis,) omnes condecoravit Academia.

A ſcholaſticorum exercitiorum aſſiduitate. Adde quod tantâ & diligentiâ & induſtriâ ſtudioſi omnes hîc in officio contineantur, tantis conatibus exerceantur indies, ut majoribus non poſſint. Nullus enim eſt dies, in quo linea non ducatur: nulla ſeptimana, in qua non aut publicè diſputetur, aut declametur: atque adeò,

Ut ſchola noſtra Lani, convulſaque marmora clament,
Semper & aſſiduâ diruptæ voce columnæ.

Miſſam facio frequentiſſimi, quo nullum

um liberaliùs erectum, nullum accuratius adminiſtratur, pædagogii diſciplinam. Miſſa facio tot ſaluberrima veræ pietatis ſtudia, quæ cùm alibi aut omninò ſqualida jacent, aut penitùs è medio tollantur, hîc non ſolum ferventer excoluntur, ſed etiam adamata in pretio habentur maximo. Unde fit, ut eruditionem multò, longéque melius noſtram juventutem moratam ad ſuos redire percipiamus, cum laude & gloriâ Marpurgenſis Academiæ ſummâ.

Neque id mirum, cùm hîc ſanis doctrinis & honeſtate colluceant omnia, nulla penitùs nequitiarum illectamenta ſurrepant; ſed ubique ſit probiſſima (ut dixi) ſocietas & conſortia ſancta: quæ indiſſolubile religionis Chriſtianæ vinculum ſolidis adeò atque adamantinis conſtrinxit retinaculis, ut nullâ ratione dirumpi queant. *Ab incorrupta vivendi ratione.*

Quare vanitatis illos pudeat, qui diſſidere, ac mutuis odiis conflagrare ſcholam noſtram, calumniati ſunt centonum ſartores; cùm nuſquam conjunctiùs, nuſquam denique amiciùs vivi queat, quàm in gymnaſio noſtro: quod non ex moroſis cerdonibus, aut Lycambeâ ſectâ conflatum, ſed optimis virorum eruditiſſimorum ordinibus ſelectum conſiſtit; quos bonarum literarum artes humanos fecerunt; quos Philoſophia plus quàm homines reddidit; quos Medica facultas officioſos informavit; quos Juriſprudentia civiles effecit; quos denique ſacra Theologia divinos effinxit, concordi ſtudiorum *Ab amolitione calumniæ.*

omnium harmoniâ, virtutumque unione conglutinatos.

A frugali victu, atque temperantiâ.

Quibus omnibus non incommodum adjecero, frugaliſſimam (ut hinc Germaniæ gravitatem ac temperantiam agnoſcas) ſtudioſorum diætam. Nuſquam enim Sybariticus ille, ne & calamitas ejuſdem comitetur luxus, & inſani conviviorum apparatus, qui ſunt ipſiſſimæ ſtudioſorum peſtes, prædominantur. Nam ut edulia præteream, quæ munda quidem ac ſimplicia in ſtudioſorum hoſpitiis apponuntur, non ambitioſa, non luxurioſa, ſed interdum ejuſmodi, quæ apud nonnullas ſcholas ventri deditas, Squalidus in magna (ut cum Juvenale dicam) faſtidiret compede foſſor. Qui meminit calidæ, ſapiat quid vulva popinæ: ut fercula (inquam,) magis ſalubria quàm artificioſa aut luxurioſa tranſeam, *Iuncker* propter excellentiam appellatione nobilitatis ſic vocitatæ, ſtudioſis ut bibitu jucundiſſimæ, ita ſaluberrimæ potionis crebrior uſus adhiberi ſolet, vini ratio: quod in illo caſtitas & ſobrietas; in hoc impudicitia & ebrietas regnent. Unde D. Paulus, *Ne*, inquit, *inebriemini vino, in quo luxus eſt.*

A vini temperamento.

Ergo vinum, quod clavo (juxta proverbium) caret, ubi paulò largior interdum uſus adminiſtratur, non merum infundi ſolet, quòd optimam hominis partem, hoc eſt, rationem debilitet atque enervet; ſed prorſus innoxium, nempe aquâ infuſâ temperatum: ſic longè mellius redditum, & humanam ad naturam maximè appo-

ppoſitum. Quo præclaro beneficio qui præcellunt apud nos œnopolæ, hoc eſt, qui aquis diluere egregiè vina callent, ad ſummos & honores & opes jure optimo provehuntur. Sed hoc ipſum adhuc ignorare noſtrum D. Præpoſitum ægerrimè ferens doleo, cùm una iſta faciat inſcitia, quo miſer & inhonorus pauperiorem apud nos vitam ſeſe degere conqueratur. Indignam quidem, ſed promeritam tamen ignorantiæ pœnam auferens, qui locupletior evaſurus, ſi tam utilem, tam probatam, tam inſignem illius Staphili Syrrheni filii diſciplinam, ut alii, conſecutus eſſet. Hic (auctore Plinio) cùm rudis ac ſimplex olim vetuſtas meracius non ſine plurima noxa biberet, vinum aqua miſcere, & Bacchum temulentum Deum Nymphis Deabus ſobriis temperare docuit: ut ſic manſuefactus ac domitus ille Cornutus pater, fieret moderatior, manſuetior, multóque ſapientiſſimorum teſtimoniis ſalubrior. Et quid aliud innuit fabula de Baccho, qui fulmine conflagrans, in Nympharum aquas fingitur injectus; niſi vini ardorem, vitales juvenilium ingeniorum ſuccos exurentem, ſobrio elemento reſtinguendum eſſe? Quod etiam illud epigramma Meleagri teſtatur ac comprobat, ſic dicens:

Αἱ Νύμφαι τὸν βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλαθ' ὁ κοῦρος,
Νίψαν ὑπὲξ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος, εἰ δέ νυν ἄργης

Μίσγεαδ' δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

Id eſt.

Bacchus ut è flammis puer exſiliiſſet in undas,
Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere.
Hinc junctus Nymphis eſt Bacchus gratus: at ignem
Ardentem capies, hunc niſi miſcueris.

Sed quorſum iſte verborum excurſus tendit, inquies? nempe ut oſtendam, hinc eſſe, quod neminem apud nos ſtudioſum cupidineis facibus incendi: hinc eſſe, quod neminem æſtu venereo captum, aut laqueis irretitum ab honeſtis artibus turpiter abduci, & veluti bovem ad lanienam rapi comperiamus: hinc eſſe, quod nulla Circe referatur imminere, quæ veneficiis adoleſcentes in beſtias convertat: id eſt, nulla præſtigiatrix voluptas, quæ ſuis affectuum illecebris illos dementans, ad pudicitiæ naufragia perpetranda blandiatur, aut libidinum venenis adeò pervertat, ut in brutorum transformati naturam, præter hominis vocabulum, nihil hominis habeant. Sed contra multi Ulyſſes, fortes videlicet ac conſtantes hîc viri præſto ſunt, qui jam longâ rerum experientiâ ſapientum habitus ſibi induerunt, majeſtate venerandâ perſpicui, quibus imbecillior ætas innitatur, quorum exemplis informata diſcat Sirenum voces dulcedine mellita venenum inſpirantes averſari, ab omnibus ſpurcarum cupiditatum alimentis alieniſſima.

Aſtu. His igitur rebus omnibus evecta juven-

ven-

ventus noſtra, & eruditionis & bonorum morum pulcherrima proferens ubique ſpecimina, quid Deo Opt. Max. quid parentibus, quid Magiſtratui debeat, intelligit, & expedire gaudet: unde laudatiſſima civilitatis ac omnis honeſtatis obſervantia promanat; ut animorum integritati & externum corporis habitum congruere, & nuſquam mentis apicem à rationis amuſſi delirare videamus: tantum abeſt, ut cum aliarum quarundam Academiarum ceſſatoribus, noſtri adoleſcentes peſſimè vivant, & pulcherrimum immortalis Dei munus, utpote tempus, inhoneſtis rebus vecorditer inſumant: ſed potiùs, quò charius, quò precioſius eſt illud, tantò diligentiùs ab illis aſſervatur; tantóque circumſpectius impenditur, ne ſine bonis frugibus effluat. Dii faciant, ut in noſtris diſcipulis exteri, ſic rerum ſuarum ſatagentes, reſipiſcant, ac ratione ſimili revolvant, amiſſas opes aliunde reſarciri poſſe; temporis irreparabilem jacturam non poſſe: de illis nequiter impenſis fortaſſe rationem parentibus ſeſe reddituros; de horis autem turpiter exactis Deo omnipotenti. Quod ex æquo ſi fieret, nemini dubium foret, quin multo fertiliore plantaria ſtudiorum proventu accreſcentia, res humanas, jam ubique gentium afflictas reſtauratura, atque properatura eſſent, cum fortunatiſſimo diſciplinarum omnium ſucceſſu, qualem apud nos (invidia dictis abſit) emergere videmus indies. Argumento ſunt optimi optimarum arborum fructus, nempe ſanctiſſi-

diorum fructu.

ctiſſima vitæ inſtituta, modeſtè, juſtè piéque viventium tum univerſorum, tum ſingulorum; atque adeò, ut nihil in factis, nedum dictis, audiatur, quòd vel ipſe Momus reprehendere poſſit. Quare cùm utrumque, hoc eſt, non modò facta, ſed etiam voces petulantiores olim Romani vindicaſſe legantur, ut nobili etiam feminæ Appii Cæci filiæ, paulò leniùs & inconſideratiùs locutæ, C. Fundanius & Tiberius Sempronius mulctam dixerint æris viginti quinque millia: nihil profectò in Academia noſtra reperiri confirmaverim, in quo priſca illa ſeveritas, ac rigor animadvertere poſſent; cùm omnis non modò perperam vivendi licentia, ſed etiam inconſulta loquendi temeritas videatur excluſa, ut omnium cordibus illud Heſiodi credatur inſculptum:

Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄ-
ριστος
Φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰού-
σης:

Optimus eſt homini lingua theſaurus, & ingens
Gratia, quæ parcis menſurat ſingula verbis.

Unde contingere cernimus, Viri ornatiſſimi, quod ubique gentium Academia noſtra non immeritò plurimùm celebretur. Hinc etiam multi non obſcuri ac tenues, ſed opulentiſſimi aliarum urbium cives ac Satrapæ, liberos ſuos huc, ad omniũ veluti bonarum literarum, ac virtutis mercatu-

caturam, certatim aſſiduò tranſmittunt, perſpectum habentes, quantum utilitatis ac gloriæ è ſtudiis Academiæ noſtræ profluat.

Ab uberrimo doctorum proventu.

Nec illi falluntur, cùm vel cæco appareat, plurimos hinc prodire, & velut ex equo Trojano turmatim emergere, qui facundè concionentur in templis; qui ſapienti eloquentiâ moderentur Senatum; qui prudentiſſimè jura dicant; qui cum laude publicis de rebus legationes obeant; qui denique quavis in re & judicio valeant & eruditione.

A contradictione.

Cæterùm, ſi quiſquam Zoilus objiciat, nonnullos aliquando à literario noſtro ad ſodalitium neſcio quod exoticum deficere diſcipulos: huic commodum reſponderi poterit illud Ageſilai, cui interroganti; quî fieret, ut ab aliis ſectis deficerent ad Epicureos; ab Epicureis nulli deficerent ad alios? ſollerter occurrit, inquiens: Quoniam ex viris Galli fiunt; ex Gallis viri nequaquam. Gallos diſciplinarum ac virtutis oſores & voluptatum mancipia vocans. Apud nos igitur permanentes viri ſunt, qui ſtudioſorum ac virtutis amore jam ſudare, jam algere non gravantur; imò paulò durius etiam exerceri non moleſtè ferunt. Deſciſcentes autem Galli fiunt, aliò concedentes ſolùm, ut ſint à labore ac libidinem procliviores; ut apud ſponſos Penelopes, nebulones, Alcinooſque multò liberius ventri ancillentur, diſciplinarum bonarum excutiendo jugum, inſerviant abdomini ad nullam ingenii bonam frugem per-

perventuri, cœlum duntaxat, non animum mutari, etiam ſi trans mare currant.

A meliorum diſcipulorum virtute.

Verùm quantò turpior horum eſt defectio, qui ut liberiùs, imò licentiùs alibi ætatem exigant, hinc & ingrati & perverſi diſcedunt: tanto major illorum eſt gloria, quos longè doctiores & honeſtiores, vel hîc præſentes habemus; vel hinc conſultò dimittimus, Academiæ Marpurgenſis Encomion per totum terrarum orbem decantaturos. Ergo quis noſtram ſatis commendare poterit Academiam? quam velut è locupletiſſimo cunctarum laudum penuario, longè uberiora dicendi argumēta ſuggerere videtis, quàm ut humanæ vocis organa ſufficiant eloqui. Artemiſia quondam (referente Gellio) dicendis mariti Mauſoli Regis Cariæ laudibus, agona fertur inſtituiſſe, atque præmia pecuniæ poſuiſſe, aliarumque rerum ampliſſima. Ad quas laudes decantandas veniſſe dicuntur viri nobiles, ingenio atque linguâ præſtabili Theopompus, Naucrates, Theodectes: in quo certamine viciſſe Theopompum judicatum eſt. Atqui de laudibus Academiæ noſtrę certaturos, non tam facilis partu victoria ſequeretur, ſub judicibus lite, ac victorię palmâ ſemper invictâ remanente. Illic Mauſolus nullis, aut omnino paucis rebus præclaris famoſus, ſed delicatulæ duntaxat uxorculæ plus æquo dilectus, certandi materiam, & eam valde jejunam, præbebat: hîc autem Academia celeberrima, tot rerum graviſſimarum argumentis exuberans, tantos ἀγαθῶν (ut Græco pro-

ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

verbio dicam) σώρυς μυρμηκίας, Δάθυς ἢ θιάσυς offundit, ut omnes eloquentiâ potentes non ſolùm delaſſare, ſed ad nihilum etiam redigere poſſit. Hîc enim ipſiſſimum eſt omnium Muſarum domicilium: quarum vel minimarum laudes ſingulatim promulgandæ, maximos omnes eloquentiæ buccinatores obtunderent. O ter felicem igitur Academiam Marpurgenſem: quæ, quoniam amœnitate præfulges, omnium rerum ubertate præponderas, dignitate præcellis, meritò dicata es omnibus, quæ otio gaudent, honoribus, aluntur bonis Muſis: quæ tot propriis tuis dotibus perlucida, ad tanta honoris faſtigia conſcendiſti: quæ tot Mæcenatum tuorum virtutibus illuſtrata, ac patrociniis circumvallata, propediem ad altiſſimos amplitudinis tuæ perfectiſſimæ gradus progreſſura, cum tot Heroës & Atlantes fortiſſimi, ut clariſſimam humeris ſuis fulciant atque ſuſtentent, nunquam humi proſtraturi, ſed potiùs inter ſidera feliciter collocaturi.

Habetis jam, Viri ornatiſſimi, quæ in præſentiarum de Academiæ noſtræ laudibus dicere conſtitui. Longè plura ex tanta argumenti fertilitate veniebant in mentem dicenda; ſed malui brevior haberi, quàm prolixâ nimis oratione veſtram audiendi patientiam offendere. Et ineptum planè videri potuiſſet, ſi præſumſiſſem verbis exprimere omnes illius Academiæ laudes, quæ tantis Principis illuſtriſſimi virtutibus, quæ tot celeberrimis patronorum tantorum titulis, quæ tot profeſſo-

rum dotibus, quæ denique tot ſtudioſorum decoribus illuſtrata, toties orbis terrarum oculos in ſe converterit. Vos igitur omnium diſciplinarum generibus inſtructiſſimi Viri, Academiam noſtram excolite, &, quam eſtis ſortiti, (ut ſedulò facitis) Spartam exornate: Vos ſtudioſa juventus, qui ſoletis, honore merito proceres & magnates Academicos aſſiduo proſequimini; & vos ita gerite, ut bonis literis & probatis moribus diligenter ſtuduiſſe deprehendamini. Sic omnes apparebitis grati; ſic Magiſtratus, ſic leges & ſtatuta Academica, quæ proxima Solis die prælecta ſunt, vobis virtutum calcaria magis ſubditura, quàm terrorem ſunt incuſſura. Sic denique Academia noſtra plurimùm (ut audiſtis) ornata, in dies magis atque magis erit ornatior futura.

DIXI.

COPIOSA URBES LAUDANDI
ratio ex Bucoldiano.

Quæ urbium laudes ſint celebrandæ, copiosè docet Quintil. l.3.c.7.

Urbes laudantur non ſecus atque homines. Principio ſunt ea ſpectanda, quæ tempore præſentem urbis celebritatem antecesſerunt: ut conditor, civeſque; qui adminiſtrarunt, inhabitaruntque; deinde quæ ipſi ſunt tempore conjuncta, ut ager, flumina, montes, mare, portus, mœnia, foveæ, tecta & cives, qui inhabitant: poſtremò quæ inſecuta infortunia, quibus commemorandis commiſerationem movemus, ipſiſque everſoribus odium conflamus. Ut ſi quis Athenas, aut Romam, ut quondam fuit, laudet, dicatque, quibus arti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

artibus jam inde à primis jactis à Romulo fundamentis eò incrementum acceperit, ut non modò Italiæ urbium celeberrima, ſed totius terrarum orbis caput, lumenque exſtaret: & quorum deinde vitio, inertiâque concidere, retroque labi cœperit. Sed cum ferè laudem ſibi hæc potiſſimum vendicent, quorum celebritas dignitaſque in omnium poſita oculis elucet maximè, quæ has ab iis, quæ tempore antecedunt, ſimulque juncta ſunt, prædicandi via ſit, indicabimus.

Vrbis laus à conditore.

Conditorem igitur commodè primum ex deſcriptionis loco, atque adeo ab adjunctis deſcribemus: unde cognoſci poteſt, quæ ipſius potentia; & præſertim, quæ animi virtutes, prudentia, juſtitia, fortitudo, temperantiaque fuerit. Deinde à cauſis erit augendum; cur eo in loco urbem locarit? quæ ſi maritima, fertiliquein agro poſita ſit, eo nimirum conſilio feciſſe dicendum, ut hinc mari, hinc agro magna vis hominum ali, ſuſtentarique poſſet. Tum eventa erunt explicanda, quanta jam inde à condita urbe hominum multitudo victum hîc, quomodo, & quam facilè quærat. Poſtremò conferendo hanc cum aliarum urbium agro ſituque, mirè rem extendes, oſtendendoque hujus agrum aut fertiliorem, aut certè parem eſſe, nullaque in re teteriorem. Diſſimilitudinem autem ex ſitu fortè colliges: hanc maritimam, illas eſſe campeſtres; huc cum terra magna, tum navibus maxima onera advehi, illuc plauſtris modò res aſportari. Jam & aſtus in primo illo urbis condito-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

re ſpectandos eſſe: adjunctorum idem nos locus admonet. Quòd ſi igitur legibus & religione Rempublicam novam primus bene conſtitutit, à cauſis extendenda res erit: eò nimirum conſilio feciſſe, ut juſtè piéque viveretur; & quos lex non poſſet, religio in officio retineret. Deinde eventa explicanda erunt: qui mores ex eo uſq; tempore juſtè, modeſtè, piéque viventium, tum univerſorum, tum ſingulorum exſtiterint. Quæ omnia ſi, ut geſta ſunt, copiosè exponas; incrementum ſumet oratio: majus quidem, ſi quæque & ex comparatorum loco dilates. Præter hæc, ſi quid rectè inſtituit, conſiderandum: ut ſi idem ſimul cum urbis primordiis literarum bellique ſtudia erexerit: illis, ut animi divinarum humanarumque rerum cognitione imbuerentur; his, ut ſuas ſuorumque fortunas tuerentur. Conſilia ubi expoſueris, eventa inde ab urbe conditâ enarranda erunt: quot quantoſque viros undecunque doctiſſimos, & quo quemque tempore tulerit; quæ cujuſque eruditionis teſtimonia, aut ſcripta exſtent. Atque hæc ſubinde comparando dilatabuntur maximè. Hunc in modum & quæ interim belli ſtudia, & fortia facta exſtiterint, proſequendum erit: quæ nunc univerſorum, nunc ſingulorum militiæ fortitudo, virtuſque, & quo tempore, quo in loco cognita, perfectaque ſit. Atque hîc non ſolum ex comparationis loco, ſi voles, quæque variè extendes, ſed & perſonas deſcribes, conſiliaque faciendi aperies. Breviter, quæ ratio urbes laudandi ab iis, quæ tem-

pore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

pore præceſſerunt, uſumque hîc locorum, oſtendimus. Verùm ſi, ut ſæpe de conditore, boniſque ejus inſtitutis, nihil certi in medium adferre poterimus, ſolumque in confeſſo ſit, urbem vetuſtam eſſe, ſemperque ferè incrementum ſumſiſſe; nihilominus quorum id adminiſtratione virtuteque contigerit, narrandum erit: quæ nunc ſingulorum, nunc univerſorum prudenter, juſtè, piè, fortiter, temperanterque facta exſtiterint, quo Reſpublica nomen vireſque accepit. Atque hic ſingula cujuſque facta, ex adjunctorum loco copiosè omnibus expoſitis circumſtantiis, enarrari, perſonæque deſcribi poſſunt. Tum quæ cauſæ tam univerſos, quàm ſingulos ad faciẽdum impulerint, dicendum. Variè autem per comparationem unumquodque amplificabis, dum aut exceſſum aut ſimilitudinem, aut diſſimilitudinem; denique rerum pugnantiam, contrarietatemque oſtendes.

VRBIS LAVS AB IIS, QVÆ huic ſimul tempore conjuncta ſunt; & primùm ab aëris temperie per locos ducitur.

Reſtant ea perſequenda, quę urbi, quam laudamus, ſimul tempore ſunt conjuncta. Hîc primùm ſpectandum, quo in climate, cœlique parte ſit poſita, unde aëris temperies cognoſci poteſt. Neque enim parum refert, languidioribus, an ferventioribus, ſeu temperatis Solis radiis ſit ſubjecta; ut ſunt ferè omnes hæ, quæ inter Cancri, Urſæque circulos ſunt poſitæ. Deinde dicendum erit de agris, qui adjacent: de fluminibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

bus, ſtagnis, piſcinis, montibus, ipſoque mari, ſi aut vicinum eſt, aut urbem alluit. In iis autem omnibus ea, quæ fructuoſa amœnaque ſunt, laudibus evehenda eſſe, idem, qui omnium adjunctorum nos locus admonet. Siquidem agros fertiles, fluvios piſcoſos, navigabileſque, montes vitibus conſitos, tum mare navibus frequentatum, hoc ipſo quòd fructus voluptateſque maximas adferant, & urbis nomen dignitatemque inprimis conſervare dubium non eſt. Spectari item poteſt, in orâne, an meditullio provincia ſit poſita: quod genus circumſtantias copiosè Græcis (ut quos verba non deficiunt) perſequuntur: præſertim Menander Rhetor, qui de laude urbium ſeorſum ſcripta reliquit. Verùm, dum hic in laudando ex loci poſitione circumſtantias, quod infinitum eſt, ſtudiosè proſequitur; eorum, quæ omitti minimè debuiſſent, quæ videlicet publicæ munitiones, interiorque civium ſtructura eſſet, ne meminit quidem. Atqui nos ad locos, atque adeò ipſos ad fontes laudaturũ ducimus: unde, quantum pro ſuo quiſque arbitrio volet, hauriat. Nam cùm ad laudem urbium pertinentes circumſtantias explicare infinitum ſit, quod unicuiq; ferè præter diverſa hominum ſtudia, rationemque quærendi victûs, ſua quędam propria à natura ſint attributa, aliis nempe aurifodinę, aliis thermę, aliis alia id genus innumera, cognito adjunctorum loco in hoc inſtructus ſit, ut ſciat, quæcunque præterita præſentiaque ſplendorem urbi, commodumve, ſeu proprium, ſeu cum cæteris com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ommune, adferant, laudari oportere; quæ per reliquos deinde ducta locos, augentur plurimum. Poſtremò igitur de publicis munitionibus, interioriq; civium ſtructurâ, & ipſis civibus erit dicendum. Hæc igitur ab adjunctis miniſtrata, copiosè erunt ſingula, omnibus enarratis circumſtantiis, explicanda: & per reliquos ſubinde locos ducenda, amplificandaque. Itaque, ſi in bono climate ſita ſit civitas, primum aëris temperies, cœlique clementia, & temperata ſub ipſa ſolſtitia, dierum noctiumque longitudo pluribus erit deſcribenda: deinde à cauſſis hæc erunt locupletanda: non enim aut Solis ignibus, aut Septentrionalibus frigoribus nimis eſſe ſubjectam; ſed in medio poſitam, hinc frigora, hinc æſtum fugiſſe, unde & illud dierū noctiumque ſuo tempore nec majus, nec minus juſto incrementum, quorum alterum ſub Arcto, alterum ſub Solis curſu poſitis accidit: Ab eventis, quare homines nulla aëris intemperie impediri, quo minùs toto anno victum domi & foris quærant: omniaque in agris feliciùs proveniant. Accedit eò, & ipſa ingenia cœli beneficio præſentiora perſpicacioraque reddi. Et hæc quidem omnia multis explicari poſſunt. Poſtremò & ex comparatione petenda copia eſt: ut ſi hic auram ſalubriorem hominibus matureſcentibuſq; frugibus accommodatiorem declares, quàm ejus, qua cum confers urbe. A ſimili autem extendes, ſi cum eâ urbe conferas, cujus poſitum pluribus notum, maximéq; probatum vides. Hunc in modum, ſi voles & diſſimilitudinem re-

pugnan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

pugnantiamque collatione aperies. Quod autem hac viâ ordineque ex locis amplificandi commodè utamur; tamen cùm & aliter rectè fiat, nemo ſibi hic legem præſcribi putavit. Nam poſtquam ex adjunctorum loco, qui omni rei, de qua agitur, adjunctus eſt maximè, quæ voles ob oculos poſueris: deinde ex comparatione copiam ſumas, & ſi magis augere voles, ſubinde à cauſis augeas licet. Verùm id aliter atque aliter fieri poſſe, in univerſum ſit dictum volo: adeò ut ſæpe, dum uno in loco longiorem moram trahimus, plures interim alii ex ſuo aliquid, vel antequàm inde digrediamur, communicent.

LAVS VRBIS AB AGRIS, fluminibus, publicis item munitionibus, tectis, ipſiſque civibus.

Hæc de aëris temperie: de agris ſubinde dicendum, de fluminibus, ſtagnis, montibus, piſcinis, & ipſo denique mari, aut vicino, aut urbem alluente; quantaque ex ſingulis utilitas, voluptaſque capiatur, ab adjunctis copioſè erit exponendum: nunc ea ipſa deſcribendo, nunc aut claſſicorum autorum, ſi fieri poteſt, aut vicinarum gentium teſtimoniis confirmando. Atque hac viâ res quidem ipſa mirè augebitur. Quòd ſi verò magis hæc extendi voles, ſingula celeberrimis urbibus, comparando, oſtendes, hanc ſive agri ubertate, ſive fluminum copiâ, voluptateque, ſive denique ipſo maris uſu aliis longè ſuperiorem, aut certè per omnia parem eſſe judicandum. Jam & de publicis urbis munitio-

nitionibus, tectiſque dicendum: quantaq; ſit fovearum, aggerum, murorumque altitudo, latitudoque, erit deſcribendum: quis portarum, turrium propugnaculorumque numerus, quæ magnitudo firmitaſque: quòd bellicis machinis rebuſque ad arcendam vim accommodatis, ſint omnia referta. Hæc ubi pluribus expoſita verbis, deſcriptaque fuerint, à cauſis erunt augenda; cur foveas, mœnia, aggereſque ita duci ponique placuerit: quo conſilio hac diſtantia, hoc in loco, turres propugnaculaque locarint: cur tantis ſumtibus, tot tantiſque laboribus eò omnia evexerint, nempe, ut quàm minimâ manu hoſtiles incurſiones, impetuſque ſuſtinendo propulſandoque, vitam, fortunaſque ſuas defenſarent. Atque hîc ſubinde eventa narrabuntur, quorum hoſtium impetum, oppugnationeſque; quo, & quanto tempore fortiter ſuſtinuerint, furorem fregerint, diſcedere demum cum ignominiâ pauci plurimos coëgerint. Quin & poſtremò comparatione omnia majora amplioraq; reddes, maximis munitiſſimiſque urbibus hanc aut munitione per omnia parem docendo, aut multis etiam partibus ſuperiorem. Atque hæc vicinarum gentium teſtimoniis, præclariſque Regum, atque magnorum hominum indiciis dilatari poſſunt. Tecta autem civium frequentiora magnificéque exſtructa, tum plateas, foraque ad hominum uſum latiora, divorumque templa anguſtiora eſſe, quod non parva laus ſit: ut quæque maximè excellunt, ita pluribus erunt verbis ornanda,

homi-

hominumque de iis teſtimonia judiciaque adferenda: tum cum vicinis pulcherrimiſque civitatibus conferenda, quo ipſo aut parem, aut longè majorem hujus celebritatem magnificentiamque doceas. Quod ſi lubet, & hæc ipſa ex aliis locis licet extendas. Reſtat de civibus eſſe dicendum: horum jam viventium, cùm de vitâ defunctis dixerimus, quæ ſtudia, qui mores, quæ præclarè facta exſiſtant, ſpectandum. Commodè autem quæque in ſua virtutum genera ſparges: & ſua prudentiæ, ſua juſtitiæ, quæ erga Deos religio, erga parentes pietas dicitur; ſua item fortitudini, temperantiæque aſſignabis. Cæterùm, cùm ſupra in patriæ laudibus laudandi amplificandique rationem oſtenderimus, quæ in ſiſtendi hîc via ſit, inde peti poteſt. Hæc de urbium laudibus, unde quæ vituperari oporteat, res nempe contrarias, facilè colligi poteſt.

Quæ facta ex locis copioſè laudandi ſit ratio.

Facta ornandi, & amplificandi quæ ratio ſit, ſubinde intueamur. in quibus laudandis, vituperandiſque, cùm & Rhetores, tum maximè hiſtorici heroicique vates verſantur. Temporis autem ſervato ordine laudari oportere, ipſa nobis prẹſcribit ratio: poëtis tamen id de induſtria mutantibus. Præcipui autem hi loci ſunt cauſæ & eventa: quanquam alii omnes, qui ſupra & huc adhiberi poſſint: ut, expoſitis primùm cauſis, deinde quæ evenerint, explicentur. Quare Virgilius, poſtquam paucis proponendo, Muſaſque invocando, hominum animos ſibi benevolos attentoſque reddidit, cauſaſq; ſtatim comme-

mo-

norat, cur Æneam Juno, inſignem pieta-
e virum, tot labores, periculaque adire
poëgerit:

Vrbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni,
Carthago, Italiam contra, Tiberinaque longè
Oſtia, dives opum ſtudiiſque aſperrima belli:
Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam
Poſthabitâ coluiſſe Samo: hic illius arma,
Hic currus fuit, hoc regnum Dea gentibus eſſe,
(Si qua fata ſinant) jam tum tenditque fovet-
que:
Progeniem ſed enim Trojano à ſanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces.
Hinc populum latè Regem, belloque ſuperbum,
Venturum excidio Libyæ: ſic volvere Parcas.
Id metuens, veteriſque memor Saturnia belli,
Prima quod ad Trojam pro charis geſſerat Ar-
gis:
Nec dum etiam cauſæ irarum ſævique dolores
Exciderant animo. Manet altâ mente repôſtum
Iudicium Paridis, ſpretæque injuria formæ:
Et genus inviſum, & rapti Ganymedis honores.
His accenſa ſuper, jactatos æquore toto
Trojas, relliquias Danaûm, atq; immitis Achilli
Arcebat longè Latio, multoſque per annos
Errabant, acti fatis maria omnia circum.
Tantæ molis erat Romanam condere gentem!

His irarum Junonis è cauſis, quæ infortunia Æneæ Trojaniſque evenerint, dum complures annos per mare errare, & deinde in Latio bellum gerere coguntur, poëta ſubinde fuſiſſimè narrare occipit: & vix duodecim libris abſolvit:

Vix è conſpectu Siculæ telluris in altum
Vela dabant læti, & ſpumas ſalis ære rue-
bant, &c.

Sic

Sic & ante hunc in utroque ſuo opere Homerus primùm cauſas, deinde inſecuta canit eventa. Hunc in modum & T. Livius ſecundò ſuſcepti à Pœnis in Romanos belli, antequam eventa, reſque geſtas enarret; cauſas primum dicit, quòd videlicet Sicilia Sardiniaque, illa nimis celeri rerum deſperatione Romanis conceſſa, hæc fraude ab illis intercepta eſſet: tum quòd Annibal, cum puer adhuc eſſet, à patre Amilcare Imperatore aris admotus juraſſet, ſe, quamprimùm per ætatem poſſet, hoſtem fore Romanis. Quin & Salluſtium idem facere, ipſius argumento eſt hiſtoria. Quid? non igitur alio hic cauſarum locus valet, quàm ut cauſas rerum, quæ evenerunt, quod ab his autoribus factitatum eſſe videmus, primùm exponendas eſſe ſciamus? Eſt profectò multiplex hujus, paſſimque, nec certo in loco uſus: cùm nunc præcedant, nunc ſuos ſequantur eventus. Nam quanquam primæ quædam, principaleſque ſummæ rerum cauſæ ſint, quas noſſe principio lector, auditorve cupit; tamen cùm ſubinde aliæ atque aliæ actiones caſuſque exſiſtant, & ipſorum alias atque alias cauſas eſſe conſtat: unde ſi inter narrandum obiter amplificetur, mirè orationis extendetur corpus. Quare Cicero cùm ſuarum ſe laudum minus gravem ſcriptorem fore intelligeret, videretque L. Luceium Q. F. inſignem ſui temporis hiſtoricum, bellum civile ſcribendum ſuſcepiſſe, ſcriptâ ad eum epiſtolâ, omnibus petit modis, ſuas ut res, exemplo Græcorum, ſeorſum perſcribat, atque in ſe ornando hiſto-

Lib. 5. epiſtol. famil. epiſt. 69.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

[...]æ leges negligat. Poſſe autem inde, ſi à [c]ontinentibus ſuis ſcriptis ſejungat, & à [c]auſis, eventis, adjunctiſque amplificet, [q]uoddam corpus confici. His porrò ex [l]ocis augeri rem oportere L. Luceium [a]dmonet, dum cauſas, conſiliaque rerum [ſ]uarum; caſus etiam, & eventa explicanda eſſe ſcribit. Adjuncta autem ſunt tempus, teſtimoniaque Lucei; quem ea, quæ ſuo judicio laudanda putaret ornare, quæ contra vituperanda, reprehendere voluit. Atque huc etiam pertinet multorum in Ciceronem perfidia, inſidiæ, proditioque: quæ & putavit eſſe notanda. Hic nemo mirabitur conſilia, & actiones, quas ſuprà in locòrum expoſitione adjunctorum loco complexi ſumus, hîc cauſas & eventa dici. Sunt namque iis, quorum conſilia & facta ſunt, adjuncta maximè. Verùm cauſarū & eventorum nomen accipiunt, cùm ſumta ab adjunctis, unde omnis rerum ducitur copia, inter ſeſe componuntur: & cauſæ, effecta; & hæc viciſſim illas, oſtendunt. Quare cauſas & eventa magnam cum adjunctis cognationem habere, nemo mirabitur. Inde namque hi licet nati loci ſint, tamen & ipſi latiſſimè patent. Itaque his locis, unde ornatur hiſtoria, ſi & comparationis locum adjeciſſet, non video non modò unde hiſtorici, ſed Rhetores, Poëtæque, qui maximè ſolent, magis amplificarent. Hinc Cæſar, ut Brutus apud Ciceronem diſputat, quia minus rerum ſuarū hiſtoriam veſtiit, commentarios inſcripſit, cæteriſque ſcribendi anſam prębuit, ut qui vellent, eaſdem copioſius tractarent, & quaſi

Adjuncta.

quaſi calamiſtris quibuſdam inurerent. His ipſis ex locis lactea illa Titi Livii ubertas eſt petita: unde tamen Dionyſium Halicarnaſſeum, qui & ipſe Romanas res perſcripſit, multò magis auxiſſe intelligas; ut mihi is, quod de Demochare Brutus Ciceronian. judicat, non tam hiſtoricum, quàm rhetorem egiſſe videatur. Hinc Maro noſter, hinc Homerus ea ſumſerunt, quibus quę voluerunt, non tam dilucidè enarraſſe, quàm factâ ubiq; morâ omnia ob oculos poſuiſſe videantur, hic fuſiſſimè; ille modo quodam uſus: id quod is facilè animadvertet, qui cognitis locis & amplificandi ratione, utrumq; cum judicio leget. Sed hac de re ſuo dicetur loco: nunc, quod volumus, uſum locorum, augendiq; rationē in celebrandis factis diligentiùs, & ad cujuſq; magis captum indicemus. Unum igitur factum ſi oratione laudandum ſumamus, ſit Theodoſiii Imperatoris, quod inſignè maximè Gymnaſium Bononiæ inſtituit; primùm ex deſcriptionis loco, atque adeò ab adjunctis ipſum deſcribamus: unde ingenium moreſque principis eluceant, & cauſæ tam honeſti & utilis facti, quaſi per tranſennam appareant. Fecit id & Titus Livius principio hiſtoriæ ſuæ de ſecundo bello Punico; ubi pluribus Annibalis depingendo animique bona vitiaque plurima exprimendo, qui cum viro Romano futura res eſſet, lectorem ſtatim inſtruit. Secundùm hæc ab adjunctis res ipſa erit explicanda, quantis & unde ſumendis fructibus, qui in profeſſores expenderentur, hanc ſcholam adornârit, confirmaritque.

Dein-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Deinde à cauſis, cur hoc in loco, & tot tanaque ſtipendia profeſſoribus conſtitueit: ut certè hinc in reliquam totam Europam, qui rectè Rempublicam adminiſtrarent, docti mitterentur. Tum ab eventis mirum in modum augeas, ſi quæ intereà loci emolumenta, aliæque nationes hac ex Academia & ceperint, & quotidie capiant, perſequaris; qui, quibus in locis hinc miſſi, ſive cognitione rerum humanarum, phyſicarumque, utiles Reipublicæ exſtiterint: ſive legum ſcientiâ, quid æquum & iniquum eſſet, edocuerint: ſive denique medicinæ beneficio laborantibus opem tulerint. Poſtremò ex comparationis loco, quantam voles, copiam ſumes, factum hoc aut cum aliis ipſius, aut cum aliorum Imperatorum præclarè factis conferendo.

EXEMPLUM, FACTA EX locis amplificandi apud Ciceronem.

Interdum factum laudamus, & dilatamus, non tam ferè à cauſis, & (quæ has ſequuntur) eventis, quàm ex adjunctorum & comparationis loco: id quod Cicero fecit, gratias Cæſari agens, ipſumque laudans, quòd Marcello ignoviſſet. Poſtquam igitur exordium à tempore, ejusque, quo dixit, diei circumſtantia, duxiſſet; clementiam ſapientiamque Cæſaris ab adjunctis ſtatim laudat, ornatque: nempe à ſua, totiusque Senatus lætitiâ, factum hoc probantis; & propterea de Republica ſubinde melius ſperantis. Adſpergit & paucis obiter laudem Marcelli, quod ipſum & ex

hoc loco eſt ductum : & eo valet, ut clarius illuſtriusque factum ejus reddatur, quòd præſtantiſſimo, ampliſſimoque viro ignoviſſet. Deinde ex comparationis loco Cicero amplificat, & confert hoc Cæſaris factum cum maximis ejus bellis, rebusque geſtis ; quibus omnibus jure anteferri oportere, pluribus oſtendit. Porrò hac in comparatione orator tantam moram trahit, dum interim ob adjunctis circumſtantias admiſcet, ut omnia, quæ ad laudem pertineant, totaque oratio, niſi quod pauca ad finem aliò ſpectantia adjecit, hoc ſolo ex loco veſtita, amplificataque deprehendantur. Quare quantum ex loco res extendi poſſit, cùm plurimis apud Ciceronem exemplis, tum hoc ſtudioſo perſpicuum eſſe poteſt.

EXEMPLVM, RES EX LOCIS amplificandi, apud T. L. hiſtoricum ; breviterque ejusdem explicandi.

Hinc autem quis locorum uſus, quæ laudandi amplificandique ratio ſit, quanquam ſatis liquere putem ; tamen non abs refuerit, & hæc ipſa in hiſtoria, claſſicique auctoribus paucis indicare. Narraturus T. Livius contra Romanos res ab Annibale geſtas, ut ſtatim intelligi poſſet, qualis is eſſet, qui tantum in diſcrimen Romanorum nomen adduxerit ; primùm ipſum Ducem ex deſcriptionis loco depinxit his verbis : Miſſus Annibal in Hiſpaniam, primo ſtatim adventu omnem exercitum in ſe convertit. Amilcarem ſibi redditum veteres milites credere, eundem vigorem in

in vultu, vimque in oculis, habitum oris, lineamentaque intueri. Deinde brevi effecit, ut pater in ſe minimum momentum ad favorem conciliandum eſſet. Nunquam ingenium idem ad res diverſiſſimas parendum, atque imperandum fuit. Itaque haud facilè diſcerneres, utrum Imperatori, an exercitui charior eſſet. Neq; milites alio duce plus confidere, aut audere: plurimum audaciæ ad pericula capeſſenda, plurimum conſilii inter ipſa pericula erat. Nulla labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat. Caloris ac frigoris patientia par cibi potionisq; deſiderio naturali, non voluptatis modus finitus, vigiliarum, ſomnique, nec die, nec nocte diſcriminata tempora, id, quod agendis rebus ſupereſſet, quieti datum. Ea neq; molli ſtrato, neque ſilentio accerſita. Multi ſæpe militari ſagulo opertum, humi jacentem inter cuſtodias ſtationesque militum conſpexerunt. Veſtitus nihil inter æquales excellens, arma atque equi conſpiciebantur. Equitum, peditumque idem longè primus erat. Primus prælium inibat; ultimus conſerto prælio excedebat. Has tantas viri virtutes ingentia vitia æquabant: inhumana crudelitas, perfidia plus quàm Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullius Dei metus, nullum jusjurandum, nulla religio. Hactenus mores, ingeniumque deſcripſit: quæ quidem omnia ab eo, qui rem nudè explicare voluiſſet, omitti potuiſſent. Subjicit autem ex adjunctorum loco, his verbis: Cum hac indole virtutum ac vitiorum triennio ſub Asdrubale Imperatore militavit, nul-

lâ re, quæ augenda audendaque magno futuro Duci eſſet, prætermiſſa.

Hæc quidem, cùm illud tempus præcedant, quò belli dux declaratus eſt, omitti potuiſſent. Quæ ſequuntur, ex adjunctorum, ſeu qui inde naſcuntur, cauſarum & eventorum loco ſumuntur: cur videlicet Annibal in ſuſcipiendo bello, nihil prolatandum arbitretur; & dum Saguntinos petit, in Olcadum fines exercitum ducat: ſic ille. Cæterùm, ex quo die dux eſt declaratus, velut Italia ei provincia decreta, bellumque Romanum mandatum eſſet, nihil prolatandum ratus; ne ſe quoque, ut patrem Amilcarem, deinde Aſdrubalem cunctantem caſus aliquis opprimeret, Saguntinis inferre bellum ſtatuit. Quibus expugnandis, quia haud dubiè Romana arma movebantur, in Olcadum fines prius, ultra Iberum (ea gens in parte magis, quàm in ditione Carthaginenſium erat) induxit exercitum: ut non petiiſſe Saguntinos, ſed rerum ſerie finitimis domitis gentibus, jungendoque, tractus ad id bellum videri poſſet. His demum ſubjicit eventa, geſtæq; rei narrationem. Cartejam urbem opulentam, caput ejus gentis, expugnat, diripitque: quo metu perculſæ minores civitates, ſtipendio impoſito, imperium acceperunt. Victor exercitus, opulentusque prædâ, Carthaginem novam in hyberna eſt deductus. Ibi largè partiendo prædam, præterita cum fide exſolvendo, cunctis civium ſuorum ſociorumque animis in ſe firmatis, vere primo in Vacceos motum bellum. Nuda hæc

ſatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſatis narratio eſt : niſi quod obiter petitas ab adjunctis circumſtantias inferat nonnullas : quod genus ſunt, urbem eſſe Cartejam opulentam,& ſuæ gentis caput:tum exercitum opulentum prædâ deductum eſſe. Proſequitur autem narrationem temporis ; cujus mentionem facit,ſervato ordine. Hermandica & Arbacala,Cartejorum urbes , vi captæ : Arbacala & virtute , & multitudine oppidanorum,diu defenſa. Ab Hermandica profugi , exſulibus Olcadum priore æſtate domitæ gentes , cùm ſe junxiſſent , concitant Carpentanos, adortique Annibalem regreſſum ex Vacceis , non procul Tago flumine agmen grave prædâ turbavere. Pura hæc, nudaque, ſunt omnia, niſi quòd ab adjunctis eſt,oppidanorum virtute & multitudine Arbacalam diutius eſſe defenſam : neque procul Tago impetum in Annibalis agmen eſſe factum. Quæ ſequuntur, paulò copioſiora ſunt. Nam & Conſilia Annibalis aperit , propterea amnem trajicentis,ut in transitu fluminis hoſtes invadere,& cauſas ferociæ hoſtium Carpentanorum, tum ſuâ multitudine , tum fugâ Annibalis minus timentium. Atque hic Livius, & à ſuo obiter teſtimonio amplificavit : dum invictam aciem dicit , ſi æquo certaretur campo : ſic ille Annibal prælio abſtinuit ; caſtriſque ſuper ripam poſitis , cùm prima quies ſilentiumque ab hoſtibus fuit,agmẽ vado trajecit ; valloque ita producto , ut locum ad transgrediendum hoſtes haberent , invadere eos transeuntes ſtatuit : equitibus præcepit, ut cùm ingreſſos aquã vide-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

viderent, adorirentur peditum agmen: in ripa elephantes quadraginta diſpoſuit. Carpentanorum cum appendicibus Olcadum, Vacceorumque centum millia fuere. Invicta acies, ſi æquo dimicaretur campo. Itaque & ingenio feroces, & multitudine freti, & quod metu diſceſſiſſe credebant hoſtem, id morari victoriam rati, quòd intereſſet amnis, clamore ſublato paſſim, ſine ullius imperio, qua cuique proximum erat, in amnem ruunt. Hactenus conſilia, cauſasque expoſuit; quibus ſubjicit eventa, nempe infelicem Carpentanorum pugnam, & deditionem. Et hæc quidem ipſa, ſatis à circumſtantiis, quas explicat, illuſtrat his verbis: Et ex parte altera ripæ, vis ingens equitum in flumen immiſſa, medioque alveo haudquaquam pari certamine concurſum. Quippe ubi pedes inſtabilis, & vix vado fidens, vel inermi equite, equo temere acto perverti poſſet: eques corpore armisque liber, equo vel per medios gurgites ſtabili, cominus eminusque rem gereret, pars magna flumine abſumta: quidam verticoſo amne delati in hoſtes, ab elephantis obtriti ſunt. Poſtremi, quibus ingreſſus in ſuam ripam tutior fuit, ex varia trepidatione cùm in unum colligerentur, priusquam ex tanto pavore reciperent animos, Annibal agmine quadrato amnem ingreſſus, fugam ex ripa fecit: vaſtatisque agris intra paucos dies Carpentanos quoque in deditionem accepit. Hunc in modum reliqua toto corpore, alia magis, alia minùs, ut quæque res poſtulat, his ipſis ex

locis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

locis extenduntur. Rariores autem comparationes ſunt locus, in hoc præſertim genere, omnino ad ornatum, amplificationemque accommodatiſſimus: unde poëtis, rhetoribusque copiam ſequentibus crebrior, hiſtoricis ne ad ornandum magis, quàm ad narrandum orationem ſumſiſſe videantur, minùs familiaris. Porrò Sagunti oppugnationes, excidiumque quod proximè ſequitur, pluribus adjectis periſtaſibus, copioſiſſimè explicantur. Verùm hæc ipſa Liviana ex locis aucta, amplificataque nuda omni ornatu, quaſi veſtitu ſpoliata, ob oculos ponamus: unde quid inter jejunam, neceſſariamque narrationem, & copioſam locupletemque interſit, cognoſci poteſt. Miſſus Annibal in Hiſpaniam, poſtquam mortuo Asdrubale dux belli eſt declaratus, Saguntinos bello petit. Quod dum facit, in Olcadum fines exercitum ducit. Carteiam urbem expugnat, diripitque. Minoribus deinde civitatibus metu ſubactis, exercitum Carthaginem novam in hyberna deducit. Hic largè prædam partiendo, præteritaque cum fide exſolvendo, cunctis civium ſuorum, ſociorumque animis in ſe firmatis, vere primo in Vacceos motum bellum, Hermandica & Arbacala Carteiorum urbes vi captæ. Ab Hermandica autem profugi, exſulibus Olcadum, cùm ſe junxiſſent, concitant Carpentanos, adortique Annibalem regreſſum ex Vacceis, non procul Tago flumine agmen turbavêre. Annibal autem trajecto amne, temerè inſequentes hoſtes ad

centum millia, partim equitatu in flumine oppreſſit, partim in fugam convertit: vaſtatisque agris & Carpentanos paucos intra dies in deditionem accepit. Brevis hæc, nudaque narratio eſt, quam ut vir ille eloquentiſſimus ex locis locupletarit, jam viſum eſt.

DE VITUPERATIONE, ψόγος Græcè.

CAP. IX.

Vituperatio eſt ſermo exponens mala, quæ alicui inſunt. Differt autem à loco communi vituperatio, quòd locus communis pœnas expoſcit; vituperatio verò ſolum habet velut nudum convicium.

Dividitur autem in eadem capita, quibus Laus. Poſſuntque vituperari eadem omnia, quæ & laudari:

Perſonæ,
Res,
Tempora,
Loci,
Bruta animalia,
Plantæ.

Vituperamus verò & communiter, & ſingulatim. Ubi verò proœmion feceris, adjunges genus, quod divides eâdem, quâ in laude, ratione. Deinde educationem, & res geſtas, & Epilogum ita facies, quemadmodum in laude.

VITUPERATIO PHILIPPI.

Exordium. *Neque virtutum merita laude fruſtrari rectum eſt; neque itidem ſine reprehenſione dedecora*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

cora relinqui: quoniam ſi non ita fiat, id quod præcipuum eſt, amborum præmium utrique aufertur: laudandis quidem gloria rectè factorum; vituperandis verò ſcelerum turpitudo. Omnes autem malè audire æquum eſt, qui malos ſeſe præbuerunt, tanto magis verò omnibus Philippum, quanto omnes improbos longè omni ſcelere ſuperavit.

Natus eſt ex ea gente, quæ peſſima eſt omniū Barbarorum, & quæ non certis conſiſtere ſedibus potuerit, propter ignaviam; ſed coacta ſit, locum è loco permutans, variis erroribus jactari. Argivi enim primùm ipſos finibus exturbaverunt: hinc diu vagi, ad eam tandem, quam nunc incolunt, regionem perlati ſunt. Duplici itaque infelicitate implexi, & quòd melioribus coacti ſunt cedere, & quòd in imbecilliores violenti injuſtique fuerunt, nunquam tutò habitare, aut vacui metu agere potuerunt.

A genere, vel natione.

Et cùm ex gente ignominioſa oriundus ſit, tamen ex civitate magis etiam infami natus eſt. Ut enim abjectiſſimi Barbarorum cenſentur Macedones: ita Macedonum, ejusq; terræ velut quædam ſentina, eſt Pella, ut in qua civitate ne frugi quidem ſervorum ullus ſit proventus.

A patria.

Hac ergo progenitus patriâ, majores habuit patriâ ipſa longè magis pudendos. Philippus enim inter majores ipſius fuit; cui, quo minus ejus terræ regnum obtingeret, obſtitit generis indignitas, atque dedecus. Huic ſucceſſit pater Amyntas, qui regnum alienis opibus tenuit: pulſum enim, in regnum, Athenienſes reduxerunt.

A majoribus. Philippus hic ſextus fuit Macedonum Rex: Huic autem non immediatè ſucceſſit Amyntas, ſed

Tali igitur ortus patriâ, tales ſortitus generis autores, apud Thebanos moratus, primùm obſes fuit; nec, quamvis mediâ in Græcia ver-

Europus: Europo Alcetas, Alcetæ Amyntas. Ab educatione. Genus omne humanũ in Græcos & Barbaros diviſum. A rebus perfide geſtis.

ſaretur, mores convictu mutans, ad meliora deflexit; ſed barbaricam ſemper impotentiam inter Græcam retinuit inſtitutionem. Cumque ſit omne humanum genus in Græcos atque barbaros diviſum; ipſe velut ex utrisque commixtus, ſimilem improbitatem in diſſimilibus gentibus exercebat.

Orſus ergo primus à cognata gente, ipſam in ſervitutem redegit; velut à perfidia rerum ſuarum initia auſpicatus. Inde & finitimos aggreſſus populos perdomuit: captisque deinde Pæonibus, Illyricos eſt adeptus. Triballorum quoque gentem invadens, &, quidquid præterea in proximo erat terrarum, omnia velut uno impetu devicit. Et corpora quidem barbarorum pugnando cepit; mentes autem cum corporibus nequivit capere, nec eorum animos pacis artibus ſibi conciliare. Quamobrem ſubinde deficiebant, & quanquam victoris crudelitatem horrebant, tamen rebellionem per omnes penè dixerim noctes ſomniabant: ut qui opere foris ſervirent, intus cogitatione eſſent liberi. Subactis ergo finitimis Barbaris, ad Græcos caſtra movit, atque adeò antequam ipſam Græciam invaderet, civitates, quæ in Thracia Græcæ ditionis erant, evertit, cepitque Amphipolin, Pydnam ſubegit, iſtisque Potidæam adjunxit, neque Pheras extra Pagaſas, neque Magneſiam extra Pheras omiſit: ſed cunctæ urbes Theſſalorum capiebantur, & velut generis mercedem ſervitutem ferebant.

A mortis genere.

Dignum ſanè fuerit, exitum quoque ipſius recenſere: poſteà enim quàm pleraque, quæ invaſit, oppreſſerat, ſubjeceratque contra fœdera eos, qui fuerant fœderibus devincti, offenſi violatis fœderum ſacris Dei, convenientem perfidiæ

diæ ſuæ finem dederunt. Neque enim in prælio pugnans cecidit, quo fortiſsimum aliquem mortis ſuæ teſtem reliquiſſet, ſed in medio turpium voluptatum gurgite ſuffocatus, ſe dignum ſepulcrum in earum fœditate invenit. Videlicet ut quemadmodum ejus vita; ſic & mors intemperantiæ fœdum exemplum poſteris eſſet.

Quis autem eſt, qui Echetum illi putet poſſe conferri? Echetus enim præciſis extremis aliquibus corporis membris, reliquum ſaltem corpus nerelinquebat: at Philippus totos cum corporibus ipſis homines perimebat: quantoque ſævius eſt totum deleri hominem, quàm partem aliquam auferri: tanto perniciosior eſt Echeto Philippus. *A comparatione.*

Ceſſare autem à ſceleribus ſuis Philippus neſciebat, cùm mihi victo magnitudine flagitiorum ejus neceſſe ſit, ut plura de ipſis facere verba deſinam.

SCHOLIA.

Omnia quæ laudantur, contrariâ vituperari poſſunt ratione. Ab Aphthonio cauſa exercitationis reprehenditur Alexandri pater, Amynthæ filius, Philippus, qui tamen vel dictorum urbanitate, vel (ut relatum eſt ſuprà) dexteritate ingenii ſuperabat ſeculi ſui Reges omnes. Vide Eraſmum 4. Apophthegmatum. Quemadmodum autem laudari; ita vituperari poſſunt Perſonæ, ut Therſites: Res, ut ebrietas: Tempora, ut hyems: Loca, ut Euxinus: Nota, apud Plutarchum in Eumene. Bruta animalia, ut crocodylus: Plantæ, ut crambe. *Peroratio.*

Adjungens, &c. In genere nationis, patriæ, *Claritas.*

enim generis notiores circa vitia, & inviſos magis facit Quint. Ac notavimus ſuprà ex Quint. hæc non ideò laudari, quòd habuerit quis ea, ſed quod iis honeſtè ſit uſus.

triæ, majorum atque parentum circumſtantiæ ſunt excutiendæ. Quæ omnia ſi clara contigêre, oſtendendum eſt, illa vitiorum omni genere contaminaſſe, quem vituperandum ſuſceperis.

Educationem, &c. Quòd ſi is, quem vituperare conſtitueris, claris natalibus, & egregiis animi, corporis, atque fortunæ dotibus conſpicuus præfulſerit; dices à majoribus illum degeneraſſe: Animi dotibus ad dolos & fraudes; Bonis corporis ad libidinem, cædes, rapinas; Divitiis ad multorum perniciem, & publicas ſeditiones fovendas, abuſum.

Fruſtrari, &c. Fruſtro activum: & *fruſtror* commune verbum legitur. Eſt autem ſenſus: qui crimina non accuſant, ii non minùs peccant, quàm qui virtutes non laudant: non enim decet virtutem ſine laude, nec malitiam ſine vituperatione atque reprehenſione, relinqui.

Æquum malè audire, &c. Ut ſementem, (juxta proverbium) quis fecerit; ita metet. Et qui, quæ vult, dicit aut facit, quæ non vult, audiet: benedictis aut factis qui certat, audiet bene.

Peſſima barbarorum, &c. Hujus gentis barbariem Stratonius Muſicus Athenienſis notare ſolitus fuit, qui ad diſcipulum ſtupidum ſolebat exaſperatus dicere, *εἰς μακεδονίαν* pro *εἰς μακαρίαν*, quo dicto proverbiali precamur exitium. Meminit Eraſmus 6. Apophtheg. Macedoniæ autem deſcriptionem habet Pomponius Mela lib. 2. c. 3. Livius, lib. 2. belli Macedonici.

Ad hiſtoriæ verò præſentis cognitionem

nem

nem pertinent ea, quæ Juſtinus habet lib. 8. & 9. Thucydides belli Peloponeſiaci libro 2. Plutarchus in vita Alexandri. Paulus Oroſius, lib. 3. c. 12. ad 15.

Argivi, &c. Argos & Lacedæmon duæ clariſſimæ urbes, Græciæ quondam lumina fuerant; ut ait Livius lib. 4. belli Macedonici. Ab Argos *Argivi* & *Argolici*: inde Macedonum Reges oriundos fuiſſe, Livius teſtatur. *Argos.*

Duplice, &c. In duplex (inquit) malum inciderunt, & quòd Argivis fortioribus cedere, & jam exſules ad inopiam redacti, aliis imbecillioribus vim inferre coacti fuerunt: quorum illud ignaviæ, hoc rapacitatis atque impietatis evidens fuit argumentum.

Pella, &c. Urbs eſt Macedoniæ, quam (autore Pomponio Mela) fecerunt maximè illuſtrem Philippus Græciæ domitor: Alexander etiam Aſiæ. Hinc Pellæus Alexander dictus. Juvenalis Satyra 10. *Pella.*

Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis,
Æſtuat infelix anguſto limite mundi,
Ut Gyaræ clauſus ſcopulis, parvâque Seripho.

Philippus, &c Philippus (inquit) qui Alexandri pater erat, avum habuit ejusdem nominis, hominem ignobilem, ſed in Græco πρόγονος eſt, hoc eſt, proavus: ex Juſtino igitur Philippi genealogiam ita colliges. *Inter Coranum, vel, ſecundùm alios, Cranaū primum Macedonum Regem, & Perdic-*

Coranus in Æmathia urbem Edyſſam, oppidanis non ſentientibus, per imbres & nebulas caprarum greges ſecutus, occupavit.

Corano ſucceſſit Perdicca: huic Ægeus, qui

cam regnavit Cænus & Thyrimas: quartus fuit Perdiccas. qui ſucceſſorem filium reliquit Philippum hujus proavum: Philippus autem parvulum reliquit Europum patrem Amyntæ. Amyntas Philippum genuit, Alexandri patrem.

Apud Thebanos obſes, &c. Obſides ob fidem ſervandam dabantur obſidionis tempore. Thebis autem obſes fuit Philippus. Oroſius, lib. 3. cap. 12. Juſtinus, lib. 6. Philippus (inquit) obſes triennio Thebis habitus, Epaminondæ, & Pelopidarum virtutibus eruditus. Aphthonius ait, παρ' Ἀθηναίοις ὡμήρευε, id eſt, apud Athenienſes obſes fuit, ut intelligas à patre Athenienſibus obſidem datum.

Pæonibus, &c. Sunt enim Macedonibus finitimi: Macedonia enim à Macedone Oſyridis filio dicta, Pœoniam habet à Septentrione, Illyriam ab Occidente, Thraciam ab Oriente, Theſſaliam à Meridie. Fuit olim centum quinquaginta populorum, ac duobus inclyta Regibus: Philippo ſcilicet, & Alexandro. Vide Plinium, lib. 4.

Illyris. *Illyricos, &c.* Illyrici ſunt in ſinu maris Adriatici: occupat enim Adriatici latus Illyris, ut ait Pomponius Mela, lib. 1. c. 3. Philippo autem primum certamen fuit cum Athenienſibus, quibus per inſidias victis, in Illyrios bellum transtulit, multa millia hominum occidit, urbemque nobiliſſimam Laryſſeam cepit, ut ait Juſtinus libro 10. Diodorus lib. 3. de rebus Alexandri, ait: Philippus anno ſecundo regni ſui habita concione, & militibus ani-

nimatis in Illyrici fines cum decem millibus peditum, & ſexcentis equitibus intravit.

Triballorum, &c. Illyricorum id genus eſt: ut ait Livius, lib. 7. belli Punici, qui ſcribit; Philippum, cum urgeri ſuos videret, in cohortem Romanam incurriſſe, atque ibi equum pilo trajectum in caput Regem effudiſſe, Plin. lib. 4. cap. 10. Triballos in finibus Macedoniæ collocat. *Triballi.*

Ad Græcos, &c. Nulla fuit apud Philippum turpis ratio vincendi: ſecuris omnibus Thermopylas occupârat. Vide Juſtinum, lib. 8. & 9. Græciam totam propè conſiliis præventam viribus domuit. Oroſius, lib. 3. c. 12.

Thracia, &c. Antè *Sython* fuit dicta. Vide Gellium, lib. 15. cap. 7. de qua Plinius, lib. 4. c. 11. Appellata fuit ab aſperitate, vel ſecundùm Tortellium, à feritate θρακὺ ferum & temerarium. *Thracia.*

Amphipolim, &c. Inter Neſton & Strymona, fuerunt Apollonia, & Amphipolis; ut ait Pomponius Mela lib. 3. c. 2. Neſtos autem & Strymon fluvii ſunt in Thracia. De Amphipolitanis Diodorus Siculus, lib. 3. *Amphipolis.*

Pydnam, &c. Ab Amphipoli ſubito Pydnam occupavit, & Olynthiis ad obtinendam Potidæam tulit auxilia; ut ait Diodorus Siculus.

Potidæam, &c. Pomponius Mela, lib. 2. cap. 2. Pallene, inquit, ſoli tam patentis, ut quinque urbium ſedes ſit atque ager, tota in altum abiit, anguſta ſatis unde incepit: ibi eſt Potidæa. Ejus meminit Plutarchus in Alexandro.

Pho-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Pheræ. *Pheras,&c.* Pheræ civitas in Theſſalia, Plinius lib. 4. c. 8. Hinc Pheræus. Ovidius in Epiſtolis:

Ipſe repertor opis vaccas paviſſe Pheræas
Fertur, & à noſtro ſaucius igne fuit.

Pagaſa. *Extra Pagaſas, &c.* Moſellanus ita reddidit hunc locum: Victoria cumulare adproperans non quievit, donec Pheræ, Pagaſæ, Magneſiaque, imò Theſſaliæ civitates omnes barbaræ ſervitutis jugum acciperent, & generis ipſius veluti notam portare ſuſtinerent. Pagaſam autem Plinius libro 4. oppidum Theſſaliæ tradit. Meminit ejus Pomponius Mela, libro 2. cap. 3.

Magneſia. *Magneſiam, &c.* μαγνησίαν, Magneſiam, Græciæ regionem annexam Theſſaliæ, Plinius tradit lib. 4. c. 8. Argo Magnetida, hoc eſt, Theſſalicam appellat. Ovidius, in Epiſtolis.

Fœderibus devincti, &c. Cùm Philippus ſe excluſum ab ingreſſu Græciæ, perſtructis Thermopylis vidiſſet, paratum in hoſtes bellum vertit in ſocios. Nam civitates, quarum antè dux fuit, ſibi gratulantes & excipientes, hoſtiliter invaſit, crudeliterque omnia diripuit, liberos conjugesque ſub corona vendidit. Oroſius, lib. 3. cap. 12.

† Celebrabantur enim nuptiæ. Philippo ſuccenſebat *Voluptatum gurgites, &c.* Etenim deſtinato lætitiis die † fuit interfectus in theatro per Pauſaniam, cum regnaſſet annos quatuor ſupra triginta. Diodorus viginti quatuor annos duntaxat regnaſſe Philippum ſcribit. De eo hæc Oroſius, lib. 3, c. 14. Cùm ad ludos magnificè apparatos; inter

duos Alexandros, filium atque generum contenderet, à Pauſania nobili Macedonum adoleſcente, in anguſtiis ſine cuſtodibus circumventus, occiſus eſt. Mortis ejus meminit Valerius, lib. 1. cap. ult. de miraculis.

Pauſanias, quòd is ſtuprum ſibi illatũ vindicare neglexiſſet.

Echetum, &c. Echetus Epirotarum Tyrannus, qui regionem hominibus ingreſſis, nares, aures atque pudenda reſcindere ſolebat, & objicere canibus. Unde Antinous Odyſſ. decimo octavo, apud Homerum ait ad Irum: Si te vicerit mendicus, mittam te ad Echetum, ut tibi nares & pudenda præcidat, & canibus objiciat.

Echetus.

VITUPERATIONIS PHALARIDIS exemplum.

Ut virtute præditos gloria; ſic vitiis contaminatos perpetua comitatur ignominia, quâ digniſſimus Phalaris: cujus crudelitas, antequam naſceretur, matris ſomnio comprobata eſt. Vide Ciceronem, primo de Divinatione libro.

Cujus parentes turpiſſimos, ut indignos æterna famâ, ſed tenebris Cimmeriis obruendos, plerique autorum ſilentio prætererunt.

A majoribus.

Nactus præclaram Agrigentum patriam: quam ut Empedocles eximiis animi dotibus illuſtriorem; ita magis famoſam crudelitate ſuâ reddidit ille.

A patria.

Phalaridis imperium tam fuit truculentum, ut proverbio locum fecerit. Qui tauro incluſos æneo reos torrebat, & igne ſubjecto cruciabat. Meminit Plinius, lib. 39. cap. 8.

A rebus geſtis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

cap. 8. Ovidius in Triſtibus. Valerius, lib 9. cap. 2.

A morte. Factis igitur dignâ morte ſuccubuit Nam in eum impetum faciens Agrigentinorum multitudo occidit, & tyrannum lapidibus obruit. Vide Ciceronem Officiorum 2. Valerium, lib. 3. cap. 3.

A comparatione. Crudelis quidem Procuſtes, ſed longè crudelior Phalaris. Ille ſolebat in Attica regione nonnullos hoſpites interimere, poſt (ut Plutarchus refert,) à Theſeo interfectus: hic autem eò crudelitatis proces ſit, ut ejus ſupplicio non debeat una parari ſimia, nec ſerpens unus, nec culeus unus.

In parricidas, hoc eſt inventũ ſupplicium.

Epilogus. Finem dicendi faciam, perpendens meam dicendi facultatem imparem eſſe tot criminibus illius recenſendis, nedum oratione condigna vituperandis.

ALIUD EXEMPLUM vituperationis Paridis.

Cum nullam hominibus immortales Dii capitaliorem peſtem dederint, quàm voluptatem, bono jure vituperandi ſunt qui, poſthabitis omnibus virtutibus, veluti pecudes, illam malorum omniũ eſcam ſunt amplexi. Quorum in numero Paris,

——— *Epicuri de grege porcus:*

A natione. Natus in Phrygia, quæ neminem frugi produxit, ſed quos tympana & buxus juvit, non claſſica; ut ait Virgilius in nono. Hinc barbaris, ſervilibus, ac ſtupendis ingeniis horrentes prodierunt homines, ut proverbiis locum fecerint: *Phryx plagis emendatur.* Et, *Serò ſapiunt Phryges.*

A patria. Patriam ſortitus Trojam, quam, cùm illu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

luſtrare virtutibus deberet, omnique beneficiorum genere beatam reddere, inditus perdidit.

Nulla refulſit in eo majorum claritas, & ſi qua fuit, eam turpiſſimis facinoribus conſpurcavit, ac tenebris (ut ajunt) Cimmeriis involvit. Avus fuit Laomedon inſignis perfidiâ. Qui pactam pro conſtructis Trojæ mœnibus mercedem negavit Apollini atque Neptuno, violavitque ſacram jusjurandi religionem, quæ ſemper ab aliis inviolatè ſanctiſſiméque habita eſt. Vide Gellium, lib. 7. cap. 18. *A majoribus.*

Patrem habuit, qui ſervitutem perpetuam ſerviiſſet, ſi non pretio fuiſſet redemptus. Etenim puer ab Hercule captus, cum Heſione ſorore, pecunia ſolus redimi potuit, unde *Priamus* dictus, qui prius appellabatur Podarces. Porrò ſi qua fortaſſe fuerunt in eo virtutis ornamenta, Paris tamen ab iis deflexit ad omnem libidinis turpitudinem. *A parentibus.*

Ab iis, qui nativitatem præceſſerunt.

Cùm in utero mater Hecuba geſtaret Paridem, ſomniavit ſe facem parituram, quæ totam incendio Trojam eſſet abſumtura. Nec vanum fuit ſomnium. Unde fortunatiores floruiſſent Trojani, ſi reſponſis Aruſpicum, & oraculis numinum obtemperantes, peſtiferum partum è medio ſuſtuliſſent. *Meminit Qu. l. 3. c. 7. ex Hom. l. 6. Ilia.*

Quem mater occidere debebat, Idæis paſtoribus educandum tradidit, ubi ferinam inter pecudes & luſtra ferarum barbariem imbibit, turpiſſimoque libidinis crimine animum coinquinavit, uſus infami turpis Oenones conſortio. *Ab educatione. A vitæ inſtitutione.*

Cùm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Et etiã Hercules apud Prodicũ: de quo Xen. 2. Mem. & Cicer. Offic. 1.

Cùm duæ ſint viæ, altera virtutis aſpe
rior, altera vitiorum planior, & amœnio
non illam, ut Scipio Aphricanus, apud Si
Italicum l. 15. ſed hanc, quam ſtulti ſolen
ingreſſus, conſequutus eſt digna merit
præmia, nimirum Iliada malorum.

A diſciplinis.

Alludit ad vulgatum Paridis judiciũ.

Studia virtutis averſatus, neminem au
divit recta monentem: unde ſalutarem
Palladis exhortationem reſpuit, amplexu
illecebras peſtiferas Veneris; quæ bland
quidem, ſed pernicioſo lenocinio permu
ſum rapuit ad crudelia fatorum diſcrimi
na. Vide Plutarchum, in Homeri vita.

A dotibus corporis.

Egregiâ formâ conſpicuus enituit: atqu
juxta Socratis præceptum, inſpecto ſæpiu
ſpeculo non cavit, ne quid illâ commit
teret indignum. Vide Eraſmum 3. Apo
phthegm. Acceſſit tantum robur, atqu
laterum firmitas, ut in agonali certamin
vicerit Hectorem; ſed omnia luxu, atqu
voluptatibus exhauſta defluxerunt. Hin
non immeritò reprehenſus ab Hectore
apud Homerum Iliad. 2.

A fortuna bonis.

Quas opes habuerat, in turpiſſimo
amoris fœdioris abuſus profudit; & qui
bus patriam debebat juvare, iis pernicien
adduxit.

A rebus geſtis.

A Priamo receptus in regnum, non vir
tute regiâ dignum aliquid meditatus fuit
ſed deterrimæ libidinis impulſu navigavi
Spartam; ubi hoſpitis Menelai in Cretam
abeuntis, uxorem illecebris expugnatam
abduxit, & in patriam piiſſimam malorum
lernam invexit.

A gene-

Condigno, quod flagitiis meruerat, ſup-
plicio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

[...]icio affectus mortem obiit; qualem Ty-[...]nni: ſcilicet non ſiccam. *re mortis; hoc eſt, cruore moriens adſperſus eſt.*

[H]ANNIBALIS VITUPERATIO.

In Republica libera magnam ſæpenu[m]ero commoditatem afferunt conviciato[r]es. Solent enim efficere, ut ex vitioſorum [h]ominum reprehenſione purior vita cum [o]ratione, tum moribus exoriatur. Unde [P]hilippus, ille Macedonum Rex, calumnia[t]oribus ſuis plurimam ſe dicebat habere [g]ratiam, quòd ſuis conviciis efficerent, ut [i]pſe melior evaderet: dum conor (inquit) [i]llos dictis pariter ac factis mendacii con[v]incere. Et Annibal ipſe, aut ejus ſimiles [h]omines improbi, non excandeſcent: [i]mò gratiam habebunt, quòd juſta vitupe[r]andi libertas meliorem afferat vivendi [r]ationem. *Exordium.*

Natus eſt ex ea gente, quæ factio Barchina dicebatur, à Barcha Didonis ſocio, qui natale ſolum in arida Libya tenuit, ita obſcurum, infecundum, barbariciſque hoſtibus refertum, ut id relinquere, & in Africam transmigare, compulſus fuerit, vel rerum inopiâ coactus, vel hoſtium metu perculſus. Jam in Africa talis contigit populus, cujus propter inſignem perfidiam ſuſpecta fides proverbio locum fecit. *A genere.*

Oriundus itaque ex horrido, & tam infauſto loco, patriam ſortitus eſt Carthaginem. Cujus cives odiis ſemper atque vitiis prope majoribus certarunt, quàm viribus aut virtutibus. Unde per ignaviam & *A patria.*

& rerum omnium imperitiam amiſerun Siciliam atque Sardiniam, provincia omnium florentiſſimas.

A majoribus. In majorum ejus numero, quem lau dandum magis exiſtimarunt, Aſdruba erat: is ſcilicet, quo nemo fuerat crudelio cujus efferata ſævitia dolo, & inſidiis Xan tippi Marcum Attilium Regulum, ſpiritu religioſiſſimi virum cepit, & miſeris mo dis excruciatum interfecit.

Regulus captus eſt anno ab urbe conditâ 496. auctore Polybio.

Quod vel ſolum immane facinus D videre non potentes, ſervum immiſerun qui de viro deterrimo pœnas ſumeret, & divinum factum quaſi miraculo compro baret. Hic enim quòd dominum ſuum oc cidiſſet, Tyrannum ſubitò aggreſſus, inter emit: cumque comprehenſus omni mod cruciaretur, lætitiam tamen, quam ex vin dicta ceperat, in ore conſtantiſſimè reti nuit; eoque fuit habitu oris, ut ſuperante lætitiâ dolores, ridentis etiam ſpeciem præbuerit. Valerius, lib. 3. cap. 3. Livius i præfatione bellorum Punicorum.

A parẽtibus. Patrem habuit Amilcarem, Tyrannun peſtilentiſſimum, qui ut ſui ſimilem, ho eſt, nativæ crudelitatis hæredem filium relinqueret, undecim annos natum, ari admovit, ut odium in Romanos perenn juraret; & hic maturè patris veſtigia ſe cutus, odii magnitudinem oſtendere cu piens, inflixit in terram pedem, ſuſcitavit que pulverem, dicens: Tum belli finis erit cùm alterutra pars in habitum pulveris re dacta fuerit. Vide Valerium, lib. 9. cap. 3.

Ab iis, quæ na- Patris igitur veſtigia ſubſecuturus, certa prædictionis ſomnium vidit, votisque ſui

con-

onvenientem imaginem hauſit. Exiſti- *tivitatẽ ſecuta.* navit enim miſſum ſibi à Jove mortali pecie excelſiorem juvenem, invadendæ taliæ Ducem, cujus monitu primo veſti- ia nullam in partem ſecutis oculis mos umani ingenii, pronâ voluntate vetita crutandi pone reſpiciens animadvertit mmenſæ magnitudinis ſerpentem, cum ngenti arborum ac virgultorum ſtrage ferri, concitato impetu, omne quidquid obvium fuerat, proterentem, poſtque eam magno cum cœli fragore erumpentes nim- bos, lucemque caliginoſis involutam te- nebris: attonitus deinde quidnam eſſet monſtri, & quid portenderet, interroga- vit: Hic dux: Italiæ (inquit) vaſtitatem vi- des, ut ait Valerius l. 1. cap. 5. Eadem Livius habet primo belli Punici. 2. Silius lib. 3. Ci- cero de Divinatione lib. 1.

Ab educatione. In prætorio patris educatus fuit, ubi nihil præter mera Tyrannidis exempla vi- dit. Eum Aſdrubal, vix dum puberem, ad ſe accerſivit, ut militiæ aſſueſceret, in- que paternas opes ſuccederet: ſed optimus vir Hanno, factionis alterius princeps, ani- madvertens peſſimam adoleſcentis indo- lem, ipſum domi tenendum ſub legibus, ſub magiſtratibus docendum, vivere æquo jure cum cæteris cenſebat: ne quandoque parvus hic ignis incendium ingens exſuſci- taret. At pauci ac ferme optimus quisque Hannoni aſſentiebantur: ſed (ut plerunque ſit) major pars meliorem vicit, ut ait Li- vius. Prudenter autem Hanno: nam Anni- bal ferus, immaniſque natura adjunxit à pueritia prima diſciplinam, qua non jura,

non

non leges, non civiles conſuetudines, ſed bella cædesque & hoſtiles proditiones tractare didicerat. Itaque crudeliſſimus evaſit dux, & in fallendis hominibus callidiſſimus. Nam ad decipiendum hoſtem ſemper intentus, quos aperto Marte ſuperare non poterat, dolis aggrediebatur: ut refert Plutarchus.

Ab inſtitutione. Optimos quidem præceptores conſecutus erat, ſed omnes naſo ſuspendens per arrogantiam, in bonis diſciplinis nihil promovit: etenim oratorem atque Philoſophum eloquentiſſimum Peripateticum Phormionem audivit Epheſi, de Imperatoris officio, & de omni re militari copioſiſſimè diſſerentem; paulóque poſt rogatus, quidnam de illo Philoſopho judicaret, reſpondit; multos ſe deliros vidiſſe ſenes, ſed qui magis quàm Phormio deliraret, vidiſſe neminem. Cujus rei meminit Cicero, de Orat. lib. 2.

A legũ contemtu. Legum juſtitiam nihil curavit, fœdera rupit, Legatos P. Valerium Flaccum, & Q. Fabium Pamphylum, à ſociis & pro ſociis miſſos, contra jus gentium non audivit, nec in caſtra admiſit. Et quas in leges patrias delinquendo pœnas meruerat, eas aſtutiâ mirè ſolitus avertere. Sic à Duilio conſule navali prælio victus, timensque claſſis amiſſæ (capitale enim Carthaginenſibus ex publico legũ decreto fuit, ſi quis ducum injuſſu populi pugnaſſet infeliciter) pœnas dare, ex illa infelici pugna priusquàm cladis nuncius domum perveniret, quendam ex amicis compoſitum & inſtructum Carthaginem miſit. Qui poſt-

quam

quam civitatis ejus curiam intravit: conſulit (inquit) vos Annibal, cùm dux Romanorum magnas ſecum maritimas trahens copias advenerit, an cum eo confligere debeat: acclamavit univerſus Senatus, non eſſe dubium quin oporteret. Tum ille: Conflixit (inquit) & ſuperatus eſt. Ita liberum his non reliquit id factum damnare, quod ipſi fieri debuiſſe judicaverant; ut ait Valerius, lib. 7. cap. 3.

Rupto, quod primo bello Punico fuit ictum, federe, totius Italiæ agros ferro & igne vaſtavit: quod ſcelus ut pro ſuâ libidine patraret, occaſionem quæſivit, nec quæſita defuit. Erant in Hiſpania Saguntini, quaſi medii inter Romanorum & Carthaginenſium fines, jure federis in libertate relicti. Hi poſteà totos ſe Romanis addixerant, initâque ſocietate Romani imperii fidiſſimi cultores habebantur. Quare Annibal conſtituit animo, nihil opportunius fieri poſſe ad eliciendam Romanorum iram, ac incendium, quod ſibi optatiſſimum erat, concitandum, quàm Saguntinos armis belloque laceſſere. Sed priusquàm ſocios populi Romani apertè adoriretur, ſtatuit in Olcadas, aliosque trans Iberum populos exercitum ducere, ac eis ad deditionem compulſis, aliquam Saguntinis nocendi cauſam reperire, qua non tam meditato conſilio à ſe illatum, quàm à Saguntinis contractum bellum videri poſſet. Primum igitur Olcadum gente ad deditionem compulſa. Vacceos deinde aggreditur, agros deinde populatur, oppidaque multa expugnat: ut ait Plutarchus. *A rebus geſtis.*

 An-

Ab animi dotibus. Annibalis majore ex parte virtus ſævitia conſtabat: argumento fuerunt multa, cùm primis illud quod in flumine Gilo corporibus Romanis ponte facto exercitum traduxit, ut æquè terreſtrium ſceleſtum Carthaginenſium copiarum egreſſum terrâ, quàm maritimarum Neptunus experiretur. Idem captivos oneribus, & itinere feſſos, primâ parte pedum ſuccisa relinquebat. Quos verò in caſtra perduxerat, paria fratrum & propinquorum jungens, ferro decernere cogebat, neque antè ſanguine explebatur, quàm ad unum victorem omnes redegiſſet. Juſto ergo illum odio, verumtamen tardo ſupplicio ſenatus, Perſiæ regis factum ſupplicem, ad voluntariam mortem compulit, ut ait Valerius, lib. 9. c. 2. Nonnullis quidem virtutibus Annibal præditus erat: ſed eas ingentia vitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia plus quàm Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullus Dei metus, nullum jusjurandum, nulla religio. ut Livius ſcribit.

A corporis dotibus. Nullo quidem labore aut corpus Annibalis ab initio fatigari, aut animus vinci poterat. Caloris & frigoris patientia par, cibi potusque deſiderio naturali, non voluptate modus finitus, vigiliarum ſomnique nec die nec nocte diſcriminata tempora, id quod gerendis rebus ſupereſſet, quieti dabatur: ea neque molli ſtrato, neque ſilentio accerſito: ſed tantum id corporis bonum luxuria fregit, maximè Campana perquàm utilis imperio Romano. Invictum enim armis Annibalem illecebris ſuis complexa, vincendum Romano mi-

militi attribuit. illa vigilantiſſimum ducem, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundanti vino, unguentorum fragrantiâ, Veneris uſu laſciviore ad ſomnum ac delicias evocavit: at tum demum fracta & contuſa Punica feritas eſt, cùm Seplaſia ei, & Albana caſtra eſſe cœperunt. Quid ergo his vitiis fœdius? quibus virtus atteritur, victoriæ langueſcunt, ſopita gloria in infamiam convertitur, animique pariter & corporis vires expugnantur, adeò ut neſcias, ab hoſtibusne, an ab illis capi pernicioſius habendum ſit, ut ait Valerius Maximus, lib. 9. cap. 1.

A fortunæ bonis.

Opes, quas apud milites plebemque plusquam modicas habebat, aſſiduis rapinis auxit, quibus hominum animos ſolicitavit, & corrupit, ut largitionibus ſibi favorem aucuparetur, viamque ad dominationem præſtrueret. Libido enim maxima invaſerat Reipublicæ capiundæ, ſibique regnum parandi.

Ab iis, quæ ſupremum vitæ diē præceſſerunt.

Ingratos Carthaginenſes appellat Valerius Maximus, quod in animum induxerint è conſpectu ſuo ſubmovere Annibalem, qui pro eorum victoria tot Imperatores, totque exercitus Romanos trucidaverat. Sed illi judicio meo prudentes, juſtis rationibus adducti, nocentiſſimam beſtiam relegarunt, interturbatorem publicæ pacis, totque cladium auctorem truculentiſſimum.

Ejectus igitur in exſilium, ad Antiochum Regem Syriæ confugit, quo victo, ad Pruſiam Bithyniæ Regem conceſſit, unde Romam legatione repetitus, hauſto,

quod ſub annuli gemma habebat, veneno abſumtus eſt: ita morte non glorioſa ſuccubuit, vitam inſecutâ turpiſſimam.

A comparatione. Peſtilens & crudelis C. Flaminius erat, qui miſerabilis illius ad Thraſymenum pugnæ cauſa fuit; Sed longè peſtilentior, atque crudelior Annibal: illum ſemel Rempublicam affligere ſtultitia coëgit, hunc autem furor ad maximas clades ſæpenumero pertraxit.

Concluſio. Plura dicere ſuperſedeo: ineptus enim haberi poſſem, ſi crimina Annibalis omnia, quæ nullum nocendi finem habuerunt, ſtuderem exiguâ, quam habet oratio mea, facultate complecti.

DE COMPARATIONE, quæ σύγκρισις Græcè dicitur.

CAPUT X.

Comparatio eſt oratio ex collatione aliquid disquirens: quo id, quod comparatur, in majus extollat, aut oſtendat æquale.

Comparantur autem vel bona bonis, vel bona malis; vel mala malis, vel parva majoribus conferuntur. Prorſusque comparatio duplicem habet vel laudem, vel vituperationem, vel alterutrum ex laude, vituperationeque compoſitum. Omnis autem comparationis locus admodum difficilis eſt, præſertim ſi parva majoribus conferas.

Comparari verò omnia poſſunt, quæ laudari, quæque vituperari:

Per-

Perſonæ,
Res,
Tempora,
Loci,
Irrationalia animalia,
Plantæ.

Non oportet autem comparantem totas res totis conferre; id enim ſupinum, inefficax, & nequaquam eſt pugnax: ſed capiti caput conferendum; hoc enim vehemens, atque dividere totas, laudis eſt, non comparationis. Comparatio autem in hoc non eſt poſita, quando totum hoc præexercitamentum comparatio vocatur: ut,

COMPARATIO ACHILLIS & Hectoris.

Volenti mihi virtutem conferre virtuti, cum Achille haud immeritò componendus fuerit Hector. Sunt quidem ipſæ per ſe virtutes nimirum abundè honeſtæ; comparatæ tamen, admirabiliores videntur. *Procemium.*

Patriâ ergo nati ſunt non eâdem, laudatâ tamen uterque. Ille enim in Phthia; unde Græciæ ipſius primum prodiit cognomentum: hic verò Trojæ, cujus conditores Deorum quoque primi fuerunt. Quod ſi pari natum eſſe loco affert aliquid ad laudem, nihil quidem hac in parte Achilli poſthabendus eſt Hector. *A loco.*

Nati autem uterque præclarâ patriâ, parem quoque generis habuerunt dignitatem: uterque enim ad Iovem originem ſuam initiumque generis ſui refert. Pelei enim filius Achilles fuit; Æaci verò Peleus, & Æacus Iovis. Sic quoque Hector Priami; Priamus autem Laomedontis, & Dardani Laomedon *A parentibus.*

filius. Dardanus quoque Iove prognatus eſt.

A majoribus. Progenitore autem Iove nati uterque, reliquam quoque majorum ſeriem habuerunt claritudine æqualem. Ut enim Achilles Æacum habuit & Pelea: quorum ille Græcos à ſiccitate, penuriaque liberavit; hic Lapithis devictis ob egregiam virtutem Deæ conjugium eſt aſſecutus. Sic Hectoris Dardanus progenitor fuit, Deorum primùm dignus habitus convictu; pater autem Priamus imperavit urbi, cujus muros ipſi quoque Dii fundarunt. Quòd ſi non minus eſt, quàm deæ ſortitum eſſe conjugia, Deorum, idque optimorum, menſâ convivioque uſum eſſe, nihil eſt quòd quiſquam majorum gloria Hectori præferat Achillem.

Ab educatione. Talibus autem uterque majoribus procreati, ambo ad fortitudinis ſeſe ſtudia contulere: & ille quidem à Chirone educatus eſt; huic Priamus ipſe præceptor, velut natura quadam viâ, virtutis monumenta tradebat. Par itaque, ſimulque educatio parem utrique conciliat laudem.

A rebus geſtis. Ut autem ad virile pervenere robur, eodem in bello par uterque animi, virtutisque ſpecimen præbuerunt. Hector enim Trojanos ducebat, ſolusque velut obex, propugnaculumque civitati datus, tuebatur ipſam, ſtetitque quamdiu faventibus Diis & auxiliaribus eſt uſus. Cadens deinde, ipſam quoque Trojam poſt ſe traxit atque evertit. Achilles verò Græcorum præerat armis, terroreque omnes vincebat Trojanos, Palladis fultus numine atque auxilio, occumbensque ſpem victoriæ in reliquum abſtulit Græcis.

A morte. Et ille quidem victus à Pallade interiit; hic autem cecidit ab Apolline confixus. Natique ambo

ambo ex Diis, ambo quoque Deos habuere mortis auctores; utque divinitus generis initia, ita vitæ etiam exitum accepere. Quod ſi ſimilis, utrique vita fuit, ſimilisque mors utrumque abſtulit: quid eſt quo non Hector par ſit, quôque cedere debeat Achilli?

Plura erant, quæ dicerem de utriusque virtute, niſi quemadmodum in his, quæ dixi, ita in reliquis per omnia ipſorum gloria eſſet æqualis. *Epilogus.*

SCHOLIA.

Comparatio ſecundùm Priſcianum, eſt vel ſimilium vel diverſorum, vel minorum ad majora, vel majorum ad minora collatio.

Differt ab ea, quæ inter Schemata ſententiæ numeratur à Rhetoribus, quòd hæc brevis ſit exornatio; illa exercitationis ſtudio ſuſcepta, inſtar laudis vel vituperationis fuſius tractari ſolet.

Bona bonis, &c. Ut ſi Æneam Numæ comparaveris; Sapientiæ fortitudinem; Juſtitiam pietati.

Bona malis, &c. Bonitas enim ex malorum comparatione magis eniteſcit ac effulget: ut, ſapientia comparata ſtultitiæ, Pax diſcordiæ, Sobrietas ebrietati.

Mala malis, &c. Ut ſi ebrietas cum adulterio conferatur, Philippus Echeto, Procuſtes Phalaridi.

Parva majoribus, &c. Res exiguæ verbis attolli poſſunt: ut, ſi ex muſca feceris elephantem.

Duplicem habet laudem, &c. Per loca laudis proceſſuri, comparabimus & urbem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

urbi, ex qua ſunt viri, & genus generi & victum victui, & profeſſiones profeſſionibus, & geſta geſtis, & ea quæ accidunt extrinſecus, ut diverſos mortis modos, & quæ eam ſunt ſecuta. Similiter ſi arbores comparare volueris, conferes etiam præſidentia eis numina, & loca in quibus naſcuntur, & fructus, & utilitatem, & ſimilia. Res quoque ſi compares, extolles qui primi eas invenerint, & eos conferes. Præterea qualitatem animi & corporis.

Alterutrum, &c. Alterutrum aliquando vituperantes, alterutrum laudamus: ut ſi comparemus juſtitiam & divitias.

Locus difficilis, &c. Unde fortem (ut Priſcianus ait) oratorem exigit, & callidum, & celerem, ut agiles poſſit ſemper facere tranſitiones.

Perſonæ, &c. Ut in oratione pro Cluentio, ubi Mileſia & Oppianicus conferuntur. Illa à ſecundis hæredibus pro abortu pecuniam acceperat. Hic idem effecerat per alieni corporis cruciatum. Vide Eraſmum, 2. Copiæ.

Res, &c. Ita conferri poterit Academia aliqua cum alia, urbs cum urbe, locus cum loco, &c.

Tota res totis, &c. Non fuerit neceſſe (inquit) ut aliquam rem per omnes ſuas partes cum alia conferas, ut caput Demoſthenis cum capite Ciceronis, humeros cum humeris, manus cum manibus, pedes cum pedibus. Sed magis, ut ſecundum locos generis demonſtrativi compares genus Demoſthenis cum genere Ciceronis, patriam cum patria, educationem

cum educatione, res geſtas cum rebus geſtis, &c.

Non eſt poſita, &c. In hoc comparationis progymnaſmate non eſt comparatio caput, quia comparatio eſt tota præexercitatio. Non quidem eſt caput, ſed comparatio diffuſa per omnes locos atque partes.

Phthia, &c. φθία ὅθεν ὁ τῆς ἑλλάδος προσῆλθεν ἐπώνυμος: Unde Helladis cognomentum provenit. Eſt autem Phthia Theſſaliæ oppidum & regio, Achillis patria illuſtris. Dido apud Ovidium in Epiſtolis:

Non ego ſum Phthiâ, magniſque oriunda Mycenis.

Hinc Phthius. Idem in Briſeide:

Quam ſine me Phthiis caneſcant æquora remis.

Pomponius Mela Phthiam in Phthioti de ponit, regione Græcâ. Et Hellas, Achaia regio, alio nomine Artis dicitur. Eadem Theſſàlia cognominata fuit, autore Plinio, lib. 4. c. 7. Plura apud Thucydidem, lib. 1. Hellines Græci apellati ſunt. Hellis autem dicta fuit à Deucalionis & Pyrrhæ filio, qui Hellin appellatur.

Trojæ conditores, &c. Apollo & Neptunus cum Laomedonte, Ili filio, patre Priami, mercede pactâ, muros Trojanos condiderunt; unde Ovidius ait:

Utilius ſtarent etiam nunc mœnia Phœbo.

—— *Ceciditque ſuperbum*
Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troja. *Virg. in 3. Æneid.*

Pelei, &c. Jupiter, ut Ovid. ait 6. Metam. in ignem transformatus, ex Ægina Aſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

piſilia (quam inde vocat Aſopidam) genuit Æacum, Æacus Pelea, Peleus ex Thetide Achillem; unde ab avo Æacides appellatur, à patris nomine Pelides.

Priami, &c. Dictum ajunt ἀπὸ τοῦ πρίαμαι, emo, quòd ab Hercule captus, auro fuerit redemtus.

Dardanus, &c. Jovis & Electræ filius, Ovidius 4. Faſtorum:

Dardanon Electrâ quis neſcit Atlantide natum,
Scilicet Electræ concubuiſſe Iovem?

Hinc Dardania dicitur Phrygia. Sicut à Dardani filio Troë, Troja; ab Ilo Trois filio, Ilios, vel Ilion.

Alii genus Hectoris paulò aliter derivant. Jupiter (inquiunt) ex Electra genuit Dardanum; Dardanus Aſſaracum & Ilum; Ilus Laomedontem; Laomedon Priamum; Priamus Hectorem. Vide Tortellium.

Græcos liberavit, &c. Æacus tam cæteris virtute præſtitit, ut, cùm maxima ſiccitate in Græcia plurimi hominum corrumperentur, nullumque malo huic auxilium inveniretur, poſtquam magnitudo calamitatis excrevit, eum civitatum principes adierint, rogantes, ut tantum malum, tantamque peſtem ab eis propulſaret: ſperabant enim propter ipſius generoſitatem atque eximiam pietatem quàm celerrimè à Diis præſentium malorum liberationem inventurum. Nec ea ſpes eos fefellit. Itaque voti compotes facti, in Ægina, ubi votum ille preceſque fecerat, commune omnibus Græcis ſacrum

crum ædificavêre. Atque ex eo tempore, donec inter homines fuit, ſumma cum gloria vitam duxit. Poſtquàm verò migravit è vita, cum apud Plutonem Proſerpinamque maximos honores aſſecutus eſſet, ad judicandas animas eis aſſediſſe fertur. Hæc ex Plutarchi Euagora.

Lapidis devictis, &c. Hi Theſſaliæ populi, Ixionis & Nubis filii, frenorum & ſtratorum inventores, Virgilius 3. Georg.

Frena Pelithronii Lapithæ, gyroſque dedêre Luc. l. 2.
Impoſiti dorſo, atque equitem docuêre ſub armis 6.
Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos,
Exſiluit, primus chalybem frænoſque momordit
Theſſalicus ſonipes, bellis feralibus omen,
Spumavitque novis Lapithæ domitoris habenis.

Plura de Lapithis & Centauris apud Ovidium, 12. Metamorphoſeων.

Deæ conjugium, &c. Hoc eſt, Thetidos. Thetis. Fuit autem Thetis, θέτις, Pelei uxor, Achillis mater, ut Tethys, τηθύς, Cœli & Veſtæ filia, Neptuni conjunx, mater Nympharum. Hoc primam producit, illud autem corripit, Virgilius 1. Georg.

Teque ſibi generum Thetys emat omnibus undis.

Claudian. lib. 1. de raptu Proſerpinæ.

Hinc latrat Getula Thetis, Lilybæaque pulſat
Littora.

Læva tenent Thetis, & Melite, Panopæaque Virgil.
virgo.

Ob egregiam virtutem, &c. Cùm Peleus in pugna contra Centauros ſtrenuè dimicaſſet, multisque aliis bellis atque periculis probatus eſſet, Thetida, Nerei filiam, immortalem, quamvis ipſe mortalis, uxo-

rem meruit, atque ex omnibus, quæ ante fuere, ſolùm in iſtis nuptiis Hymenæum Deos cantaſſe, ferunt: ut ait Plutarchus.

i ron. *A Chirone educatus, &c.* Centauri ἀπὸ τοῦ κεντεῖν, hoc eſt, à pungendo aut ſtimulando dicti, equorum ſtimulatores. Quorum unus erat Chiron, Saturni & Phyllira filius, optimus Citharœdus, Medicus, Aſtrologus. Ab eo Muſicam Achilles didicit. Ovidius 1. de arte:

Phyllirides puerum citharæ præfecit Achillem,
Æacidæ Chiron, ego ſum præceptor amoris.

Ab eodem medicinam Æſculapius; Aſtrologiam Herculus didicit. Fuit autem juſtiſſimus omnium, qui, cùm tractaret ſagittas Herculis, unaque lapſa pedem vulneraſſet, poſt nonum diem indignum Sagittarium verſus dicitur. Ovidius 5. Faſtorum:

Nona dies aderat, cùm tu, juſtiſſime Chiron,
Bis ſeptem ſtellis corpore cinctus eras.

Propugnaculum, &c. πρόβολος accipitur pro tutore, defenſore, propugnatore. Àlias dicitur ſcopulus, vel eminens in mari ſaxum.

Faventibus Diis, &c. Troja tantiſper faventes Deos habuit, nec capi potuit, dum fata Trojanorum permanſerunt integra. In fatis autem fuerunt Troili vita, Palladii conſervatio, illæſum Laomedontis ſepulcrum, Equi Rheſi.

Victus à Pallade interiit, &c. Hector ab Achille fuit interfectus; unde Virgilius in primo:

Ter

Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros,
Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.

Sed Palladem habuit adjutricem, συναγωνιζομένην, in pugna ſociam.

Ab Apolline, &c. Paris Achillem interfecit, in Apoliinis Thymbræi templo, ſed ab Apolline directis, in Achilleum corpus ſagittis. Virgilius in 6. Æneidos:

Phœbe graves Trojæ ſemper miſerate labores,
Dardana qui Paridis direxit tela manuſque
Corpus in Æacidæ.

Ovidius 12. Metamorphoſeon:

At poſtquàm cecidit Paridis Phœbiq; ſagittis.

Plutarchus in comparatione Lyſandri & Syllæ, ait, Achillem interfectum à Paride inter Portas.

COMPARATIO DEMOSTHENIS & Ciceronis.

Si non parvam laudem merentur, qui divinorum ingeniorum gloriâ, cæterarumque rerum conſpicuarum claritate pares enituerunt; non vulgarem ſibi vendicant Demoſthenes & Cicero, quos viros ſummos per omnia pares natura produxit. *Exordium.*

Patriam uterque ſortitus illuſtrem: ille Græciam, uberrimum Atticæ eloquentiæ fontem; hic Italiam, Latinæ linguæ parentem facundiſſimum. *A patria.*

Obſcuro natus uterque parente, clariſſimus evaſit. Ille patrem vix ſeculo ſuo notum habuit, ut inquit Valerius: de hujus item patre nihil (ut Plutarchus inquit) certum eſt proditum. *A parẽtibus.*

Generis ſeriem, quam à majoribus hu- *A majoribus.*

milem, & in gloriam acceperunt, ita virtutibus propriis illuſtrarunt, ut maximâ laudis claritate polleant in æternum.

Ab educatione. Ingeniorum ſpecimen ſub prima juventa ſtatim emicuit. Unde bonas inter diſciplinas educati, & præclaris artibus dicendi protinus addicti, ſummos in oratores evaſerunt, ſummaque è foro, curiâque gloriam ſibi quæſiverunt.

Ab inſtitutione. Ab optimis præceptoribus inſtituti fuerunt: Demoſthenes ab Iſæo eloquentiſſimo doctore; Cicero à Philone Academico, & Milone Apollonio, viris in docendo diſertiſſimis.

Ab exercitatione. Cicero Græcè & Latinè declamando ſe plurimum exercuit cum M. Piſone, & Q. Pompejo. Et Demoſthenes vadoſis littoribus inſiſtens, declamationes fluctuum fragoribus obluctantibus edebat, ut ad fremitus concitatarum concionum patiẽtia duratis auribus in actionibus uteretur: ut ait Valer. Fertur & Ciceronem primum in pronunciatione non minùs, quàm Demoſthenem laboraſſe, unde omni cura, & Roſcium Comicum, & Æſopum Tragœdum obſervaſſe traditur. ut ait Plutarchus.

Ab animi dotibus. In utroque refulſit integritas, benevolentia, & humanitas: unde cum Demoſthenes ab Athenienſi populo juſſus eſſet accuſare quendam, recuſavit id facere: ut ergo adverſus eum reclamatio populi, quemadmodum conſuevit, facta eſt, ſurrexit Demoſthenes, & inquit. Vos me, viri Athenienſes, conſultorem habetis etiam inviti; calumniatorem verò, nec ſi velitis quidem. Et Cicero, cùm Præfectus an-

annonæ eſſet; ſortitusque Siciliam, in miſſione frumenti, quam apud urbem agere coactus erat, plerisque Siculis moleſtus gravisque videbatur, ſed mox cum ejus integritatem; humanitatemque experti forent, eum veluti neminem ex aliis ducibus ſuis honore ſummo dignati ſunt.

Ad Rempublicam ſalutis publicæ conſervandæ ſtudio ſe contulere. Nactus autem Demoſthenes uberem in Rempublicam materiam & honeſtam pro Græcorum libertate adverſus Philippum, & in ea præclarè decertans, confeſtim nomen & gloriam aſſecutus eſt. Nec ſolum ut diſertus, verumetiam ut fortis vir ſuſpiciebatur, ut admiraretur ipſum Græcia, obſervaret Perſarum Rex, plurimus apud Philippum ſermo eſſet, confiterentur adverſarii, ſibi adverſus præclarum virum eſſe certamen. Et Cicero maximis periculis Rempublicam liberavit. Unde Juvenalis Satyr. 8. eleganter inquit: *A rebus geſtis.*

Quis, Catilina, tuis majoribus atque Cethegi
Inveniet quicquam ſublimius? arma tamen vos
Nocturna, & flammas domibus, arisque paraſtis,
Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores,
Auſi, quod liceat tunicâ punire moleſtâ.
Sed vigilat Conſul, vexillaque veſtra coërcet
Hic novus Arpinas ignobilis, & modo Romæ
Municipalis eques, galeatum ponit ubique
Præſidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis & tituli, quantum non Leucade, quantum
Theſſaliæ campis Octavius abſtulit udo

Cædi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Cædibus aſsiduis gladio : ſed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Ab auctoritate. Auctoritas in Republica par fuit, præſidio uterque militarium hominum egebat, Demoſthenes Charetis, Diophetis, Leoſthenis: Cicero Pompeji, Auguſti; id quod Auguſtus ipſe ad Agrippam, & Mecœnatem ſcribit.

A ſimili, quæ mortem præceſſit, fortuna. Duos Rhetores alios haud invenio, qui ab obſcuris, parvisque, facti ſint tanti, qui Tyrannis ſe Regibus objecerint, filias amiſerint, patriâ ſuâ exſularint, reverſi ſint cum honore, rurſus fugitantes in adverſariorum pervenerint manus. Quod ſi natura fortunaque viri utriusque ſic, quemadmodum artifices quidam inter ſe, contendant; difficile judicatu eſt, magisne moribus, an rebus geſtis ſimiliores reddiderit.

A morte. Unà cum patriæ libertate fuerunt exſtincti. Demoſthenes Antipatri imperio per Archiam Phygototheram, ſatellitum principem: Cicero Antonii juſſu per Herennium Centurionem. Et (quod mirum) certis præſagiis utrique mors denunciata fuit; illi ſomniis, huic auſpiciis. Demoſthenes enim nocte per quietem viſus erat cum Archia Tragœdiis in theatro certare, & cùm illum ſuperaſſet, tamen defectu apparatus ab illo vinci. Et Cicero cum in villa Cajatanâ eſſet, corvus in conſpectu ejus horologii ferrum loco motum excusſit, & protinus ad ipſum tetendit, ac laciniam togæ eo usque morſu tenuit, donec ſervus ad occidendum eum milites veniſſe nunciaret.

Ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Ut Demoſthenis glorioſam, ita Ciceronis mortem æterna gloria fuit inſecuta: atqui Tyrannos, quorum nefario ſcelere ſuccubuerunt, infamiæ crimen perpetuum eſt comitatum. *Ab iis, quæ mortem conſecuta.*

Plura dicenda eſſent; ſed cùm cætera comparaturis facilia ſint collatu, operæ pretium eſt viſum, hæc paucis indicaſſe: quæ reſtant autem ſtylo, manum injecturis reliquiſſe. *Epilogus.*

Ad conſimile genus exercitationis conferre poteris Philippum cum Pyrrho, ex primo belli Macedonici libro apud Livium, alioſque auctores.

Item Philippum cum Alexandro, apud Juſtinum lib. 9.

Item ex Plutarcho petas licebit exempla comparationum
- Publicolæ, & Solonis.
- Alcibiadis, & Coriolani.
- Periclis, & Fabii.
- Annibalis, & Scipionis.
- T. Flaminii, & Philopœmenis.
- Ariſtidis, & Catonis.
- Timoleonis, & Æmilii.
- Lyſandri, & Syllæ.
- Ageſilai, & Pompeji.
- Dionis, & Bruti, &c.

DE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

DE ETHOPOEIA.

CAPUT XI.

ETHOPŒIA eſt imitatio & expreßio morum perſonæ ſubjecta.

<table>
<tr><td rowspan="3">Imitationis autem tres ſunt differentiæ:</td><td>Εἰδωλοποιΐα,</td></tr>
<tr><td>προσωποποιΐα,</td></tr>
<tr><td>ἠθοποιΐα.</td></tr>
</table>

Eſt quidem Ethopœia, quæ notam habens perſonam, mores ſolùm effingit: ut, qualia faceret verba Hercules, Euryſtheo ſibi imperante. Hic notus quidem eſt Hercules, dicentis verò effingimus mores.

Idolopœia eſt, quæ perſonam habet notam, ſed defunctam, & loqui non potentem: quemadmodum ἐν Δήμοις *Eupolis finxit, ut Ariſtides* ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν τεσσάρων. *Unde etiam Idolopœia vocatur.*

Proſopopœia eſt, quando finguntur omnia, & mores, & perſonæ: quemadmodum Menander fecit argumentum. Argumentum enim nec rem nec perſonam habet propoſitam; unde Proſopopœia eſt dicta: fingitur enim ipſa cum moribus perſona.

Divi-

Dividitur autem Ethopœia: namque alia

- Paſſiva, quæ exprimit adfectum: ad quam pertinent, quæ prorſus animi ſignificant metum: ut, qualia verba Hecuba faceret Trojâ ſubversâ.
- Moralis, quæ mores ſolos depingit; ut, quid diceret Mediterraneum primùm conſpicatus mare.
- Mixta, quæ mores habet pariter, & affectum: ut, qualia loqueretur Achilles ſuper occiſo Patroclo, cum pugnare decreviſſet. Mores enim conſilium habent; adfectum verò amicus occiſus.

Ethopœiam verò tractabis dicendi genere dilucido, brevi, florido, disjuncto, omni fluxu atque figura remota. Proque capitibus divides tribus ipſam temporibus præſenti, præterito, & futuro.

EXEMPLUM ETHOPOEIAE paſſivæ, continens quæ verba dicere poſſet Niobe, jacentibus liberis.

Me miſeram! quam aliam præ alia deflebo calamitatem, orbata nunc liberis, quibus antè fueram inſignis? Quæ copia infelici mihi ad quam redacta eſt inopiam? non ſum jam miſera unius filii mater, quæ anteà tam multis conſpicua incedebam. At, quanto ſatius foret ſterilem fuiſſe potiùs, quàm in lacrymas, atque luctus fecundam? Longè enim infeliciori loco ſunt hæ, quæ orbitatem ſuam deflent, eis quæ nunquam pepererunt. Hoc enim quod experimentum (Exordiũ à præſenti.)

ame-

amoris filiorum ſumpſerunt, deſtitutis poſteà acerbiſſimum eſt.

A præterito. *Sed infelicem me! quæ parem ei, qui me genuit, ſum experta fortunam. Orta enim ex Tantalo, qui convictu Deorum felix, tandem ab ea eſt Deorum amicitiâ evolutus: hujus quoque cladibus meis approbo me eſſe genus. Conjuncta enim ſum Latone: perque hanc ipſam nunc his opprimor malis, & ipſius familiaritatem filiorum orbitate deploro. Hicque mihi finis cum Dea convictus, ut in calamitatibus degam. Priùs namque quàm ipſi ſum cognita Latonæ, felicior ipſa fui mater: ut autem ſum illi notior facta, deſolata ſum liberis; quorum anteà quàm me noſſet ipſa, inſigni fui multitudine beata. Iacet ille ſexus utriusque lætus numerus mihi ſummum in luctum. Quò me vertam infelix? ad quæ deflectar? quod mihi ad tot defunctos liberos ſufficiet ſepulcrum? Miſeram me! in tantis malis meis ipſe quoque me deſerit calamitatum mearum honor, & infelici juſta intermittuntur.*

A futuro. *Verùm enimverò quid iſta queror, ac deploro; cùm à Diis, ut me in aliam naturam transmutent, impetrare liceat? Unum hoc miſeriarum mearum video remedium, ut in alicujus, quod ſenſus vitaque ſit expers, formam commuter. Sed vereor miſera, ne & ſic quoque, quamvis mutata, inter lacrymas agere non ceſſem.*

SCHOLIA.

Ethopœia. Ethopœia à Priſciano vocatur allocutio, ſermonis imitatio, ad mores, & ſuppoſitas perſonas, accommodata. Quintil. l. 9. cap. 2. Imitatio (inquit) eſt morum alienorum: quæ ἠθοποιΐα, vel, ut alii malunt,

μίμη-

μίμησις, dicitur: verſatur & in dictis, & in factis. Expreſſio morum eſt, & adfectuum; unde nomen habet.

Hercules Euryſtheo, &c. Hercules Jovis & Alcmenæ filius. Unde Ovidius Metam. 9. Dictus quaſi aëris gloria. Macrob. 1. Satur. cap. 20. Revera Herculem ſolem eſſe vel ex nomine claret. Heracles enim quid aliud eſt niſi Heras, id eſt, aëris cleos? quæ porrò aëris gloria eſt, niſi ſolis illuminatio, cujus receſſu ſpiritus occulitur profunditate tenebrarum? Coactus fuit multa adire pericula, Junone impellente, & imperante Euryſtheo, vide Boccatium libro 12. cap. 34. Fuit autem Εὐρυσθεύς, Stheneli Mycenarum Regis filius. Ovidius in Epiſtolis.

Quem non mille feræ, quem non Sthenelius hoſtis,
Non potuit Iuno vincere; vicit amor.

——— Duros ut mille labores Virgil. lib. 8. Æneid.
Rege ſub Euryſtheo ſatis Iunonis iniquæ
Pertulerit.

Εἰδωλοποιΐα, *&c.* Hanc ſimulacri fictionem appellat Priſcianus. Fit, cùm mortuis verba dantur. Quod facit Cicero pro Cælio, verba dans Appio Cæco contra Clodiam. Livius libro 6. belli Punici: Si ab inferis exſiſtat Rex Hiero, fidiſſimus imperii Romani cultor, quo ore aut Syracuſas aut Romam ei oſtendi poſſe, cùm, ubi ſemirutam ac ſpoliatam patriam reſpexerit, ingrediens Romam in veſtibulo urbis propè in porta ſpolia patriæ ſuæ viſurus ſit? Item, Cicero in Confirmatione: Quòd

ſi nunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſi nunc L. ille Brutus reviviſcat, & hic ante pedes veſtros adſit, non hac utetur oratione? Ego Reges ejeci; vos Tyrannos introducitis. Ego libertatem, quæ non erat, peperi; vos partam ſervare non vultis. Ego capitis mei periculo patriam liberavi; vos liberi ſine periculo eſſe non curatis.

Item Hector occiſus, apud Virgilium in ſecundo:

Heu fuge, nate Deâ, teque his, ait, eripe flammis:
Hoſtis habet muros, ruit alto à culmine Troja:
Sat patriæ, Priamoque datum, ſi Pergama dextra
Defendi poſſent, etiam hac defenſa fuiſſent.
Sacra ſuosque tibi commendat Troja penates:
Hos cape fatorum comites; his mœnia quære,
Magna pererrato ſtatues quæ denique ponto.

Item Polydorus in tertio:

Quid miſerum, Ænea, laceras? jam parce ſepulto,
Parce pias ſcelerare manus, non me tibi Troja
Externum tulit, haud cruor hic de ſtipite manat:
Heu fuge crudeles terras, fuge littus avarum.
Nam Polydorus ego, hic confixum ferrea texit
Telorum ſeges, & jaculis increvit acutis.

Idem apud Euripidem in Hecuba, inquit: Sum profectus à profundis manibus, &c.

Ἐν Δήμοις Eupolis, &c. In Comœdia, cui nomen id fuit inditum. Eupolis autem erat veteris, cujus magna fuit licentia, comœdiæ ſcriptor:

Horat. 1. ſerm. 4. *Eupolis atque Cratinus, Ariſtophanesq; poëtæ,*
Atq; alii quorum comœdia priſca virorum eſt.

Si

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Si quis erat dignus deſcribi, quod malus, aut
fur,
Quod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus, multa cum libertate notabunt, &c.

Submerſus autem ille fertur ab Alcibiade, quòd quædam illius crimina carpſiſſet.

Ariſtides, &c. Hîc in oratione quadam Rhetoricen defendit, & encomion canit introductorum quatuor, Themiſtoclis, Miltiadis, Cimonis & Periclis.

Proſopopœia, &c. Hanc Priſcianus reddit conformationem. Quæ eſt, quando alicui rei contra naturam datur perſona loquendi. De qua vide Ciceronem 4. ad Herennium. Idem patriam loquentem facit in Catilinam, inquiens: Nullum jam tot annis facinus exſtitit, niſi per te; nullum flagitium ſine te: tibi uni multorum civium neces, tibi vexatio direptioque ſociorum impunita fuit ac libera. Tu non ſolum ad negligendas leges, & quæſtiones, verum etiam ad evertendas, perfringendasque valuiſti. Superiora illa, quanquam ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tuli. Nunc verò me totum eſſe in metu propter te unum: quicquid increpuerit, Catilinam timeri: nullum videri contra me conſilium iniri poſſe, quod à tuo ſcelere abhorreat, non eſt ferendum. Quamobrem diſcede, atque hunc mihi timorem eripe: ſi verus, ne opprimar: ſin autem falſus, ut tandem aliquando timere deſinam.

Et Ovidius 2. Metamorphoſ. introducit Tellurem, ita loquentem:

Si

Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmin cessant,
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo, cladémque autore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo
(Preſſerat ore vapor) toſtos en aſpice crines,
Inq; oculis fumum: volitant ſuper ora favillæ
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers, quòd adunci vulnera aratri
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruge
Humano generi, vobis quoque thura miniſtro
Sed tamen exitium fac me meruiſſe, qui undæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longius ab ſunt?
Quòd ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit
At cœli miſerere tui: circumſpice, utrinque
Fumat uterque polus: quos ſi violaverit ignis
Atria veſtra ruent: Atlas en ipſe laborat,
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cœli,
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc ſupereſt, & rerum conſule ſumma.

Menander fecit argumentum, &c. Menander poëta Comicus fuit, Gellius lib. 17. c. 4 ſcribit, ab eo relictas fuiſſe centum & octo, vel (ſecundum alios) centum & novem comœdias: ſed omnes ad noſtra tempora non pervenerunt. Cæterùm ut Menander habuit φάσμα, ita ἔλεγχον, in quo res erat: nulla autem vera, ſed ficta perſona. Cataneus reprehenſionem vertit Aphtho-

Aphthonius ait: ὁ γὰρ ἔλεγχος πρᾶγμα μὲν, οὐ μὴν ἔτι καὶ πρόσωπον, hoc eſt, Redargutio res quidem, non autem perſona. Ut ſi quis illum introducat loquentem, carpentemque faciat hominum mores, aut vitia. Sic memoriam Eraſmus introduxit. Agricola reddidit argumentum, quod (ut ait Cicero ad Herennium) eſt res ficta; quæ tamen fieri poſſit, ut argumenta Comœdiarum.

Paſſiva, &c. A Priſciano *paſſionalis* appellatur, in qua paſſio, id eſt, commiſeratio perpetua inducitur, ut quibus verbis uti potuiſſet Andromache, occiſo Hectore: fuit autem ea uxor Hectoris, animo virili prædita; unde à virili pugna nomen ſortita.

Moralis, &c. In qua continentur mores; ut quibus verbis potuiſſet uti ruſticus, cum primum aſpexit navem.

Patroclo, &c. Hic cùm in patria cædem feciſſet, in Theſſaliam confugit ad Achillis patrem: Menœtii Regis Locrenſis filius fuit. *Patroclus.*

Ovidius primo de Ponto:

Cæde puer factâ Patroclus Opunca reliquit,
Theſſalicamq; adiit hoſpes Achillis humum.

Amicus fuit Achillis, & ſub hujus armis interfectus:

Sive Menœtiadem falſis cecidiſſe ſub armis,
Flebam ſucceſſu poſſe carere dolos. *Ovid. in Epiſt.*

Achillis autem verba, quæ potuiſſet Patroclo interfecto facere, complecterentur paſſionem funeris amici, & moram de bello in Trojanorum vindictam ſuſcipiendo cogitantis.

Adfectum amicus occiſus, &c. Hujus enim Progymnaſmatis uſus eſt, ut exercitii ſtudio perſonarum omnium affectus imitari, aptaſque materiæ, ſenſuum, ſententiarum, verborumque formas accommodare coneris. Alia enim oratio prudentis hominis & pacati; alia inſipientis & irati; Alia timentis, gaudentis, lugentis, ſenis, juvenis, viri, feminæ, matronæ, ſcorti. Vide Emporium Sophiſtam.

Amicus, &c. In Aphthonio habetur: ἦθος γὰρ ἡ βουλὴ, πάθος, ὁ φίλος πεσὼν,

Quintilian. lib. 6. cap. 3. πάθος (inquit) atque ἦθος ex eadem natura ſunt, ita ut illud majus ſit, hoc minus; ut amor πάθος, charitas ἦθος: πάθος concitat; ἦθος ſolet mitigare: ἤθη mores ſunt, quibus plerumque ruſticos, ſuperſtitioſos, avaros, timidos, ſecundùm conditionem propoſitorum effingimus, mores eorum imitamur, & ex his ducimus orationem. Diverſum eſt huic, quod πάθος dicitur: quodque nos affectum propriè vocamus, & ut proximè utriuſque differentiam ſignem, illud comœdiæ, hoc tragœdiæ ſimile.

De hujus cùm difficultate, tum utilitate, vide Quintil. l. 3. c. 1.

Sunt,

Sunt, qui Ethopœiæ ponunt triplicem expreſſionem,

- Morum, quam prolixorem tradunt: ut ingeniorum, virtutum, vitiorum, Thraſonis, aut tyranni.
- Naturalium propenſionum, inclinationum, φυσικῶν ϛοργῶν, hoc eſt, affectuum innatorum, ut amoris paterni in liberos, charitatis affinium, cognatorumque inter ſeſe.
- Affectuum leviorum: ut cum animos erigimus in ſpem, aut lætitiam.

Dicendi genere dilucido, &c. Σαφεῖ, perſpicuo, de quo ſupra in Narratione. Macrob. 5. Saturnal. cap. 2. ponit dicendi genera 4.

Copioſum; in quo Cicero dominatur.
Breve; in quo Salluſtius regnat.
Siccum; quod Frontoni adſcribitur.
Floridum & pingue; in quo Plinius Secundus luxuriatur. Plura dicendi genera profert Eraſmus, 1. Copiæ, cap. 123.

Tribus temporibus, &c. In præſenti inſtantis fortunæ permutatio, & ærumnæ recenſentur. In præterito potiſſimùm eæ conferuntur cum infortuniis parentum, vel majorum. In futuro rerum eventus, malorum fines adducuntur, vel conſilia quorum ratione, tantis malis ſuccurri poſſit.

Niobe, &c. Hæc Tantali filia, Pelopis ſoror, Amphionis uxor. Fuit autem fecundiſſima. Hinc Juvenalis ait Satyr. 6.

Atque eadem ſcrophâ Niobe fecundior albâ.

Quæ ſecundùm Diodorum Siculum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

5. Hiſtoriarum, ſeptem filios, totidemque filias, ſecundùm Ovidium in Metamorph. ſeptem filios, Iſmenon, Sipylum, Phœdimum, Tantalum, Alphenora, Damaſichthonea, Ilionea: Secundùm Boccatium, lib. 5. c. 31. quatuordecim. Vide Gellium, lib. 20. c. 6. Homerum, Iliad. ult.

Sed infelicem me, &c. Fabula Neobes ſignificat, mulierum ſuperbiam exitioſam eſſe. In ſummum enim illa malum incurrit (ut Niobes mala proverbialiter maxima dicerentur & acerbiſſima) quod paſſa fuit, quòd Latonæ præpoſuiſſet.

Etenim apud Ovidium:

Quis furor, auditos (inquit) præponere viſis
Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras,
Numen adhuc ſine thure meum eſt?

Orta ex Tantalo, &c. Unde Tantalus ab Ovidio dicitur. Tantalus autem, Jovis & Plotes filius, Rex Phrygiæ ditiſſimus. Unde Tantali talenta abierunt in proverbium. Primò fortunatus fuit: deinde, cùm Deorum ſecreta hominibus prodidiſſet, detruſus fuit ad inferos. Ovidius, 2. Amorum Eleg. 2.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Porrò Tantali fabulam paucis explicat, inquiens:

Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit
Tantalus infelix, quem ſua vita premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

Hujus genus, &c. In ſimilem (inquit) parentis calamitatem incidi. Quemadmodum ab initio pater felix erat Tantalus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

lus; ita ego beata. Jam ego miſera; ſicut & ille. Quem in Cratylo ſcribit Plato, dictum quaſi, ταλάντατον, hoc eſt, infeliciſſimum. Hujus ſupplicia adeò gravia, ut proverbio locum fecerint, *Tantali ſupplicia*, & *Tantali lapis*.

Latonæ, &c. Hæc Cæi Titani filia, Apollinis & Dianæ mater, à parente Titanis appellata: ut à matris nomine Apollo Latoides, & Diana Latois. Unde Niobe apud Ovidium, Metamorphoſis 6.

Quoque modo audetis natam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi? cui Tantalus autor,
Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas.

Atqui contra ſententiam Ovidii Diodorus Siculus, lib. 6. dicit Phœbes & Saturni filiam.

Aliam naturam, &c. Niobem præ nimio dolore in ſaxum vel marmor converſam ajunt: illud innuentes, maximo dolore eam diriguiſſe. Ovidius in Metamorph.

Diriguitque malis, nullos movet aura capillos?
Quæque ſuperba parens ſaxo per corpus oborto,
Nunc quoque Mygdonia flebilis aſtat humo.

A Statio in ſylvis Sipyleia mater appellatur; quoniam facta ſaxea, turbine venti

In Siphylum rapta eſt, ubi fixa cacumine montis
Linquitur, & lacrymis etiam nunc marmore manant.

Senſus vitæque expers, &c. Fabula Niobes hoc habet verum: Niobe fingitur ex homine converſa in lapidem; quoniam imaginem lapideam ſupra natorum ſuorum ſepulcra poſuerat. Quod Palæphatus ſe vidiſſe ſcribit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ETHOPOEIARUM EXEMPLA:

Primum argumentum tale eſt.

Gerhardus Noviomagus.

Quænam verba Gerhardus Noviomagus ex lipothymia ad ſeſe rediens olim potuiſſet dicere, cujus VVittenbergam profecturi caput Latrones ſecuri diffiderant, ipſum apud Brunonis vicum humi ſtratum ſpoliaverant, & fugitivi mortuum credentes in ſylva reliquerant.

Exordium à præſenti.

Vetus illud dictum, Nemini fidendum eſſe, niſi cum quo priùs modium ſalis abſumſeris, eſſe veriſſimum experior, quos fidos itineris comites arbitrabar, ii crudeliſſimi ſicarii jugulum mihi petierunt: multiſque vulneribus inflictis, ſyntecticum reliquerunt, qui ab ineunte ætate bonis literis ac virtutibus invigilando perſuaſum habebam, ſtudioſis hominibus tutam ubique profectionem patere. Credebam Horatio, qui ſcripſerat, integros vitæ ſceleriſque puros, non egere Mauri jaculis, nec arcu, ſive per Syrtes, ſive per inhoſpitalem caucaſum iter eſſent facturi. At ego licet non apud Scythas ἀνθρωποφάγους verſari videbar, ſed apud homines (quos à Germana charitate non alienos ſperabam fore) Germanos: tamen longè prudentiùs feciſſem, ſi noſtri (quo friget omnis charitas) ſeculi tam impunitam peccandi licentiam ante oculos mihi poſuiſſem, nec ſolus neque inermis profectionem hanc inſtituiſſem. Jam ſecura nimis imprudentia mihi nocuit, qui ſtratus humi, ſanguine meo terram hanc intingo, herbaſque coloro. Nunc maximo periculo meo cautior factus, tandem

diſco,

diſco, nuſquam tutam eſſe fidem, ubique rapto vivi, non hoſpitem ab hoſpite tutum, nec generum à genero. Sed quid deploro? Quin libenter ego, quam delicta fortaſſe mea promeruerunt, calamitatem patior, æquioreque animo injurias fero. Sed utinam caput illæſum & integrum ſit, ut bonarum diſciplinarum capax à rationis amuſſi nunquam deliret. Utinam in hoc caſu Cœneus ille Perrhœbus fuiſſem, & hoc mihi donatum, ut nullo ferro ſauciari potuiſſem. Eheu quàm plagam profundam, quàm vulnus altum ſentio, quod pacis ſemper amans ego præter meritum accepi; & ab illis, quos beneficio proſequebar, quos amicos atque fidos incognitarum mihi viarum duces amplexabar, pro quorum incolumitate, incolumis ipſe, hoc corpuſculum amittere non detrectabam, eorumque inopiam meâ qualicunque rerum copiâ ſublevare (ſi modò poſtulaſſent) minimè gravatus fuiſſem. Id quod è bonarum literarum ſtudio ſemper addidici facere, nec ego unquam pecuniæ ſervus, congeſtis undique ſacris indormire ſolitus, neque tanquam ſacris parcere, quæ tortum digna ſequi potiùs quàm ducere funem. Sed ô perfidam pecuniam, & ſacram auri famem, quo non mortalia pectora cogis? O mores! ô tempora!

Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium, contumque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram.
Ut jugulent homines, ſurgunt de nocte latrones.

Hos etiam de media luce ſurgere, teſtimonio fuerit calamitas mea: quæ & evidenti eſt argumento, quàm fragilis, & quantis vita noſtra periculis ſit obnoxia. Omnis mea, qua valde glorioſus jam pridem effulgebam, dignitas, hic ad nihilum ferè jacet redacta. Gloria mea quaſi flos agri propemodum demiſſus, flacceſcit. Quid ergo ſumus, aut quidnam victuri gignimur; ordo quis datus; aut metæ quàm mollis flexus? Deum immortalem, quot periculorum genera vitæ noſtræ indies inſidiantur? Quot accidunt caſus, venena, naufragia, cædes, peſtes? Alius acini granum glutiens præfocatus, interiit. Fuit, quem potus cum lacte pilus ſtrangulavit. Fuit, cui ſtiria gelu durata, delapſa tecto ſubitum attulit exitium: O lubricas igitur res mortalium; & hominem verè bullam!

A præterito. O nimiam hominum teterrimorum crudelitatem! O meam inſignem imprudentiam, atque ſecuritatem! qui omnia proſpera atque tuta mihi perſuaſeram, in hæc tanta mala incidi: hic vulneribus confectus, atque pulveribus obſitus jaceo; cujus amici gloria magna, parentes honore ſummo claruerunt. Hic miſerabiliter jaceo, qui jam olim in Gymnaſio Lovanienſi clarum nomen atque decus, laborum meorum & virtutis beneficio, conſecutus fueram, celebris poëta, celebrior orator, celeberrimus Theologus ſalutatus. Hic flebiliter jaceo, quem Epiſcopus Trajectenſis Dominus Philippus, nobiliſſimo Burgundiorum ſanguine procreatus, maximis

ximis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ximis honoribus adfecit, tot muneribus opimis, tot ſacerdotiis pinguibus exornare nunquam intermiſit, qui tot heroës atque principes amicos bonarum literarum cultu, vitæque ſanctimoniâ mihi devinxeram, ut cœlum citiùs ruere, quàm in hanc fatalem ærumnam me putaverim iri præcipitatum. Sed quorſum iſta mihi? O res humanas variabiles? ô vanitatem rerum, & inconſtantiam!

Sed quid iſtorum recordor, quæ magis refricant memorata, quàm dolorem minuunt? Unum reſtabit, ut ſupplex ad aſylum Dei opt. Max. confugiam. Hic eſt unica ſalutis arx: ipſum orabo, huic ſupplicabo, huic peccata mea confitebor, atque precabor, ût me liberet ex hoc tanto malo Conſolator optimus. Cujus divina providentia ad noſtri emendationem atque ſalutem omnia fieri permittit. Ille Pharaonem, ille alios induravit, & ad affligendum ſibi dilectum populum ſæpius inſtigavit. Ille rurſus Tyrannum fluctibus obruit, & ab omnibus miſeriis inſontem gregem eripuit: in hoc fortem apparere, in hunc unum ſpem erigere, præſentiſſimum ærumnarum cunctarum remedium eſt. Quo poſthabito, rebus in humanis mentem occupatam habere, magis erit dolorem augere, quàm mitigare, aut omnino tollere. *A futuro.*

ALIVD EXEMPLVM, CONTINENS quæ verba Hercules Euryſtheo ſibi imperante potuiſſet facere.

Multi ſunt infortunati, ſed nemo magis, quàm ego ſum, infelix; qui miſer, *A præſenti.*

quarta natus lunâ, calamitates varias & plurima mala patior.

A præterito. Non ſufficiunt, quæ retroactis annis animo fortiſſimo tuli: quæ noverca Juno mihi præparavit. Hæc ſerpentes immiſit, quæ me puerum in cunis occiderent: mox Euryſthea ſtimulis novercalibus impulit, ut in varia periculorum genera me protrudens, è medio tolleret. Variis igitur tempeſtatibus ego jactatus, fœdantem peregrino templa cruore Buſyrin domuit, &

Solus Amazonio cinctus Stymphalides arcu,
Non cadere Antæo, non creſcere profuit hydræ,
Non cervam volucres eripuere pedes, &c.

A futuro. Sed quis finis; quis modus, Euryſtheu, furoris atque tyrannidis tuę futurus? Quin parcis ætate confecto? Manliana atque Phalaridis imperia longè tuis humaniora. Tu quam, Lycha, veſtem à Dejanira miſſam huc pertuliſti, nimirum Junoni gratam, mihi pernicioſam futuram, imbutum veneno Lernæo munus eſt: unde novam peſtem profluxuram video, cui nec virtute poterit reſiſti, nec telis, neque armis, ſed pulmonibus errabit ignis edax nimis, & per omnes paſcetur artus. Vide Ovidium, 9. Metamor. Et Claudianum in præfatione libri ſecundi de raptu Proſerpinæ. Virgilium, Æneid. 8.

TERTIVM EXEMPLVM,
continens qualia verba Dives ad inopiam redactus, poſſet facere:

Exordium ex Plauto ſumtum. Multa mihi in unum locum confluunt incommoda, quæ meum pectus pulſant, ſimul

ſimul multiplex ærumnam exercitam habet paupertas. Ubi ſpes meas collocem, *A præſenti.* non habeo. Nunc tandem experior infelix? Omnes modis omnibus qui pauperes ſunt, miſeros vivere. Quid enim? mehercule, miſer eſt homo, qui ipſe ſibi, quod edat, cogitur quærere, & idipſum ægrè invenit: longè miſerior, qui & ipſe quærit, & nihil invenit: omnium miſerrimus, qui, cùm ipſe cupiat, quod edat, non habet. Hujus farinæ ſum ego miſer, qui Crœſo jam dudum felicior habitus, jam autem Codro pauperior, atque Leberide nudior, non poſſideo, ubi pedem ponam. Etenim omnia vel hoſtis abſtulit, vel incendium abſumſit.

Florentiſſimo jampridem mihi divina *A præterito.* quaſi virgula ſuppetebant omnia. Et divitiarum copiâ fretus, omnia vel facere, vel dicere audebam, ut re ipſa fontes argenti loculos animadvertiſſes. Mala etiam laudi dabantur, cùm felicibus ſint & trimeſtres liberi, ſtultitiamque patiantur opes. Proinde mihi Suffenus eram, qui mihi adhæreſcebant fautores:

Donec eram felix, multos ſpeculabar amicos:
Tempora cùm modo ſint nubila, ſolus ero.
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Etenim pauperem modò me factum nemo conſolatur, nemo fert ſuppetias. Qui jampridem aderant, non vocati, jam rogati fugiunt; & qui fideles amici viſi, eos calamitas mea falſos coarguit. Erant enim (ut proverbio dicitur) αὐτολήκυθοι. Verùm nimis eſt, quod ait Ovidius 2. de Ponto.

Turpe quidem dictu, ſed ſi modò vera fatemur,
Vulgus amicitias utilitate probat.

Iuven. Satyr. 3. *Quantum quiſque ſuâ nummorum ſervat in arca,*
Tantum habet & fidei:

O me miſerum! Cum non ſit omnis hominis, ſed tantum ſapientis paupertatem ferre, juxta illud Menandri: πενίαν φέρειν οὐ παντὸς, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφοῦ: ego per inopiam mentis inops factus, tanta mala diutius tolerare non potero. Inter duo igitur mala pendens, quod levius videbitur, eligam. Longè melius arbitratus fore, ut mihi mortem conſciſcam, quàm in paupertate vivam, aut ad turpe compendium me compellat inopia. Quare, quod Theognis Cyrno conſilium dedit, amplectar:

In mare fluctivagum, ne me premat aſpera egeſtas,
Præcipitabo, altis deſiliamque jugis.

Quid? Mors ultima linea rerum, quæ nihil ſentit: quod autem nihil ſentit, nihil ad me, &c. Vide Gellium, lib. 2. c. 8.

QVARTVM EXEMPLVM, continens qualia verba dixerit Hecuba poſt excidium Trojanum.

Fuit autem Hecuba Cyſſei Regis Thraciæ filia: unde Cyſſeis vocatur. Virg. in 7.
Cyſſeis prægnans tædas enixa jugales.

A præſenti. Fortunam Euripum, ſive æſtuariam, non injuriâ vocatam reipſâ jam infelix experior; quæ ſtatu beatiſſimo gloriabar Regis filia, Regis uxor, pulcherrimorum atque fortiſſimorum heroum mater, jam in tan-

[t]antas, quantæ ne quidem excogitari, nedum exprimi poterunt calamitates incidi. Fortuna me ſublimius evexit, ut illiſura graviore caſu præcipitem daret. Utinam in humili aut obſcuro loco nata, aut crudeliſſimi Scyronis filia fuiſſem, ſic æquiore animo, quæ patior, ferrem: Promeritam enim genitoris pœnam in me quoque derivatam arbitrarer.

Sed in fatis eſſe video, ut ejus generis, in quod aſcita ſum, diſcrimina ſubeam, ejuſque malorum particeps fiam. Socer Deos iratos habuit, Glos monſtris marinis expoſita, Maritus occiſus à Pyrrho, Filius fortiſſimus ab Achille. O me miſeram! quid Polydorum, quid Parin, quid Troilum, quid Helenum, quid dulciſſimam filiam Polyxenam ad Achillis ſepulcrum jugulatam commemorem? O me infelicem! utinam nunquam viro nupſiſſem, nec in magnam calamitatem tot liberos peperiſſem. *A præterito.*

Sed quid lamentor? Multò conſultius fuerit Deos precari, ut in aliquod ſenſu carens, aut in rationis expers animalculum me transforment. Quamvis ærumnarum miſerti Dii me exaudierint, & in canem mutare decreverint: tamen ego quod humana voce non potero, id latratibus aſſiduis deplorare non ſum ceſſatura. *A futuro.*

QUINTUM EXEMPLUM,

continens quæ verba taurorum cornibus alliganda protulerit Antiope.

Quæ fuit Nyctei in Lesbo Regis filia; unde Nycteis appellatur, uxor Lyci The- *Antiope.*

banorum Regis. Peperit ex Jove Zethum & Amphionem. Varias ærumnas experta: A Circe in montem abducta, ut taurorum cornibus ardentes tædas habentibus ſuſpenſa interficeretur.

Perſius Satyra prima:

Antiopæ ærumnis cor luctificabile fulta.

A præſenti. Quænam in terris femina poterit vivere, quæ tantis malis jactetur, quantis in præſentiarum ego, cujus luctus miſerabili proverbio locum facit. Omnium beatiſſimam me fore putabam, quę Regina duos Jovis Optimi Maximi filios peperiſſem, alterum à Diana dilectum, venationibus illuſtrem; alterum artis Apollineæ peritiſſimum, qui non ſolum Deos atque homines, ſed etiam feras, & ſaxa teſtudinis cantu permovere poteſt. Quæ duo cariſſima pignora jam non amplius videre, nec amplecti datur, ſed (heu mihi!) genere mortis teterrimo jam dilaceranda, cogor relinquere.

A præterito. Utinam ego nunquam fuiſſem in hanc lucem edita. Quid mihi profuit Regis filiam, quid Regis uxorem, quid ab ipſo Jove gravidam fuiſſe? Quorum omnium quo major gloria præfulſit, tanto caſus gravior, & acerbior mihi modò calamitas inſurgit: ô fors fortuna, ut nunquam perpetuo es bona! O quàm potens, quam variabilis; tantum juris atrox, quæ tibi vendicas.

A futuro. Cæterùm, quid prodeſt fletibus indulgere? Quin potius ad deorum auxilia confugio, ſuppliciter oratura, ut oppreſſæ ſubveniant, finemque malorum faciant. Sed

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

qui propiores eſtis vicini, ſuccurrite! O populares, auxiliamini; & ærumnas meas commiſereſcentes, ab hiſce crudeliſſimæ Circes vinculis ſemimortuam eripite.

SEXTUM EXEMPLUM,

continens quæ verba Andromache captiva, patrio ſolo everſo, & marito occiſo, potuiſſet dicere.

Erat autem Andromache uxor Hectoris, & Ætionis filia, Regis Thebarum in Cilicia. Unde Ovidius in tertio de arte ait;

——— nunquam
Thebais Hectoreo nupta reſedit equo.

Homerus Iliad. 6.

Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος.

Filia magnanimi fuit Andromache Ætionis.

O me miſeram! quæ divitiis & honore ſidera jam pridem adibam, nunc maximas in ærumnas præcipitata ſum. Omne mihi gaudium, omnis voluptas, omnis denique vitæ jucunditas eſt erepta. Solus me dolor aſſiduus excruciat, continuus mœror exhaurit; perpetuæ lacrymæ conſumunt, enecor deflendo fortiſſimum meique amantiſſimum Hectorem maritum; exſtinguor lugendo filium dulciſſimum, quem pater ipſe Scamandrium, alii maluerunt Aſtyanacta, quod urbem tutaretur, vocare. Quibus occiſis, omnem ſpem amiſi, ut orbatæ jam nihil ſuperſit, niſi ſuſpendio arbor deligenda. *A præſenti.*

Fatalis quædam neceſſitas incumbit mihi, & adamantina ærumnarum catena traxit, ut in ipſiſſimam malorum lernam incide- *A præterito.*

cide-

ciderim. Quippe ut modò Trojam Græci; ſic olim Achilles patriam Thebas evertit: patrem Ætiona ſuſtulit, ſeptemque uno die fratres interemit, & pretio matrem redemtam, ante paternas ædes interfecit: ubi pater olim ac fratres beati regnarunt, ibi nunc ingens ſolitudo, fruticeta, pecorumque ſunt paſcua: & Troja jam in cineres converſa, cum marito filius occiſus, ut nihil ſolatii reſtet vel apud amicos, vel affines. Quo igitur infelix me conferam? quo locorum abducar captiva? O utinam, quo die me parens enixa fuit, aliquis turbo rapuiſſet; aut tellus ima dehiſcens ad umbras me pallentes adegiſſet!

A futuro. Sed cur me luctu macero? cur non potiùs ad victoris pedes provolvor? enixè rogatura, ne in miſeram nimium ſæviat, tot alioqui malis oppreſſam. Ah! quàm vereor, ne victoriâ forſitan inſoleſcens ille, mihi graviter ſit inſulturus, ut mors potius quàm vita, ſit exoptanda.

Idem argumentum Sophiſta Libanius tractavit, ab Eraſmo Roterodamo Latinum factum: cujus verba non piguit adſcribere.

SEPTIMUM EXEMPLUM,

continens quæ dixerit Andromache, interfecto Hectore.

DECLAMATIO.

Andromache. Evenit, quod timebam, & verba mea deſpiciens Hector, ad optima hortatam eſſe cognovit. Admonueram, ut ſibi parceret: ille verò contrà, ſuam ſalutem vilem habuit: ergo exſtinctus eſt, non meis (proh

Dii,

Dii!) in manibus, verùm ab Achille. Quòd ille occubuit, hoc eſt, interiiſſe Priamum, Hecubam, fratres, hunc ipſum puellum, me, civitatem omnem. Ille tuebatur Ilium. A quo igitur poſthac ſervabitur? Intereunt, occiderunt omnia, facta ſum mulierum infeliciſſima. Quanta me felicitate, cujus guſtum modò dederat fortuna, ſpoliavit! Erant mihi in regiis pater ac mater, tum fratrum chorus, nitidaque ac lauta omnia. Accedebat ad hæc aliud, maximum omnium, conjux Hector, bellator inſignis ſpectabar, beata dicebar. Etſi quis audiens me Andromachen appellabat, cognominis vice adjiciebat, Imperatoris, victoris fortunatam. Oportebat igitur in eadem fortuna pariter conſeneſcere. At non paſſus eſt ſævus iſte Achilles, quem quidem in meum exitium produxit Thetis; patrem mihi ademit, trucidavit fratres, ſervitutem matri injecit: deinde reſtituta eſt, ac ne ea quidem ſupereſt. Et hæc gravia quidem; verùm tu tolerabiles reddebas ærumnas. Hector, atq; unus, præſtabas omnia; & quibus eram orbata, ea rebar adeſſe per te: ſed occiſus es, accepiſti vulnus: nos rapimur, inſtant triſtia, impendet periculum, imminet incendium. Videre mihi videor Trojanos cædi; uxores per vim indignè tractari; liberos trahi; videre ferrum; videre flammam. Aperta eſt hoſtibus Troja, te haud ampliùs pro portis propugnante. Ah puer! forte prehenſum te quiſpiam hoſtium ad turrim adiget. Strenuus erat pater; à te pœnas repetent Græci. Me forſitan occidet alia vis. Atque in hoc quidem

dem

dem fortunatæ erimus. At non continget! ſervitus me manet & famulatus, plagæ, & in extremum uſque ævi lacrymæ. Haud etiam ſcio, an viſura ſim terram, unde nobis hoſtis iſte advenit. Mox etiam quod acerbiſſimum eſt, concubitum cogar pati ejus, qui interemit Hectorem.

OCTAVUM EXEMPLUM: DE Medea, ſuos mactatura filios.

Declamatio Libanii ſophiſtæ; Eraſmo interprete.

Fuit & mihi mea ars auxilio, ut acceptâ *Medea.* contumeliâ non tantùm angerer, ſed & pœnas ſumerem. Non ampliùs rex Jaſon, non ampliùs Corinthiorum potitur. Omnes opes ſubvertit corona; omnia velum id perdidit; omnia conflagrarunt incendio Et accedit ad calamitatis cumulum dementiæ genus, quod illi de me nihil etiam ſubolet. Quid igitur? ſufficere hæc putabimus, ac præterea nihil requiremus? Minimè gentium, imò ſupereſt alia vindicandi ratio, ſuperiore atrocior, nihil egens veneficiis, aut arte clancularià, verùm animo præſenti, virilique, & dextera, quæ facinus nullum refugiat. Sunt liberi mortalium omnium impiiſſimo, & vocatur pater. Hoc è filiis ſolatium unà cũ ipſa appellatione, illi adimamus. Haudquaquã me ſinit, quæ juſta ſunt, expendere meorũ malorum tum multitudo, tum magnitudo. Sed rationem ineunti mihi, pro quibus factis quem fructũ receperim, omnia ad pœnam minora videntur. Æeta mihi pater erat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

erat: iſque Scytharum rex: tum virginitas & fama egregia, ac multi inter finitimos proci: denique ſpes præſentibus bonis potiores. Appulit ſceleſtus iſte, neque Deos metuens, neque homines reverens: atque erat omnibus malis circumvallatus, & neceſſe habebat invincibilia vincere, tauros ignem efflantes, armatam aciem è terra proſilientem, draconem pervigilem. Ac dignus quidem erat, qui in his omnibus vinceretur, ut iſto cadente victoria penes patrem meum eſſet potiùs, quàm Æetæ regnum ludibrio haberet unius navigii dominus. At ego, quicquid eſt proditorum ſcelere præcurrens, quicquid amentium ſtultitia ſuperans, familiares pro hoſtibus, hoſtes familiarium loco habui; & contra patriam ab alienigenis ſtabam. Porrò artem oppoſui naturæ ferarũ; exſtinctus eſt ignis; tauri jugum duxerunt, ceſſit aratro ſolum longè duriſſimum; ſopitus apparuit draco, id quod antea nunquam. Manu tenebam adhuc tremendum Jaſonem. Ego porrò ſuper hæc omnia navem conſcendi, multis magniſque perſuaſa pollicitationibus, ſacramentis, meis ipſius beneficiis. Accepit & benevolentiæ meæ argumentum, & Iolcus, ubi rex Pelias inimicus ſenex, ab iis, quas genuerat, diſcerptus eſt juventutis ſpe, ultrò ſe fraudi tradens. Et hujuſmodi quidem mea in Jaſonem partim domi, partim in Græcia beneficia exſtiterunt: Gratia verò cujuſmodi? Corinthum vidit & Creontis imperium, ac de Glauce audivit. Cæterùm nullâ habitâ ratione eorum, quæ feceram, uxorem duxit,
cùm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

cùm ex me liberos haberet, me viva vidit nuptias, atque illa omnia exciderunt animo, præque imperii cupiditate mea merita neglecta ſunt. Atqui ne iſta quidem ſufficiebant: inſuper expulſa ſum: contumeliâ affecta ſum, minis onerata ſum: hæc quidem juſtam indignandi cauſam præbuerunt, artem verò effugii tantùm gratia tenebam, & hactenus ſuffecit. Incedamus jam, & per aliqua, quaque licet, eamus. Feri, Medea, filios; macta filios Jaſonis, viri ſcelerati, impii patris, hoſpitis mali. Ne quid te rerum omnium revocet, non natura, non nutricatio, non geſtatio, non partûs recordatio, non vox, non forma; plectatur Jaſon in filiis: hi verò hoſtium nomine plagam recipiant: non eripiant eos cognati Glaucæ, neq; iram in illos evomant: Atrox quidem facinus, ſed ad prius illud conſequens. Contra naturam impiè agemus? At iſtud olim auſæ ſumus. Fratris cędes ad liberorum cędem deducit. Ejuſdem eſt & hoc animi, ejuſdem dextræ. Obſecro, filii, ſub enſem venite: hic in vos per me adigendus eſt. Enimvero ſi probus ille fuiſſet, nihil horum pateremini. Et quàm elegans forma, quàm bona figura corporum, ſed patris imaginem referunt: id facit ut occidam lubentiùs. Hi quidem igitur mox jacebunt. Ego verò è ſublimi medioque aëre ſceleſtum adſpiciam. Atque ille gemens, & nihil non faciens, vociferabitur quidem; me verò nequaquam attinget. Ejuſmodi draconum jugo freta vehar; ſupra Athenarum verò urbem ingrediens, inde cruciatum ſpectabo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

OSTREMVM EXEMPLVM, continens quænam dixit Cornelia, cum audiſſet victum à Cæſare Pompejum. Vide Plutarchum in vita Pompeji. Item, quæ Cleopatra ad Antonii ſepulcrum. Vide Plutarchum in vita Antonii.

DE DESCRIPTIONE, QUÆ Græcè ἔκφρασις dicta.

CAP. XII.

Deſcriptionis ſumma eſt virtus, inquit Qu. l. 8. c. 3. Facillimè enim id accipiunt animi, quod agnoſcũt. Hiſtorici ſimplici appellatione, Thucydidem intelligunt.

DEſcriptio eſt oratio expoſitiva, quæ narratione id, quod propoſitum eſt, diligenter velut oculis ſubjicit:

Deſcribuntur autem { *Perſonæ,* / *Res,* / *Tempora,* / *Loci,* / *Bruta animalia,* / *Plantæ.* }

Perſonæ: ut Homerus in Odyſſea ad Eurybaten. Latus erat humeris, ore ater, crineque criſpus.

Res: ut navales pedeſtreſque pugnæ; quemadmodum Hiſtoricus fecit.

Tempora: ut ver, aut æſtas, diſſerendo, quod multi proferant in hisce flores.

Loci: ut idem Thucydides portum Theſprotarum χειμέριον*, id eſt, hyemalem, quamque teneat formam, dixit.*

Deſcribentes verò perſonas, à ſummis ad ima uſque ire oportebit, id eſt, à capite ad pedes.

Res vero ab antecedentibus, & eis quæ inſunt ipſis, quæque ex ipſis ſolent provenire.

Lem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Tempora verò & loca ex eis, quæ ipſis continentur.

Deſcriptionum autem aliæ ſunt:

- *Simplices: ut quæ pedeſtres vel navales explican[t] pugnas.*
- *Compoſitæ: ut quæ res pariter temporaq; conjungunt; veluti Thucydides, qui nocturnam in Sicilia pugnam deſcribit. Simul enim & pugnam, quomodo facta ſit; & noctem, quomodo gerebatur, comprehendit.*

Oportet autem deſcribentem dicendi figurâ uti tenui, & multiplicibus orationem variare ſchematibus, prorſuſque res imitari, quas deſcribit.

DESCRIPTIO ARCIS Alexandriæ.

Arces in urbibus ad publicum præſidium atque munimenta ſunt conſtituta, veluti vertices urbium, hoſtiumque arctrices; firmanturq; non magis ipſæ urbibus, quàm ipſas urbes tuentur. Athenienſium autem arcem media Athenarum complectitur regio. Cæterùm Alexander ſuæ urbi, quæ ab illo cognomentum accepit, arcem conſtruxit: quàm juſtiùs Acropolin appellare licet, quòd in urbis extremo, & excelſo poſita ſit, quàm illam, qua multùm Athenienſes gloriantur. Hæc autem ſicuti ſe habet: ita oratione quoque proſequemur. Clivus quidam medio è ſolo extollitur, ingenti in ſublimi ſpatio ſe proferens; hunc arcem vocant, propter utraque hæc & quod hoſtes arceat, & quod ſit in urbis arce, id eſt, ſummo, locata. Viæ ad ipſam ducunt

duæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

uæ, ſed diſsimiles : hac enim via eſt, illac verò atet ingreſſus; mutatiſque proinde nominibus, d ipſum quod ſunt, vocantur : nam pedibus hac rt licet, capaxque curruum eſt via. Illi verò, uæ curribus in via eſt, additæ ſunt ſcalæ, graduſque ſupra gradum ex inferiori in ſublime deducens; neque prius, quàm centenarium expleverint numerum, deſinentes : hic enim abſolutus numerus ſcalarum terminus eſt. Veſtibulum dehinc gradus excipit, cancellis mediocribus circumſeptum, quatuorque ſublimes, & maximæ columnæ, quæ vias omnes ad unum deducunt ingreſſum. Columnis autem domus quædam eſt impoſita, multas mediocres oſtentans columnas, quæ vario colore conſpicuæ eximium præbent loco ornatum. Tectum autem diætæ in rotunditatem circumactum, ingentem multiplicemq; imaginem complectitur rerum. Introëunti autem arcem, locus offertur, quatuor eiſdem æquis lateribus diviſus, proinde tota quoque ædificii figura efficitur quadrata. Aula in medio eſt, columnis undique ſuffulta : eam porticus excipiunt, & eæ quoq; æqualibus diſtinctæ columnis, ita in medio diſpoſitis, ut neutram in partem ſint nihil quicquā deflexæ. Vnaquæq; autem porticus ad tranſverſam alteram finitur; & duplex eſt columna ad utramque porticum diviſa, ut illac quidem deſinat, hac verò rurſum incipiat. Addita autem porticibus introrſum armaria, quibus libri reconduntur, eaque ſemper, ſi cui vacet, aut libeat legere aliquid, patent, totamque velut urbem ad philoſophiæ cultum adhortantur. Alia item loca ſunt, ad venerationem Deorum vetuſtorum inſtituta. Tectum porticuum auro diſtinctum, vertices columnarum ære fabricati, auroque ſupernè incluſi : Neque verò aulæ ſimplex

Alexandrina bibliotheca omnibus ſemper patens.

plex

plex ornatus eſt, verùm alius atque alius: quorum hic quidem Perſei continet certamina; ille autem aliud. Media autem arce columna immenſa altitudine ſe profert, quæ locum ipſum facit illuſtrem: haud enim in promtu quis, quo progrediatur, habet, niſi indicem viarum hanc ſubinde reſpectet columnam. Quin & arcem ipſam terra mariq; conſpicuam præſtat: in vertice principia rerum primaque elementa ſunt expreſſa. Prius autem quàm medio tranſeatur, ædificium eſt quoddam, pluribus oſtiis patens: quorum cuique à Deorum vetuſtorum aliquo eſt inditum nomen. Duæ dehinc pyramides lapideæ poſitæ, & fons profluens, Piſiſtratarum fonte haud paulò melior. Mirandum etiam id quoque ſpectaculum, eò quod eorum, qui fabricati ſunt arcem, velut uno tanto operi non ſufficiente, numerum nominaque comprehendit, duodecimque pariter in ipſo arcis faſtigio conſpiciuntur artifices. Deſcendenti autem ab arce, planus offertur locus ſtudio adſimilis, idque ipſum loci eſt nomen. Alia item parte alius quoque ad ſimilia accommodus, verùm illi & planitie, & magnitudine impar. Cæterùm præſtantior hujus artis forma, & ornatus, pulchritudoque major eſt, quàm ut paucis narrari poſſit. Quod ſi quid prætermiſimus, admiratione rerum in ſe rapientium animum, eſt effectum. Sed & quæ pro magnitudine explicare non poterant, ea relinquere ſatius eſt viſum.

SCHOLIA.

Deſcriptio eſt oratio, quæ tota Deſcriptio eſt oratio, colligens & repræſentans oculis, quod demonſtrat; ut ait Priſcianus. Idem refert, quoſdam non poſuiſſe deſcriptionem in præexercita-

men-

mentis, quòd præoccupata ſit & in fabula, *rerũ, de*
& in narratione; in quibus etiam deſcri- *quibus*
buntur perſonæ, loca, tempora, res. Sed *agitur,*
quoniam eloquentiſſimi viri eandem, ut *imago*
ad ingenia exercenda commodiſſimam, *quodam-*
tradiderunt inter progymnaſmata, ſeor- *modo*
ſimque tractandam prodiderunt; non in- *verbis*
congruum eſt eos imitari. Eraſmus ſecun- *depingi-*
do Copiæ vocat ἐνέργειαν, cùm vel ampli- *tur, ex*
ficandi, vel ornandi, vel delectandi gratiâ *Quint.*
rem non ſimpliciter exponimus; ſed, ceu *l. 8. c. 3.*
coloribus expreſſam, in tabula ſpectandam proponimus, ut nos depinxiſſe, non narraſſe, lector ſpectaſſe, non legiſſe videatur. Id fiet, ſi prius ipſi totam rei naturam, omnesque circumſtantias, ac veluti faciem animo luſtremus: deinde ita verbis, ac figuris idoneis effingamus, ut quàm maximè reddatur evidens, perſpicuaque lectori.

Ea conſtat deſcriptione { *Perſonarum,* / *Locorum,* / *Temporum,* / *Rerum.* }

Oratio expoſitiva, &c. Sic reddidit Catanæus. Aphthonius eam vocat λόγον περιηγηματικὸν, à περιηγέομαι quod *narro* eſt, vel *expono*; unde & περιήγησις.

Perſonæ deſcribuntur, &c. Perſonæ deſcriptionem, προσωπογραφίαν appellant: fit cùm depingimus perſonam amantis, luxurioſi, avari, voracis, temulenri, ſomniculoſi, invidi, ſycophantæ, paraſiti, lenonis, garruli, aut glorioſi oſtentatoris: ut ſi velis non divitem; ſed pecuniarum oſten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tatorem deſcribere. Iſte, inquies, qui ſe dici divitem, putat eſſe præclarum, primùm nunc videre, quo vultu nos intueatur: nónne vobis videtur dicere: Darem, ſi moleſti non eſſetis? Cùm verò ſiniſtra mentum ſublevat, exiſtimat ſe gemmæ nitore aut auri ſplendore aſpectus omniū perſtringere. Cùm puerum reſpicit, alio nomine appellat; deinde alio atque alio, Heus tu (inquit) veni Sannio, ne quid iſti barbari perturbent, ut ignoti, qui audiunt, unum putent eligi è multis, &c. Vide Ciceronis notationem ad Herennium quarto. A nonnullis aliis dicitur εἰκὼν, imago, effigies,

Virginis os habitumq; gerens, & virginis arma
Spartanæ, vel qualis eques Threiſſa fatigat
Harpalice, volucremque fugâ prævertitur Hebrum.
Namque humeris, de more, habilem ſuſpenderat arcum.
Venatrix, dederatque comam diffundere ventis,
Nuda genu nodoque ſinus collecta fluenteis.

Latus erat humeris, &c. Verba ſunt Ulyſſis ad Penelopen, Odyſ. 19. Ille ſe Cretenſem eſſe ſimulabat. Interrogatus igitur à Penelope de Ulyſſe, habitum ejus deſcribit, & amicos; in quorum numero Eurybaten præconem fuiſſe recenſet.

Quis γυρὸς ἐν ὤμοισι, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος. Rotundus humeris, nigricolor, & criſpus crine. Aphthonius haber, γυρὸς ἦν ὤμοισι μελάγχροος, &c.

Deſcribuntur res, &c. Cùm videlicet id quod fit, aut factum eſt, non ſummatim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ac tenuiter exponimus, ſed omnibus fucatum coloribus, ob oculos ponimus: ut auditorem, ſive lectorem jam extra ſe poſitum, velut in theatrum avocet. Quàm ab effingenda rerum imagine, ὑποτύπωσιν Græci vocant, etiamſi vocabulum hoc commune eſt: quoties aliquid oculis ſubjicitur, veluti ſi quis expugnatam civitatem dicat, cuncta nimirum in ſumma complectitur, quæcunque talis fortuna recipit: utar enim Quintiliani verbis: Ut ſi aperias hæc, quæ verbo uno incluſa erant, apparebunt effuſæ per domos ac templa flammæ, & ruentium tectorum fragor, & ex diverſis clamoribus unus quidem ſonus; aliorum fuga incerta, alii in extremo complexu ſuorum cohærentes, & infantium, feminarumque ploratus, malèque uſque in illum diem ſervati fato ſenes. Tum illa profanorum, ſacrorumque direptio, efferentium prædas, repetentiumque discurſus, & acti ante ſuum quisque prædonem catenati, & conata retinere infantem ſuum mater, & ſicubi majus lucrum eſt, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia complectatur everſio; minus eſt tamen totum dicere, quàm omnia. Vide Eraſmum 2. Copiæ.

Navales, &c. Ut apud Actium Epiri oppidum, & promontorium; ubi Cæſar Auguſtus navali prælio vicit Antonium: & navalis pugna D. Quintii Romani, & Democratis Tarentini: apud Livium, lib. 6. ſecundi belli Punici.

Pedeſtres pugnæ, &c. Ut pugna Annibalis & L. Sempronii, apud Livium, 1. belli Punici.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

nici. Apud eundem libro ſecundo. Varronis & Annibalis ad Cannas. Ibidem Annibalis & C. Flaminii ad Thraſymenum lacum. Item equeſtris pugna Jubellii Tauręæ; & Claudii Aſelli, apud Livium, lib. 3. ejuſdem belli. Vide Eraſmum in proverbio: Cantherius in foſſa.

Hiſtoricus, &c. ὁ συγγραφεύς, per excellentiam intelligit Thucydidem.

Ver, æſtas, &c. Verni temporis deſcriptionem habet Horatius, Odarum 5. Od. 7. *Diffugêre nives, &c.* Porrò temporis deſcriptionem χρονογραφίαν appellant. Unde non rarò ſumitur narrationis initium. Nonnunquam delectandi duntaxat gratiâ adhibetur: veluti quoties Poëtæ diem, noctem, auroram, aut crepuſculum exprimunt. Sæpius amplificandi causâ aſſumitur. Virgilius, 4. Æneidos:

Nox erat & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras, ſylvæque, & ſæva quièrant
Æquora, cùm medio volvuntur ſidera lapſu,
Cùm tacet omnis ager pecudes, pictæque volucres.
Quæque lacus latè liquidos, quæq; aſpera dumis
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Lenibant curas & corda oblita laborum.

Loci, &c. Hujus generis eſt, quoties tota loci facies, veluti ſpectanda depingitur; ut urbis, montis, regionis, fluminis, portus, villæ, hortorum, amphitheatri, fontis, ſpecus, templi, luci, &c. Quæ ſi veræ ſint, τοπογραφίας appellari volunt: ſin fictæ, τοποθεσίας. ut ait Eraſmus, 1. Copiæ.

Teſprotarum, &c. Thucydides, libro primo

mo belli Peloponneſiaci, Centum (inquit) quinquaginta naves velificantes Leucade tendunt in Chimerion, quod eſt oræ Theſprotidis. Eſt autem portus, & ſuper eum urbs à mari diſtans, in paluſtribus Theſprotidos ſita, nomine Ephyre, juxta hanc exit in mare palus, Acheruſia cognomen nacta; à flumine Acheronte: quem excipit ſinus Theſprotius, ex Maſſide profluentem. Oraculis autem fuit Alexander admonitus, ut caveret Acheruſiam: hinc in Italiam conceſſerat. Meminit hujus rei Livius, lib. 8. ab urbe condita.

Intellige de Alexandro Rege Epiri.

A ſummis ad ima, &c. Ut ſi dicas, Totus animo & corpore monſtrum eſt; nam quamcunque vel animi vel corporis partem contempleris, monſtrum reperies: ingenium excute, prodigium invenies: mores expende, vitam ſcrutare, omnia monſtroſa comperies: oculos, os, vultum, totam denique corporis figuram inſpice, quid aliud quàm monſtrum præ ſe ferunt? linguam & vocem belluinam illam obſerva, portentum vides: pectus, ventrem, pedes conſidera, quid aliud quàm beſtiam pronunciabis? Hîc ſi quis velit in ſingulis veluti depingendis immorari, ſatis apparet, quantum ubertatis ſit acceſſurum orationi. ut ait Eraſmus, 2. Copiæ.

Res ab antecedentibus, &c. Ut ſi Carthaginem expugnatam velis deſcribere, proferas omnia, quæ præceſſerunt; deinde omnia, quæ in expugnatione contigerunt; poſtremò quæ ſubſecuta fuerunt. Hanc deſcriptionis ſpeciem nonnulli vocant ὑποτύπωσιν, ab effingenda rerum imagine.

Nocturnam in Sicilia pugnam, &c. Thucydides,lib.7. belli Peloponneſiaci.

Quomodo gerebantur,&c. Ancipiti ſcilicet prælio. Noctu quidem fulgebat Luna;ſed bellatores ita ſe invicem conſpiciebant, ut conſpici ad lunam licet. Speciem corporis cernebant;familiarem ab alieno non diſcernebant. Et Pompejus cum Mithridate pugnaturus,tempus elegit dimicationi nocturnum; ac aciem ita conſtituit, ut Ponticorum oculos adverſa luna perſtringeret, ſuis autem illuſtrem & perſpicuum præberet hoſtem: ut ait Julius Frontinus, lib. 2. cap. 1.

Figura tenui, &c. De generibus dicendi Cicero in opere de perfecto Oratore, & quarto ad Herennium. Alii figuras, alii formas, Gellius χαρακτῆρας appellat, & Aphthonius χαρακτῆρα ἀνειμένον.

Res imitari,&c. Quemadmodum pictor formas rerum coloribus examuſſatim depingit: ita oportet eum,qui res deſcripturus eſt, excutere virtutes atque naturas earum circumſtantiis expreſſas.

In exemplum. Deſcriptio eſt arcis Alexandriæ, quam Alexander condidit per architectum Democratem. Vide Solinum, cap.41. Ammianum Marcellinum, lib.24. Plutarchum in vita Alexandri. Et Diodorum Siculum. Notabis multas, ſecundùm Ptolemæum, Alexandrias fuiſſe. Alia ſuper Tanaim in Scythia. alia in Aſia. Hæc in Ægypto,quæ in orbe prima aut ſecunda habita. Vide Diodorum Siculum, lib. 2. de antiquis geſtis. Livium, lib. 8. Qui ait, ab Alexandro Epyri Rege conditam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Alexandriam in Ægypto. Exordium autem ductum à conditoris conſilio, arciſque commoditate.

Acropolin, &c. Ita vocarunt arcem, quaſi ſummitatem urbis. Ibi enim ſolebant arces exſtrui. Et Græci ἄκρον ſummum verticem dicunt.

Clivus quidam, &c. In locorum regionumque ſitu deſcribendo diligenter poſitionem eorum ſequi oportet, & orationem velut per loca circumferre: in qua ut primum quodque occurrit, ſic aptiſſimè primum dicitur. auctore Rodolpho Agricola, lib. 1. cap. 32.

Armaria, &c. Alexandrini Muſæi Strabo meminit, lib. 17.

Perſei, &c. Sunt qui intelligant Philippi Regis filium; de quo ſic Livius lib. 1. Macedonici belli 1. Nec Philippus ſegnius apparabat bellum filium Perſea puerum admodum, datis ex amicorum numero qui ætatem ejus regerent, cum parte copiarum ad obſidendas anguſtias, quæ ad Pelagoniam ſunt, mittit. Sciathum & Peparethũ, haud ignobiles urbes diruit, &c. Sunt quibus libeat ad Perſea, qui Jovis & Danaës filius erat, referre: qui Meduſam occidit, & Andromeden alligatam ſaxo, liberavit. Propertius, lib. 2.

Perſeus hic ultimus fuit Macedonũ Rex.

Andromede monſtris fuerat devota marinis:
Hæc eadem Perſei nobilis uxor erat.

Cujus geſta Aphthonius vocat ἄθλήματα. Vide apud Ovidium 4. Metamorph. Vide proverbium Eraſmi: Gorgonem Perſeus aggreditur, Quod dicitur de egregio facinore.

Deorum antiquorum nomina.

Quod Deorum antiquorum nomina, &c. Sunt autem, juxta quorundam ſententiam, Deorum antiquorum nomina: Jupiter, Juno, Neptunus, Minerva, Mars, Venus, Apollo, Diana: & tot, ut Apollonii recenſet interpres, ſunt à Græcis culti: Ζεῦς, ἥρα, ποσειδῶν, δημητὴρ, ἑρμῆς, ἥφαιςος, ἀπόλλων, Ἀρτέμις, ἑςία, ἀφροδίτη, ἀθηνᾶ.

Pyramides, &c Elato in arctum tendentes erant conſtructæ moles; quarum nonnullæ tam fuerunt altæ, ut miraculi loco fuerint. Vide Solinum, cap. 41.

Piſiſtratum fonte, &c. Per Piſiſtratas, vel πεισιςρατίδας, intelligit Piſiſtrati nepotes, vel poſteros, hoc eſt, Athenienſes; qui pulcherrimum fontem habuerunt, novem fiſtulis aquam fundentem. Unde ἐννεάκρουνον appellârunt. Item καλλιῤῥόην, pulchrè fluentem. Cujus meminit Thucydides, lib. 2. Peloponneſiaci.

Stadium, &c. Ejus duplicem rationem Suidas tradit. Alteram, qua intelligitur ſpatium, quod homo unico ſpiritu, curſuque ſuo conficere poteſt, quod nunc brevius, nunc longius; pro currentis aut robore, aut fragilitate, redditur. Alteram, quæ Geometrica; qua utuntur Coſmographi: cujus meminit Plinius, lib. 2. cap. 33. Continet autem ſexcentos & 25. pedes.

EXEMPLA DESCRIPTIONUM.

Deſcriptionem habes ſubitæ tempeſtatis, apud Virgilium, in 1.

Apud eundem in ſexto, Caci domus

Diluvii, apud Ovidium 1. Metamorph.

Invidiæ, lib. 2. Famis, 8. Somni, 11.
Ætnæ, apud Claudianum, & Gellium, lib. 16. cap. 10.
Juſtitiæ, apud Gellium, lib. 14. c. 4.
Arcis Tarentinæ, apud Plutarchum, in vita Annibalis. Et Cleopatræ navis, in vita Antonii.
Crotonis, apud Livium, lib. 4. belli Punici.
Cyzici, apud Florum, lib. 3. c. 5.
Templi Hammonis, id eſt, Jovis Arenatii, apud Diodorum Siculum in geſtis Alexandri.
Regiæ Pſyches apud Appulejum.

DESCRIPTIO HABITATIONIS ſancti Antonii, apud D. Hieronymum in Hilarionis vitâ.

Saxeus & ſublimis mons per mille circiter paſſus ad radices ſuas aquas exprimit: quarum alias arenæ ebibunt, aliæ ad inferiora delapſæ, paulatim rivum efficiunt; ſupra quem ex utraque ripa palmæ innumerabiles, multum loco & amœnitatis & commodi tribuunt. Hic pſallere, hic orare, hic operari, hic feſſus reſidere ſolitus erat. Vites & arbuſculos plantavit. Areolam manibus ſuis ipſe compoſuit. Piſcinam ad irrigandum hortulum multo ſudore fabricatus eſt. Erat autem cellula non plus menſuræ per quadrum tenens, quàm homo dormiens extendi poterat. Præterea in ſublimi montis vertice, quaſi per cochleam aſcendentibus arduo valde viſu, duæ ejusdem menſuræ cellulæ viſebantur, in quibus venientium frequentiam, & diſcipulorum ſuorum contubernium fugiens,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

moratus eſt. Verùm hæ in vivo exciſæ ſaxo, oſtia tantùm addita habebant.

DESCRIPTIO GYMNASTICA domûs Reinhardi Lorichii Hadamarii.

Si nemo ringitur, aut ſugillat, quod Plinius omnem villæ ſuæ Laurentis formum ſitumque calamo depinxit, quæ (malum!) inſolentia fuerit, me naſo ſuspenſum, aut calumniis proſciſſum iri: ſi ad imitationem prudentiſſimi viri novam meam, quam in patria (non venuſtatis, aut vanæ jactantiæ, ſed urgentis, quam incendia fecerunt, neceſſitatis cauſa) modò fabricor, domum deſcripſero. Et cùm diverſis ab autoribus varia rerum, etiam humillimarum genera videamus deſcripta, eademque extra omnem interpretantium malignitatem poſita; quis (niſi Momo ſit iniquior) mihi vitio dederit, quòd multorum honeſta imitatu exempla ſecutus ego, Muſam meam delineavero? Quæ longitudine multò ſpatioſior, quàm latitudine, propius aquilegium, ſive puteum civicum Hadamariæ conſtructa videtur inſula. Cujus lapideus, quo undique cingitur, paries altus eſt triginta duos pedes; craſſus autem in fundamento quatuor, in ſublimi tres. Duos in effoſſa terra fornices habet ſatis profundos, atque pro facultatibus capaces, feneſtellas modicas ferratas in curvaminibus, in tecto ſua continentes armariola. Quorum prior terram quinque pedibus ſupereminens, hypogæum poteſt appellari: quòd locus ſubterraneus cellarum variarum, ut oleraceæ aut ſalſamentariæ vicem explere poſ-

ſit.

ſit. Inde janua ducit in alterum muro diſcretum; qui paulò profundior, & à ſole remotior, vini apotheca eſt, ſaxo ſtratus, & lacuſculo, unde, ſi fortè ruptis circulis vinum effluxerit, commodum exhauriri poſſit, adornatus. Utriusque incurvo ſolario ſeni unci grandes ferrei ex ordine ſunt firmiter infixi, ut injectis oblongis perticis, ſuperimpoſitisque tabulis conſtituatur pomarium; quod oporothecam vocare licet. In imo utriusque fundo terra fuit arenoſa, alicubi etiam glareoſa, ad tolerandam molem graviorem incommoda: unde complures proceræ ſimul ac craſſæ ſunt alni poſitæ; quibus aliæ transverſariæ breviores fortiter adfixæ, nec non grandiora ſaxa confertim fiſtucis impacta, firmamentum ſtatuunt immobile; & quod negavit natura, compenſant arte: Duos admittunt ingreſſus, alterum anguſtum, ex ipſis ædibus per compendioſum cochlidium deſcendentem: alterum multo laxiorem, per quem culearia dolia, magnique cadi vinarii, ciſiis aut curribus advecti devolvuntur. Hujus tergo ſatis robuſto ſuperædificata eſt turris hexagonia, podio tenus lapidea cum muro, cui adhæret, domeſtico, ſurſum verſum ducta, pari craſſamento. Quæ non vulgarem ædificio commoditatem, ornatumque reddit. Sinum à dextra recipit anguloſum, ad flexos propaginis arcus idoneum. Ibidem planularum firmiorum janua, domus à platea tribus erecta gradibus pandit atrium, in quo ſtatim quatuor aliæ conſpiciuntur: quarum una, quæ ſpectat

Occidentem, hypocauſto præbet introitum: quæ Septentrionem culinæ. Rurſus quæ Orientem, duæ ſunt. Altera deducit in cryptam; altera vergit in contignationem domus infimam. Principio gradibus quatuor ex atrio ſcanditur in æſtuarium, à culina muro ſeparatum, teſtudinis dorſo prioris impoſitum, eo ſalubrius, quo magis ſublimatum à terræ gravedinoſo ſqualore, ſituque pæminoſo recedit. Ingredienti ſtatim offertur à ſiniſtra lapideus aqualis. Ibidem pictus Οὖλις ille, conqueritur de hominum, quibus indies adficitur injuriis, qui cùm nihil faciat, accuſatur omnia perperam facere. A dextra baſi ferreæ ſuffulta fornacula, cujus præfurnium peculiari ductu fumum transmittit in caminum: Ex adverſo autem menſa non omnino ruſtica, incitegæ, vel abaco proxima. Nec procul in muro ſunt repoſitoria, ubi cum œnophoris cululli, calicesque reconduntur. Feneſtris illuminatum eſt pellucentibus; in quibus, ut in aliis, refulgent Muſarum, patronorum, atque Mæcenatum inſignia: cum primis eorum, qui aliquid opis abſolvendo huic ædificio contulerunt. Solum aſſeribus abiegnis contabulatum eſt. Medium ejus, quà patet Meridies, in imam dictæ jam turris ſedem excurrit, quæ non modò jucundum hoſpitibus diſcumbendi locum, ſed etiam omnia, quæ tribus in plateis geruntur, ſpeculandi facultatem præbet. Sedilia undique diſpoſita, non ſolum id ſunt, quod vocantur, ſed ita per ingenioſos arcularios conſtructa, ut ciſtarum veſtiariarum, lintearia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

rum, aut etiam, ſi velis ſcrutariarum poſſint officio fungi. Circa eadem iconcularum variarum periſtromata ſive tapetes ita picti ſunt, ut verorum deſideratorum eſſe loco poſſint. Quorum in ſuperficie Bias ille conſpicitur, qui, cùm patriam ejus Prienen hoſtes invaſiſſent, omnibus, quos modo ſævitia belli incolumes abire paſſa fuerat, pretioſarum rerum pondere onuſtis fugientibus, interrogatus, quid ita nihil ex bonis ſuis ſecum ferret: Ego (inquit) vera bona mea mecum porto. Pectore enim illa geſtabat, non humeris, quæ domicilio mentis incluſa, nec mortalium, nec immortalium manibus poterant labefactari. Lacunaria coloribus diſtincta renident. Nec tabulæ coronamentis amœnis tortuoſoque corymborum anfractu conſpicuæ deſunt, in quibus ex ordine ſupellex ſtannea vel ænea disponi poteſt. Applicitum eſt cubiculum dormitorium, quod, ſi voles, diem, clamorem, ſomnumque excludit, vicinum item calorem recipit, atque retinet, aut, ut ratio exigit, effundit. Inibi lectus eſt pedibus iligneis factus, circa quem tota parietis æqualitas hiſtoriam Solonis atque Crœſi, quæ apud Plutarchum habetur, coloribus expreſſam oſtendit, ut animum à divitiarum, mundanæque gloriæ curis (quæ diu noctuque discruciare ſolent homines) abducens ad quietem invitet, aut magis honeſto ſtudio dignam meditationem ingerat menti. Non procul inde Craſſi caput cum dextra manu reciſum, & ad Regem reportatum videtur, & aurum liquidum in rictum oris in-

Ille (inquit Cicero Paradoxo primo) hæc ludibria fortunæ ne ſua quidem putavit, quæ nos appellamus etiam bona.

infuſum: ut cujus animus arſerat auri cupiditate, ejus etiam mortuum & exſangue corpus auro uteretur. Et inibi Regina Tomyris caput Cyri amputari, atque in utrem humano ſanguine oppletum conjici jubet, non muliebriter increpitans: *Satia te ſanguine, quem ſitiſti.* Locus illuſtratus eſt tribus binas in muro ſediculas habentibus feneſtris, quæ vel Aquilonem inhibere, vel mitiorem, ſi volueris auram admittere poſſunt. Quarum in confinio nugis uxoriis aptum loculamentum eſt, inſertum muro tali arte, ut ſi fures effregerint prima clauſtri repagula, non tamen, quod charum maximè celatim aſſervari velis, invenerint. Solum atque lacunaria reſpondent iis, quæ ſunt in hypocauſto. Coquina ab atrio cancellatis interſtitiis diſcreta eſt, ubi focus ſerratis ferramentis, alariisque ſtipatus, & per quod fumus exit (quod alii vocant infumibulum, Græci καπνοδόχην) ſpiraculum, ſaxo conſtructum eſt. Cujus gremium in abſida curvatum, cacumenque pedes aliquot altius tecto, moleſtias omnes fumi, atque ſcintillarum evomit in aëra, tantum, quod carnario ſufficit, relinquens. Et vitreæ feneſtræ borealem nullam intemperiem admittunt: prope quas incluſa muro capſa porrigitur, variis uſibus idonea. Hinc aquariolum, quam nonnulli lavatrinam appellant. Non procul offertur locus tabulis abiegnis concinnatus, ubi tudicularum, frixoriorum, patellarum, veruum, catinorum, ollarum, ahenorum, creagrarum, lebetum, conſimi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

miliumque repoſitoria. Solum pavimenti lithoſtroton eſt, ut etiam atrii. Ex hoc deſcenſus eſt ſex graduum in cryptam, quæ brevi poſticula, feneſtriſque clathratis illuſtrata, triplicem inprimis utilitatem adfert. Etenim à dextra cum opaco baptiſterio, colloquiiſque balinæum habet vel aſaminthum; ibique adjunctum apodyterium: quod ita conditum, ut aliàs etiam penuaria cella poſſit eſſe. Nec deeſt anaclinterium, quod ab aliis accubitum appellatur. E regione gurguſtium eſt equorum etiam vacerris, ligniſque recipiendis accommodum. Ejus tabulatum, quam contignationem domus infimam appellavi, ſollerter adverſus incendia pavimentatum eſt. In id ex atrio gradiculis quinque ſcanditur, & pedes decem à primo totius domûs ſolario diſtat, commoditates totidem, quot locus inferior, importans. Nam qua culinam ſpectat, pædagium eſt, ſeu potius famularum cubile, cui adſtructum ornithotrophion, ſive gallinarium, ut excubitorum alitum cantibus excitatæ ſurgant ad ſolvenda penſa. Ex adverſo, ubi farinario girgillis item atque rhombis eſt locus, ſcalæ ſunt quibus aſcenditur ad dictarum jam partium domus ſolarium primum, quod hoc modo complanatum atque confectum eſt. Quernæ complures validæ trabes ex ordine, parum admodum inter ſe diſtantes: ita muro ſunt inſertæ, ut utrinque capita extrema ruderibus cæmentitiis obtecta, nihil emineant, deinde earum lateribus in rimas tanquam ſulculos duos ungues profundos diffiſis, impacti

pacti ſunt differtim paxilli ſeſquipedales, habentes undique circumvolutos, regyratoſque ſeptenos, aut octonos funiculos longiuſculos, nexos ſtramine, quod limo lutoque tenaciſſimo perlitum, contortum atque ſubactum eſt. Poſtmodò tectorium omne lignum occultans, arenatum ſuperinductum, cæmentitiumque pavimentum, cylindro coæquatum, certiſſimum contra incendia tutamentum. Huic ſuperſtructa ſunt, cum ſuis ſcimpodiis, & apparatu Muſas non decente, conclavia, quorum propriæ trabes & fabrica, lapidibus quadratis ſectilibus ſuffulta, non attingit inferiorum ligna, ut incendii fortuitò ſuborti flamma ſubjectis nocere non poſſit. Circa eadem proceſtrion eſt, ex quo per murum tranſitus in æſtuarium, interiore majus, quod vel diæta, vel ſi voles, triclinium inſigne, cum heliocamino poterit eſſe. Ejus quoque ut inferioris medium evagatur in turrim, quod non minoris commodi, quam amœnitatis cœnaculum prædicari poteſt. Apparatus autem & diſpoſitio ferè eadem, quæ ſubſtructi hypocauſti: diverſa tamen picturarum genera. Nam, ut reliqua tranſeam, hic Ariſtippus naufragus coloribus effigiatus, ſuis civibus enunciat, ac ſuadet, ut eas poſſeſſiones filiis parent, quæ cum naufragio enatare poſſint. Illic inter Reges Plato, Beatum terrarum orbem futurum prædicat, cum aut ſapientes regnare, aut Reges ſapere cœperint. Nec cubiculum (ut etiam cominus inſurgentium xyſticorum poſſit eſſe capax) annexum, neque ſolum dolatis aſſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

aſſeribus, ſed adverſus ignes cæmentis obductum eſt. Prope ſcalas, quas dixi, latrinæ ſeceſſum habent. Non procul inde murum trabes duæ craſſiores penetrant, & tantum in ſublimi ſupra plateam exſtant, quantum ad anabathra, quibus in ſupremum ſolarium aſcenditur, ſuſtentanda ſufficiunt, quæ ſunt extra domum erecta, quo majus ſpatium intrinſecus relinquant, nec incendia ſuborta locum pervium habeant; unde deſuper cadant, aut ex edito delabantur in ſtructuram ſubjectam. Ad eadem janua transitusque ſcanſilis tam latus eſt, ut cum frumentario ſacco ruſticus expeditus pervenire poſſit in granarium. Quod ſupremum (ut recenſui) ſolarium, eodem modo, & qua ſubſtructum ratione complanatum eſt. Omnes enim trabes, quantum fieri potuit, contra flammas integumentis & incruſtationibus obtectæ ſunt. Earum tamen extrema capita, quibus tigni, quos alii vocant telamones, inſeruntur, atque iis tectum quaſi fulturis ſuſtinetur, ignibus ita ſunt obnoxia, ut vim patientibus facilè poterit ſuccurri. Hoc in loco muri deſinunt, tectumque ſuccedit. Sed impoſitum eſt turri ſesquipedextans ædificiolum amœnum, quod podium, vel exedram vocare libet. Id ſubliciis validioribus ſuſpenſum eſt, undique feneſtras habens, in quibus ſol naſcitur conditurque. Quòd ſi, juxta ſententiam Horatii, Domus laudatur, longos quæ proſpicit agros, hoc laudibus evehendum erit, cum velut è ſpecula totam ferè Hadamariam intueatur, latosque proſpectet campos,

atque

atque nemuſcula, cumprimis Trupeliana. Muſis igitur deſtinatum, quæ cacuminibus delectantur. In eo cum grammatophylaciis eſt bibliotheca, quæ totam Hadamariam ad bonarum artium diſciplinas invitare videtur. Cujus in parietis ſpatio dormiens Alexander Iliadem Homeri ſub pulvino habet. Ejus tectum non faſtigiatum, in fine pinnaculum oſtentat obæratum. Subeſt tabulatum periſterotrophio non incommodum. Atqui multò laxior ad erviliam avenamque recipiendam contignatio tabulata eſt ſub totius contiguæ domûs tecto. Quod ipſum non coctilibus laterculis, aut lapideis tegulis inſtratum, ſed pro tempore contextum hoc modo: Tigillis atque ſcandulis adfixæ ſunt validæ crates vimineæ, quæ luto tenaciſſimo conſtipatæ, atque ita ſtrictim condenſatæ ſunt, ut utrinque nihil appareat lignorum; huic conſpiſſato glutinamento ſtramentorum faſces ingeſti, ligneaque pala ſunt æqualiter adaptati. Quæ tectorum genera ſunt agreſtia quidem, ſed Muſis tamen, operoſo nullo ſplendore gaudentibus, non indecora, & durabilia ſatis, incendiorumque tempore multò conducibiliora, quàm vel lateritia, vel lapidea. Siquidem illis correptis flamma parum incommodat, ſed ſtramentitia tegumenta ſolummodo lambit, atque raptim ſine horrore magno depaſcit, reliqua tanquam vaporibus indurata cruſta relinquit intacta. Atqui Vulcanus in hæc magnam exercet tyrannidem: etenim tota non modò corripit, & abſumit; ſed etiam au-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

auxilio venientibus terrorem incutit, atque profligat: in adverſos enim fragmina ardentia volvit, & crepitantibus flammis horriſonoque fragore tanquã igneam grandinem ejaculatur, hoſtiumque more tela fulgurantia torquet, aufertque proſpectum & auxilii ſpem omnem. Documento fuit ipſa Hadamaria, & ſtadium ab ea diſtans, Juſti Studei clariſſimi Doctoris patria Elſſa, per clandeſtinos Germaniæ vaſtatores nuper incenſa. Ubi certa didiciſſes utrorumque diſcrimina. Porrò mediis in flammis cum circum ſecus omnia flagrarent, vidiſſes illa ſtare, magnoque conatu ſe defendere, aut laborantia manus poſcere: hæc autem ignibus ſuperata, non modò concidere, ſed etiam, ut dixi, auxiliaturos in fugam crudeliter compellere. Hæc de domûs tecto, atque iis, quæ ſunt intrinſecus. Jam, ſi vacat, quæ forinſecus audi: Totus undiq; murus lævigatus, ac dealbatus eſt: Coria laterum atro diſtincta colore. Illius in medio tria tribus in locis foramina propemodum tetragona videntur, inſcriptionibus deſtinata. Primũ igitur, quod in turris medio conſpicitur, talibus verſiculis exornatum eſt, qui lacrymabile tempus, quo tota deflagravit Hadamaria, domus hæc quoque reædificari cœpta, memoriæ produnt:

Diva Redemtoris poſt incunabula Chriſti,
Mille ac quingenti cum quadraginta fuerunt
Anni, menſis habens cognomina Martis, & ejus
Nuncia poſt decimam fati lux quarta ſiniſtri,
Solis & hæc retinens à judice nomen, & hujus
Nona furens ſiccis ventis borealibus hora,

Qua

Qua ſacer emiſit verbum cœleſte miniſter,
Cùm caderet rapidis Hadamaria prodita flammis.
Poſt domus hæc anno reparari cœpta ſequenti.

In ſupremis ejus loci feneſtris, aurea Stoicorum illa ſententia legitur: Ὅτι μόνος σοφὸς πλούσιος. Id eſt, *quòd ſolus ſapiens dives.* Qua mortalium, quorum infinitus ubique numerus, Philargyria perditorum greges monentur, longè pluris virturem quàm divitias æſtimandas eſſe: quod harum gloria fluxa ſit, atque fragilis; ſed immortalis illa, quæ nec eripi, nec ſurripi poſſit, neque naufragio, neque incendio amitti: qua præditi qui ſunt, ſolos eſſe divites, cum ſoli poſſideant res & fructuoſas & ſempiternas, ſolique (quod auctore Cicerone, proprium eſt divitiarum) contenti ſint rebus ſuis. Duo reliqua in medio ſunt ejus muri, qui portam anteriorem, ſive molarem ſpectat: quorum priori tale tetraſtichon, quod ipſa domus proloquitur, eſt inſculptum:

Quod mihi ſit nomen, quæris fortaſſe, viator:
Siſte gradum, tali carmine certus eris.
Huc Mecænates quia dona tulere, quod auſus
Hæres me tenuis condere, Muſa vocor.

Alteri tale Sapphicon:

Ipſe Rinhardi pater huc amuſſis
Contulit primæ lapides, nepoti
Debet hinc noſtro domus ipſa longè
Charior eſſe.

Et quibus profectò liberis non chariſſimum id fuerit, quod vicinorum teſtimoniis boni parentes vel dixerint, vel fecerint me-

memoratu dignum? Sub imis autem ejus loci feneſtris, longum, idque paulò rudius & gravius, ne poſſit aliorſum transferri, ſcamnum faginum eſt poſitum; ubi transeuntes viatores delaſſati quieſcere, aut ſenes apricari, aut cives Hadamarii conſidere poſſint, de rebus publicis tractaturi, aut animi demulcendi gratiâ nugas acturi, retique ventos (quod ajunt) venaturi.

DESCRIPTIO SERPENTUM, è Lucani libro nono deſumta.

Illa tamen ſterilis tellus, fecundaque nulli
Arva bono, virtus ſtillantis, tabe Meduſæ
Concipiunt, dirosque fero de ſanguine rores.
Quos calor adjuvit, putrique incoxit arenæ.
Hic quæ prima caput movit de pulvere tabes.
Aſpida ſomniferam tumidâ cervice levavit.
Plenior hinc ſanguis, & craſſi gutta veneni
Decidit: in nulla plus eſt ſerpente coactum.
Ipſa caloris egens gelidum non transit in orbem
Sponte ſuâ: Niloque tenus metitur arenas,
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur,
Hinc Libyci montes: & fecimus aſpida inertem.
At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem
Squamiferos ingens hæmorrhois explicat urbes,
Latus & ambiguæ coleret qui Syrtidos arva
Cherſydros, tractique viâ fumante chelydri,
Et ſemper recto lapſurus limite Cenchris.
Pluribus ille notis variatam tingitur alvum,
Quàm paribus tinctus maculis Thebanus Ophites,
Concolor exuſtis, atque indiscretus arenis
Ammodites, ſpinâque vagi torquente Ceraſtæ,
Et Scythale ſparſis etiam nunc ſola pruinis
Exuvias poſitura ſuas: & torrida Dipſas:

Et

Et gravis in geminum vergens caput Amphisbæna,
Et natrix violator aquæ, jaculique volucres:
Et contentus iter caudâ ſulcare Phareas:
Oraque diſtendens avidus ſpumantia Praſter:
Oſſaque diſſolvens cum corpore tabificus Seps,
Sibilaque effundens cunctas terrentia peſtes.
Ante venena nocens, latè ſibi ſummovet omne
Vulgus, & in vacua regnat baſiliſcus arenâ.
Vos quoque, cui cunctis innoxia numina terris
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones,
Peſtiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aëra cum pennis, armentaque tota ſecuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros:
Nec tutus ſpatio eſt elephas, datis omnia leto,
Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno.

DE THESI.

CAPUT XIII.

THeſis, id eſt, conſultatio, eſt rei alicujus inveſtigandæ per orationem conſideratio, vel diſquiſitio. Conſultationum autem aliæ civiles ſunt; aliæ contemplativæ. Civiles ſunt, quæ actionem habent civitati accommodatam, velut: *An ducenda ſit uxor*; *an navigandum*; *an muri faciendi?* His enim omnibus civitatis ſtatus continetur. Contemplativæ verò; quæ ad ſolam animi conſiderationem pertinent, videlicet: *An globoſum cœlum*; *an multi ſint mundi?* Hæc enim in uſum hominibus non veniunt, ſed mente ſola pervidentur. Differt autem conſultatio ab Hypotheſi, id eſt, cauſa: quod cauſa definita eſt; conſultatio verò indefinita.

De-

Definitio autem fit perſona, re, cauſa, & reliquis: ut, *muri ſuntne faciendi?* Perquiſitio eſt ſine perſona. Quod autem invadentibus Perſis Lacedæmonii conſulunt, muro Spartam circumdare, cauſa eſt. Perſonam enim habet, Lacedæmonios deliberantes: Rem, murum Spartæ addere. Cauſam verò, invadentes Perſas. Prima autem omnium præexercitamentorum conſultatio, contradictionem, & ſolutionem; ſecundum quæſtionem admittit. Dividitur ergo Theſis primum in Ephodum, id eſt, in proœmion ex directo ad narrationem tendens, quem aggreſſum proœmii loco ponens. Hinc finalibus uteris capitibus, legitimo, juſto, utili, & poſſibili.

THESIS, AN DUCENDA uxor.

Si quiſquam omnia pariter laudare vollet, is mihi matrimonium laudet: demiſſum enim ex cœlo eſt; ipſumque rurſum cœlum Deis implevit, eosque procreavit, quorum munere paternum hominibus tribuitur nomen: eisdemque, quos progenuit, dedit rerum naturam tuendam. In terras autem acceptum, reliquis omnibus originem dedit, quæque ſingula naturâ ſuâ fluxa caducaque erant, ea ſtabilivit poſteritate, æternitatemque ipſis ſucceſſione adinvenit. Primùm autem maximè ad fortitudinem, ſubeundaque conſtanter pericula homines impellit. Quis enim uxorem liberosque defendere; quis pro iis bella movere recuſat? quo fit, ut cum eorum amore arma ſumantur, majoribus *Aggreſſus vice proœmii.*

cer-

certetur animis, lubentiusque Martis ſubeatur eventus. Quin juſtos etiam, nedum fortes, homines efficit. Cognationem enim, neceſſitudines, juraque tribuit; quorum reſpectu metuque ab inferenda injuria homines coërcet: itaque juſtitiam ſimul docet cum fortitudine. Sed & ſapientes facit; quippe quibus chariſſimorum pignorum injicit providentiam atque curam: quodque maximè quis miretur, ipſam temperantiam ſecum adfert matrimonium, & in mediis voluptatibus modeſtiæ quoque invenit locum: legem enim libidinibus præſcribens, temperantiæ fine voluptates coërcet: quæquæ ipſa per ſe accuſatur voluptas, eam matrimonio conjunctam laudamus. Si ergo matrimonium Deus dedit, & procreando poſteritatem omnem firmat; ſi fortes item, juſtosque facit, & ſapientes præſtat, & temperantes: quis eſt, qui non pro virili, quatenus poſſit, ipſum ſibi putabit laudandum?

Contradictio. Sanè, inquis: ſed calamitatum multarum matrimonium eſt cauſa.

Solutio. Fortunam mihi videris; non matrimonium, accuſare. Quæ enim adverſa hominibus accidunt, eorum fortuna eſt cauſa; non matrimonium. At contra, Quæ læta matrimonium tribuit, ea certè nequaquam fortunæ accepta poſſunt referri. Rectius ergo eſt, matrimonii bona laudare, quàm accuſare mala, quæ ex ipſa afferuntur fortunâ. Jam verò, ſi quis maximè humanorum caſuum adverſa volet matrimonio aſſignare, nihilo tamen idcirco magis fugiendum erit. Nam ſi qua reliquis in rebus

bus non offendunt, ea continuò nos ab ipſarum cura deterrebunt. Agedum, ſingulas excutiamus artes, omnes habent aliquid quod quis accuſet. Agricolæ procellis infeſtantur, & per grandinem fame contabeſcunt: non tamen, ſi quos tempeſtas offendit, ideo ſtatim agros relinquunt; ſed perſeverant colere. Neque nautæ, ſi quid ex cœlo accidit ipſis, continuò poſt tempeſtatem diſſolvunt naves, ceſſantque navigare, deinceps metu eorum, quæ pertulerunt: verùm difficultates fortunæ tribuentes, ad opes, quas mari paraverunt, revertuntur. Bella etiam pugnæque militantium abſumunt vitam: non, quia occumbunt aliqui, idcirco deſerunt militiam; ſed quia pugnantes, ob fortitudinem laudantur, hoc ipſo etiam, quod ceciderunt, gaudent, & inſtantem fortunæ aſperitatem præſenti gloriæ bona rependunt. Neque enim propter mala meliora fugienda ſunt, ſed bonorum cauſa etiam aſperrima perferenda: Nonne ergo abſurdum eſt, agricolas, nautas item, & milites, difficultates meliorum gratia tolerare; matrimonium verò nobis averſandum putare, quia habeat aliquid quod offendat?

Contradictio. Sanè, inquis: ſed viduitatem mulieribus, puerisque orbitatem affert.

Solutio. Mortis hæc mala ſunt, hancque nobis difficultatem circumdedit natura; quam tu quidem accuſare mihi videris, quòd non homines effecit, ut dii eſſent: accuſaneque matrimonium, quòd non diis mortales conjunxit. Quid inſimulas matrimonium eorum, quorum eſt apud mortem

cauſa? Cur nuptiarum dicis, quòd ipſius eſt naturæ? Patere perire eum, qui natus eſt, quocunq; tandem pereat modo. Quòd ſi occidunt homines, quia nati ſunt, eademq; via conjugem viduam relinquunt, natosque ex ſe filios faciunt pupillos. Quid? hæc matrimonii dices culpa fieri, quæ ſolùm ab ipſa fiunt naturâ? At ego è contrario orbitatem, viduitatemque puto matrimonio reſarciri. Mortuus eſt illi pater, eoque nomine pupillus eſt; reddit rurſus alium ſibi matrimonium patrem. Itaque hoc malum non ex matrimonio prodit, ſed matrimonio occultatur, fitque matrimonium non cauſa orbitatis, ſed abſcondit potius ipſam & reſtaurat. Sic viduitatem quoque, quam obitu mariti attulit natura, matrimonium novis iterum nuptiis immutat. Quam enim mors relinquit viduam, hanc rurſus matrimonium viro conjungit: atque velut conſervator muneris ſui, ea quæ dedit initio, ablata quoque reſtituit. Auferre ergo viduitatem ſolet matrimonium, non facere: Pater quoque morte liberis orbatur, rurſumque alios matrimonio aſſequitur, fitque ſecundo matrimonii munere pater, cui id, quod ſemel jam habuerat, paternum nomen erat ablatum. Quid ergo matrimonii bona in crimen ipſius convertis? Videris mihi non arguere, ſed laudare nuptias velle. Quando enim enumerare nuptiarum bona cogis, laudator matrimonii factus es potiùs quàm reprehenſor, vituperansque matrimonium, ut recenſeamus, laudes ipſius adducis, cauſamque præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

præbens munera ſua recognoſcendi nobis, eo ipſo quòd crimina tua refutamus.

Eſto! (inquis) ſed laborioſa tamen res eſt matrimonium. *Contradictio.*

Verùm: ſed labores quoque matrimonium ſolvit, & auferuntur per nuptias, quæcunque exercitos homines reddunt. Vitæ tranquillitas eſt, cum muliere ſociari: quantulum autem virum in thalamo uxori conjungi? jam quanta cum voluptate puer exſpectatur, ſperatusque ſe profert, & in lucem prodiens, mox patrem appellat? Addicitur deinde arti alicui diſcendæ, patrisque fit laborum particeps. In concionibus exinde verſatur, paſcitque in ſenecta patrem; & prorſus in quodcunque res ipſa popoſcerit, aptum ſe expeditumque præbet. *Solutio.*

Adeò non eſt oratione recenſere, quanta matrimonium adferat bona. Ingens ergo res eſt matrimonium, & Deos procreans, & mortalibus, ut dii eſſe videantur, ſucceſſione præſtans: ac omneis qui nuptiis initiantur, inſtituit, ut juſtitiam colant, temperantiam obſervent: quin & reprehenſas alioqui voluptates, honeſtas facit. Idcirco plurimi faciendum eſſe matrimonium, inter omnes facilè conſtat. *Epilogus.*

S C H O L I A.

Græci Rhetores Theſin appellant quæſtionem vagam, nullis circumſtantiarum cancellis incluſam. Latini quæſtionem infinitam. Cicero in Topicis, Propoſitum. In partitionibus, Conſultationem. Priſcianus Poſitionem dixit, *Theſis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ut, An ducenda uxor; An colenda ſit amicitia; An navigandum; An ſit bellum gerendum; An diſcendæ literæ Græcæ?

Hypotheſis. Hypotheſin autem vocant quæſtionem finitam, quæ habet in quæſtione certas perſonas, loca, tempora, & reliqua genera attributorum. Hanc Cicero in Partitionibus controverſiam, in Topicis cauſam appellat: ut, ſitne Cæſari bellum ſuſcipiendum adverſus Pompejum? An Syllæ adminiſtranda Reſpublica? An Græcæ literæ diſcendæ deſtinato Theologiæ? An Cato tempore belli civilis rectè duxerit Martiam uxorem? Vide Quintilianum, lib. 8. cap. 5. Idem lib. 2. cap. 1. ait, Antiquis hoc fuiſſe ad augendam eloquentiam genus exercitationis, ut Theſes dicerent. Et Cicero in Oratore ad Brutum: Ariſtoteles, inquit, adoleſcentes ad copiam Rhetorum, in utramque partem, ut ornatiùs & uberiùs dicere poſſent, exercuit. Rodolphus Agricola, lib. 2. cap. 8. Theſin quæſtionem vocat κατηγορικὴν, id eſt, prædicativam, quæ nullis certis finibus temporum, locorum aut perſonarum concluditur, ut: An accedendum ad Rempublicam? Hypotheſin, conditionalem, ὑποθετικὴν, ut: Sit ne Socrati accedendum ad Rempublicam?

Locus communis à Theſi differt. Magnam autem habent θέσεις cum loco communi ſimilitudinem: ſed hoc differunt, quòd locus communis ad amplificandam & augendam cauſam aſſumitur. Theſis ad explicandam & probandam. Et illo quaſi certare declamitatur: hac diſputatur, & diſſeritur. Denique ille affectuum,

hæc

hæc conſiderationis eſt. Priſcianus inquit: Inter Locum communem & Poſitionem, hoc eſt differentiæ, quòd Locus communis eſt convictæ & manifeſtæ rei exaggeratio; Poſitio autem dubiæ rei quæſtio.

Aliæ civiles, &c. Has Græci πολιτικὰς appellant: quæ ſunt earum rerum, quæ in civitatibus uſurpantur, ac fiunt publicè aut privatim: Ducendæne uxores; navigandumne ſit; ædificandum; an ambulandùm. Hujusmodi & illæ Ciceronianæ ſunt, de quibus ipſe Attico ſcribens, libro nono. Sed tamen ne me totum ægritudini, inquit, dedam, ſumpſi mihi quasdam tanquam θέσεις, quæ & πολιτικαὶ, ſunt, & temporum horum, ut & abducam animum à querelis, & in eo ipſo, de quo agitur, exerceat. Ea ſunt ejusmodi: εἰ μενετέον πατρίδι, τυραννουμένης ἢ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πρακτέον, &c.

Contemplativa, &c. Has alii ſpeculativas appellant, Græci θεωρητικὰς, quòd ſolâ animi ratione explicari, & intelligentiâ ſoleant comprehendi, ut: Anima ſitne natura aliqua. Et eademne mortalis? Et mundusne extiterit aliquo tempore? Item, ſitne ſiderum Muſica? Plinius, lib. 2. cap. 22. Item, ſintne Antipodes? Earum quæſtionum magnam copiam habent Scholaſticorum παραδιατριβαί: cujus generis hoc eſt, An homo creari potuerit ἀναμάρτητος: & id genus alia innumera.

In iis contemplativis conſultationibus an ſit, quid ſit, quale ſit, quæri ſolet. Quint. l. 3. c. 5.

An globoſum cœlum, &c. Priſcianus inquit, An pilæ formam habeat mundus.

An multi ſint mundi, &c. Quod nonnulli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

voluerunt. Vide Ciceronem de univerſitate. unde Alexander, cum ejus comes Anaxarchus, ex auctoritate Democriti, mundos innumerabiles referret, Heu me (inquit) miſerum! qui nec uno quidem ſum potitus: ut recenſet Valerius, lib. 8. c. 15. Vide Plutarchum, in Alexandri vita. Et Q. Curt. Vide Ciceronem, Tuſc. quæſt. Hinc illud Juvenalis:

Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis.

Sunt item Quæſtionum aliæ ſimplices; aliæ compoſitæ. Simplices, ut: An luctatione ſit exercendum, An declamandum. Compoſitæ, ut: An luctatione exercendum, ſive Agricultura. An declamandum ſit ex chartis, ſive memoriter cum decora vultûs atque geſtûs moderatione.

Invadentibus Perſis, &c. Hiſtoria habetur apud Thucydidem, Et bellorum Lacedæmoniorum cum Perſis Oroſius meminit, libro 3. c. 11. Plutarchus in vita Ariſtidis ſcribit, Lacedæmonios à Perſis tropæa retuliſſe.

Sparta, quæ etiã Lacedæmon.

Sparta, &c. Sparta, vel Sparte, fuit urbs Laconiæ, nullis ab initio muris cincta. Unde Ageſilaus percontanti, quam ob cauſam Sparta non circumdaretur muris: oſtenſis civibus; Hi (inquit) ſunt Spartana mœnia: ſignificans, nullo Reſpublicas munimento tutiores eſſe, quàm civium virtute.

Dividitur Theſis, &c. Primùm (inquit) ingreſſus aliquis ad argumentationem vice exordii erit: deinde excutiendi loci ſuaſoriarum, honeſti, utilis, facilis, neceſſarii, &c. Et ſi quid probabiliter contradici poſſe

ſe videatur, hoc ſuo loco refutandum erit: poſtremo, brevi epilogo velut perorandum: auctore Moſellano.

IN EXEMPLUM.

Deis cœlum implevit, &c. Unde Cicero 1. Tuſcul. Quid? totum prope cœlum nonne humano genere completum eſt? &c. Divus Ambroſius, 32. quæſt. 1. Nuptiæ, inquit, terras replent; virginitas Paradiſum. At Varro putabat utile, ut ſe homines Diis genitos mentirentur. Vide Auguſtinum de Civitate Dei, lib. 3. c. 4.

Æternitatem adinvenis, &c. Unde Plato de Legibus, quarto dialogo: Genus (inquit) hominum immortale hoc modo in ſempiternum perdurat, quòd filiorum filios relinquendo, nunc & idem ſemper per generationem immortalitatem adipiſcatur. Nefas autem eſt, immortalitate ſeipſum ſponte privare. Hac vero ex animo ille ſe privat, qui filios & uxorem negligit. *Fortitudo.*

Succeſsione, &c. Hoc eſt, per diſceſſionem aliorum in aliorum locos. Etenim morientibus aliis, alii rurſus naſcuntur. Hinc Homerus homines arborum foliis comparavit. Vide Eraſmum in proverbio, Homo bulla.

Ad fortitudinem, &c. Cives enim ut liberos & uxores defendant, fortiter pugnant. Et Scipio, ultimo conflictu cum Annibale congreſſurus, milites adhortando, dixit; Adeſſe finem belli, in manibus eſſe prædam: Carthaginis, ſi fortiter pugnaverint, reditum datum iri in patriam, ad parentes, liberos, conjuges, Penateſque Deos.

Providentiam, &c. Qua perſpiciunt parentes, quæ liberis bona, utilia, honeſtaque ſunt. Pars eſt enim prudentiæ bonarum aut malarum rerum & utrarumque ſcientia: ut ait Cicero, ſecundo de inventione.

Temperantiam, &c. Hæc eſt firma animi, & moderata dominatio rationis in libidines, atque alios non rectos impetus: ut ait Cicero. Cujus partes Clementia, Continentia, Modeſtia.

Accuſatur voluptas, &c. Cicero ſecundo de Finibus ſcribit, maximas virtutes jacere dominante voluptate: quam malorum eſcam Plato vocavit, quod homines eâ, velut hamo piſces, capiantur. Et Architas Tarentinus ait, Nullam capitaliorem peſtem hominibus à natura datam, quàm voluptatem! Cujus meminit Cicero de Senectute.

Si ergo, &c. Epilogus eſt hactenus dictorum; quæ ab honeſti partibus deduxit matrimonium laudando. Dividitur autem honeſtum in laudabile & rectum. Hoc ipſum rurſus dividitur in juſtitiam, fortitudinem, prudentiam, modeſtiam, Vide Ciceronem 3. ad Herennium.

Calamitatum cauſa, &c. Unde Menander: ὁ μὴ γαμῶν ἄνθρωπος, οὐκ ἔχει κακά. Qui non ducit uxorem homo, non habet mala.

Matrimonii mala.

Ἄλυπον ἕξεις βίον χωρὶς γάμου,

Id eſt, ſine dolore vitam transiges, ſi non duxeris uxorem. Matrimonium, ut Eraſmus ait lib. 4. Apophthegm. comitatur per-

perpetua ſolicitudo, dotis exprobratio, affinium grave ſupercilium, moleſta ſocrus, incertus liberorum eventus, jurgia, querelæ, atque rixæ.

Juvenalis, Sat. 6.

Semper habet lites, alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet, minimum dormitur in illo.

Agedum, &c. Fidei faciendæ gratiâ utitur inductione: & oſtendit, nullum vitæ genus eſſe, quod non ſuas habeat moleſtias. Sapienter Solon ajebat: Si in unum locum cuncti mala ſua contuliſſent, futurum ut propria deportare domum, quàm ex omni miſeriarum acervo portionem ſuam ferre mallent: ut ait Valerius, lib. 7. cap. 2. Meminit Eraſmus, tertio Apophthegmatum.

Per grandinem, &c. Ut ſi de cœlo vel arbores, vel ſegetes fuerint tactæ. Cœleſtis autem injuriæ duo ſunt genera: Unum, quod tempeſtatem vocamus, in quibus grandines, procellæ, cæteraque ſimilia intelliguntur: quæ cum acciderint, vis major appellatur. Alia ſunt illa, quæ ſilente cœlo, ſereniſque noctibus fiunt, nullo ſentiente, niſi cum facta ſunt: Publica hæc & magnæ differentiæ, aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis carbunculum appellantibus. ut ait Plinius, lib. 18. c. 28. *Cœleſtiũ injuriarum duo genera.*

Diſſolvunt naves, &c. Tempeſtatibus jactati, non ſtatim deſerunt navigationes; ſed mox reficiunt rates quaſſas, indociles pauperiem pati.

Laudantur, &c. Qui fortiter in prælio rem adminiſtrârant, ab imperatoribus laudabantur, atque fortitudinis præmia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

conſequebantur coronas civicas, obſidionales, murales, vallares, caſtrenſes, ſtatuas, triumphos; mortui etiam laudibus evehebantur. Quinimo, ut inquit Imperator Juſtinus, qui pro republica perierunt, per rerum geſtarum gloriam ſemper vivere intelliguntur: unde etiam patribus in excuſationibus tutelarum proſunt tanquam vivi.

Gaudent, &c. Lætantur, qui fortiter pugnando ſuccubuere. Sic Epaminondas, qui ſanguine & ſpiritu deficiens, Non finis eſt (inquit) vitæ meæ, ſed melius & altius initium advenit. Nunc enim veſter Epaminondas naſcitur; quia ſic moritur. ut ait Valerius, lib. 3. cap. 2.

Laborioſa res, &c. Unde illud Cynici Crateris, τέκνα πόνοι. Vide Eraſmum in proverbio: Optimum non naſci.

Labores ſolvit, &c. Hinc Metellus ille Numidicus aſſeverabat: Nullas plerunque eſſe in matrimonio moleſtias: ſi quæ tamen accidere nonnunquam viderentur, parvas & leves, facileſque toleratu eſſe dicebat, majoribusque eas emolumentis & voluptatibus obliterari, easdemque ipſas nunquam omnibus, neque naturæ vitio, ſed quorundam meritorum culpa & injuſtitia evenire. Vide Gellium, lib. 1. c. 6.

Paſcit in ſenecta, &c. Juxta proverbium ἀντιπελαργεῖν; quod eſt, parentes ætate feſſos nutrire, mutuamque vicem rependere.

THE-

THESIUM EXEMPLA.

Primi argumentum tale eſt: Quòd non ducenda ſit uxor: ubi Theſis contrariis Aphthonii locis tractata, ſtudio exercitii.

Cùm, juxta vetus proverbium; Ignis, *Exordii*
mare, mulier, tria mala ſint; mihi pluri- *formula.*
mum deſipere videntur, qui ſe conjece-
rint in flammas, in fluctus, & in matrimo-
nii calamitates. Hoc idipſum disſuadendi
ſtudio cum primis Homerus ait:
Uſque adeò nihil improbius, mulierque pejus.
Et temporibus hodiernis ſtrenuè dant o-
peram mulieres, ne Poëtarum grex vani-
loquus omnino fuiſſe reputetur, qui fe-
minâ nihil peſtilentius eſſe confirmarunt.
Et mulierem omnem eſſe malam, per-
quam venuſtè ſignificavit Lacon quidam,
qui cum uxorem duxiſſet perpuſillam; di-
cebat, è malis quod minimum eſſet, eli-
gendum. Quippe λύχνου ἀρθέντος γυνὴ
πᾶσα ἡ αὐτή.

Non eo inficias, matrimonium inſtitu- *Ab in-*
tum à Deo; ſed ab eodem etiam adjectos *dignita-*
tot laborum ſudores, tot moleſtias, deni- *te ma-*
que dolores, inficias non eo. Et quod ab *trimo-*
initio bonum erat, jam vel temporum *nii.*
injuriâ, vel hominum malitiâ factum eſt
longè deterrimum, ut multo citius Pluto-
nia regna cacodæmonibus repleat, quàm
Diis cœlum.

Milites ignavi ſunt, & cor in pedes iis *A puſil-*
decidere ſolet, quibus domi ſunt uxores *lanimi-*
atque liberi. Etenim extra telorum jactus *tate.*
eſſe, & poſt principia ſe continere labo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

rant, id unum curantes, ut integri maneant ac illæſi, ne ſi fuerint interfecti, relinquant viduas atque pupillos. Cæterùm qui paulo fuerint animoſiores, à ſuis objurgantur, juxta illud Penelopes:

Auſus es ô nimium: nimiumque oblite tuo-
um, &c.

Ab injuſtitia. Iniquos facit ad iram concitans conjugium. Hæc ipſiſſima eſt officina rixarum, ut portus tranquillitatis cœlibatus; unde illud. Qui non litigat, cœlebs eſt. Deinde, qui obſtricti ſunt matrimonio, coguntur indies magnum in uſus domeſticos ſumtum facere, ad uxores, liberos, & familiam alendam. Et deficiente crumenâ, per fas, perque nefas pecuniam corradunt, ſecum aſſiduò dicentes:

Unde habeat, quærit nemo, ſed oportet habere:
Lucrum pudori præſtat.
Et genus & formam Regina pecunia donat.
O cives, cives, quærenda pecunia primùm eſt:
Virtus poſt nummos.
Quantum quisque ſua nummorum ſervat
in arca,
Tantum habet & fidei.
Prima ferè vota, & cunctis notiſſima templis
Divitiæ ut creſcant, ut opes, ut maxima toto
Noſtro ſit arca foro: Ut ait Juvenalis.

Ab intemperantia. Quotusquisque eſt, qui non matrimonium contrahat, ut ſponſi (quod ajunt) vitam victurus, perfruatur voluptate, ac ſubeat in libidinem, curetque hoc unum, ut laſcivum interveniat illud: Ζωὴ καὶ ψυχή.

Epilogus. Quis igitur matrimonium laudibus evehendum æſtimet, cum inferorum regna magis

magis quàm cœlorum adaugeat, cum iniquos faciat, contineatque vitam obſcœnis plenam voluptatibus, ac earum venenatis illecebrarum præſtigiis incubans, adducat malorum (quod ajunt) Iliada, ut γυναικῶν ὄλεθροι, proverbio locum fecerint?

Sed ais, quæ ſunt in matrimonio mala, ipſi fortunæ ſunt aſſignanda. *Contradictio.*

Id immeritò facis. Nam ſi viri cœlibes viverent, à plurimis afflictionibus liberi manerent, nunquam agricolæ aſſiduo tanto labore terram colere, nunquam genus omne cerdonum tanto ſudore diffluere, nunquam tantis periculis mercatores navigare cogerentur, ſi non querulis uxoribus atque liberis egentibus victum & amictum quærere compellerentur. *Solutio.*

Verè igitur divus Paulus de conjugatis inquit: afflictionem in carne ſunt habituri, & beatiores prædicat, qui hoc frænum non momorderint.

Sed viduarum & orborum, pupillorumque conditiones, morti, non matrimonio refers acceptas, & per hoc reſarciri dicis, quod per illam aufertur. *Contradictio.*

Eſto! Mors tibi patrem eripit, novæ nuptiæ vitricum reddunt. Sed hæc ipſa penſatio ipſiſſima eſt Diomedis & Glauci permutatio; qua pro perca ſcorpius accipitur, pro chariſſima matre datur noverca, ut rideatur, qui ad ejus tumulum fuerit lacrymatus. *Solutio.*

Eſto! inquis. Sed tamen non laborioſa res eſt matrimonium, cum laborum parti- *Contradictio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ticipes uxores ſunt viris ſolatio, & filii parentes ipſos omni malorum faſce levent, foveantque feſſos ætate.

Solutio. Sæpius moleſtant viros, quàm conſolantur uxorum greges, quarum pauciſſimæ fideles, ut verè dictum ſit: Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem. Quod monet, usque adeò non eſſe fidendum mulieri, ut etiam, ſi morientem videas, putes fingere. Et filiorum incertiſſimus eſt eventus. Longè plures dedecori ſunt parentibus, quàm ornamento. Qui ut arietes nutricationis mercedem perſolvunt, argento ſenes emungendo, turpiſſimisque facinoribus excruciando. ut Crates ille rectè dixerit: τέκνα πόνοι, &c.

Concluſio. Ergo cum tot undique malorum fluctibus matrimonium impetatur, quis vel ſanæ mentis ſolutus ab uxore, quæſiverit uxorem?

SECVNDVM EXEMPLVM,
continens quòd ſenectus non ſit moleſta, nec onus Ætnâ gravius.

Theſis. Si vina vetera novis, quaſi de muſto & lacu hauſtis, præſtantiora judicamus; cur non ſenectutem juventâ meliorem, laudatuque magis dignam arbitramur: cùm ut illic omnia defæcata & ſalubria, ita hìc omnia immatura & gravia contemplemur eſſe?

A' legitimo. Senectutem omnes ut adipiſcamur, ſolemus optare. Quod cùm ita ſit, iniquè faciunt, qui adeptam accuſant, ac in illa genuinum frangunt, quam divina ſcri-

ptura

ptura coronam dignitatis appellat, eam præcipuè, quæ reperietur in viis juſtitiæ. Proverb. 16.

In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia proverbio nobilitata, *Serus* enim *venit uſus ab annis.* Hinc eſt, quod juventus olim cumulatum & circumſpectum honorem reddebat ſenibus, ut ait Valerius. Et Juvenalis: *Ab utili.*

Credebant tum grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer, licet ipſe videret
Plura domi farra, & majores glandis acervos.

Nec difficilis adeò ſenectus eſt, neque tam moleſta, ſed tolerabilis & jucunda: quam tot rerum bene geſtarum præconia exornant, quam recordatio multorum tot benefactorum oblectat, quam denique gravitas, conſtantia, conſiliorum rationes, autoritas, & reverentia planè divinam efficiunt. *A facili.*

Prudenter inſtitutæ Respubl. ſolæ, quæ ſenum propria virtus eſt, prudentia conſerventur oportet. Etenim florentis ætatis eſt temeritas; ſenectutis, prudentia. Illâ civitates multas everſas, hac conſervatas eſſe, tot veterum exempla teſtantur. *A neceſſario.*

At ſenectus ipſa morbus evocat à rebus gerendis, ac inutiles reddit. *Contradictio.*

Multò plura, quàm juvenes, efficere poſſunt ſenes, rerum ſtudiis aſſueti: quorum arma ſunt artes & virtutum exercitationes. Nec viribus aut velocitatibus, aut celeritate corporum magnæ res geruntur, *Solutio.*

ſed

*In Cic. ex quo hic ſũtus eſt locus, legitur ſententia.

sed conſilio, auctoritate, atque * prudentia.

Objectio. Sed oblivionem inducit, memoriam minuit, vires adimit.

Solutio. Memoria perit, niſi exerceas. Prudentes ergo ſenes, intentum animum tanquam arcum habentes, non langueſcunt, nec ſuccumbunt ſenectuti. Senibus ingenia manent, modò permaneat ſtudium & induſtria. Unde Cato, Pythagoreorum more, exercendæ memoriæ gratia, quod quoque die dixerat, audierat, egerat, commemorabat veſperi. Hæ ſunt exercitationes ingenii, hæc curricula mentis. In his deſudans, atque elaborans, corporis vires non magnopere deſiderabit. ut ait Cicero.

Contradictio. Sed caret voluptatibus; ut rectè Horatius dixerit:

Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt, (Venerem) convivia, luſus.

Solutio. O præclarum munus ætatis, ſiquidem id aufert nobis, quod eſt in adoleſcentia vitioſiſſimum. Omnem malorum eſcam voluptatem eripit, & libidines pecunias animis eximit, ac inſtillat vera pectoris dona. Porrò nihil peſtilentius voluptate, at nihil præſtabilius ratione. Hanc fovet ſenectus, illam autem expellit.

Contradictio. At ſunt moroſi, & anxii, & iracundi, & difficiles ſenes; ſi quærimus, etiam avari.

Solutio. Sed hæc morum vitia ſunt, non ſenectutis. At moroſitas tamen, & ea vitia, quæ dixi, habent aliquid excuſationis. Vide Ciceronem, in Senect.

Contradictio. Sed appropinquatio mortis eſt; quæ

certè

certè à ſenectute non poteſt longè abeſſe.

O miſerum ſenem! qui mortem contemnendam eſſe in tam longa ætate non viderit. O infelicem Chriſtianum, qui mortem metuit, ac non potiùs cum Paulo dicit: Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto! Quid enim hæc vita commodi, quid non potiùs laboris habet? cur in malis, & non potiùs in bonis, omnia, quæ ſecundùm naturam fiunt, habentur? Quid eſt autem tam ſecundùm naturam, quàm ſenibus emori, quod idem contingit adoleſcentibus, adverſante & repugnante natura? Itaque adoleſcentes mori ſic mihi videntur, ut cùm aquæ multitudine vis flammæ opprimitur: ſenes autem, ſicut ſua ſponte nullâ adhibita vi conſumtus ignis exſtinguitur. Et quaſi poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi avelluntur; ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas. *Solutio.*

Finem dicendi faciam, nihil ambigens, quin judicaturi ſitis, digniſſimam eſſe laudatu & amplexu ſenectutem, cum ea rebus gerendis conſilia ſuppeditet, prudentia valeat, autoritate polleat, reverentiâ præluceat, omnium denique malorum liberationem maturitatis naturalis beneficio ſubminiſtret. *Concluſio.*

TERTIUM EXEMPLUM THESEOS, continens divitias non eſſe ſummum bonum.

Qui ſententias iniquas defendendas ſuſcipiunt, mendacia verborum lenociniis fugare ſolent, & morbido ſermoni exquiſita *Exordium.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſita adhibere medicamenta. Quorum in numero ſunt, quos non pudet aſſerere, Summum bonum divitias, & ſolum divitem eſſe beatum. Contrà, qui veritatem, cujus eſt ſimplex oratio, amplectuntur, non in divitiis, ſed potiùs ſummum in virtute bonum collocant. Etenim perpendunt, opum affluentia non beatos, ſed magis infelices reddi, cùm maximæ ſolicitudines, atque calamitates inde ſoleant provenire. Namque ut Juvenalis inquit:

Ex Hor. *Sed plures nimia congeſta pecunia curæ*
Strangulat, & cuncta exſuperant patrimonia cenſus.
Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium, contumque, timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram, &c.

Spartā quid perdiderit. Et quid aliud olim Lacedæmonios perdidit, quàm pecuniæ cupiditas? Qui oraculo reſponſum acceperant, tum demum vincendam eſſe Spartam, cùm aurum & argentum in pretio cœpiſſent habere. Accedunt alia, quæ licet per ſe videantur leviora, aut infirmiora; tamen turba valent, atque confirmant, divitias malis plurimis tentari, ſtultitiâ regi, puſillanimitate enervari, libidine corrumpi, ac injuſtitiâ denique profanari. Nam quotuſquisque divitum eſt, qui non fortunâ ebrius, arroganter & confidenter loquatur, & agat opibus ſcilicet fretus, ut inde natum proverbium: ἀργύρȣ κρῆναι λαλȣ̃σι: Argenti fontes loquuntur. Quod notans Horatius: Mecum (inquit) contendere noli, Stultitiam

iam patiuntur opes. Quotuſquisque eſt, qui non tumultu quopiam ſuborto, aut bellis ingruentibus in morem galli cujuspiam (ut ajunt) trepidet, atque magis ſibi theſaurisque ſuis, quàm Reipublicæ velit conſultum. Quotusquisque, qui non plura, quo plura poſſideat, aſſiduò petat?

Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia
creſcit.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops,
Nec ſitim pellit niſi cauſa morbi.
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

Quotusquisque, quem non divitiæ ad genus omne turpitudinis inflamment, luxu reſolvant, funditusque perdant, ut multò plures crapulâ, nimiaque libidinis enervatione credantur perire, quàm gladio? Quis igitur divitias ſummum bonum vocet, & non potiùs iniquitatis appellet mammona, cùm illæ ſtultos, infelices, effeminatos, avaros, & perverſos reddant; ut facilius ſit Camelum per foramen acus transire, quàm divites in regnum Dei ingredi?

At divitiæ afferunt gloriam, parant amicos, paupertas contemtos facit. *Contradictio.*

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores,
——— *Pauper ubique jacet.*
Nil habet infelix paupertas durius in ſe,
Quàm quòd ridiculos homines facit, &c.

Sed quam opes pariunt, fluxa eſt gloria, & ollaris, quæ χύτρας φιλία dicitur, amicitia nihil aliud eſt, quàm adulatio. *Solutio.*

Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Nec ad veram gloriam via recta conten-dentes impedit paupertas, ſortita ſapien-tiam. Nónne Cicero, nónne complures alii pauperes ab initio conſcenderunt ad ſummum gloriæ culmen, ita ſtudiorum honeſtiſſimorum cultu provecti, aut majorum omnibus ſuis virtute præluxerint.

Contra-dictio. Eſto! Verùm, ut ait Juvenalis Satyr. 3.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Solutio. Deſidiâ torpentes non emergunt, sed qui per honeſtos labores ad ſumma nituntur. Reſpice Cleanthem, qui, licet obtuſi tardioriſque fuerit ingenii, adeóque pauper, ut tempore nocturno cogeretur in hortis aquas haurire, quò poſſet interdiu ſtudiis liberalibus operam impendere; tamen ad ſummum eruditionis & honoris faſtigium pervenit, conſecutusque eſt tantas facultates, ut alium, ſi voluiſſet, Cleanthem alere potuiſſet. Vide Laërtium Diogenem lib. 7. Quam matrem Euripides, aut quem patrem Demoſthenes habuerit, ipſorum quoque ſeculo fuit ignotum. Alterius autem matrem olera; alterius patrem cultellos venditaſſe, omnium penè doctorum literæ loquuntur. Sed quid aut illius Tragica, aut hujus oratoria clarius? ut ait Valerius Maximus, l. 3. c. 4.

Contra-dictio. Sed inopiâ preſſos homines ad varia deſignanda flagitia paupertas impellit, ut per fas & nefas vitæ ſubſidia quærere cogantur.

Solutio. Nihil repugno, ſi mali intelligantur, quorum cordibus illud fixum perſonat:

lu-

lucrum pudori præſtat. quòd Greçi dicunt, κέρδ☉ αἰσχύνης ἄμεινον. Sin boni, reluctor: um ii longè ſatius ducant rei jacturam facere, quàm famæ, ſimul ac animi diſpendium. Quin potiùs, ad omnia ſcelerum genera rapiuntur ipſi divites, nec divitiæ ſemper optimis contingunt. ut Homerus rectè dixerit:

Ζεὺς αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπι☉ ἀνθρώποισι

Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλησεν ἑκάςῳ.

Multò facilius pauperes criminum occaſiones fugere poterunt, quàm divites, cùm deſint illis opes, irritamenta malorum: his autem opus ſit multis præceptis, ut bene & honeſtè vivant. ut Diogenes rectè paupertatem αὐτοδίδακτον appellaverit.

Ergo non in divitiis, unde malorum (ut ajunt) mare profluit; ſed potius in virtute, ſummum eſt bonum collocandum. *Concluſio.*

DE LEGISLATIONE, Græcè νόμου εἰσφορά.

CAPUT XIV.

Legis quoque inductionem, quidam exercitamentum eſſe putaverunt. Eſt enim propemodum tota cauſa, non tamen omnia quæ in cauſa ſunt, intra ſe continens. Adfert perſonam quidem, ſed incertam, & non omnibus notam, unde

&

& in conſultationis magis eſt parte, quàm cauſæ. Quatenus enim figuram in ſe habet perſonæ, ſuperat conſultationem; ſed qua definitionem non habet, minor eſt cauſa. Eſt autem duplex legis inductio. Confirmatio poſitæ legis, atque confutatio. Lex autem eſt inventio, & donum Deorum, communis inſtitutio civitatis, & correctio utrinque erratorum. Diviſio autem inducendæ legis eſt iſta: Tractabis eam capitibus eiſdem, quibus negotialem: Legitimo, juſto, utili, poſſibili. Prooemion facies; poſt prooemion ſubjicies contrarium: hinc capitibus prædictis uteris, unde & hoc exercitamentum à cauſa differt.

Quid ſit lex, vide l. 2. ff. de leg.

EXEMPLUM, CONTINENS *accuſationem legis, jubentis adulterum in ipſo adulterio deprehenſum interfici.*

Prooemium. Nec mihi videtur per omnia lex iſta laudanda, nec rurſus quòd hoc modo lata ſit, prorſus reprehendenda. Quod enim pœnam adulteris decernit, laudo planè: quod verò Judicum ſententiam non exſpectat, culpandum certè videtur. Si namque largitionis metu, ne qua Judices corrumpantur, judicia prævenit, ſuſpicax nimirum eſt, & iniquæ nimium erga judices mentis: ſin autem juſta judicare vos, quemadmodum facitis certè, arbitratur, iniquum eſſe conſtat, ſi lex Judices quidem laudet, tollat autem judicandi poteſtatem.

Contrarium. Aliæ ſanè leges, quæcunque demum eæ ſunt, & quæcunque ratione perlatæ, diſcrepant fortè ab alicujus civitatis legibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

bus, ſed & alterius rurſum legibus conveniunt: hæc autem ſola lex omnibus ſimul repugnat civitatum inſtitutis. Videmini autem mihi multo rectius de hac lege cogнituri, ſi omnia recenſeatis conſulta veſtra, atque decreta. Duces bellorum, Sacerdotia, Plebiſcita, omniaque adeò, quæ circa rem militarem pertinent, Judicum ſubeunt diligentiam, fitque dux ille, quem Judex conſtituit, ſacrificat, qui judici videtur, juſtumque decretum eſt, quòd populi ſententia perrogatum eſt. Victores quoque præmia non accipiunt bellorum, niſi judicata. Quomodo ergo non abſurdum eſt, omnia judiciorum arbitrium exſpectare, ſolam verò præſentem legem Judicum ſubterfugere cognitionem?

Sanè, inquit. Sed magnæ ſunt mœchorum injuriæ. *Contradictio.*

Quid autem? homicidarum ſcelera nonne ſunt graviora? anne proditores aliis ſceleſtis minores arbitramur: anne ſacrilegi proditoribus priores ſunt? Attamen in his criminibus deprehenſus Judicum examini ſubjacet, neque proditor pœnas dat, niſi decernente Judice: neque perimitur ſicarius, niſi eo, qui accuſat, coarguente delictum: neque, qui numinibus dicata præripuerunt, puniuntur, antequàm Judex admiſſum cognoverit ſcelus. Nonne ergo iniquum eſt, majora judicum vindictæ reſervari, neque quicquam eorum criminis loco, niſi judici liqueat, æſtimari, ſolum autem adulterum ſine cognitione interfici? quem in primis, quia levior in eo, quàm in cæteris, culpa eſt, Judicum examini ſubjicere oportuit. *Solutio.*

At

Contradictio. At quid refert (inquit) occidam adulterum: an Judicibus tradam, ſi utraque via morte pœnas luet?

Solutio. Quantum inter Tyrannum ac legem, inter popularem ſtatum ac unius principatum differt, tantum iſta inter ſe diverſa ſunt: Tyrannus enim unumquemque pro libidine ſuâ perimit: leges autem convictum juſtè occidunt. Et populus diſceptatione omnia atque contentione tractat, quò ſint explicatiora omnia: at rerum dominus etiam indicta cauſa occidit. Contra, populus & lex indicta non occidit: ſed omnia ab rerum Dominis & Tyrannis diverſa fecit. Quid ergo? multumne intererit occidere adulterum, & Judicum ſententiis puniendum tradere? Ad hæc quoque, qui per ſe adulterum occidit, ſeipſum arbitrum pœnæ admiſſi ſceleris facit: qui verò judicibus tradit ipſum, penes illos vult eſſe poteſtatem, jusque animadvertendi. Neminem igitur dubitare crediderim, quin æquius ſit, ejus qui accuſatur, arbitrium eſſe apud Judicem, quàm apud accuſatorem, Quinetiam qui ſuo arbitratu adulterum occidit, alterius rei gratiâ occidere ipſum, adverſum ſe ſuſpicionem relinquit: atqui judicio exhibet, ſolum juſta ſectari, præſentiusque ſceleris dolorem videbitur ulciſci.

Contradictio. Eſto, inquis, ſed graviores dabit pœnas ſubito peremtus; quoniam ſi ad Judices deferretur, illam temporis intercapedinem pro lucro haberet.

Solutio. At contrà porrò habebit, ſi Judicibus ſubjicietur. Etenim judicio deſtinatus a-

cer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

cerbiorem vitam exiget. Nam qui pœnam exſpectat, graviora ſupplicia, quàm ſi illam fuiſſet ilico paſſus, ſentit. Quippe pœnæ dilatio, pœnæ videbitur additio, morieturque ſæpe, qui jam pro mortuo habitus eſt, exſpectationemque ſuſtinebit morte duriorem. Atqui occiſus de improviſo adulter, non dolet, ſenſumque mortis pœnæ celeritas aufert: inſenſibilis enim eſt exitus, qui, antequam exſpectetur, contingit. Mors autem ſæpius exſpectata, poſtquam ſemel illata, pœnas exſpectatione adauget. Agè verò, ſi libet, conſidera hæc, conferque invicem. Ille per ſeipſum occidit adulterum, nullumque facit ultionis ſuæ teſtem; alius Judicibus tradit, multoſque adhibet ſupplicio ſpectatores, acerbior haud dubiè ultionis modus, quicunque eſt oculis plurium ſubjectus. Et optabilius alioquin adulteris utcunque fuerit occultè perire, opinionem apud pleroſque relicturis inimicitiarum cauſa eſſe occiſos. Convicto autem apud Judices crimine, indubitatam jam reus, & nullis obnoxiam interpretationibus pœnam ſubibit. Itaque, plurimum intereſt, adulter an occultè trucidetur, an Judicibus tradatur afficiendus ſupplicio.

Res atrox eſt adulter, omnium ſcelerum magnitudinem ſupergreſſus. *Contradictio.*

Coarguatur ergo prius, quàm occidatur: judiceturque potiùs, quàm pœnas ante cognitionem incerto crimine, indictâque cauſa, luat. Quòd ſi publicè necabuntur adulteri, certiorem facient procrea- *Solutio.*

tionem, neque quisquam, cujus ſit filius, deinceps dubitavit, ubi paterni nominis inſidiæ, adulteria fuerint ademta. Itaque, cùm ſit adulterium publica quædam rerum naturæ injuria, publicâ quoque ſententiâ plectatur. Vereor enim, ne adulter ſecretó occiſus, multos poſt ſe alios relinquat. Nam, quia, cur occidatur, neſcitur; ejus improbè facta multi imitabuntur. Sic ejusmodi pœna non adulterii finis, ſed exordium erit.

SCHOLIA.

Legislatio. *Legislatio, &c.* Alii promulgationem legis appellant. De qua ſic Quintilianus lib. 2. cap. 4. Legum laus & vituperatio jam majores, ac propè ſummis operibus ſuffecturas, vires deſiderant: quæ quidem ſuaſoriis, an controverſiis magis accommodata ſit exercitatio, conſuetudine, & jure civitatum differt. Apud Græcos enim lator earum ad Judicem vocabatur; Romanis pro concione ſuadere, ac diſſuadere, moris fuit.

Lex inventio Deorum, &c. Demoſthenes in Ariſtogytonem, oratione priore, πᾶς inquit, ἐστὶ νόμος εὕρημα καὶ δῶρον θεῶν. δόγμα δ' φρονίμων ἀνθρώπων, id eſt, Omnis lex inventum ac munus Deorum eſt; Decretum, prudentium hominum. Cic. Philipp. 10. Lex (inquit) nihil aliud eſt, niſi recta, & à numine Deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibensque contraria. Idem 1. de Legibus. Lex, inquit, eſt ratio ſumma inſita à naturâ, quæ jubet ea quæ fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

facienda ſunt, prohibetque contraria.

Quibus negotialem, &c. Cicero, 2. de Inventione, duas generales conſtitutionis partes facit: Juridicialem, ac negotialem. Hanc ait in ipſo negotio juris civilis implicitam controverſiam habere. In ea autem quæritur; juſtum ſit, an injuſtum? utile, an inutile? ut ait Marcus Fabius Victorinus,

IN EXEMPLUM.

Nec mihi, &c. Solon conſtituit, fas eſſe deprehendenti mœchum interficere in ipſo adulterio. Et 9. de Legibus Plato ſanxit, Adulteram deprehenſam impunè occidi à viro poſſe. Idem cenſuit Cato, cujus meminit Gellius. Et Auguſtus legem Juliam tulit, gladioque juſſit in adulteros animadverti.

Iudicum ſententiam non exſpectat, &c. Non licet (inquit) adulterum occidere, niſi Judicum ſententiis damnatum. Et Valerius Publicola tulit lēgem, qua neminem licebat indictâ cauſa necare.

Diſcrepant, &c. Civitatibus (inquit) aliis aliæ ſunt leges. Eſt proverbium, *Lex & regio.* Sed quæ ſunt aliis contrariæ, cum aliis conveniunt. Atqui lex de occidendis indictâ causâ adulteris, diſcrepat ab omnibus.

Duces bellorum, &c. Inductione vel enumeratione utitur. Imperatores, inquit, populi, Judicum atque magiſtratuum ſuffragiis creati, bella gerunt, & cum hoſtibus manum conſerunt. Et Capitale apud Carthaginenſes erat, ſi quis injuſſu populi pugnaſſet infeliciter. Unde Annibal amiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſæ claſſis pœnas dare timens, offenſam aſtutiâ mirè avertit. Vide Valer. lib. 4. c. 3.

Plebiſcita, &c. Vide Gellium, libro decimo, cap. 20.

Qui pœnam exſpectat, &c. Multo gravior exſpectata, quàm illata mors eſt. Quippe certi ſupplicii dilatio pœnam adauget. Unde Ovidius, 1. de Ponto.

Et gravior longâ fit mea pœna morâ.

Et tertio:

Mitiùs ille perit, ſubitâ qui mergitur undâ,
Quàm ſua qui liquidis brachia laſſat aquis.

Finis optandus. Unde rex Macedonum Philippus ſubitam mortem lentæ præpoſuit. Qui cùm interrogaretur: Quis homini finis maximè optandus eſſet? reſpondit: Qui ſubitus & celer inopinato ferro poſſit accidere. Vide Oroſium, lib. 3. c. 14. Et Julius Cæſar ſubitam ac celerem exoptavit mortem; ut ſcribit Suetonius Tranquillus.

EXEMPLA.

Lex Roſcia.

Confutatio Legis {

Roſcia, qua Roſcius Otho cavit, ne quis in ordine equeſtri ſpectacula videret, niſi haberet ſeſtertia quadraginta.

Talionis.

Talionis, & ejus, quæ jubebat corpus diſſecari ejus, qui multa creditoribus deberet, nec eſſet ſolvendo. Gellius, lib. 20. cap. 1.

}

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Confirmatio Legis

Ciciæ, quam Cincius tulit; quâ cavebatur, ne quis ob cauſam orandam pecuniam acciperet, aut donum. Cujus ſuaſor Q. fuit Fabius admodum ſenex; ut ait Cicero in Catone Majore.

Sumtuariæ; de qua Gellius, lib. 2. cap. 24. *Sumtuaria.*

Fuſiæ; qua malis ac perniciosis legibus reſiſtebatur. *Fuſia.*

Voconiæ; quam ſuaſit M. Cato: ut ait Cicero in Seneƈt. Vide Gellium, lib. 17. cap. 6. *Voconia.*

Oppiæ; quam tulit M. Oppius, ne mulieres ſuperfluo ornatu uterentur; neve pilentis, id eſt, rhedis penſilibus, veherentur. vide Livium in princ. 3. lib. belli Macedonici. *Oppia.*

EXEMPLVM CONFIRMATIONIS legis Oppiæ.

M. Oppius, Tribunus plebis, fuit ſummæ procul dubio prudentiæ vir. Qui publici magis commodi quàm gloriæ privatæ ſtudioſus, hanc utiliſſimam omnibus imperiis legem tulit, à ſuo nomine diƈtam Oppiam. *Exordium à legiſlatoris encomio.*

Quæ ſi, juxta M. Fundanii & L. Valerii ſententias, abrogaretur, omnibus aliis legibus repugnaretur: quæ volunt in repub. vivendi rationem honeſtam conſervandam eſſe, non ſuperbiæ, ſed virtutum ſtudia ſemper excolenda. *A contrario.*

Quæ per ſuperfluos mulierum ornatus contaminari, imò perditum iri, quis non videt? *A manifeſto.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

videt? Etenim cultu nimio conſpicuæ feminæ non ſolùm in ſe convertunt virorum oculos, ſed etiam animos in libidinem rapiunt. Illecebroſo enim nuptarum amictu pellecti viri, nitorem admirantur ac ſequuntur, donec telo jecur ictum findatur, pudicitiæque fiat naufragium. Rectè igitur Jeſus Syrach: Averte (inquit) faciem tuam à muliere comtâ; & ne circumſpicias ſpeciem alienam. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt; cùm autem (ut proverbio dicitur) ex aſpectu naſcatur amor, ajunt Democritum ſibimet oculos ademiſſe, tanquam omnium malarum cupiditatum autores. Cujus meminit Gellius, lib. 10. cap. 17.

A legitimo. Quòd ſi reliquæ leges, quæ maximam Reipublicæ utilitatem adferunt, ſanctè conſervantur, contra earum placita fuerit, eam è medio tolli, quæ cum optimis ſentiens Reipublicæ ſtatum incorruptum conſervat, ac illuſtrat.

A juſto. Liciniam, vel Æmiliam legem, qua frugalitas exigebatur, admiſit ordo Senatorum ac Tribunitia poteſtas: quanto juſtius eam admiſerint, quæ modeſtiam introducit, & ſuperbiam, omnium malorum radicem, explodit?

Ab utili. Nulla res uberiora commoditatis bona poterit ad Reipublicæ ſtatum immaculatum conſervandum importare, quàm lex Oppia; quæ libidinem, faſtum, ac omnem inſolentiam intolerabilem reprimit mulierum, quarum mala tot proverbiis locum fecerunt. Quæ, quo minus habent mentis, tanto inhoneſtis voluptatibus ſunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

ſunt addictiores. Quantum autem ruboris civitatibus omnibus mulieres turpiter ac impotenter ſeſe gerendo incutiunt, tantum laudis afferunt graviter punitæ; quemadmodum ille, de quibus olim Senatus Romanus juſtâ ſeveritate mandaverat Spurio Poſthumio, & Q. Martio Philippo Coſſ. ut de iis, quæ ſacris Bacchanalium inceſtu uſæ fuerant, inquirerent, & in omnes intra domos cognatas animadverterent, damnarentque. Multæ igitur damnatæ fuerant: lateque patens opprobrii deformitas, ſeveritate ſupplicii emendata. ut ait Valerius, lib. 6. cap. 3.

Sed ais: feminis olim vini uſus fuit interdictus. Verùm ne triſtis earum & horrida pudicitia, ſed eleganti ornatûs genere ornata eſſet, indulgentibus maritis, & auro abundanti, & multâ purpurâ ſunt uſæ. *Contradictio.*

Eſto! Sed, auctore Valerio, tunc nulli ſucceſſores alienorum matrimoniorum oculi metuebantur, ſed pariter & videre, & aſpici mutuo pudice dabatur: nunc alii ſunt mores, alia tempora. *Solutio.*

Non opus eſt pluribus verbis, cum Oppiam legem approbatu digniſſimam eſſe conſtet: utpote omnis luxuriæ atque ſuperbiæ expultricem, omnisque contrà pudicitiæ atque modeſtiæ conſervatricem. *Concluſio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

SECVNDVM EXEMPLVM
confirmationis legis; Quæ jubet, ut liberi parentes alant, aut vinciantur.

Hujus legis meminit Quint. l.7. c.7.

Cùm nihil tam ſanctum ſit, quod non aliquâ ſoleat impiâ temeritate violari; ſapienter promulgata lex eſt, quæ licentioſam filiorū in parentes injuriam coërceat, ac pietatem, quæ (ut Cicero ait) fundamentum eſt omnium virtutum, ſanctè colendam atque conſervandam velit, jubens ut liberi Parentes alant; aut vinciantur.

A convenienti.

Quid autem naturæ, quam optimam (ut Cicero ſcribit) ducem & tanquam Deum ſequi debemus, tam conſentaneum fuerit, quàm eos, unde vitam accepimus, venerari, confectoſque ſenio, & omni ope humanâ deſtitutos, beneficiis proſequi, atque nutrire?

A legitimo.

Hoc ipſum Lex divina requirit, ac jubet, ut parentes honoremus. Exod. 20. Item. Si qua vidua liberos ac nepotes habet, diſcat primùm propriam domum piè tractare, & vicem rependere majoribus. 1. Tim 5. Quippe Diis, parentibus ac magiſtris non poteſt æquivalens reddi. ut ait Ariſtot. 2. Ethic.

A juſto.

Quid enim juſtius, quàm ſi parentes à te mutua charitatis & beneficiorum officia perceperint? juxta proverbium:

ἀντ᾽ ἀγαθῶν ἀγαθίδας.

Iniquiſſimum enim habetur, iis, qui noſtra cauſa tot moleſtias atque labores perpeſſi ſunt, malam gratiam referre, ac, arietum more, nutricationis mercedem perſolve-

re,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

re, hoc eſt, pro benefactis maleficium reponere. Quod tam atrox crimen eſt, ac deteſtabile, ut juſtiſſimè pari quadam vindictâ parentum ac Deorum violatio ſit expianda.

Vix ullum Dei præceptum invenies, quod promiſſionis divinæ præmium habeat adjunctum, præter illud, quo parentes honorari jubetur. Exod. 20. Ubi Deus omnipotens promulgatâ lege pollicetur longam vitam, atque cœleſtem benedictionem iis, qui parentes amore, beneficiiſque, fuerint proſecuti. Quod idem docet Eccleſiaſticus, cap. 3. Qui honorat patrem ſuum, jucundabitur in filiis: & in die orationis ſuæ exaudietur. Qui honorat patrem ſuum, vitâ vivet largiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. Qui timet dominum, honorat parentes, & quaſi dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt.

Abutile.

Honorare quidem parentes, aſſurgere, & caput aperire poſſum, ſed nihil dare; cùm ipſe rerum mearum indigeam, atque nôrim, quàm ſit mihi curta ſupellex.

Contradictio.

Rectè Plutarchus inquit, λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος. Hoc eſt, contra famem nulla contradictio. Non officioſus orationis fucus inopiam parentum tollit, ſed compenſatio beneficiorum, & adminicula; qui verbo tenus amici ſunt, non amici, ſed adulatores habentur. Unde Eccleſiaſticus: In opere (inquit) & ſermone, & omni patientiâ honora patrem tuum; ut ſuperveniat tibi benedictio à Deo. Et S.

Solutio.

Johannes: Filioli mei, ne diligamus verbo, neque linguâ; ſed opere, & veritate.

A neglectæ pietatis incommodo ſequente. Videmus hoc vulgo contingere ſolitum, ut qualis quisque fuerit in parentes, tales experiatur in ſe liberos. Exemplo ſit ille, qui cum à filio crinibus pertraheretur, ventumque eſſet ad domûs limen: Deſine, (inquit) fili; nam & ego patrem hucusque. Et accuſatus ille, quòd patrem pulſaſſet hoc modo, defendit impium facinus. Et ille (inquit) patrem ſuum verberavit; & hic, oſtenſo filio, me verberabit, poſtquam adoleverit. Primus juxta Ambroſii ſententiam pietatis gradus eſt iſte, ut quos auctores vitæ voluit eſſe Deus, honores obſequiis, abſtineas contumeliis. At qui contemſerit aut maledixerit patri, atque matri, exſtinguetur lumen ejus in mediis tenebris; & oculum ejus corvi juxta flumen effodient. Proverb. 20. & 30.

A poſſibili, & facili. Nec res ardua, neque dura factu, parentes venerari, atque alere; cum filiis corpora integra, ſana, ac robuſta ſint à Deo conceſſa, quo poſſint imbecillibus victum quærere: nec ætate confecti multa requirunt, cùm effœtorum emarcuerint vires, cùm edendi cupiditas abſumta, cùm ademta voluptas atque luxus, cùm denique natura, maximè ſenum, paucis contenta ſit. Reſpice Pollionem Romulum, qui centeſimum ingreſſus annum, non magno ſumtu, ſed exiguis impendiis corporis vigorem ſervaſſe legitur, intus mulſo, foris oleo.

Contradictio. Valdè moleſtum eſt, illos fovere, qui faſtidioſi ſunt, ac nauſeoſi: quibus edentulis

culis gingivâ frangendus panis inermi; ut ait Juvenalis.

Solutio. Iſta vox bovis eſt; non hominis. Quòd ſi rationis expers ciconia parentes non averſatur, neque faſtidit, ſed defectos ſenectâ viciſſim alit, & volandi impotentes humeris geſtat; ut inde natum ſit proverbium, ἀντιπελαργεῖν: quid tu feris immanior, mutuam officii vicem gravaris rependere, maximè nutricandi fovendique eos, à quibus aliquando fueris enutritus?

Contradict.o. Sed admodum eſt difficile, eos alimentis ſuſtinere, qui moroſi, inutiles, deliri ſunt & iracundi, ut Sophoclis filii patrem meritò videantur accuſaſſe, &c.

Solutio. Parentum mores & vitia noveris; non oderis. Illud officii tui ſcias eſſe, pietatem colere, legibusque ſacris obtemperare. Suſcipe igitur ſenectam patris tui, & non contriſta. Si defecerit ſenſu, veniam da; & non ſpernas eum in virtute tuâ. Eccleſiaſtic. 3. Quod ſi feceris, ad fortunatam cum laude ſumma pervenies ſenectutem: quam Bion ille Boryſthenites malorum appellavit portum, eoque properandum omnibus malorum finem ſperantibus.

Contradictio. Sanè quidem! ſed quis tam pius eſt, qui poſſit æquiore animo ferre tot moleſtias atque labores nutriendi eos, quorum bis puerorum ſenum paupertas ſordida, atque miſeriæ queant alicui horrorem incutere?

Solutio. Non diffiteor, egenorum ac ſenum parentum horridam atque miſeram conditionem eſſe, ut Diogenes percontanti; quid eſſet in vita miſerrimum? reſpondit:

Senex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Senex egenus. Atqui tu veræ pietatis adfectu flagrans, omne tædium devorabis cunctoque præſidio deſtitutos ſuffulcies quem olim te parentes genuerunt, futurum ſenectutis ſuæ baculum, ſolatium vitæ, & ſpem poſteritatis. Admodùm piè quondam illa fecit Ethnica femina quæ patrem, cuſtodiæ traditum, jam ultimæ ſenectutis, velut infantem, pectori ſuo admotum aluit: ut ait Valerius, lib. 5. cap. 4.

Contradictio. Sed, inquis, Mihi uxor alenda, liberi, numeroſa familia; idque in tanta annonæ gravioris caritate, ut nihil ſit reliqui, quod parentibus impertiri poſſim.

Solutio. Nemo requirit, ut liberalitatis tuæ benignitas major ſit, quàm facultates. Quomodo potueris, ita miſericors eſto: ſi multum tibi fuerit, abundanter tribue; ſi exiguum, parciùs: ut Tobias docuit. Quod ſi juxta S. Jacobi ſententiam, is, qui nullâ charitate præditus fratrem oderit, homicida eſt: item, qui viderit egentem, & ab eo clauſerit viſcera ſua, reus habetur ejuſdem criminis: quanto magis erit is homicida, imò parricida, qui parentes inediâ contabeſcere, ac rerum inopiâ marceſcentes, perire ſuſtinuerit? In quod bipedum nequiſſimorum hominum genus ſapientes olim viri ſupplicium excogitarunt ſingulare, ut quem ipſa natura in officio retinere non potuiſſet, is magnitudine pœnæ maleficio ſummoveretur. Inſuebatur enim parricida culeo, cum cane, gallinaceo, viperâ & ſimiâ, & inter eas ferales anguſtias comprehenſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

is,in vicinum mare vel amnem projicieatur. Etenim ei repente cœlum, ſolem, quam,& terram ademerunt; ut qui eum ecaſſet, unde ipſe natus eſſet, careretque is rebus, ex quibus omnia nata eſſe diuntur. ut ait Cicero pro Roſcio Amerino.

Ergo, quibus pietas eſt curiæ, promulatam de parentibus alendis atque ſuſtenandis legem tuebuntur, atque conſervaunt; cum multarum virtutum, atque ræmiorum divinorum fons ſit uberrius,& origo. *Concluſio.*

ERTIUM EXEMPLUM comprobationis legis: quâ apud Helvetios cavetur, ne quis invitatione ad bibendum urgeatur.

Autore Petro Moſellano.

MUlta quidem præclarè in ſua ditione inſtituunt fortiſſimi libertatis ſuæ defenſores Helvetii; ſed nihil præclaius, nihil laudabilius, nihil Reipubl. tilius, quàm quod ab illis nuper ſcitum eſt: nàm, cùm per ebrietatem paſſim peccari viderent, ut aditus ad id vitii omnes præcluderent; in ſua ditione ſtatuerunt, ne cui deinceps alios, vulgarium iſtarum invitationum prætextu, ad ebrietatem ſolicitare impunè liceat. Quid autem per Deum immortalem, aut honeſtius, aut præclarius temperantiâ atque omnis vitæ moderatione? Imò, quid ſine hac vel in civitatum Curiis, vel populi concionibus, vel principum aulis, rectè aut conſulitur, aut conſultum facto præſtatur? Sed hęc imper-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

perverſa illa bibendi neceſſitate, quæ per invitationes illas mutuas irrepſit, vigere non poteſt? citiùs enim ex pumice aquam hauſeris, quàm ebrio ſobrium aut dictum aut factum extorſeris. Quod ſi ſobrietas ac vitæ moderatio ſola eſt, quæ omnium virtutum officia parit, alit, conſervat, ac tuetur; rurſum ebrietas omnẽ mentis uſum pervertit, omnem vitæ humanæ dignitatem commaculat: an non votis omnibus expetita erat lux ea, quæ & ſiſteret ebrietatem, & potionis moderationem procuraret? Quid autem perinde utile, atque in Republ. cavere, ne ſit impune illud, cujus licentia omnia corrumpit, omnia perdit? Quid enim tam emollit; imò frangit & animos & corpora civium, quàm liberior commeſſatio, compotatióq;? An non Respubl. Romana, quamdiu frugalitatem ſervavit, tamdiu adverſum omnes hoſtium inſultus inexpugnabilis ſtetit? At posteaquam luxu certari invicem cœptum; ita cecidit, ut ne ruinæ quidem veſtigia aliqua ſuperſint. Nam Hannibal tum primum vinci cœpit à Romanis, cùm exercitum ſuum Campano luxu ſolvi enervarique paſſus eſt. Unde tot inſani amores? tot ſtupra? tot adulteria? niſi ex otioſorum hominum temulentia? Verum enim eſt illud, ſine Cerere & Libero frigere Venerem. Unde tot rixæ? tot vulnera? tot cædes? niſi ex temulentorum compotationibus? Cui alii tot ac tantas rei familiaris diſſipationes, tot patrimoniorum abliguritiones debemus, quàm conviviis in ebrietatem ſolutis, atque horum parenti luxuriæ? Quæ
res

es tam multos adoleſcentes, alioqui feli-
iſſimè natos, ab artium optimarum vir-
utumque cultu abducit, quam ſtudium
ompotationum? Primùm corporis otium,
n quo ferè degunt qui literis adhibentur,
nater eſt variarum cupiditatum: quòd ſi
uic compotandi quoque licentiam addi-
leris, quæſo te, qui fieri poteſt, quin in
nimis parum firmis, pro virtutum bona-
umque artium cultu omnium libidinum
eges ſenſim pulluleſcat? Quòd ſi ſpes
omnis in hac ætate rectè formanda, velut
agricolis in herba poſita eſt; nihil poterat
eâ lege excogitari utilius, quæ quod unum
omnem eam ſpem ſemel præcîdit, hoc
tollit? Neque enim audio eos, qui in tanto
errantium conſenſu nihil valituram legem
jactant. Nihil enim vel rectiùs imperatur,
vel faciliùs recipitur, quàm quod tacitus
naturæ ſenſus non poteſt non probare.
Quis autem tam efferatus & ab omni hu-
manitate remotus eſt, cui non rem rectâ
viâ reputanti, ſupra quàm natura poſtu-
let, ad altæ ſtultitiæ præſcriptum bibere,
naturæ inimiciſſimum eſſe videatur?
Compotoris hominis privati puerilis &
ſtultus affectus, ut me ipſe ebrietatis pro-
bro afficiam, perſuadebit: & patriæ, in cu-
jus verba juratum eſt ab omnibus, æquiſ-
ſima, cunctiſque ſaluberrima lex, ut ſo-
briè agam, & me hominem eſſe memine-
rim, non impetrabit? In gratiamne poto-
ris alicujus immodicâ potione ita me pro-
ſternam, ut, præter figuram, humani mihi
reliquum ſit nihil, & populi fortiſſimi lau-
datiſſimique, cui parere ſumma eſt utili-
tas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

tas, legem omnium ornamentorum vitæ parentem & altricem recipere gravabor? Amplectenda ergo omnibus ea lex, qua nihil neque honeſtius, neque præclarius, neque facto jucundius, fortiſſimi populi magiſtratus ferre potuere.

F I N I S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

INDEX PROGYMNASMATUM APHTHONII.

Fabula pag. 1
Fabulæ exempla 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.
Fabularum tractatio 12
Alia fabulæ exempla 9, 10, 11, 12, & deinceps.
Narratio 29
Narrationis exempla 30
Chreia 43
Chreiæ exempla & deinceps 44
Sententiæ 88
Sententiæ exempla & deinceps ibid.
Deſtructio, ſive Refutatio 114
Deſtructionis, ſive ſubverſionis exempla 121, & deinceps.
Confirmatio, ſive aſſeveratio 141
Confirmationis exempla 142 & deinceps
Locus communis 162
Exempla communis loci 163, & deinceps.
Laus, ſive laudatio 191
Laudis exempla 192, & deinceps.
Vituperatio 272
Exempla vituperationis, ib. & deinceps.
Comparatio 292
Comparationis exempla 293 & deinceps.
Ethopœia. 306
Ethopœiæ exempla 307, & deinceps.
Deſcriptio 333
Deſcriptionis exempla 334 & deinceps.
Theſis 358
Exempla Theſis 359, & deinceps.
Legiſlatio 381
Legiſlationis exempla: ac primùm accuſationis legis 382, & deinceps.
Deinde exempla confirmationis legis 388, & deinceps uſque in finem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Rerum & verborum in hoc libello explicatorum.

Achaia, *pagina* 212.
Achilles 293, 313
Achillis mors 294
Acropolis 343
Actium 339
Adjuncta 263
Adonidis horti 198
Adonis 33
Adulatio 379
Adulterii pœna 386
Æacus 293, 298
Æeta 330
Ægina 214
Æqualitas morum 185
Æſopi fabulæ 8
Ageſilaus 50, 246
Agrigentum 281
Alcibiades 311
Alcinoi ſylvæ 198
Alexander 341
Alexander Magnus 48, 73, 77, 111, 181, 354, 366, 343, 344
Alexandriæ arx 334
Alexandrina bibliotheca 335
Ambracia 213
Amicis quid tribuendũ 17
Amicitia 186
Amicitia ollaris 379
Amilcar 286
Amor 22, 121
Amor cæcus 15
Amphion 2
Amphipolis 27
Amplificandi exempla 26
26
Amplificatio 16
Ανασκευὴ 11
Andromache 185, 34
Andromede 34
Annibal 264, 285, 38
Αντιπελαργεῖν 22
Antiope 325, 32
Antiſthenes 5
S. Antonii habitatio 34
Apollo 11
Appii Cæci filia 18
Aquila 15
Arces quaſi arctrices 334
Archeſilaus 105
Archidamus 214
Argos 277
Arion vectus à Delphino 121, 153
Ariſtides 220, 311
Ariſtippus 52, 352
Ariſtoteles 108, 152
Arnæus 100
Artaxerxes *ibid.*
Aſdrubal 286
Athenæ 211, 212, 220
Attica 212
Attilius Regulus 286

Ava-

Avaritia 188,373,379
Augaria 93

B.

BAcchanalium ritus 138
Baſilius 135
Bellona 216
Bias 349
Bononienſis Academia 264
Bos pulcher 199
Bucephalus ibid.

C.

COeneus 319
Caſaris comment. 263
Caligula 95
Cambyſes 81
Capaneus 76. tria Cappa peſſima 7
Carbunculus 369
κατασκευὴ 141
Catilina 68
Cato 376
Cato Uticenſis 152
κατόρθωμα 55
Cauſarum locus 261
Cecropidæ 212
Centauri 300
Chimerion 341
Chiron 301
Chronographia 340
Cicero 68, 302
Ciceronis mors 304
Ciceronis oratio pro M. Marcello 266
Ciconia 226, 393
Cilices 7
Circe 126
Cleanthes 108,380
Clementia 368
P. Claudius 40
Clytemnæſtra 149
Cocles 161
Codrus 87
Cœleſtis injuria 269
Cœlibatus 373
Cœtanus 157
Κόλασις 54
Commiſeratio 168
Comparatio 292
Concluſio 168
Concordia 3
Confirmatio 141
Confutatio 115
Conjectura 169
Conjecturalis cauſa ibid.
Conſuetudo 182
Conſuetudo contagioſa 95
Conſultatio 258
Continentia 368
Contumacia 185
Corcyra 214
Corona victorum 370
Cortina 122
Corys rex Thraciæ 47
Craſſus 349
Crates 53,106
Cretenſes 79
D. Curtius 88
Cyclops 220
Cyllarus equus 349

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Cypros 8
Cyrus rex 39, 74, 219, 350
Cyſſeis 324

D.

Daphne 294, 120, 142
Dardanus 249, 298
Decii 88
Delphini 153
Delphinorum amor erga homines 154
Democratia 95
Democritus 366
Demoſthenes 301
Demoſthenis labores 55
Demoſthenis laus 221
Demoſthenis mors 304
Deorum nomina 344
Deſcriptio 333, 336
Deſidia 70
Dicendi genera 315
Dido 149
Dii 217
Diogenes 46, 47, 48, 49
Dionyſius 51
Divitiæ 188, 377, 378
Divitiæ veræ 340
Divitiarum affectio 51
Divitiarum mala 104
Doctrina 44
δύσκολος 185

E.

Ebrietas 49, 174
Echetus 183
Ætion 327
Ἔλεγχος 312
Eloquentia 225
Elpenor in porcum 124, 125
Empedocles 281
Encomion 197
Ἐνέργεια 338
Ennius 58, 59
Enthuſiaſmus 145
Eobanus Heſſus 58
Epaminondas 370
Epheſii 8
Ephori 215
Epilepſia 180
Epimythium 11
Equeſtris faſtus 50
Ethicorum librorum lectio 126, 127
Ethopœia 306
ἦθος 314
Euclides 108
Eupolis 310
Euripides 380
Euryſtheus 246, 321
Eutrapelus 106

F.

Fabius Maximus 68
Fabula unde dicta 1
Fabula Demoſthenis 4
Herodis Attici ibid.
Menenii Agrippæ ibid.
Themiſtoclis ibid.
Fabula de Accipitre & Luſcinia 26
Agricola & ciconia 11

Bar-

Barbaro ruris colendi ignaro 4
Caſſita 17, 18
Formicis & cicadis 19, 20
Fure 10
Iuvene deſidioſo 24
Leone & vulpe 11
Lupis & ovibus 4
Medico & ægroto 10
Membris & ventre 3
Mure urbano & ruſtico 15, 16
Simiis 12
Venere & roſa 30
Voluptate & dolore 13
Vulpe hirudinibus obſeſſa 9
Vulpe muſcis obſita 4
Fabulæ definitio, & ſpecies 1
Fabulæ Libycæ 7, 8
Fabulæ Sybariticæ 6
Fabularum inventor 3
Fabularum uſus 2
Facta laudandi ratio 260
Faſtus 52
C. Flaminius 292
Fons Piſiſtratarum 344
Forma 146
Fortitudo 220, 367
Fortuna 95, 170
Fruſtro, fruſtror 276

G.

Gerhardus Noviomagus 318
Glauce 331
Γνώμη 168
Grandines 369
Gratitudo 392
Gyari 187

H.

Hadamariæ incendium 355
Hanno 287
Hector 289
Hecuba 324
ἡρακλῆς 309
Heraclytus philoſophus 47
Hercules 73, 151, 309
Heſiodus 26, 69
Heſperidum horti 198
Hieronymus 127, 130
Hiſtoria 32
Hominis laus à bonis Fortunæ 200, *à Corporis* 201, 202
Animi 203
Mortem ſecutis 208
Hominum miſeri 97, 368
Homo 53, 54
Homo bulla 97, 320
Honeſtæ partes 368
Horatius Cocles 161
Hoſpitalitas 92
Hymnus 197
Hypotheſis 364
Hypotypoſis 339, 341

I.

Iaſon 331
Icon 338
Idolopœia 306

Ignavia 21
Ilias Homeri 3
Illyris 307
Imitatio 308
Improbatio 17
Incendiarii 172
Ioſeph 56
Irus 100
Iſocrates 44
Iulius Cæſar 388
Iuno cur pronuba, & Lucina 216

L.

Labor 2
Lacedæmonii 53, 79
Laconum convivia 51
Lactantius 135
Ladon 120, 119
Lanus 231
Laomedon 283, 297, 298
Lapitha 181
Latona 317
Laus 191
Legiſlatio 178
Lesbos 213
Leucoſita 23
Lex 178, 381, 389
Lex Æmilia 391
Cincia 389
Cornelia 99
Fuſia 389
Helvetiorum de ebrietate 397
Iulia 388
Licinia 390
Oppia 389
Roſcia 388
Sumtuaria 389
Talionis 388
Voconia 389
Liberi parentes alant 392
Ligya 23
Locus communis 165, 197, 318
Locus communis à Theſi differt 365
Lucretia 151
Lycurgus 22

M.

Macedones 273, 277
Macedonia ibid.
Magiſtratus officium 110
Magneſia 280
Mali corvi malum ovum 112
Marpurgenſis Academiæ Encomion 226
Marpurgum 230
Mars 216
Matrimonii laus 359
Matrimonii mala 368
Matrimonii vituperatio 371
Mauſolus 250
Medea 330
Memoria 376
Menander 312
Metellus Numidicus 370

Mezen-

Mezentius 77
Mida 21
Mimeſis 309
Mileſii 8
Minerva 216
Modeſtia 368
Monarchia 95
Mori bonum 86, 377
Mors ibid.
Mors qualis optanda 388
Moyſes 106
Mulier 374, 391
Muſa 145
Μουσαγέτης 119

N.

Narrationis poëticæ tria genera 31
Naupactus 213
Neptunus 217
Neſtor 218
Niobe 308, 316, 317
Non omnia poſſumus omnes 83
Numa Pompilius 77
Νουθεσία 54
Nyctais 325

O.

Obediendum Deo 74
Obedientia 185
Obſes 278
Odyſſea Homeri 3
Oenone 283
Officium 55
Olea 199
Oligarchia 96
M. Oppius 390
Oratores 31
Orpheus. 225

P.

Pædagogia 53
Pagaſa 280
Palamedes 217
Pallas 216
Pallene 179
Παράδειγμα 55
Παραίνεσις ibid.
Parentes honorandi 393
Paris 282
Parricidii pœna 399
Parthenope 23
Paſiphae 151
πάθος 314
Patriæ amor 93
Patroclus 313
Paulus Apoſtolus 136
Paupertas 98, 381
Paupertas laudata 99, 100, 101
Pecunia 93
Pecuniæ corruptela 99
Pecuniæ obediunt omnia 63
Pelagia 213
Peleus 298, 299
Pelias 331
Pella 273
Peloponneſus 212, 213
Peneus 120

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Pericles 215, 216
Περιήγησις 337
Perſeus 343
Phalaris 281
Pheræ 280
Philippi dictum 285
Philippi mors 279
Philippus Macedonum rex 100, 224, 275, 278
Philippi Macedonum Regis genealogia 277
Philoſophia 132, 133
Phœbades 120
Phœbus ibid.
Phormio 288
Phrygia 282
Phthia 297
Pietas in parentes 392, 393
Piſiſtratarum fons 343
Platæa 212
Plato 21, 60, 70, 80, 107
Q. Plemminius 111
Pæones 278
Poëtæ 145
Poëticæ narrationis tria genera 16
Pollio Romulus 394
Pompejus 42, 342
Porci Acarnanii 161
Portunus 217
Portus deſcriptio 340
Poſitio 365
Potidæa 279
Præexercitamenta quatuordecim 2
Priamus 283, 298
Primitiæ 148
Πρόβολος 300
Procuſtes 282
Proſopographia 337
Proſopopœia 305, 306
Providentia 368
Prudentia 375
Ptolemæus Lagi 110
Pulchritudo triplex 146
Punica fides 286
Pylos 214
Pyramidas 344
Pyramus & Thysbe 35
Pythagoras 49
Pythia 120, 121
Pythius ibid.
Python ibid.

R.

Refutatio 114
Reinhardi Hadamarii domus 346
Reipub. ſtatus triplex 96
Rhetores 31
Romani cives 212
Rubigo 369

S.

Sacrilegus 181
Saguntini 289
Samii 79
Sapientia 68, 219
Sapientiæ laus 60, 217
Satietas omnium rerum 85
Saturnus 22

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Scarabeus 14
Scilurus 52
Scipio 199
Senectus 396
Senectus laudabilis 374
Sententia 168
Sententiæ compoſitæ 94
Sententiæ ſimplices ibid.
Seriphius 212
Serpentum deſcriptio 357
Sirenes 23
Sobrietas 177
Socrates 52,63,70
Solon 72
Somnolentia 107
Somnus nimius 70
Sophiſtæ 31
Sophocles 396
Σωφροσύνη 178
Sparta 230
Sphacteria 213
Stadium 343
Stilpo 71
Stoici 198
Stoicorum Apathia 4
Sybaris 6
Sybaritæ ibid.
Sybaritas mollities perdidit 6,7

Temetum 160,175
Tempe 120
Temperantia 397
Temulentia 175
Terentius Varro 68
Thetys 299
Themiſtocles 212
Theodorus 63
Theognis 89, 111
Theſes civiles 365
Theſes contemplativæ 366
Theſis 358
Thraces 64
Thracia 279
Thucydides 111, 340
Thucydidis laus 192
Tiberius Cæſar 109
Τιμωρία 55
Tomyris regina 39, 349
Topographia 340
Topotheſia ibid.
Triballi 279
Tripodes 120
Troiæ conditores 297
Trojanorum fata 298
Tyrannicidarum præmia 170
Tyrannis 110, 164
Tyrannus 169

T.

TAntalus 316
Tarquinii 113
Tarquinius 48
Temeritas 221

V.

M. VAlerius Corvinus 161
Valerius Publicola 387
Venus 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Virgilius 82
Vigilantia 92,101
Vinum 160, 244
Virginitas 367
Virtus labore comparatur 143
Vita humana 95
Vituperium 210,272
Vlyſſes 23,101
Vnus vir, nullus vir 83
Voluptas 13, 24, 368
Vrbes laudandi ratio 252
Vulcanus 217
Vulgi perverſitas 50
Vxor non ducenda 371

Z.

Zeno. 198

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 4